HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

CADI

ATLAS KİTABEVİ

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

CADI

ROMAN

(Tam metin)

ANKARA CADDESİ No. 83 — İSTANBUL

HÜSEYİN RAHMİ VE ESERLERİ

Hüseyin Rahmi Gürpınar 1864 yılında Istanbul'da doğdu. Babası, Sait Paşa adında bir subaydı. Annesini üç yaşındayken kaybetti. Çocukluğu teyzesinin yanında geçti. Öğrenimini, Mülkiye Mektebinde (Siyasal Bilgiler Fakültesi) tamamladı. Kısa bir zaman memurluk yaptı. 1908'den sonra gazetecilikle ve romanlarının geliriyle geçindi.

İlk romanını on iki yaşındayken yazdı. İlk yazısı «Istanbul'da Bir Frenk» adını taşıyordu ve 1888 yılında Ceride-i Havadis gazetesinde yayınlanmıştı. Ahmet Mithat Efendi ile tanıştıktan sonra ilk büyük romanı «Şık» Tercüman-ı Hakikat gazetesinde tefrika edilmeye başlandı. O zaman yirmi iki yaşındaydı.

Ömrünün sonuna kadar romanları ve hikâyeleriyle kendini her sınıftan okuyucuya sevdiren Hüseyin Rahmi'nin kişiliğinde pek belirgin noktalar vardır: Istanbul'un konuşma dilini, kenar mahalle kadınlarını büyük bir ustalıkla canlandırır. Bütün romanarında eşsiz ve dikkatli bir gözleme dayanarak, gerçekçi çığırda yürümüştür. Bir de mizah unsuru, olayları alaylı bir çerçeve içinde vermek, karakterinin başlıca özelliğidir. Duygululudur. Mithat Efendi gibi, o da zaman zaman olayın akışını bir yana bırakarak, felsefe bilgilerini sayfalara aktarmaktan hoşlanır. Yazılarında Ortaoyunu ve Karagöz'ün anlatım tekniğinden de yararlanmıştır. Konularında Istanbul dışına hiç çıkmamıştır. Gürpınar 1944 yılında Heybeliada'daki köşkünde ölmüş, Heybeliada mezarlığına gömülmüştür.

Atlas Kitabevi, büyük romancının 100. doğum yıldönümünde bütün eserlerini seri halinde basarak, Türk milletine sunmaya karar vermiş bulunuyor. Büyük halk romancısının eserlerin-

deki konular ve kişiler her zaman canlı ve taptaze kalmıştır. Ancak, aradan geçen uzun yıllar içinde, dil bakımından, bugünkü kuşakların kolayca anlayamayacağı duruma gelmişti. Sayısı elliyi aşan bu romanları seri halinde yeniden yayınlamayı kararlaştırdığımız zaman, bu eserleri, yetkili kalem sahiplerine bugünün diline aktartmayı da öngördük. Bu sadeleştirme işinde «Kendisi sağ olsaydı, bugün nasıl yazardı?» düşüncesi, ölçü olarak kullanılmıştır. Mustafa Nihat Özön, Tahir Nejat Gencan ve Zahir Güvemli'den meydana gelen bir kurul bu işi üzerine almış bulunuyor.

CADI, ilk defa 1912 yılında yayınlanmıştı. **Tahir Nejat Gencan** eliyle bugünün diline aktarılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

I

Yenge ile Yeğen Arasında

— YENGE, bu telâşın ne? Ne oluyorsun Allah aşkına?

— Müslümanlıkta iki şeyde telâş lâzımdır: Kız evlendirmekte... Cenaze kaldırmakta...

— Buna hiç diyecek yok... Güzel benzetme doğrusu!..

— Ben şunu bunu bilmem... Biraz kendini çek çevir. Bu ağlamayı, bu somurtkanlığı bırak... Giyin... Kuşan... A dostlar, nedir bu halin?.. Bu ağlamış yüzünü görenler kırk yıllık yola kaçarlar. Tanrım öğmüş yaratmış... Pekâlâ akça pakça sevimli kadınsın... Artık bu yastan vaz geç... Şen ol, şakrak ol. Gül, söyle... Bir kısmetin çıkar çıkmaz seni vereceğiz. Turşunu kuracak değiliz ya?..

— Yenge, bu eve ben fazla mı geliyorum? Bana yedirdiğiniz bir lokma ekmeği mi sakınıyorsunuz?

— Aman delinin söylediği lakırdıya bak?.. Senden ekmek sakınan, bir lokmasını bulamasın... O nasıl söz nankör karı?.

— Ne olursa olsun bir saat önce beni başınızdan savmanın yoluna bakıyorsunuz... Belki ben sonuna dek kocaya varmak niyetinde değilim...

— Ne dedin? Ne dedin? Abdalâbat, kocaya varmak niyetinde değil misin? Karabaş mı, merabet mi olacaksın? Tanrı, kadını kocaya varmak; erkeği de evlenmek için yaratmıştır. Anladın mı Fikriye?... Şimdi beni kötü kötü söyleteceksin!..

— Yenge bir parça Allah'tan korkunuz. Niçin beni böyle sıkboğaz ediyorsunuz? Daha beyimin kefeni solmadı... Yerde yatanı bu kadar çabuk unutalım mı?

— Ben Allahtan korkarım. Her buyruğuna boyun eğerim... Beyin öldü ise Allah rahmet eylesin... Tanrımın buyruğu böyle imiş... Ne denir?.. Ölenle ölünür mü? Aylarla ağla bire ağla!.. Bunun sonu ne olacak... Bu ağlamaya göz değil; vallah Horhor çeşmesi olsa yine dayanmaz. Suyu kesilir... Sen öleydin acaba o, senin arkandan böyle kırk yıl göz yaşı döküp duracak mıydı? Evlenmeyecek miydi?..

— Onun ne yapacağını ben ne bileyim?.. Beyimin üstüne evlenmek istemiyorum... Vicdanım bana lânet ediyor... Ben bunu bilirim... İşte bu kadar...

— Kuzum Fikriye Hanım, kocaya varmayıp da hangi gelirinle geçineceksin? Seni kim besleyecek?..

— Hah dedim ya... Sizi bu telâşlara düşüren sebep beslemek meselesi... Ekmek meselesi... Kim mi besleyecek?.. Dayım... Bu evde bu kadar insan besleniyor. Bir benim ile çocuğumun kuş kadar boğazı mı çok geliyor?..

— Ne senin, ne de çocuğunun boğazından yüksünen olmadığını, sana Tanrıya ant içerek, söyledim...

— Öyledir de evlendirmek için beni bu denli zorlamaktaki maksadınız nedir?

— Maksadım... Düşüncem, yine senin geleceğin kızım...

— Çocuğumla birlikte işte aranızda yuvarlanıp gidiyorum... Şimdilik bu kadar aceleye, benim iki ayağımı bir pabuca koymaya sebep var mı?

— Kızım, sana dayın kırk yıl kalıcı değildir.

— Dayımın akşama sabaha öleceğine dair Azrail'den sana haber mi geldi?

— Hay dilin tutulsun... Yorduğu şeye bak!.. Şom ağızlı kaltak... Ölüm sıra ile değildir. Kimin ölüp kimin kalacağını ancak Ulu Tanrı bilir... Allah, dayına çok uzun yıllar ömürler versin... Hepimizin üstünden eksik etmesin... Ben, senin

için söylüyorum... Senin ölümüne bir şey kalmadı...

— Hah iyi ya işte!.. Ölürsem kurtulursunuz...

Fikriye Hanım, sert bir gücenmeyle başının firketelerini birer brer çıkarıp yeniden saçlarının arasına, oraya buraya yerleştirerek sözüne devamla:

— Kuzum Hanım Yenge, herkesin ömürünün sonunu ancak Ulu Tanrımız belirtir... Benim ölümüme bir şey kalmamış olduğunu neden bilip de böyle gönülden inanarak söylüyorsun?.. Merak ettim...

— Mankafa, bunu anlamayacak ne var?

— Ayıp değil ya; Tanrım işte beni mankafa yaratmış; anlayamıyorum... Söyle de anlayayım...

— Bir kadının iki türlü ömrü vardır...

— Acayip!.. Bir yaşıma daha girdim... Neler öğreniyorum... Kadının ömrü iki türlü imiş... Kadın kısmı, demek öldükten sonra kertenkele gibi dirilir. Sonradan bir daha ölür, öyle mi?..

— Karı, söyler söyler, döner yine söylerim... Mankafasın işte... Kertenkele, adamakıllı bir defa öldükten sonra artık bir daha dirilmez...

— Oh Hanım, ben gözüme mi inanayım, sana mı? Kertenkelenin gövdesi ortadan ikiye ayrıldıktan sonra başı bir yana yürüdü. Kuyruğu öbür yana gitti...

— Bu hal, hayvanın ölüp de yeniden dirildiğini mi gösterir?

— Bilmem; Tanrı rahmet eylesin. Büyükannem: kimi hayvanların dokuz canı vardır, der idi... Kapana tutulan fareler ne zor ölürler...

— Allah müstahakkını versin!. Şimdi kadınlaır kertenkeleye, fareye mi benzeteceğiz?..

— Yılanın da canı birden çok imiş... Yılan öldürüldükten sonra gece ayaza bırakılırsa gökte ilk yıldızı görünce yine dirilirmiş...

— Sana ne güzel öğretim vermişler, eğitmişler! Belleği-

ni ne olgun bilgilerle süslemişler... Kadının kaç canı varmış? Kadın nenenin tandırnamesinde buna ilişkin açıklamalar yok mu?

— Kadının bayağı zamanda bir, gebelik vaktinde iki canı vardır...

— Böyle denmek gelenek olmuş; ama bu deyim de yanlış olarak kullanılıyor. Çünkü yaratılış bakımından kadının bir canı vardır. O ikincisi karnındaki çocuğun canıdır. Çocuk doğunca, kendi canını alıp dışarı çıkacak... Bundan annesine ne?..

— Gebelik çağında bir kadının gövdesinde iki can bulunuyor ya, sen ona bak...

— Fikriye, darılma ama; çok saf, çok bön karısın!.. Zaten cin fikirli bir insan olsan kocanın ölümüne bu denli ağlamazsın?

— Hanım Yenge, sözlerini anlayamıyorum. Bir kadının ölen kocasına ağlaması ahmaklık mıdır? Dayım ölse, demek sen ağlamayacaksın öyle mi?

— Dayın başka... O, başka canım...

— Ah işte bunu hiç aklım almadı. Bunun başkası, maşkası olur mu? O, sana ne ise; öteki de bana o idi. O da koca, o da koca...

— Karılık kocalıkla geçirdiğiniz dört beş yıl içinde rahmetli seni, kim bilir kaç defa aldatmış... Üzerine ne haltlar etmiştir?..

— Hiç...

— Hiç mi? Karının ahmaklığı işte bundan belli olur...

— Neden?

— Kocasına sonsuz bir inan göstermekten...

— Üzerime hiç bir hıyanette bulunmadığına ve bulunmayacağına daima karşımda en büyük antlar içer, dururdu.

— O yeminleri bana senin dayın da edip durur idi, ama bir gün kendisini evimizin arkasındaki bostan kulübesinde bahçıvanın kızı Despina ile yakaladım. Kendi elceğizimle

tuttum... Erkeğe inan olur mu? Bu apaçıklığa karşı yine o bana kırk kurt masalı okumaktan çekinmedi. Hâlâ da sadakat yeminlerine devam ediyor... Bu durum, bu gerçek bizde ağababalarımızdan, kadın nenelerimizden, daha onların dedelerinin dedelerinden beri böyle gelip böyle gidiyor. Kızım, lakırdımı karıştırdın. Sözüm nereye gelecekti?.. Bir kadının iki türlü ömrü, yaşantısı vardır. Birincisi Ulu Tanrının her kuluna çeşitli ölçüde nasip ettiği beşikten mezara dek süren doğal ömrü... İkincisi asıl kadınlık yaşantısı ki bu da iki kısma ayrılır. İlki otuz yaşına kadar sürer; sonrası kırkı, kırk beşi bulur... Bu iki yaş, kadm için asıl ahret ölümünden önce gelen biri küçük, öbürü büyük iki dünya ölümüdür. Otuzunda bir kadın, artık kadınlık albenisini yitirecek bir çağa girmiş sayılır. Kırk beşinde üreme görevi verimsizleşir... Yine tandırname yazınında bazı sözler vardır: Bir kız için on beşinde konca güldür açılır. Yirmisinde letafeti saçılır... Otuzunda tan yerine atılır... Kırkında, ellisinde v.b. son evreye kadar birtakım şeyler söylerler. Çöküş sınırı olarak bir kadını otuzunda çektikleri bu tanyeri neresidir? Bilmem. Fakat otuz yaşın gökçe soy için pek parlak bir devir olmadığı anlaşılıyor. Yani kadın, bu yaşta, her ne olursa olsun bir kocaya varmış; bir erkeğe mal olmuş bulunmalıdır. Kocada iken bu çağa giren kadınlar her halde bu gerileme devrine adım atmış bulunuyorlar, ama —erkeklerin de bu iyiliklerini inkâr etmeyelim— «vaktiniz geçti» diye eşlerini tutup pencereden aşağı atmıyorlar: «Artık ne belâ ise başımıza bir kere gelmiş bulundu» diyerek karılarının dertlerini çekip gidiyorlar. Sana: «Ölümüne bir şey kalmadı» dediğim, kadınlığın değerli çağının manevî ölümü içindir. Ulu Tanrı daha çok vakitler yaşatsın. Asıl ecelin için değil... Öyle ya sen şimdi ferah ferah yirmi sekizindesin... Otuzuna, yani tanyerine çekilmene ne kaldı? İki senecik. Artık ondan sonra yüzüne bakan olmaz. Evde kalırsın. Ölmüş kocanı unutursun. Bu acın geçer. Dayı koltuğuna sığınmış olmaktan bı-

kar, başlı başına bir evin hanımı olmak ister, koca diye hant hant ötmeğe başlarsın; ama iş işten geçmiş bulunur. Ben sana ana öğüdü veriyorum yavrum... Baba ekmeği zindan ekmeği, koca ekmeği meydan ekmeği derler. Başında bir çocuğun, yani bir pürüzün var. Evlenme tavını geçirmek senin için akla uygun değildir. Kimi kadınlar, otuz beşe gelir de yirmi sekiz, yirmi dokuzdan yukarı çıkmak istemezler. Orada demir atarlar. O niçin o? Otuz yaşı, kadınlığın ilk ölümü de onun için... Fakat yaş saklamak ne para eder!.. Bu işten çakanlar bir bakışta anlar. Ben otuzumu atladıktan sonra dayın kimi kez gövdemi yoklayıp da:

«— Emine, darılma ama, otuzu geçtiğin besbelli oluyor... Piliç başka, tavuk başka...» der idi. Şakaya buluşturup kartlığımı yüzüme vurur, tanyerine çekilmiş olduğumu anlatır idi... Gücüme giderdi, ama ne denir?.. Erkektir. Elli yaşına da gelse daima kendini on sekiz, yirmi yaşında bir kız alabilmeğe yaradılıştan yetkili görür. Evet altmış yaşındaki erkek otuzundaki kadını kartlıkla suçlar. Ne büyük haksızlık!.. Acaba Adem Babamız Cennet'te Havva Anamıza güvey girdiği zaman aralarındaki yaş farkı ne kadarmış? Bunu bilen var mı? Derin bir şeyhe rast gelsem de sorsam.

II

Bulunmaz Bir Tunus Gediği

FİKRİYE HANIM, dört yıl kadar mutlu, tatlı bir evlilik çağı geçirdikten sonra genç, güzel beyinin acıklı bir şekilde birdenbire ölümüyle taze dul kalarak, dayısı Hasan Efendinin evine dönmüştü. Zavallı Fikriye, küçük yaşında babasından ve anasından öksüz kalmış olduğu için dayısının evinden başka gidecek bir yeri yoktu. Rahmetli kocası Bedri Bey, varlık adına hemen bir şey bırakmamıştı. Evliliklerinin ürünü olarak yalnız üç yaşında bir kız kalmıştı.

Yaslı dul kadın, kızı yetim Latife'yi bağrına bastırıp dayısının babaca şefkat ve koruma kanadına sığınarak bir odaya çekildi. Durmayıp göz yaşı döküyor. Kocasının ölümü üzerinden aylar geçtiği halde, yas göz yaşları bir türlü dinmiyordu.

Fikriye'nin bu dönüşü, o zamana değin yalnız başına ev hanımlığına alışmış olan yengesi Emine Hanımın hiç hoşuna gitmedi. Bu dul yeğenin her ne suretle olursa olsun bir ikinci kısmeti çıkıp da evlerinden bir ayak önce savuşup gitmesi için ne türlü çarelere, yollara el atabilirse hepsine baş vurmaktan geri durmuyordu.

Fikriye Hanım güzel, alımlı, oldukça terbiyeli bir kadındı. Fakat çocuklu bulunması sakıncasından dolayı evlenmeye iştahlı, uygun bir istekli çıkmıyordu. Yenge Emine Hanım, kılavuz kadınlara büyücek paralar adadı. En sonunda bir iki kısmet çıktı. Fakat bunlar da evlenmelerinden, geleceklerinden hayır, geçim umulur kimseler değildi. Kimi ihtiyar, kimi sakat, kimi züğürt, kimi çapkın idi.

Fikriye'nin bu kısmetsizliği, yengesinin çaçaronluğunu dayanılmaz bir dereceye vardırdı. Emine Hanım, kocaya varmanın erdemlerini, pek çok gerektiğini açıklama dırdırına artık hiç ara vermez oldu. Türlü dokundurmalar, simgeler, alt anlamlı cümlelerle her gün, her saat bu yüksünmeyi sezen talihsiz Fikriye'nin zaten dertli, yaralı yüreği bütün bütün kan kusuyor oldu.

Sonra bir gün kılavuz karının biri, telâşla geldi. Fikriye Hanım için yağlı bir parça, bulunmaz bir Tunus gediği çıktığını müjdeledi. Artık sevinçten Yenge Emine Hanımın etekleri zil çalmaya başladı. Ona göre araştırmaya, incelemeye, sorgu suale kalkışmaksızın hemen Fikriye'nin bohçalarını bağlayıp sandığını, sepetini toplayarak kocasının evine gönderivermek gerekti. Kılavuz Kadının uygun görüşü de böyle idi. O da ivedilikten yana idi. Çünkü bu kısmet pek az ele geçen olağanüstü ekstra türden bulunduğundan, nikâh uzar ise ara yere dedikodu karışır, iş bozulur imiş... Bu adamın iştahlısı pek çok; varmak isteyen kadınların sayısı, sınırı yokmuş... Bozmak için yermeleri; akla ve hayale gelmez, yakası açılmadık iftiralar atmaları; birçok şeyler uydurmaları düşünülebilirmiş. Kılavuz Kadın, bu ekstra Tunus gediğini şöyle tanımlıyordu:

— Bakanlığında kaleminin müdürü Naşit Nefi Efendi... Hem şöyle böyle değil... Kelli felli, şanlı şöhretli, bütün yanlarıyle, her yönüyle bir efendi. Yalan kabul etmem. Aylığı dört binden, yaşı da kırktan artık... Evcimen ağırbaşlı, tam karı değeri bilecek çağda bir adam... Dosta kısmet olacak bir parça... Artık buna hiç lâm, cim istemez. Söz getirdim. Söz verin götüreyim. İş bitsin vesselâm.

Fikriye Hanım, Kılavuz Kadının bu özlü kısa; fakat şüpheli övgülerine karşı derin derin düşünerek:

— Hanım, bu adam böyle kırk yaşını geçinceye dek hiç evlenmemiş mi? Bekâr mı durmuş?

Bu soruya karşı Kılavuz Kadın, şehadet parmağını enta-

risinin yakasından içeriye sokup, gözlerini süze süze gerdanının etrafını tatlı tatlı kaşıyarak:

— Dur kızım. Vebal istemem. Hepsini anlatacağım... Evlenmemiş değil... Evlenmiş... Kısmet olursa galiba sen üçüncü hanımı olacaksın...

Fikriye Hanım, haykırarak:

— Ay ben iki ortak üstüne mi gideceğim? Tanrım göstermesin!..

— Hanım, lakırdıyı iyi anlamadan bomba gibi ateşlenme öyle... A şimdiki tazeler ile lakırdı olmuyor ki, Tanrım esirgesin, hepsi farfara... Bu efendinin ilk karısı ölmüş. İkincisini boşamış... İşte şimdi sen üçüncü gideceksin... Bir evin bir hanımı olacaksın... Anladın mı efendim?..

— İlk hanımı neden ölmüş?

Kılavuz Kadın, bir kahkaha salıvererek:

— Kendisine bakan hekimi bulup da hanımın hangi hastalıktan gittiğini sormayı doğrusu unuttum... Ay üstüme iyilik sağlık; bu da lakırdı mı ya? Seninle evlenmek isteyenler, ilk kocanın hangi hastalıktan öldüğünü soruyorlar mı?

Beri yandan Yenge Emine Hanım bağırarak:

— Aman Fikriye, kimi kez öyle budalaca sorular sorarsın ki, beş yaşındaki çocuk sormaz... Bırak kadını kendi haline, lakırdısını bitirsin...

Fikriye Hanım kızarak:

— Sormayınca meselenin pürüzlü tarafına yanaşmıyor ki, kendi haline bırakayım!.. Kısmet olursa galiba ben üçüncü hanımı olacakmışım!.. (Galiba) ya dikkat buyruluyor mu? Peki birinci hanımı neden ölmüş ise ölmüş... İkincisini neye boşamış. Bunu sormak hakkım değil mi?

Kılavuz, parmağının ucuyle hâlâ yakasının içindeki pireyi araştırarak:

— O ciheti pek derin bilmiyorum... Ne yalan söyleyeyim?..

— Kılavuz değil misin? Her ciheti bilmelisin.

— Öyle ağır, kibar bir efendiden: «Sen karını niçin boşadın?» diye nasıl sorulur?.. Karı kocalıkla ilgili bir iş olmalı...

— Bak şimdi bütün bütün merak ettim. Karı kocalıkla ilgili o gizli iş nedir acaba?

— Karı koca, ikisi bir döşekte yatar iken aralarına girip de araştırma yapmak gerekir ki bu derece içyüze girmeyi hiç bir kılavuz başaramaz sanırım. Bu denli ince eleyip sık dokumak iyi değildir. Karı bırakan erkeklerin, kocadan boşanan kadınların daima başkalarıyle evlendikleri görülüp duruyor. Birinci, ikinci evlenmede dirliksizliğe uğrayanların üçüncü, dördüncüde gül gibi geçinip gittikleri hiç işitilmemiş bir şey midir?

— Pekiyi... Haydi boşanma sebebi, bu yön kapalı kalsın. Fakat iki evlenmeden bu efendinin hiç çocuğu olmamış mı?

Kılavuz Kadın, göğsündeki pireyi daha derinlerde arayarak:

— Söz sırası hepsine gelecek. Azıcık sus kızım...

— Ben susar isem sen bu önemli noktalarda sakız çiğneyip gidiyorsun. Çocuğu var mı? Yok mu? Söyle...

— Var...

— Kaç tane?

— İki...

— Bir de benimki üç... Hepsi bir araya gelirse... Bir curcunadır kopar.

— Sen her şeye bir kusur buluyorsun... O, senin çocuğunu kabul ediyor da sen onunkilere neye katlanmıyorsun?.

— Sen bu adam için kırkını geçkin diyorsun ama, o her halde elliyi de aşkın, büyük babam yerinde bir kimse olacak...

— Doğum tarihini görüp de kaç yaşında bulunduğunu parmağımla bir bir hesaplamadım... Ben işittiğimi, gördüğümü söylüyorum...

— Kılavuz Hanım, şimdi şu senin göğsünde dolaşan gibi bu işin içinde pek çok pire yeniği var... Meselenin nazik noktalarında kem küm ediyorsun...

Kılavuz Kadın, öfkesinden göğsünü yumruklayarak:

— Aman ne gırgırı... Ne kırk merak kadınmışsın!.. Eğer bir yalanım varsa yedi atama lânet olsun... Getiriniz Kur'an'ı aptes alıp üzerine el basarak söyleyeyim. Müslüman değil misiniz? Bunun daha ötesi var mı? Bu adam gibi koca şu zamanda pek az bulunur. Hali vakti yerinde... Ahlâkı, her hali pek olgun. Mum ile aranıp da bulunmayacak bir zat... Benim de iki elim yanıma gelecek... Sizi aldatıp da ne kazanacağım?.. Özünüzü Tanrıya doğru tutun. Sözüme güvenin. Vallah pişman olmazsın. Bu adam, bir eşine daha rastlanmaz yaradılışta bir erkektir. Fakat onu da söyleyeyim ki düşmanı çoktur... İşiteceğiniz tuhaf söylentilere, dedikodulara hiç önem vermeyiniz. Billâh sonra bana dua edersiniz..

— Tanrıya şükürler hepimiz Müslümanız. Sözlerine inanmak istiyorum. Lâkin sen de inkâr edemezsin ki, anlattıklarının içinde lastikli sözler var. Bu kadar iyi adamın düşmanı neden çok oluyor?.. İşiteceğimiz tuhaf söylentiler nedir?..

Kılavuz Kadın, yine döğünmeğe başlayarak:

— Hay sıkıntımdan şimdi çatlayacağım... Sözlerime inan. Biraz da Tanrıya bel bağla... Çöpsüz üzüm nerede bulunur?.. O adamın da bir iki pürüzü olmasa bu kadar mükemmel bir kocayı sana bırakmazlar.

— Pürüzü ne imiş?

Beri yandan Yenge Emine Hanım, birdenbire parlayarak:

— Pürüzü ne mi imiş?.. Elinin körü... Kadın sana yedi atasına lânetler davet ederek, antlar içerek, Kur'anlara el basarak inandırıcı söz söylüyor... Neye inanmıyorsun? Sen

kendini o kadar «şikâr» bir şey mi sanıyorsun?.. Dünyada senin gibi baba evinde, dayı, hala evinde pinekleyen taze dul çok!.. Fakat başlarına kusan yok... Şimdiki zamanda hani koca?.. Avrupa'da akıllı Frenkler hesap etmişler Bir erkeğe tam beş karı düşüyormuş... Galiba Istanbul'da daha çok düşüyor ki, bizim mahalle bekçisi İsmail Ağanın bile biri Arap, öbürü beyaz iki karısı var... Sen varacağın adamın ölen, boşanan karılarını hesaplıyorsun... Ortak üzerine gidenlerin canları yok mu? Kendine gel ayol!.. Ah aman haspam! bir kara kaşından, kara gözünden başka nen var? Seni bu arkandaki yumurcağınla kim beğenip de alacak?.. Söyle bakayım?.. Hem edep hayâ denilen şeyler artık dünya yüzünden bütün bütün kalktı mı? Çok şükür Tanrıma, dayın hayatta iken, ben var iken evlenme konusunda sana söz düşer mi? Bu yönleri incelemek, araştırmak bize düşer. Sana ne oluyor? Aman ya Rabbi! ne ahir zamana kaldık? Şimdiki kızlar, kadınlar velilerine lakırdı bırakmadan sözü kendileri kesiyorlar. Nerede ise yeni doğan çocuklar da göbeklerini kendileri kesecekler... Kıyamet alâmetleri. Biz nezaket ettik de bu işte Hanımefendinin düşüncesini sorduk. Bu nezaketimizi sindiremedi. Affedersin. Hata ettik. Haydi bakayım odana. Kılavuz Hanımla yalnız görüşeceğiz.

Fikriye Hanım, çıkmak üzere kalkar. Fakat son gücenikliğini gizleyemeyerek:

— Beni başınızdan savmak için, koca yerine ortaya bir canavar bile çıkmış olsa kaldırıp önüne atıvereceksiniz... Evlendirilecek kadının oyu, sorulmazmış... Oeski usul yengeciğim... Kadın ninelerimizin çağında belki öyle idi. Fakat şimdi değil... Zamane kızları varacakları erkekleri kendileri seçiyorlar... Pekâlâ sözlerini de kesiyorlar. Yalnız velilerine: «Ben falan adama varacağım» diye kararı bildirmiş oluyorlar.

— Ben seni alık sanıyordum, ama sen epey fenlenmişsin. Bu yeni usul evlenmeleri nereden öğrendin?

— Ben de halime göre gün gördüm. Çocuk anası oldum... Bebecik değilim ya!..

Kılavuz Kadın, göğsünü dağlamakta olan pireyi bu aralık yakalar. Bir öç alış gülümsemesiyle iki tırnağının arasında «çıt» diye kırarak:

— Fikriye Hanım kızım, gel sen şu adama var da düşmanların işte bu pire gibi çattadak ortalarından çatlasınlar. Lakırdıyı uzatmayın. Kendinden büyüğünün sözünü dinleyen zarar etmez...

Fikriye Hanım, öfkesinden dudaklarını ısırarak:

— Benim oyumu niçin alıyorsunuz? Kocaya varanın düşüncesi sorulmaz imiş!.. Yengem beni, baksana odadan kovuyor... Satılık halayığın oyu alınır mı? İşte ben de o demeğim. Siz ikiniz konuşunuz. Karar veriniz. Dayıma da işi bildiğiniz gibi anlatınız... Ben bu evden ne suretle olursa olsun gideyim... Yengem rahat etsin... Sen de beş on kuruş kazan..

III

Doğru Sözlü Bir Kocakarı

FİKRİYE HANIMın kinaye yoluyle ağzından çıkan bu sözlerin etkisi gerçekten yerini bulur: Kılavuz Kadın her gün gider, gelir. Yenge Hanımla bir odaya kapanıp, kapıyı sürmelerler. Saatlarca gizli konuşurlar. Bu özel konuşmalarına hiç bir gün Fikriye Hanımı kabul etmedikleri gibi bir süre, kesin kararları hakkında da kimseye renk vermezler. Fikriye, meraktan ölür... Yengesinin elinde olsa kendini bir an önce evden savacağına şüphe yok. Fakat iş neye uzuyor? Demek çözülmesi gereken nice zorluklar, pürüzler var Bu evlenmenin olabilmesi için, gösterdiği her türül engeli yıkan şiddetli isteğe karşın, Yenge Hanımın bu hızlı gidişini durduran zorluk acaba nedir? Kılavuz Kadının ağzından kaçırmış olduğu şu: «Bu adamın düşmanı çoktur; işiteceğiniz dedilere kodulara, özellikle tuhaf söylentilere önem vermeyiniz» sözleri Fikriye Hanımın düşünce gecelerinde, düşünme saatlarında, düşlerinde durmadan tekrarlanıyor; tedirgin edici, heyecan verici tınlayışlarla kulaklarında, çözülemez, korkunç birer bilmece gibi çınlayıp duruyordu.

Çok sürmez. Gerçekte bu dediler, kodular, tuhaf söylentiler başlar. Fikriye'nin merakı bu kez olanca gücüyle korkuya döner. Bakınız nasıl:

Yenge Emine Hanımın, sır dolu telâşları, gizli konuşmaları sonucunda besbelli var olan zorluklara bir çözüm yolu bulunur. Dayı Efendiye mesele, bir yumuşak biçimde anlatılır. Kılavuz Kadının becerikliliği sayesinde her şey yoluna girer. İş pişirilip kotarılır.

Günün birinde Fikriye Hanıma, Naşit Nefi Efendi ile nikâhlarının kıyılacağı haber verilir. Zavallı kadından çıkacak evet, ya da hayır cevabını dinlemeyi bile önemli saymayarak işe girişilir. Eksiği, gediği tamamlamak için çarşıya, pazara gidilmeğe, nikâh hazırlıkları görülmeğe başlanır.

Evlenme günü yaklaştıkça Yenge Hanımın telâşı her gün bir parça daha artar. Gelen, giden konuk kadınlarla uzun uzadıya fısıltılara girişir. Fikriye Hanım, odadan içeriye girince sözler değişir, bütün yüzler garipseyen bir acıma tavrıyle önce o zavallıya; sonra anlamlıca ve gizlice soran bakışlar birbirine dikilir. Herkes birbirine baka baka dudaklarını ısırır...

Evet, gizli bir hal var. Ortada bir şey dönüyor, Fikriye'ye büyük bir oyun oynanıyor, ama nedir?

Yenge Emine Hanımın, Fikriye'ye duyurmamak için gelene gidene karşı ettiği sıkı tembihlere, gösterdiği tedbirlere, sakıntılara karşın, sonunda bir gün bu önemli sır patlak verir. Bunun ne olduğunu Fikriye de öğrenir. Tüyleri ürperir, nefesi kesilir...

Bir gün eve Hasibe Hanım adında eski dostlarından eli değnekli, yaşlı bir konuk gelir. Daha kapıdan girer girmez Yenge Emine Hanım önüne çıkarak; Naşit Nefi Efendi hakkındaki söylentilerin Fikriye Hanımın yanında ağıza alınmaması için gerekenleri söylemeye girişir. Fakat konuk hanım, değneğini titrek eliyle ve öfkeyle bir savurarak:

— Baksana Hanım, sen bu eve gelin gelmezden yirmi yıl önce ben bu aileyi tanırım. Yalnız Fikriye değil; hemen hemen onun anası da benim elimde büyüdü gibi bir şeydir. Dostlarımız öldüyse hatırları ölmedi. Ben bugün buraya Allah için birkaç söz söylemeğe geldim...

Yenge Emine, o saata değin pişirmekte olduğu aşa bir kocakarının soğuk su katmağa kalkıştığını anlayınca öfkeyle:

— Büyük Hanım, bu evin ne kadar büyük ve eski dos-

tu olursanız olunuz, şu saatta burada bir misafirden başka bir şey değilsiniz. Nasıl söylenirse o yolda davranmak üzere içeri kabul olunabilirsiniz... Yoksa!..

Kocakarı, arkasına giydiği geniş hırkanın kabarıklığı ile iki omuzu ortasında bir kaplumbağaya benzeyen başını yerinme ile sağa sola döndürerek:

— Sözünü bitir bakayım!.. Yoksa, kapı dışarı öyle mi?

— Evet... Ne yazık ki öyle...

— Sen bana iyi bak Hanım!.. Ben öyle senin gibi şımarık yeni hanımların sözleriyle hareket eden kocakarılardan değilim. Gözünü aç yavrum... Hem sen karşımdan çekil. Fikriye gelsin. Benim sözüm ona... Seninle bir işim yok...

— Bu evin hanımı benim... Fikriye'nin burada (esamisi) okunmaz... Sabahleyin bunakça lakırdılar dinlemeğe de vaktim yok. Bir gürültü çıkarınadan buradan selâmetle gidiniz... Haydi bakayım Büyük Hanım!.. Haydi!..

Kocakarı, korkunç bir taşkınlıkla değneğini Emine Hanımın sûratına doğru savurarak:

— Çekil karşımdan yellos!..

— Ay bu titrek halinle beni mi döveceksin?..

— Evet, seni döveceğim. Öteye bile geçeceğim...

— Sen bunamışsın Hanım... Yanlış yere geldin galiba!.. Burası kavga yeri değil... Pabucubüyüğe git de okun...

— Tanrıya şükürler ben bunamadım... Bu yaşında sen bunamışsın... Ne dediğini bilmiyorsun. Ben yanlış yere gelmedim. Hasan Efendinin evine geldim... O kocan olacak herifi elime bir geçirsem önce onu döveceğim... Sana ne kadar yüz vermiş böyle... Dünya değişti: Ayaklar baş, başlar ayak oldu. Şimdiki karılar, kocalarına komuta ediyorlar... Âlemin düzeni, nizamı bozuldu. Sen ıslah eyle Tanrım! Ne günlere kaldık!..

— Benim kocama karşı olacak davranışım senin ne üstüne vazife!.. Âlemin nizamından, düzeninden sana ne? Bir ayağın çukurda, senin şurada üç günlük ömrün kalmış...

Onun bunun dedikodusuna karışacağına Tanrıdan af dilemekle, ibadetle uğraşmana bak...

— Haydi karşımdan çekil kadın! Senin öğütlerine muhtaç değilim... Ölüm, yaşla sırayla değildir. Gençliğine güvenme. Kimin ölüp, kimin kalacağını bir Tanrım bilir. Onun işine karışılmaz... (Haykırarak) Fikriye, nerdesin kızım?.. Gel bu çaçaron yengenin elinden beni kurtar... Sana söyleyecek birkaç önemli sözüm var...

Zaten bütün bu sert konuşmayı merdivenin camlı bölmesi arkasından dinleyen Fikriye Hanım, bu çağrı üzerine ortaya çıkar. Yengesinin öfkeli bakışlarına önem vermeyerek gider, saygıyla Büyük Hanımın elinden öper... Kocakarı da Fikriye'nin alnına bir öpücük kondurarak:

— Gel yavrum, gel... Rahmetli anacığın üç gecedir sıra ile düşlerime giriyor: «Kızımın başını ateşlere yakıyorlar. Git, kurtar...» diye yalvarıyor... Seni Naşit Nefi Efendi adında bir adama veriyorlarmış. Söz kesilmiş. Nikâh olmak üzere imiş... Bu adamın kaç karı boşadığını, ne belâlı herif olduğunu, ne korkunç geçmişi bulunduğunu biliyor musun?

O saata değin kendinden gizlemeğe uğraştıkları önemli sırlara artık ermek üzere bulunduğunu anlayan Fikriye, iyiliğini isteyen bu kocakarının karşısında baştan ayağa kulak ve canlı bir dikkat kesilerek:

— Hayır bilmiyorum...

— Bilmiyorsun da, öyle (netameli) uğursuz bir herife ne varıyorsun? Başın bacadan mı aştı?..

— Ben varmıyorum... Veriyorlar... Dayım, Yengem dururken bu konuda bana söz düşmez imiş... Araştırmalar, incelemeler bütün iyi ve kötü onlara ait imiş..

— Bu zamanda bir halayık bile istemediği bir yere satılamaz. Sen: «Varmam» diye direndikten sonra zorla nasıl verebilirlermiş bakayım?.. Ben sana duyduğumu olduğu gibi anlayım da cesaret edebilirsen bu herife var.

Bu korkunç kocakarının çenesini tutmanın artık elden gelemeyeceğini büyük bir üzüntü ile gören Yenge Emine Hanım, iki elini —işi oluruna bırakırcasına— göğsüne kavuşturarak çaresizlik anlatır bir durumla:

— Senin açığa vurmana hacet yok; senden önce ben söyleyeyim... Çünkü senin duyduklarını, olduğu gibi, biz de duyduk.

— (Fikriye'yi göstererek) Duydunuz da bu zavallıya niçin haber vermiyorsunuz? Bucak bucak, her şeyi saklıyorsunuz?

— Büyük Hanım, inanılacak bir şey değil ki söyleyelim. Bir masaldan, bir hayalden, şunun bunun uydurmasından ibaret boş dedikodular...

— Nasıl boş dedikodu?... Nasıl masal?..

— Naşit Nefi Efendinin ölen ilk karısı Binnaz Hanım güya cadı olmuş imiş de kocasının aldığı karıları boğmak için gece mezarlıktan çıkar, eve gelirmiş. Söyleyeceğiniz bu değil mi?

Kocakarı, Tanrıya sığınarak, büyük bir telâşla hırkasının yakasını ısırırken:

— Öyle, ya!..

— Bunca gün görmüş koskoca ak saçlı bir hanımsınız. Siz bu uydurma şeye inanıyor musunuz?

— Neye inanmayayım?.. Cenaze evde yattığı gece üzerinden kedi mi atlatmışlar? Ne yapmışlar? Zavallı hatun, Tanrı esirgesin, işte cadı olmuş...

Yenge Emine Hanım, kocakarının bu saflığına karşı biraz yumuşayarak:

— Hanım nineciğim, şimdi öyle cadıya, hortlağa pek inanan kalmadı... Üzerinden kedi atlatmakla bir ölü cadı oluverse bütün mezarlıklar cadılarla dolar, diriler için artık rahat ve huzur kalmazdı... Sizin gibi iyi yüreklilerin saflığıyle eğlenmek için bazı kötüler, böyle şeyler uydurup arayıcı fişengi gibi ortaya salıveriyorlar. Birçok suçsuzların da felâketlerine sebep oluyorlar... Bizim Fikriye Hanım da sizin

gibi saftır. Her işittiği şeye inanıverir de, işte onun için, ben bu ciheti kendinden saklamaya uğraştırndı. Biz inceden inceye araştırdık. Naşit Nefi Efendi pek olgun bir adammış. Böyle koca her zaman ele geçmez. Herkesin akıl almaz birtakım uydurma saçmalarına bakıp da bu kısmeti kaçırmayalım. Siz gerçekten ailemizin eski dostu iseniz, Fikriye'nin iyiliğini ister iseniz bizimle birlikte ona öğüt veriniz de bu adama varsın... Biraz gün görsün, safa sürsün... Haydi buyurunuz. Bir kahve içip dinleniniz...

Yenge Emine Hanım, kocakarıyı odaya alır. Baş köşeye oturtur. Eline kahveyi sunar... Yaşlı kadın, bu davranışın, aldığı şu ikram ve nezaket sonucunun karşısında tutumunu değiştirmek gereğini sezerek der ki:

— Vallahi kızım, sandığınız kadar saf bir kadın değilim... Bu cadı lakırdısını duyunca ben de hoppadak inanıvermedim. İlkönce güldüm: «Büyü tutturmak için uyduruyorlar. Büyülerine tavşan başı» dedim. Bunu bana komşumuz Hürmüz Hanım haber verdi. O, Naşit Nefi Efendinin bıraktığı kadınlardan birini tanıyor. Şükriye adındaki bu kadın, Frenk mektebinde okumuş; Türkçe, Fransızca, İngilizce her türlü dilden biliyor. Yazma, okuma, resim, nakış, bilmediği yok. Uçanla kaçan elinden kurtulmuyor. Başına gelenleri roman gibi koca bir kitap yapmış... Taşkasap taraflarında bir kocaya daha varmış. Bu Şükriye, Hürmüz'e Cadı hakkında pek fena şeyler anlatmış. Dinlerken tüylerim hep diken diken oldu. Bunlar ne masal, ne «hayalet»... Kadın kendi serüvenini hikâye etmiş... Bu, korkunçluğu kadar da tuhafın tuhafı olan hikâyeyi işitince meraktan duramadım. Zaten işim gücüm ne?.. Bir gün Hürmüz'le birlikte kalktık, Taşkasap'a Şükriye'nin evine misafir gittik. Kanı sıcak, fıkır fıkır, lakırdıcı bir taze... Kadın bize «izzet, ikram, kıyamet» parça parça oldu. Nereye oturtacağını bilemedi. «İkramı, külfeti bir yana bırak da gel şöyle karşıma otur. Cadı'yı anlat; meraktan helâk olacağım yavrum. Çünkü bu Naşit Nefi Efendi, pek sevdiğim bir aileden kız istemiş... Ben buraya olup bitenleri soruşturmaya geldim. Gerçek her ne ise bizden saklama, olduğu gibi söyle» dedim. Şükriye Hanım bize Cadı or-

tağını bir bir anlattı Yetmiş yaşıma girdim Kızım, böyle acıklı tuhaf şey işitmedim. Ben şimdi size ne söylesem mübalâgaya yorarsınız. Birlikte geliniz. Sizi oraya, Şükriye Hanımın evine götüreyim. Kendi kulağınızla işitiniz. Kılavuz kadınların sözlerine inanmayınız. Naşit Nefi Efendi, ilkinden sonra şimdiye değin tam yedi karı almış... Birini cadı boğmuş; altısı boşanıp canlarını zor kurtarmışlar. Artık zavallı adama Istanbul içinde hiç bir kadın varmıyor imiş... Bu cadı eşinden dolayı pek fena adı çıkmış... Şükriye'nin dediğine göre iyi ahlâklı bir kimse imiş... Böyle uğursuz, belâlı bir adamın ahlâkı ne kadar güzel olur ise olsun para eder mi? Tanrım kısmet etmesin, ya eğer bizim Fikriye bu adama varacak olursa dokuzuncu karısı olacak... Sonunda ya boşanacak, ya boğulacak... Başka bir hayır beklemeyiniz...

Ertesi günü soruşturmak için hep birlikte Taşkasap'a Şükriye Hanıma gidilmeğe karar verilir

IV

Dünyada Neler Olmaz

KOCAKARI gittikten sonra yenge ile yeğen arasında yine bir kızılca kıyamettir kopar. Fikriye aşırı karamsarlığından, tiksintisinden kendini yüz üstü minderin üzerine atarak haykıra haykıra:

— Aşk olsun Yenge! İnsaniyetine teşekkür ederim. Hakkımdaki şefkatsizliğini biliyordum, ama beni bu evden savmak için boğdurmaya gönderecek kadar bir vahşiliği göze aldıracağını düşünemezdim. Çok şükür onu da öğrenerek ne yaradılışta bir kadın olduğunu anladım

— Ah aptal karı ah... Ben senin yararına uğraşıyorum; sen bak aleyhimde ne kötü sanılarda bulunarak kalbi bozuk bir kadın olduğunu ortaya koyuyorsun.

— Beni, karısı cadı olmuş bir adama vermek, yararıma çalışmak demek midir?

— Böyle masallara inanıyor musun Fikriye?

— Niçin inanmayacağım?.

— Böyle şeyin aslı olur mu canım?

— Aslı olmaz da bu işittiklerinizi benden niçin saklıyordunuz?

— İşte böyle beyinsiz bir yaratık olduğunu biliyordum da inanacaksın diye saklıyordum. Düşündüğüm yine geldi çıktı ya...

— Yaşlı hatunu dinlemedin mi? Ne büyük bir yürek gücüyle, ne derin bir güvenle söylüyordu!

— Üzerinden kedi atlarsa ölü cadı olur diyen bir bunağın saçmalarına inanıyorsun da benim akıl ve mantık içindeki sözlerime neye inanmıyorsun, güvenmiyorsun?..

— Serüvenin sahibi Şükriye Hanımın kişisel tanıklığına ve dosdoğru anlattıklarına ne diyeceksin?..

— İşte yarın gidip bu hanımı dinleyeceğiz. Kim bilir bu da ne alık bir karı olmalı ki böyle saçma sapan sebeplerden dolayı kocasından ayrılmış...

— Yenge, böyle ezbere hüküm vermekle olmaz Büsbütün asılsız yere de bu söylentiler çıkmaz. Şükriye Hanım neden alık bir kadın olsun? Birkaç dilden okuyup yazmak bildiğini işitmedin mi? Haydi olmazı olur sayarak Şükriye Hanımı alık bir kadın kabul edelim. Naşit Nefi Efendiye eşlik eden öbür altı yedi kadının hepsi de mi alıktı? Ya boğulana ne diyeceksin?

— Fikriye, benim babam «Tarik-ı Nazenîn»den idi. Beni pek gözü kapalı büyütmedi. Seksen Şükriye Hanım tanıklık etse ölüp gömülen bir kadının mezardan çıkarak ortaklarını boğmağa geldiğine beni inandıramazlar.

— Hanım Yenge, dünyada herkes ahmak, herkes budala da yalnız sen mi akıllısın? Cin, peri, cadı, hortlak yok mu? Bütün dillerdeki sözlüklere bu kelimeler büsbütün asılsız, anlamsız olarak mı yazılmış?.. Kimi ölülerin ruhları ailelerini, evlerini ziyarete geldiklerini hiç işitmedin mi? Dünyada soyları kesilmiş ruhların cami, tekke kapılarında dolaştıklarını kürsü şeyhleri bar bar bağırarak cemaatlerine anlatmıyorlar mı? Kesikbaş hikâyeleri büsbütün efsane mi? Kimi mezarlıklarda, şehitliklerde, kale, hisar barularında kanlı kefeniyle dolaşan şehit ruhlarına ilişkin «menkıbeler»i hiç dinlemedin mi? Geçenlerde Lâleli taraflarında bir evliya:

«— Ben burada duvar altında yatmaktan sıkıldım. Duvarı yıktır. Bana bir türbe yaptır. Kandil yaktır...»

Diye bir paşanın düşüne girmedi mi?.. Ben pek okumuş bir kadın değilim, ama bizim tarihlerimizde böyle yüzlerle rivayetler yok mu? Fetih zamanında Yavedût Hazretleri, mezarından çıkıp da: «gâvurcuklarıma dokunmayınız!» nidasıyle Fatih'in güllelerini eliyle durdurarak kuşatılmış Hıristiyanları savunmadı mı? Daha geçenki Yunan savaşında Emir Buharî Hazretlerinin yeşil sarık ve cübbesiyle savaşa katıldığını komşumuzun oğlu kurmay subayından dinlemedin mi? daha ne kadar örnek ve kanıt istersin?

— Kızım, bu dünya kurulalıdan beri bu konuda söyle-

nen, yazılan şeylerin hepsine karşılık verecek kadar bilgin bir kadın değilim. Böyle şeylere ne senin, ne de benim iyiden iyiye aklımız ermez. Meseleyi birbirimize açıklayalım derken incelemeksizin inanılması emredilen kimi yönlerde aldırışsız davranarak belki boyumuzca günaha gireriz. Şimdi buraya tarih sayfalarını; Yavedût Hazretlerini, Kesikbaş hikâyelerini, şehit ruhlarını falan karıştırma... Anlamak istediğimiz meseleyi bütün bütün bulandırmış olursun... Benim iddiam işte budur: Naşit Nefi Efendinin eşi Binnaz Hanım ölür. Ölüm bir belediye doktoru tarafından tasdik edilerek gömülmesine ruhsat verilir Kalabalık bir cemaat huzurunda aşirler, dualar ile gömülür. Bilmem kaç ay ya da yıl bütün ölülere özgü bir salt sessizlikle mezarında yatıp çürür. Bu kadar gerçeklerin oluşundan sonra bu kadının birdenbire kocasına gücendiği için mezarından kalkarak ortaklarını boğmaya gitmesi yok mu, bin tarih kitabından kanıtlar getirsen işte ben buna inanmam Fikriyeciğim!..

— Ben inanırım. Dünyada neler olmaz...

— Bu işte her halde karanlık kalmış olağanüstü bir tuhaflık var. İşte ben bunu merak ettim. Sen Naşit Nefi Efendiye varsan da, varmasan da bu noktayı aydınlatmaya uğraşacağım. Yarın Şükriye Hanımla görüşürüz. Sandığım gibi bu kadın alıkça bir şey olmadı. Bu görüşmede bazı noktaların açıklanmaya elverişli gerçeklerine rastlayacağımızı umuyorum. Türlü dilden okuyup yazan bu bilgiç hanım, bakalım serüven kitabına neler yazmış? Açıp bize okusun. Eğer umduğumuzun tersine hiç bir şey anlayamaz isek o zaman dayımı, evet bizim efendiyi, geniş bilgi almak için doğrudan doğruya Naşit Nefi Efendiye gönderirim... Bakalım Nefi Efendi kendi hakkında dönüp duran bu tuhaf söylentilere karşı ne diyecek? Bu sözleri doğrulayacak mı, yorumlayacak mı; yoksa büsbütün ret mi edecek?

— Evlenecek bir adamı yine kendinden sormak pek tuhaf olmaz mı?

— Ne olursa olsun...

V

Şükriye Hanımı Ziyaret

ERTESİ günü Büyük Hanım değneğini kakarak Hasan Efendilerin Süleymaniye civarındaki evine gelir. Yenge Emine, Fikriye hanımlar ile Kılavuz Kadın ve Kocakarı hep birden bir arabaya dolup Taşkasap'a Şükriye Hanımın evine giderler. Her tarafı ovulmuş, süprülmüş, altı yedi odalı temiz bir ev... Şükriye Hanım, konukları karşılamaya çıkar. Kara kaşlı, kara gözlü, beyaz, ufak tefek şirin bir taze... Her iki taraf, sanki kırk yıldan beri birbirini, tanıyorlarmış gibi, bir teklifsizlikle ve tatlılıkla karşılar. Hemen sohbet başlar. Önce Kocakarı der ki:

— Şükriye kızım, bak sana ortak olacak hanımı getirdim.

Şükriye gülümseyerek:

— A bana niçin ortak olsun... Öküz öldü ortaklık ayrıldı. Naşit Efendi ile benim bir ilişiğim kalmadı. Bir süre, dolacak çilem varmış, doldurdum. Çok şükür Ulu Tanrı beni kurtardı. Kendi gönlümce bir koca daha verdi... Olabildiğince geçinip gidiyorum işte...

Emine Hanım — Naşit Efendi ile geçen evlilik sürenize, çile doldurmak diyorsunuz. Demek çok sıkıntı çektiniz...

Şükriye Hanım — Hanım, sıkıntı da acaba lakırdı mı? Dünyada böyle bir felâket hangi bir kulun başına gelmiştir?

Fikriye Hanım — Ne oldu kuzum kardeş?

Şükriye Ne olacak? Canımı kurtarabildiğime ne mutlu? Bugün sağ kaldığıma yüz bin «hamd ü senalar» olsun. Çünkü benden öncekini Cadı boğmuş...

Kılavuz Kadın — Mübalâğa etme hanım... (Fikriye Hanımı işaret ederek) Eski kocanız Naşit Nefi ile bu taze için

söz kesiliyor. Buna engel olmak bir ev yıkmak demektir. Kısmet bozanlık iyi değildir...

Şükriye Hanım ateşlenerek:

— Eğer bir kelime mübalâğam var ise göz bebeğim bir tanecik yavrumun ölüsünü öpeyim. Ne Naşit Nefi Efendi için, ne de bu Hanım için... Ben ancak Allah için söyleyeceğim... Olup biten gerçekleri hikâye edeceğim. Sözlerime inanmayacak iseniz söyleyiniz boş yere ne ben yorulayım, ne de siz rahatsız olunuz.

Büyük Hanımla Fikriye Hanım ikisi birden haykırarak:

— Yooo bak Kılavuz Kadın, daha şimdiden söz kesmeğe kalkma... Şükriye Hanımı kendi haline bırak. Bildiği gibi anlatsın... Ebeci kebeci ara yerde sen neci? alacak adam orada, varacak kadın burada... Senin bu işteki çıkarın, yetkin doğru dürüst söz getirip götürerek beş on kuruş kazanmak... Bunun ötesi var mı? Kes sesini. Biz burada iken sana lakırdı düşmez...

Kılavuz Kadın:

— Peki peki sustum. Kızmayınız. Ömrümde hiç masal dinlemedim değil ya!.. Bir cadı hikâyesi de burada dinlemiş olurum...

Yenge Emine Hanım gücenik bir bakışla:

— Daha söz başlamadan itiraza kalkışmak hiç bir kurala uymaz. Eski eşiyle geçen serüveni hakkında bize hesap vermek, Şükriye Hanımın ne boynunun borcu?... Allah razı olsun. Bu konuda bize karşı lütfediyorlar, incelik gösteriyorlar. Bu büyük iyiliklerini kötüye kullanmayalım.

Şükriye Hanım — Teveccühünüze teşekkür ederim Hanımcığım. Siz benden insanlık adına bazı bilgiler soruyorsunuz. Gördüğümü, bildiğimi; daha doğrusu, uğradığım korkunç felâketi size olduğu gibi anlatmak boynumun borcu... Ben nasılsa vaktiyle bu belâ ağına düştüm; bari başkası düşmesin. (Fikriye Hanımı göstererek) Yazık değil mi gül gibi taze... Ulu Tanrı kısmetini daha uygun bir yandan ihsan buyursun...

Bu sırada hizmetçi kahve getirir. On üç, on dört yaşında kırmızı, yahni yanak, erkek suratlı bir Türk kızı... Anadolu'nun kimi illerine yaygın deri hastalığından dolayı başı yülün-

müş, tıraş edilmiş; şimdi fırça gibi siyah saçlar fışkırmış. Erkek biçimini andıran (alabros) saçların altından sarkan, pazardan alınmış boncuk küpeler, kulaklarında sanki bu yüzün hangi cinsten olduğundan, kadınlığından şüphe edilmemek için takılmış tuhaf yalancı bir belge durumu gösteriyordu. Kızın üstünde küçük, büyük ve erkek, kadın aile bireylerinin giydiklerinden birer örnek vardı: Kenarı kırmalı etekliğin, küçük Hanımın; parmak dikişli babayanî hırkanın, Büyük Hanımın; yaşına göre hayli hürmetli olan ayaklarının topuklarından taşan terliklerin de Efendinin eskileri olduğunu anlamak için büyük bir kavrayışa ihtiyaç yoktu.

Kızcağız, tepside ağız ağıza dolu fincanları taşırmamak için ellerini ileriye uzatıp, belini içeri, kıçını dışarı vererek bayağı terazi ile ipte yürüyen acemi bir cambazın tehlikeli, özenli adımlarıyle geliyor; bir kazaya ön vermemek korkusuyle sağ ayağını atınca dilini ağzının sol ucundan dışarı uzatarak şiddetle ısırıyor; sol ayağını uzatınca aynı eylem ağzının sağ yanında kendini gösteriyordu.

Kızı bu kötü huyundan vaz geçirmek için pek çok azarlamış olan Şükriye Hanım, bu kez de öfkelenerek:

— Ha!.. Nazikter... Dilini içeri sok... Terbiyesiz...

Bu komutaya karşı zavallı Nazikter, birdenbire durdu. Oluveren sarsıntıdan tabaklara birer parça kahve döküldü. Bu suç Nazikter'den çok Hanımda idi. Çünkü kızın ağzında oynayan o dili, işleyen bir makinenin (regülatör)ü gibi bir hareket düzenleyicisi idi. Ona: «dilini çıkarma!» demek, «kahveyi dök!» emrini vermekle birdi. Kızcağız odanın ortasında donakaldı. Melül melül hanımının yüzüne bakıyor, dilinin hareketine izin verilmedikçe elindeki tepsi ile bir adım daha ileri gidemeyeceğini haliyle anlatıyordu. Şükriye Hanım öfke ile yerinden fırlayıp tepsiyi Nazikter'in elinden aldı. Birer parça dökülmüş kahveleri konuklara dağıttı.

Orada bulunanlar, Nazikter'in adına mı, diline mi, küpesine mi, terliğine mi, hangisine güleceklerini şaşırdılar... Zavallı kızın, utancından şakaklarından aşağı nohut tanesi gibi ter dökülüyordu. Anadolu'da bir gün akşama dek sırtında taş

taşımış olsaydı böyle Istanbulvarî kahve vermek için attığı birkaç adımdaki güçlüğü belki çekmiş olmayacaktı.

Kızı dışarıya savdıktan sonra Şükriye Hanım:

— Bizim Efendinin işi yok; herkes bize gülsün diye bunun adını (Nazikter)[1] koydu. Hiç halat incelir mi kardeş? Bu kızın şöyle her bir kılı ayrı ayrı eğitime muhtaç... Uğraşa uğraşa bıktım. Ne yatmasını bilir, ne kalkmasını; ne yemesini, ne söylemesini... Azıcık bir yeri ağrısa: «ış ana ben ölüyom!..» diye danalar gibi haykırmaya başlar. Dışarı çıktığı vakit yanılıp da nerede olduğunu sorsanız ayakyolunda gördüğü işi size adlı adınca söyler... Birçok şeylerin adlarını bir türlü öğretemedim. Limona hâlâ (sulu zırtlak) der... Yıllarla çalış, kelini, uyuzunu temizle, arla, pakla, adam et... Tamam biraz işe yarayacağı vakit koca zamanı gelir... İstersen verme... Sen ne kadar ağır davransan o, uşaktan, ahçıdan, arabacıdan kendine denk bir şey bulur... Senin bu geç davranmanın cezası olarak uygunsuzca baş göz olur. Bu çeşit kızları kullanmanın da işte böyle bin türlü derdi var...

Ev sahibi Hanım, konuklardan tütün içenlere yapılmış ince sigaralardan birer tane dağıttıktan sonra, bir de kendi yakar. Hikâyeye başlar:

---

(1) NAZİKTER — Daha nazik, en nazik.

VI

Cadı Anne

— BUGÜN kaynanam evde yok. Size bu serüveni anlatmak için O'nun bulunmayacağı bir günü seçtim. Çünkü O'nun yanında eski eşimin adını ağıza almak büyük günahlardan bir şey işlemektir.

Hanımlar, hikâyem uzuncadır. Bunu önce söyleyeyim de canınız sıkılmasın. Meraklı, garip, acayip noktalarının açıklanması için birtakım kâğıtlar, belgeler gerekiyor. Bunların hepsini toplayarak bu akıl almaz serüvenimi yukarıdan aşağıya kaleme aldım. Çünkü bunun bütün ayrıntılarıyle anlatılması ve tasviri başka yolla olamazdı. Olayı size kimi kez kitaptan, kimi de ağızdan anlatacağım...

Şükriye Hanım, orta yerdeki masanın yanına, konuk hanımlara karşı gelecek bir durumda oturdu. Önce hazırlamış olduğu yazma serüven kitabını açarak başladı:

— Naşit Nefi Efendinin evinde geçirdiğim serüvenin bazı saatlarını hatırladıkça içime fenalıklar gelir. Büyüdüm, yetiştim, gelinlik çağım geldi. Oradan buradan birçok isteyenler oldu. Annem güç beğenirlik etti. Nasılsa hepsi bozuldu. Birkaç yıl isteklerin arkası kesildi. Beni, evde kalacak diye velilerimi bir telâş aldı. En sonunda istekli olarak Naşit Nefi Efendi ortaya çıktı. Tam söz kesileceği sırada dedikodular başladı! Bu adamın ilk karısı cadı olmuş. Geceleri mezarından çıkarak kocasının evine gelir. Evi birbirine katar, boğmak için ortaklarına saldırırmış. Hatta birini boğmuş imiş... Bu gibi şaşılacak söylentilere ne dereceye kadar güvenilebilir. Önce biz bu sözlere güldük. Fakat eski dostlarımızdan bir kadın geldi. Bu söylentilerin noktası noktasına hepsinin doğru olduğunu bize antlar içerek anlattı. O zaman annemle ben korkmaya başladık. Fakat babam hiç bir şeye inanmaz bir adamdı. Şeytan'ı görse karnaval maskarası sayardı. Olmaya-

cak şeylere inanıp da cin, peri gibi öte beriden korktukça o, bizi sertçe azarlar, zihinlerimizi bu gibi hurafelerden arındırmaya uğraşırdı. Biz çarpılmak korkusuyle gece pencereden dışarıya tükürmeğe, süprüntülüğe bir şey dökmeğe, daha bu çeşitten birçok şeylerden korkar idik. Babam, bizim bu sanılarımızın tersine davranışlarla bu korku ve çekinişlerimizin boşluğunu ispata uğraşırdı. Örneğin o, pencereden kafesi sürer, destur demeden karanlıkta dışarı tükürür; hatta bize inadına — sözüm meclisten ırak — süprüntülüğe aptes bozduğu bile olurdu. Ne çarpdı, ne bir şey oldu. Bizim, ana kız, Naşit Nefi Efendi hakkında dönüp dolaşan bu korkunç söylentilerden korktuğumuzu görünce babam her ikimizi de sertçe azarlardı. Bana dedi ki:

«— Kız Şükriye, ben sana böyle mi terbiye verdim? Böyle mahalle karısı hurafelerine inanmak için mi öğrenimine bu denli özen gösterdim?.. Onun bunun aleyhinde yalan ve bozgunculuk tellâllığı eden birtakım ahlâksız iftiracı kimselerin yaydıkları zararlı şeylere inanıyorsun da benim sözlerime güvenmiyor musun? Hiç ölü dirilip de vakit vakit mezarını bırakarak insanlarla boğuşmaya çıkar mı?.. Eğer bu bir gerçek olaydı uygar uluslar ölülerden de asker alarak ölüler orduları kurarlardı. Hem bu ölü askerlere karşı top, tüfeklerin etkisi olmayacağından bu usulden yararlanmaya en önce başarı gösterecek ulus, cihanı baştan başa fethederek ikili, üçlü, dörtlü, beşli ve gelecekte daha ne çeşitleri çıkacağı belli olmayan devletlerce birleşmelere bir son verdirir; dünyayı genel denge dırdırından kurtararak insan zihinlerine pürüzsüz bir rahatlık bağışlardı. (Cadı) nasıl şeymiş o? Mezarından çıkan bu yabansıyı görmek için Avrupa'da milyonlarla lira vermeğe hazır deli Frenkler var. Fena mı? Sen bunu besbedava göreceksin! Görürsen bana da haber ver de fotoğrafisini çıkarayım. Cadının doğruluğunu tanıklarla bir resmî makama tasdik ettirebilirsek bu resimlerden milyonlarca satıp pek çok şey kazanırız. Keşke bunun aslı olsa... Fakat olanağı yok. Saf yürekli eski insanların korktukları birçok şeylerden, şimdiki

cin fikirli ahir zaman adamları, korkup ürkmek şöyle dursun para kazanacak yönler buluyorlar. Hint'te, Çin'de zavallı budala halkın Tanrısal bir nitelik vermekle kutsallardan sanarak gözlerini kaldırıp bakmaya korktukları putları Avrupalılar müzelerine taşıyarak, görülmemiş canavar seyrettirir gibi, halkın yadırgayan gözleri önüne koyuyorlar; yararlanmalarını sağlıyorlar. Naşit Efendinin eşi cadı olmuş imiş de geceleri kocasını rahatsız etmek için eve gelirmiş! Bu nasıl saçma.. Eğer olanak evreninde böyle bir şey olsa Avrupalılar bu cadıları yakalamak için kim bilir ne ustaca tuzaklar, kapanlar yaparlardı? Telsiz telgrafla günlerce uzak yerlerden konuşan bu herifler hiç mezarlıktan cadı mı kaçırırlar?.. Kızım yavrum, bu lakırdılar nereden çıkmıştır? Sana orasını açıklayayım. Karının biri Naşit Efendiye varmak istemiş; fakat Efendi de besbelli, bazı kötü halinden dolayı almamıştır. Hıncından, güvenikliğinden bu saçmaları ortaya kapıp salıveren işte o kaltak olacaktır. İşin iç yüzü böyle bir şey olmalı.. »

Şükriye Hanım, dinlenmek için okumayı biraz kesti. Yenge Emine Hanımla Kılavuz Kadın karşılarındaki anlatıcının, kendi sanışları gibi, aptal bir kadın olmadığını artık anladılar. Bu sezgilerini birbirlerine anlatmak için arada bir bakışıyorlardı. Hele Kılavuz Kadının artık itiraz sesi kesilmişti. Hikâyenin alt tarafı ne çıkacağını merakla dinliyordu.

Şükriye Hanım, bu ilk satırların, dinleyicilerinde ne etki yarattığını anlamak için hepsinin yüzlerine birer araştırıcı göz attıktan sonra yine başladı:

— Babamın pek haklı görünen itirazlarına karşı gelemedik. Bizi her suretle inandırmayı başardı. Söz kesildi. Kısacık bir toplantı yapıldı. Düğünün böyle kısa kesilmesini de Naşit Efendinin, cadı eşinden korkusunun ve çekinmesinin şiddetine yordular. Bin türlü dedikodu, tuhaf yakıştırmalar, rivayetler içinde ben oraya gelin gittim. Babamın zihnimi kuvvetlendirmek için söylediği lakırdılara, verdiği güvencelere büsbütün inanmak istiyorum, ama ben de henüz hayatın işlem yönünde bilgisiz, kimi şeyleri henüz kitap içinde gör-

müş, dünyayı Konya'yı anlamamış toy bir kızım. Ne yalan söyleyeyim, Cadı'nın korkusu, babamın en etkili öğütlerinden daha çok gönlümde yer tuttu. Gelin gittiğim yer, Rumelihisarı ile Baltalimanı arasında yıkıkça bir yalı. Eşim bana göre yaşlı; fakat iyi bir adam. Beni gayet hoş tutmaya gayret ediyor. Ben de o zaman deli fişenk bir kızım. Kocanın iyisinden, kötüsünden çok anladığım yok. Bu evlenmede hoşuma gitmeyen kimi yönler var ise de: «evlenme diye işte buna derler» verinmesiyle her şeye uyup gitmeğe uğraşıyorum. Bir kaynanam var çaçaron, ama artık bitirmiş. Pek yerinden kalkamıyor. Dizlerinde battaniyesi, önünde mangalı, üzerinde ıhlamur ibriği, öyle yerli gülü odasında oturur. Pek neşeli vaktinde hizmetçi İrfan Kadınla bir iki kez peçiç oynar. Yanına girdiğim zaman beni yukarıdan aşağıya dek, kaynanalara özgü, kıskançlık ve gizli bir hınç ile dolu bir bakışla dikkatli dikkatli süzer. İki de üvey çocuğum var: Nesip ile Ragıbe. Bunlar Efendinin, cadı olduğu rivayet edilen ölü eşi Binnaz Hanımdan olma. Çocukların dadısı Gülendam, bir de Salime adında göçmen hizmetçi kadın, selâmlıkta ahçı, uşak falan var. Ev halkı bundan ibaret... Buradaki insanlara biraz alıştım. Fakat bir türlü yalıya ısınamadım. Büyük büyük loş sofalar, karanlık geçitler... Aşağıdaki geniş taşlık, ev altından daha çok bir ayazmayı andırır. Gamlı bir loşluk içindeki duvarlarından şıpr şıpır rutubet damlar. Bir kenarda duran üstü örtülü sandal, iç sıkan görüntüsüyle burasını cami tabutluklarına benzetir... Oynak dalgalar üzerinde oynayan ışınlar, denize bakan pencereden güherçileli duvarlarda yansıdıkça kumaş kumaş titreşimler yaparak insanın etrafında görünmez varlıklar dolaşıyor gibi yüreklere bir ürküntü verir. Yalının arkasındaki dar sokağın öbür yanı dağdır. Duvar dikliğinde sarp kayaların üzerinde yetişmiş bodur ormanlık loş ve esrarlı gölgeleriyle yüreklere kuruntu doldurur. Yalının penceresinden başımı kaldırıp, insanın üzerine yıkılacak sanılan bu koruluğa bir göz atınca ormanın bütün

yılanı, çıyanı, ifriti, perisi yukarıdan bana bakıyorlar sanırım. Güneş, ay hep o yanda söner.... Fırtına zamanlarında umacıya benzeyen kara bulutlar türlü korkunç biçimlerde hep oradan baş gösterir. Bu dik koruluğa bakıp bakıp kendi kendime: «Cadı karı gelse gelse her halde bu kayaların arasından, bu loşlukların içinden; insandan çok vahşî yaratıklara, kuşlara ine, cine yuva olan bu gizli yerlerden inip gelir.» diyordum. Gelinliğimin üzerinden bir buçuk ay kadar geçti. Henüz Cadı'dan iz yok. Fakat evin içinde bir fısıltı var. Benden gizli sözler oluyor. Ben odadan içeri girince lakırdı kesiliyor, ya da konuşmanın yolu değiştiriliyor. Kaynanamın benden en büyük dileği çocuklarıma iyi bakmak, onları öz evlât gibi bağrıma bastırmak, hatta cuma ve pazartesi geceleri rahmetli ortağımın ruhuna «Yasin-i Şerif» okumak... Kimi kez bu özlerini şaka ile karıştırarak derdi ki:

— Ortak ortağa (rahmet) okumaz, ama ne yaparsın kızım! Yalnız dirilerle değil; kimi kez ölülerle bile hoş geçinmek gerekiyor..

— Kaynanamın bu sözünden ben pirelenmeğe başladım. Acaba ne demek istiyordu? Kimi kez ölülerle bile hoş geçinmek gerekli imiş!... Ölülerden maksadı ortağım Binnaz Hanım olacak... Hoş geçinmez isem ne olacak? Cadı gelip beni boğacak mı? Öksüzlere kendimi sevdirmeye uğraşıyorum. Fakat ne yapsam bir türlü bana ısınmıyorlar. Yan yan öçlü gözlerle bakıyorlardı. Hizmetçiler elinde büyüdüklerinden öyle de arsız alışmışlar ki, insan on dakika yanlarında bulunsa ettikleri terbiyesizliklerden sıkılır, boğulur. Bunların terbiyelerine biraz dikkat etmesi için dadıları Gülendam'a bazı öğütlerde bulundum. Dadı beni ürkek bir bakışla süzerke:

— Hanımcığım, bu çocuklar işte böyle kendi kendine yetişen bir halde büyüyecekler.

— Niçin?

— Çünkü onlara gül ile dokunmaya gelmez...

— Neden?

— Dokun da neden olduğunu anlarsın!..

— Söyle canım ne olurmuş?

— Bu evde doğru söyleyici beni koymadılar ya? Başkalarına sor.

Gülendam'ı çok sıkıştırdım. Ağzından başka bir söz alamadım. Çocukların ne vakit yanlarına girsem önlerinde kuru incir, badem, fıstık, kestane şekeri, kurabiye, çikolata, bisküvi çeşidinden bir alay yemiş görüyordum. Bu yiyecekler ile hem ağızlarını, burunlarını, üstlerini başlarını kirletiyorlar; hem de midelerini bozuyorlardı. Bunlara böyle vakitli vakitsiz bol bol yemiş verilmemesini babalarına söyledim:

«— O yemişleri ben getirmiyorum. Tembih et de vermesinler.» dedi. Gerçekten, bu yemişleri babalarının getirmediğini biliyordum. Benden izinsiz yemiş alınmamasını Gülendam'a iyiden iyiye çıkıştım. Zavallı Çerkez, anasının, babasıların yanına girdim ki ne bakayım. Öncekilerden birkaç çeşit daha fazla olarak önleri yine yemiş dolu... Bu kez Gülendam'a iyiden iyiye çıkıştım. Zavallı Çerkes, anasının, babasının, bütün soyunun namus ve şerefini tanık tutarak, en büyük antlarını içerek bu yemişlerden bir tanesini bile kendisinin vermemiş olduğuna beni inandırmaya çalıştı. Kaynanam da içinde olmak üzere evde ne kadar insan var ise hepsi Tanrıya antlar içerek çocuklara yemiş verenin kendisi olmadığını söylemekte ayak dirediler. O halde kim veriyordu? Bu kadar yiyecek «Kudret Helvası» gibi çocukların önüne gökten inmiyordu ya? Elbette biri getirip veriyordu. Çocuklar bu kadar çeşitli yemişleri sokaktan alıp gelecek birer yaşta değil idiler. Önlerinde, Beyoğlu'ndan başka bir yerde bulunmayan fondanlar, bonbonlar vardı. Oğlan beş, kız dört yaşında idi. Ellerine para da verilmiyordu. Ev halkı içinde andını bozan biri var ama hangisi? Bir süre bunu keşfe uğraştım, bir şey elde edemedim. Çocukların önüne, yemiş, her gün çeşidi artan bir bollukla geliyordu. Bu tuhaflığı iyiden

iyiye merak ettim. Bir gün çocukları odalarında yalnız buldum. Her ikisini de sevdim, okşadım. Önlerindeki kuru üzümle fındıktan birer tane alıp ağzıma atarak:

— Ah ne güzel yemişler!.. Bunları size kim veriyor?

Oğlan, şüphe veren bir gülümsemeyle beni süzdükten sonra:

— Ay, kimin verdiğini bilmiyor musun?

— Ne bileyim yavrum...

— Gülendam söylemedi mi?

— Söylemedi...

Nesip, bu önemli sırrın açığa vurulmasındaki sakıncanın derecesini anlamak için sanki danışıyormuş gibi Ragıbe'nin yüzüne baktı. Kız pek masumca bir gülümsemeyle karşılık verdi. Oğlan elindeki kaymaklı çikolatayı birkaç kez evirip çevirdikten sonra doymuş bir kedinin son lokmayı yemekte gösterdiği duraksama ve nazlanma ile ağzına götürdü. Ağır ağır çiğnediği sırada o yarı dolu ağızla ve güç anlaşılır bir söyleyişle:

— Bu yemişleri bize annem getirir.

— Büyük annen mi?

— Yok...

— Ya hangi annen?..

— Cadı annem.

— O nasıl lakırdı oğlum!.. Sizin benden başka anneniz var mı?

— Ne darılıyorsun?.. Bizim asıl annemiz sen değilsin... İşte odur!.. Senin gibi böyle yalancı anne bu eve kaç tane geldi gitti...

— Sizin sahici anneniz nerede oturur?..

— Rumelihisarı'ndaki mezarlıkta... Geceleri oradan çıkar. Bize sepetle yemiş getirir... Bizi kim döver ise cadı annem onu boğar... Hele döv de bak sana ne yapar!..

VII

Gülendam'ın Saflığından Yararlanmaya Girişme

ÇOCUKLARIN yanından çıktım. Fakat oğlanın sözlerini zihnimden çıkaramıyorum. Aldı beni bir merak. Kime baş vurayım? Kiminle dertleşeyim? Çocukların cadı anneleri gece Rumelihisarı'ndaki mezarlıktan çıkar, sepetle yemiş getirir imiş. Her ne sebeple bu yanlış anlayışa kapılmışlarsa çocuklarda böyle çocukça kanılar doğabilir... Fakat ben koskoca kadın, bunu doğruya dinleyerek kime karşı korkumu, telâşımı açabilirim. Sonra benim, akılca beş yaşındaki çocukla bir ölçüde bir zavallı olduğuma gülmezler mi? Ta Efendiden uşağa kadar bir ev halkının alayına uğramaz mıyım? Bu öyküyü kime anlatsam tuhaflıktan uzak bulmaz. Fakat meselenin sonucu öyle değil... Bu, benim için hem doğruya, hem yalana olanağı bulunan bir önerme... Zaten ortada bir cadı söylentisi var. Önce buna ilişkin sözlerden kuşkulanmak benim için büsbütün anlamsız bir kuruntu sayılamaz. İkincisi çocuklara bunca yemişi kim getiriyor? Bilmece biçiminde gördüğüm bu konuyu aydınlatmak için ev halkından baş vurmadığım kimse kalmadı. Doyurucu bir karşılık alamadım. Çocuğun, yapmacık bir düşünceden uzak görünen o masumca sözlerinde benim şüphelerimi, korkularımı okşayacak bir gerçek kokusu buluyorum. Bana öyle geliyor. Aslı ya var ya da yok; fakat işte Cadı ile ilgili bir ip ucu... Ama bu işi nasıl derinleştirebileceğim?.. Bir iki gün düşündüm, taşındım... Yine çocukların dadısı Gülendam'a baş vurmayı uygun buldum. Çünkü Gülendam hemen bir çocuk kadar saf ve sade yaradılışta bir Çerkez'di. Bu baş vurmada

bir ustalık da düşündüm. Sorgu yoluyle değil; düpedüz baş vurmayı kurdum. Yani Cadının varlığı hakkında şüpheli bir soru ile değil; bunu ispat edecek bir yolda söze girişmeyi kararlaştırdım. Böylece Gülendam'ın saflığından yararlanabilmek daha çok umulurdu.

Uygun bir vakitte dadıyı yalnız bir odaya çekerek yapmacık bir heyecan gösterisiyle dedim ki:

— Aman Kalfacığım, başıma geleni sorma...

Bu sözümün ardından baygınlık geçirir gibi duvara dayandım. Gözlerimi anlamlı ve ürkek bir susuşla Kalfanın gözbebeklerine diktim. Anlatacaklarımı sürdürmekten pek çok korkuyormuşum gibi bir süre sustum. Onu ipnotize eder gibir durum takındım. Gülendam'ın da yüzünde çarpıntı ve merak izleri belirdi, hemen sordu:

— Zavallı Hanımcığım, ne geldi başına?

— Benden önce bu eve gelen hanımların başlarına ne geldiyse bana da o geldi...

— Hay Tanrım esirgesin!.. Sana da mı?..

— Evet bana da gözüktü...

— Nerede?

— Bu gece taşlıkta...

— Nasıl?..

— Elinde koca bir sepet vardı...

— Ha yemiş sepeti... Çocuklarını hiç yemişsiz bırakmaz.

— Çocuklara yemişi o mu getirir?

— Öyle ya! Başka kim getirecek?..

— Sen O'nu görür müsün? Sana lakırdı söyler mi?

Bu iki soruma karşı Kalfa birdenbire sustu. Gafil avlanmış olduğunu anladı. Büyük bir sakıntısız davranışla ve tuhaf bir dalgınlıkla ağzından kaçırmış olduğu sözleri şimdi boşuna düzeltmeye yol arayarak:

— (Onu) görüyor musun?. dedin... Kimi?

— Çocuklara yemiş getireni...

— Çocuklara yemiş getirenin hadi hesabı yok ki. Her-

kes bir türlü yemiş getiriyor. Sonra getirdikilerini inkâr ediyorlar... İçyüzü anlaşılamıyor.

— Canım Gülendam, şimdi: —(O) çocuklarını hiç yemişsiz bırakmaz... diyen sen değil misin?

— Hanımcığım, bir dalgınlığıma gelmiş... Affedersin... Sorunuzu anlamadan aptalca bir cevap kaçırmış olmalıyım... Bugünlerde zihnim pek dağınık... Anlamsız lakırdı söylediğim çok oluyor.

— Yok... Yok Gülendam... Ben seninle ciddî konuşuyorum... Böyle ağır bir konuda iki türlü lakırdı söylemeyi ben senin terbiyene, kalfalığına veremem. Ben senden Allah için bir şey sordum. Sen de bana yine Allah için dosdoğru cevap vermeli, bu meselede ne biliyorsan söylemelisin! Tanrı bir, söz bir; lakırdını değiştirme...

Gülendam, sıkıntı çizgileriyle yüzünü buruşturup bir süre sustuktan sonra:

— Hangi efendiye kul olacağımızı şaşırdık. Hanımcığım, darılma. Bu evde biz de emir kuluyuz... Ne derlerse öyle yapmak zorundayız. Gizlenmesi söylenen bir şeyden söz açamayız...

— Artık bunun gizlisi, açığı kaldı mı? Taşlıkta bana gözüktü, diyorum

— Gözüktü ise pekiyi işte. Benden ne soruyorsun?.

— Üstüme yürüdü. Seksen salavat getirerek canımı zor kurtarabildim. Bana yazık değil mi? Bu Cadı'nın bir şerrine uğrarsam gençliğime acımaz mısın?

— Acırım Hanımcığım. Günahınızı, sizi buraya getirmeğe sebep olanlar çeksinler.

Fazla söylenmiş olmaktan çekinerek Gülendam yine sustu. Derin derin düşünmeğe başladı. Cadı'nın bana gözükmüş olduğu hakkındaki uydurmama bütün bütün inandı. O denli inandı ki, bu iddiamın doğruluk derecesini incelemek için, gözüken şeyin biçimini ve bana nasıl saldırdığını hiç sormadı. Beni bu yolda sorguya çekmeye kalkışsaydı cevap

vermekte uğrayacağım zorluğu ve tuhaflığı görerek hilemi belki anlardı. Ben yeniden yanıp yakılarak:

— Efendinin eşlerinden biri bu evde boğulmuş?.. Öyle değil mi?..

Gülendam, karanlık düşüncelerinden baş kaldırmadı. Bu sorum karşılıksız kaldı. Ben sözlerimin üzerinde durarak:

— Niçin cevap vermiyorsun?

O, yine dalgın dalgın:

— Ne cevabı?

— O zavallı kadın nasıl öldü?

— Eceli gelmiş, ölmüş Hanımcığım. Buna ne denir?

— Eceli mi gelmiş.. Talihsiz hatun odasında, rahat döşeğinde mi can vermiş?..

— Bilmem!..

— Nasıl bilmem? Ölüsünü taşlıkta bulmuşlar.

— Hanım, sana doğruca bir şey söyleyeyim mi?

— Söyle.

— Sen bu lakırdıları ne kendi ağzına al; ne de biri sana söylerse dinle.

— Neden?

— Çünkü bu lakırdıların sana faydasından çok zararı dokunur. Kendine acımıyorsan bari bana acı da beni daha çok söyletme.

— Gülendamcığım, kolay mı? Can pazarı bu!.. O zavallı kadını boğan cadı bana da saldırırsa?

— Tanrım göstermesin.

— Yalnız dua ile olmaz. O kara bahtlı kadını niçin boğdu? Suçu ne imiş? Bunu bileyim de ona göre sakınayım. Bilmeyerek o suçu ben de işlemeyeyim. İşte senden bunu rica ediyorum. Düşmanım değilsin ya?.. Sen de vicdan sahibisin. Beni korumak için bu konuda bildiğini söylemek, üzerine bir insanlık borcudur.

— Peki Bu noktada istediğin öğüdü sana vereyim. Fa-

kat işin öte tarafını eşelemeğe kalkar isen ağzımdan başka bir söz alamazsın.

— Nedir o öğüdün?

— Ne türlü densizlik, arsızlık ederlerse etsinler sakın öksüzlere el kaldırma.

— Ölen ortağım, çocukları dövdüğü için mi o kötü akıbete uğradı?

— Artık bundan ötesine cevap veremeyeceğimi önce söyledim.

Gerçekten, bundan sonra ne sordum ise Gülendam'ı, girdiği suskunluk kalesinden çıkaramadım. Fakat artık bu susmanın ne değeri var? Gülendam, inkâr biçimindeki açığa vurmalarıyle merak ettiğim şeylerin önemli kısımlarını bana anlatmış; daha doğrusu o yarım, eksik sözleriyle, içyüzünü araştırmak yolundaki tasamı daha geniş ve acıklı bir alana götürmüştü... Ağız sıkılığında gösterdiği çaba, ters bir sonuç yaratmış; yani benim için en etkili bir derin anlatış yerine geçmiş ve söylememek istediklerini daha açıklıkla anlatmıştı.

O yemişlerin çocuklara gece sepetle anneleri tarafından getirildiği, ölen günahsız bir ortağımın yine o cadının öçlü elleriyle boğulmuş olduğu, öksüzlere her kim uslandırmak için el kaldırır ise ölümle cezaya çarptırılacağı gibi tuhaf yönler hep Kalfanın kanıları arasında idi. Fakat Gülendam bu kanılarında yanılmıyor muydu? Bu kanıları hangi kesin gerçek üzerine kurulmuş olabilir? Bir ölü kadın, mezarından çıksın, herkes uykuda iken çocuklarına gece sepet dolusu yemiş getirsin... Kolay kolay her zihnin kabul edebileceği bir olay değil... Dünya kurulalıdan beri bu hortlak, cadı, vampir öyküleri var... Babamın bana verdiği eğitim ve öğretimin tersine haydi ben de cılız akıllı birçok insanlar gibi cadının varlığına inanayım. Fakat buna inanmakla meselenin bütün güçlükleri çözülmüş olmuyor ki... Cadı o yemişleri nereden buluyor? Senin, benim gibi çarşı pazara çı-

kıp para ile mi alıyor? Ya da oradan buradan çalıyor mu? Yoksa bu yiyecekler, öbür dünya ürünlerinden midir? Bunları cennet, ya da cehennem bahçelerinden mi topluyor? Bunları düşündükçe zihnim karıştı. Meselenin içinden bir türlü çıkamadım. Bir düşünce dinçliğine eremedim «Vesselâm»! Babamın sözlerini, öğütlerini hatırlayarak cadıyı ve buna benzer her şeyi inkâr etmek istedim. Hayır, bu da olamıyordu. Çünkü Gülendam'la olan tartışmamız sırasında zavallı saf kadının gözlerinden saçılan korku ve dehşeti düşünüyordum. Bu ürküsü, bu korkusu o denli gerçek ve içten idi ki, onun o halini görmekten bana da korku geliyordu. Hayır bunca söz, bunca söylenti, bunca korku ve çekinme köksüz olamazdı. Her halde bunun, ne olursa olsun, bir aslı var... Rahat edebilmek için her halde ben bu köke, bu asla ermeliyim... Çünkü bu, kuruntu da olsa bir yana atılacak bir iş değil. Bu hurafeler içinde dikkat gözünü açacak bir gerçek var ki, o da yalının taşlığında boğulduğu söylenen günahsız ortağımın acıklı ölümü. Bu işin altını, üstünü araştırmaz isem cadı saldırısına verilen böyle esrarlı bir ölüm tehlikesine uğramak benim için de düşünülebilir..

VIII

Bir Bilinmeyen Düşman

GÜLENDAM'dan anlayabileceğimi anladım. İşin pek güç olan sonu için kime baş vurayım? Bu tuhaf meselede en çok bilgi sahibi olması gereken bir kimseye... O da kim?.. Her halde eşim Naşit Nefi Efendi...

Can pazarı bu... Bu evde böyle şaşılacak, korkunç bilinmezler içinde yaşanmaz. Bir akşam eşime, çocuğun, gerçek önemini kavramaksızın masum bir dille bana söylediği birkaç cümleyi; sonra Gülendam'a baş vuruşumda Çerkez'in gerçeği saklamak için kalkıştığı aşırı çaba ile beni eskisinden beş beter meraka düşürdüğünü ve bundan doğan bütün kaygılarımı anlattım. Korkunçluğu ne denli büyük olursa olsun, hiç çekinmeden gerçeği bana dosdoğru söylemesini diledim.

Benim bu telâşlarıma karşı eşim gülmeğe başladı. Fakat yüzüne dikkat ettim. Bir zoraki gülüş göstermeğe uğraştığını fark eder gibi oldum. Ya da bana öyle geldi. Yüzümü okşayarak dedi ki:

«— Böyle çocukça kaygılarla boşuna üzülme, yorulma.. Bana güven... Rahatına bak... Korkacak hiç bir şey yok. Hepsi yalan, hepsi saçma...»

«— Hayır, bu kadar dallı budaklı yalan olamaz, bu işin büyük, küçük; yalan, doğru her ne ise bir aslı var. Boşu boşuna bu kadar söz çıkmaz.»

«— Sizi kesinlikle temin ederim. Bütün bu sözlerin ne aslı vardır, ne astarı.»

«— Sözünüze inanayım. Fakat bazı gerçekleri nasıl yorumlayacak, ya da açıklayacaksınız?

«— Hangi gerçekleri Hanım?.. Bu işte bir zerre gerçek yoktur.

Naşit Efendi, birdenbire kapıldığı heyecanın etkisiyle başından çıkardığı fesini ta karşıki mindere fırlatarak ağzından her nasılsa şu sözleri kaçırdı:

«— Hanım, emin ol bunda hiç bir gerçek yok. Yalnız «melânet, hiyanet, şenaat» var..

«— Hah işte bu küçük açıklamanıza teşekkür ederim. Bu işin içinde her halde bir şey, bir sır olduğunu ben de seziyorum.

«— Hayır, büyük bir sır da yok...

«— Şimdi kullandığınız «mlânet, hiyanet, şenaat» kelimeleri nerey yöneltilmiştir?

«— Bir bilinmez düşmana...

«— İşte pek güzel... Bu bilinmez düşman, deyimi de bir sırrı, belki de bazı önemli sırları, bilinmeyenleri kapsamaktadır... Korkusu altında bulunduğumuz tehlikenin derecesini belirtmek için bu (bilinmeyen düşman)ın içyüzünü anlamak isterim...

«— Bunun içyüzü hakkında size kesin bir şey söyleyemem. Çünkü, benim de bu yolda olumlu bilgim yok...

«— Bu düşmanın varlığını ne gibi eserlerin tanıtlığıyle anlıyorsunuz?..

«— Aleyhimdeki dedikoduları, bu saçmaları, bu cadı masallarını çıkaran, uyduran, yayan hep o... Bana yapabileceği kötülük işte bundan ibaret kalıyor. Tanrıya şükürler, başka bir tehlike yok; hainee maksadını bundan ileri götüremiyor..

«— Aleyhinizde böyle davranmaktan maksadı nedir?

«— İşte onu bilemiyorum.

«— Bu (bilinmeyen düşman)ın kimliğine ilişkin bir bilginiz yok mu?

«— Hayır...

«— Dosttan, düşmandan bu konuda kimseden şüpheye düşmüyor musunuz?

«— Asla...

«— Tuhaf şey... Bu bilinmeyen düşmanın böyle kötülük istercesine birtakım söylentiler yaymaktan başka bir fenalık yapamadığını, başka türlü bir tehlike olmadığını söylüyorsunuz. Fakat eşlerinizden birinin bu cadı tarafından bir gece, yalının taşlığında boğulduğu rivayet ediliyor

«— İşte bu rivayeti icat eden, yayan yine o...

«— Eşinizin ölümü büsbütün yalan mı?

«— Eşlerimden biri öldü. Fakat boğularak değil; eceli ile öldü...

«— Ölüsünün taşlıkta bulunmuş olduğunu söylüyorlar...

«— Evet...

«— O halde buna doğal bir ölüm mü diyeceğiz?

«— Doktorlar cesedi muayene ederek kalp hastalığından öldüğü hakkında rapor verdiler.

«— O kadar genç bir kadının kalp rahatsızlığından taşlıkta birden ölümü zihinleri biraz bulandırmaz mı?

«— Ortada koskoca resmî bir rapor var. Cesedin hiç bir tarafında zorlama, yara ve saldırı izi görülemedi.

«— Ne derseniz deyiniz, sözlerinizin bu noktasında benim için büyük bir kuşku düğümü vardır. Bunu gideremezsiniz...

«— Böyle cinayete benzer meselelerde doktorlar, gerçeğe aykırı tanıklık edebilirler mi?

«— Efendi, ben kadınım. Kendi cinsime özgü bazı düşkünlüklerim vardır... Hoş görünüz... Bu mesele hakkında seksen rapor gösterseniz zihnimi kuşkudan bütün bütün kurtaramazsınız... Ne ise şimdilik bu noktayı geçelim. Gece çocuklara o yemişleri kim getiriyor? Bu soru inandırıcı bir cevap istemez mi?

«— Bilmiyorum.

«— Bilmemek olmaz. Bunu düşünmelisiniz!.. Bu bilinmezi keşfe uğraşmak sizin için pek gereklidir. Yoksa herkesle birlikte ben de...

«— Herkesle birlikte siz de bu yemişleri cadı eşimin gece mezarından çıkarak buraya getirdiğine inanacaksınız değil mi?

«— Evet, zorunlu...

«— Sizin gibi okur yazar, soyunun kadınları içinde aydın düşünceli bir hanıma karşı, birkaç yıl önce ölmüş, çürümüş bir kadın cesedinin mezarından ayaklanıp buraya gelemeyeceğine kanıtlar aramayı gerekli görmem. Boşluğu her suretle apaçık böyle acayip bir konuda beni üzmekten, yormaktan hoşlanacağınızı da ummam.

«— Ortada birtakım tuhaflıklar var. Bunları nasıl açıklayacak ve yorumlayacaksınız? Cadı'ya yüklenen bu akıl almaz hareketlerin gerçek yapıcısı kimdir? Kıyamet gününden önce bir ölünün mezarından çıkışına insan inanmamakla birlikte bu noktada şaşırmaktan kendini alamıyor...

«— Daha tuhafını söyleyeyim... Gülendam, size bu konuda geniş bilgi vermekten korkmuş, çekinmiş... Bu saf Çerkez'in dediğine göre uyku sırasında çocukların yorganları açılır ise Cadı anneleri gelir örter, sıkıştırır imiş. Soğuk kış gecelerinde mangallarında kömür bittiği vakit ateşle doldurur imiş; sürahilerine su kor imiş... Birçok zaman sabahleyin uykudan kalktığı vakit Gülendam, odanın bütün işini böyle geceden görülmüş bularak şaşıp kalırmış... Evet çocuklarımın dadısı Tanrıya ant içerek bu şaşılacak şeyleri bana bütün saflığıyle anlatıyor.

Efendinin bu sözlerine karşı dehşetten iki elimle yüzümü kapayarak:

«— Eh şimdi buna bir kulp takınız bakalım!.. Bu akıldışı şeyler nasıl oluyor? Bunları yapan kim?

«— Gülendam, pek saf bir kadındır. Onun yalan söyle-

meyeceğinden eminim... Bu sözler büsbütün boşuna değil...

«— Peki... Bu cadı oyununu size bu denli ustalıkla oynayan (artist) kim?..

«— Kesin söylüyorum, bu evin içinden biri... Yabancı değil...

«— Bu evde kaç kişi var Efendi? İrfan Kadın, Salime Kadın, Gülendam... Bunlardan hangisi?

«— Hiç biri değil...

«— O halde anneniz...

«— Olamaz... O, bu çirkin kötülüğü yapamaz. Görmüyor musunuz, yerinden kımıldayamıyor...

«— Selâmlıktaki uşaklardan mı?

«— Hayır onların işi de değil...

«— Affedersiniz ama, ev halkından saymadığım sizden benden başka kimse kalmadı. O halde ikimizden hangimiz? Bu sözlerinizden başka suretle anlam çıkarılabilir mi?

«— Hanım, bu konudaki kanılarımı size doğruca söyleyeyim... Fakat sözlerimdeki çelişmeye bakıp da beni çıldırdı sanmayınız... Bu cadı rolünü oynayan ev halkından biri; fakat saydıklarınızdan hiç biri değil...

«— Yalıda şu bulunanlardan başka gizlice oturanlar da var ise onu bilmem!

«— Ben bu yalıda doğdum, büyüdüm. Tanrıya şükürler burada öyle cin, peri gibi şeylerden iz yoktur...

«— Evin içinde olup bittiği söylenen tuhaflıkların olduğunu inkâr mı ediyorsunuz?

«— Hayır... Bunlar, dediğiniz gibi, olup gidiyor. Buna da inanıyorum...

«— Kim yapıyor?

«— Bunları yapan her halde cadı değil... Usta, atak, lânetlik bir insan olacak... Mutlak, hem de mutlak böyledir. İddiamdan dönmem...

«— Bu iddialarınızın tuhaflığı, cadının var oluşundaki tuhaflıktan aşağı kalmıyor.

«— Ah Hanım ah... Size bir şey söyleceğim ama...

«— Söyleyiniz...

«— Bunu eski eşlerime de söyledim; fakat dinletemedim.

«— Ben dinlemeğe çalışacağım.

«— Bir öneride bulunacağım... Fakat bunun yapılması pek büyük bir dayanca ve yürekliliğe bağlıdır.

«— Ben elimden geldiğince dayançlı ve yürekli olmaya uğraşırım.

«— Bana güvenir, böylelikle düşüncelerime bütün varlığınızla katılırsanız size her şeyi açık söyleyeceğim...

«— Buyurunuz.

«— Bu Cadı, ev halkından birkaç kişiye, epeyce aralıklı zamanlarda gözüktü. Bu, inkâr edilemez bir oluş...

«— O halde Cadı'nın varlığına niçin inanmıyorsunuz?

«— Kerem buyurunuz. Bu gözüken yaratık ne cin, ne peri, ne şeytan, ne hayalât, ne cadı... Fakat bu son şekilde gözükerek bizi korkutmaya uğraşan bir insan... Sizin, benim gibi bir insan... Bundan da kesinlikle eminim...

«— Öyle ise?..

«— Öyle ise siz, benimle düşüncede ve işte birleşirseniz bu cadıyı elimle yakalayıp gözünüzün önünde polise teslim ederim...

«— Nasıl?

«— Ben bu işi çoktan bitirirdim ama, eşlerimde... Yalnız eşlerimde değil; evde oturanların hiç birinde bu hareketime katılabilecek cesareti göremedim... Siz gösterirseniz pek tuhaf ve korkunç görünen bu dava tam başarı ile sona erer gider.

«— Ne kadar cesaretli görünmek istesem benim zayıf, âciz bir kadın olduğumu insaf gözünden uzak tutmamalı; benden sinirlerimin dayancı üstünde davranışlar istememelisiniz...

«— Yok Hanım yok... Bu işi görmek için Zaloğlu Rüstem derecesinde bir pehlivanlığa lüzum yok...

«— Ne yapacağım?

«— Cadı'ya rastlayınca korkudan ayılmak bayılmak gibi yılgınlıklara düşmeyerek soğukkanlılığınızı son derece korumaya çaba göstereceksiniz..

«— O, insanın elinde mi?

«— Gözüken şeyin cadı değil, o kılıkta görünmeğe uğraşan bir düzmeci olduğu yolundaki inanç ve güvenciniz tam olur ise korkunuz azalır. Cesaretiniz artar

«— E sonra?

«— Sonra... Onun saldırmasına ön vermeden siz onun üzerine yürümelisiniz...

«— Aman... Aman...

«— Amanı zamanı yok...

«— Boğulduğu rivayet edilen eşinizin kalp hastalığından değil; şiddetli korku yüzünden tıkanıp gitmiş olduğunu şimdi anlıyorum...

«— Olabilir!..

«— Öbür kadınlara göre ben biraz cesaretliyim, ama cinlerin, cadıların üzerlerine saldırabilecek kadar değil... Birden ölüveren hanımınıza da böyle uyarmalarda bulunmuş muydunuz?

«— Hanımcığım, lütfediniz sözümü bitireyim...

«—Dinliyorum...

«— Karşınıza çıkacak bu pis kötünün gerçek bir cadı olmadığını size kesinlikle temin ediyorum.

«— Gerçek olsun, düzme olsun, o cadının bu evde öldürmekte sabıkası var. Ben korkarım. Üzerine varamam... Bunu yapamam efendim... Benim boğulmamdan sonra da kalpten ölümüm hakkında doktorlardan bir rapor alır, meseleyi kapatırsınız. Boğulan eşinize de cadıya karşı bu yolda saldırı yapmasını mı emretmiştiniz? Söyleyiniz, pek merak ediyorum...

«— Hiç olmazsa ne yandan savuştuğunu anlamak için cadıyı izleyebilecek kadar olsun soğukkanlılığınızı yitirmemiş olsanız...

«— Cadı, benden kaçar ise nereden savuştuğunu görmek için haydi arkasından koşayım. Ya kaçmayıp da üzerime saldırır ise: «yetişiniz beni boğuyor!» diye yardım istemek için haykırdığım zaman beni kurtarmaya koşan olur mu?

«— Ne demek!.. Ev halkının hepsi tembihlidir. O anda hepsi koşarlar...»

IX

Yaman Avrat

HEFENDİ'nin anlatışları ne kadar çelişik idi. Bana karşı gerçeği elinden geldiğince örtmeğe uğraştı. Önce bu garip söylentilerin hiç aslı, kökü olmadığından tutturdu. Benim keskin sorularımdan mızrağın çuvala giremeyeceğini anlayarak çaresiz bazı itiraflarda bulundu. Cadı'nın yalıda ara sıra gözüktüğünü; fakat bunun bir insan olmasının kesinliğini öne sürerek doğruladı. Belki bu ters doğrulama, bana cesaret vermek için yalnız ağzından çıkıyor; içinden o da Cadı'nın gerçek varlığından benden çok kaygılı ve kuşkulu bulunuyordu. Hele Binnaz Hanımın hayaline rastlayınca bana, bu mezar kaçkını hortlaktan daha atak davranarak ona saldırmayı öğütlemesi, gülünç olduğu kadar da delice idi. Bu denli büyük bir cesaretin benim gibi güçsüz bir kadında değil; her babayiğit erkekte bulunabileceği pek söz götürürdü. Belki de gözümde cadının korkunçluğunu azaltmak için bu güç yetmez öneride bulunuyordu.

Eşimle aramızda geçen bu tuhaf konuşmadan sonra zihnim bütün bütün karıştı. Cadı'nın varlığındaki olasılık; hayır, gerçekten var oluşu düşüncesi basbayağı zihnimde kuvvet buldu. Gece odadan dışarı yalnız çıkamaz oldum. Gittikçe korku bastırıyor, ürküntüm ve çarpıntım artıyordu.

Yalının geniş loş sofaları, karanlık koridorları; hele geniş bir ayazmaya benzeyen taşlığı; ortaçağın kanlı, perili kalelerini andıran arkada yalçın kaya üzerindeki o koru... Hep bu sıkıntılı (dekor), bu cadı faciasına ne kadar uygun bir

sahne oluyordu. Bu çekilmez yürek üzüntüsünden kurtulmak için ev değiştirmeyi eşime söyledim. Söylendiğine göre Cadı, Rumelihisarı mezarlığından çıkıyormuş. Uzak bir yere, örneğin Istanbul'a, Kadıköy'üne taşınır isek aradaki bu uzaklık, bu karalar, denizler belki bu yürür cesedin her gece çocuklarını ziyaretine engel olur sanısına düştüm. Fakat önerimi kabul ettiremedim. Kaynanam kandırılamıyordu. Yaşlı kadın: «kırk yıllık baba yurdunu bırakamam. Vah zavallı akılsızlar. Cadı'dan mı kaçmak istiyorsunuz? Bağdat'a savuşsanız yine gelir o sizi bulur. Onlar için yolun yakını, uzağı olur mu? Üsküdar ne ise Mısır da odur. Ben atalarımın bucağında ölmek isterim. Ölümümden sonra neresi hoşunuza gelirse oraya gidiniz...» sözleriyle üsteleyerek ayak diriyordu.

Naşit Nefi Efendinin, annesine karşı olağanüstü bir saygısı olduğundan onu yalıda bırakarak bizim başka bir yere taşınmamız; ailenin ikiye bölünmesi düşünülemezdi. Kocakarının anlaşılmaz inadı yüzünden bir ev halkı bu cadı korkusu belâsını çekip gidiyorduk. Benim o evdeki hanımlık «kıdem»im ilerledikçe hizmetçilerle candanlığımız artıyordu. Çünkü hepsini elimden gelebildiğince hoş tutmaya çalışıyordum. Fakat Gülendam ile ne denli senlibenli olsak, söz cadıya gelince Dadı Kalfa, bana karşı olanca sakınmasıyle konuşmayı sanki bir din görevi sayıyordu. Yalnız İrfan Kadınla dostluğu öbürlerine göre ileri götürdüm. Bu kadın evdekilerin en terbiyelisi ve kaynanamın en çok güvendiği idi. Bununla bir gün samimî bir konuşma sırasında sözü Cadı'ya getirerek bu yoldaki düşünce ve kanısını sordum. Aramızda, hemen harfi harfine, şu konuşma geçti:

O — Bu meselede bildiğimi ve gördüğümü söyleyebilmek için vicdan ve namusunuza sığınırım... Beni ele vermeyeceğinizden kesinlikle emin olduktan sonra size gerçeği bildirerek büyük bir iyilikte bulunmak isterim... Mademki siz evin hanımı, kadınısınız; aileyi ilgilendiren bu fena gerçeği her

halde bilmeli —Tanrı esirgesin— boş bulunmamak için bu sırra ermelisiniz. Zaten bunu sizden kırk yıl saklasalar, siz bu evde bulundukça nasıl olsa bu iş, kendi kendine bir gün patlak verecektir.

«— Hay Allah senden razı olsun İrfan Hanım... Meğerse bu evin en vicdanlısı, benim için en büyük dost sen imişsin. Canımı veririm, seni ele vermem. Bu unutulmaz, bu büyük iyiliğine karşı nankörlükte bulunacak kadar beni soyu bozuk bir kadın sanma. Söyle bakayım bu cadı dedikodusunun, hep bu sözlerin, bu söylentilerin aslı var mı, yok mu?.

İrfan Kadın, korku ile etrafına bakınıp sesinin yayılmasına engel olmak için ağzını iki avcu arasına alarak yavaşça:

«— Var...

«— Kesinlikle emin misin?

«— Kesinlikle...

«— Bu kesin emniyeti nasıl edindin?

«— Cadı'yı... Ay estağfurullah, rahmetliyi taşlıkta iki defa gördüm...

«— Sen mi?

«— Evet ben.

«— Nasıl gördün?

«— Şimdi sizi gören işte bu gözlerimle. Boylu boyunca.

«— Hayalet görmüş olmayasın?

«— Hayaletle gerçeği ayırt edemeyecek kadar alık bir kadın değilim..

«— Bu aileye düşmanlığı olan bir kimse, Rahmetli'nin kılığına girerek ara sıra ev halkından birine gözükmekte olmasın?..

«— Naşit Nefi Efendi, meseleyi böyle «tevil» etmek istiyor ama, zırva tevil götürmez... Başka birisi bir ölünün biçim ve kılığına girip kendini ona benzetebilir?.. Bu gelip gözüken tıpkı tıpkısına Binnaz Hanımın kendisi... Ağız, burun, kaş, göz, bütün çehre aynı aynına o... Yalnız sağlığındaki haline göre, yüzünde ölülüğe özgü bir solgunluk, sarılık var...

Fakat işte bundan ibaret... Ben eski hanımımı bilmez miyim?..

«— Binnaz Hanımla kaç yıl birlikte bulundun?

«— Ragıbe elime doğdu... Ben bu kapının eski emektarıyım...

«— Ölü, hiç mezarından çıkıp evine gelir mi? Bu kadın ölmedi mi?

«— Öldü. Rahat döşeğine uzattık... Çenesini bağladık... Bir gece evde yattı. Ertesi günü teneşirde suyunu ben döktüm. Aptes vermek için ölü yıkayıcı, cesedi o tarafa, bu tarafa çevirirken yardım ettim. Gövdesi donmuş, kazık kesilmişti. Son hizmette bulundum. Helâl ve hoş olsun... Kısa bir hastalıktan öldüğü için etini, canını dökmemişti. Onun böyle paluzeler gibi teneşirde yatışı bir türlü gözümün önünden gitmiyor. (Vecuhatli)[1] enine boyuna, levent gibi boylu boslu, endamı pek güzel bir kadındı. Gül suları, aselbentler sürdük. Pamukladık, kefenledik, tabuta yatırdık. Sırası geldikçe her zaman söylerim. Hanım, o ne vücuttu, ne vücut! Tabutlara sığmadı. Üzerine valide şalları, Kâbe örtüleri, oyalı papazîler örttük. Orta kapılar açıldı. Cemaat içeri doldu. İmam «tezkiye» etti. Güzel bir dua okudu. Gürül gürül aminler dendi. Birkaç mahallenin halkı tabutu omuzlarına alınca kuş gibi uçurdular. Biz evdeki hizmetçiler, konu komşu bastık çığlığı. Camlar sarsıldı, dağlar inledi. O aralık dikkat ettim Rahmetli'nin eşi Naşit Efendi ile Kaynananın gözlerinden bir damla bile yaş akmadı... Söz aramızda, ölümle öç alınmaz, ama onlar Binnaz'ın ölümüne sevindiler. Çünkü hiç geçinemezlerdi. Kedi ile köpek gibi her gün dalaşırlar, didişirlerdi. Rahmetli de zorlu idi ha! Şöyle on erkeğe karşı koyacak kadar dalacan, cerbezeli bir kadındı. Efendiyi de, kaynanasını da susa durdurmuş; bayağı titretmişti. Ana oğul aralarında Binnaz'ın adını (Yaman Avrat) koymuşlardı. Her-

(1) Doğrusu: Vecahetli = Güzel yüzlü, güzel, yakışıklı...

kese karşı bu ölüme biraz acınır, gicinir gibi görünmeğe uğraştılar. Yürekten ne kadar sevindiklerini ben bilirim. Hep bu sözleri vicdanına sığınıp sırdaşlığına güvenerek söylüyorum, Şükriye Hanımcığım... Lâkin bu sevinçleri çok sürmedi. Daha ilk gece, yukarıda hocalar hatim okur; aşağıda helvalar pişerken: «Binnaz Hanım cadı olup gelmiş!» diye yalının içini bir gürültü, bir dehşettir aldı. Yıkandığı yere ışık koymuştuk. Evlere şenlik, Tanrım kimselere vermesin; gelenektir, orada üç gece sıra ile kandil yakılır. O akşam kefeniyle gelmiş, yıkandığı yeri dolaşmış... Yalnız bir kişi değil; üç kadın birden görmüş... İşte o geceden beri bu evin tadı kaçtı. Arada sırada gelip ona buna görünür. En çok garazı ortaklarınadır. Yıllar geçti, o gün bugündür bu sırrın aslına kimse eremedi. Naşit Nafi, hayalet meyalettir diye işi yorumlamaya uğraşıyor, ama ben gözümle gördüm. Geceleri beliren bu tuhaf yaratığın, Binnaz Hanımın kendi olduğuna Tanrıya ant içerek boyumca kalıbımı basarım...

— Naşit Efendinin eşlerinin boğulduğu doğru mu?

— Doğru zahir... Hiç yalan olur mu?

— Bunun doğruluğu ne ile belli?

— Ne ile belli olacak... Zavallı Hayriye Hanım, hasta değildi. Bir şeyciği yoktu. Kadın sapasağlam aşağı indi. Biraz sonra taşlıkta ölüsü bulundu...

— Acaba suçu ne idi?

— Suçu, o gün, üvey oğlu Nesip'i dövmüştü...

— İrfan Hanım, bana öyle büyük bir merak verdin ki...

— Siz üstelediniz; ben de sizin iyiliğiniz için doğruyu söyledim.

— Teşekkür ederim. Fakat pek tuhaf bir hale düştüm. Bu cadının korkusundan hem titriyorum; hem de görmek merakıyle ölüyorum.

— Cesaretiniz varsa, sizin için bunu görmek pek kolaydır...

— Nasıl?..

— Çocuklardan birine hafifçe bir tokat vuruveriniz.

— Görür müyüm?

— Her halde... Hemen belki de o gece...

— Bana gözükecek bu olağandışı yaratığın gerçekten Binnaz Hanımın kendi olduğunu nereden anlayayım? Ben onu sağlığında görmedim.

— Efendi'de fotoğrafı vardır. Vaktiyle Avusturyalı bir fotoğrafçı kadın yalıya gelip çekmişti.

— Acaba rica etsem bana bu resmi gösterir mi?

— Orasını bilmem..

X

Cadı'nın Fotoğrafı

U cadı hakkında her kimden meseleyi soruşturmaya kalkışsam kuşkularımı çözemedikten başka eski merakımı kat kat artırıyor, korkum artıyordu. Hele bu İrfan Kadının antlarla anlattıkları, bu kesin tanıklığı zihnimi bütün bütün durdurdu. Dipsiz, köksüz yere; yani hiç yoktan bu uzun serüven, bu denli söz, bu koca masal nasıl uydurulur?

Cadı'nın varlığı, böyle her gün daha kolay kanıtlarla gözümde açıklığa kavuştukça, babama baş vurarak işittiklerimi, kavgalarımı hep anlatıyor; fakat aynı güvensizlik, aynı derin alay ile karşılık görüyordum.

İnsanın varlığı, ne vakit çıkacağı belli olmayan bir tehlikenin korkusu altında kalırsa; bu hal, geleceği kesin bir belâdan daha korkunçtur. Çünkü insan ne zaman, neye uğrayacağını bilemediğinden bu belirsizlik içindeki rahatsızlık daha dayanılmaz olur. Gece gündüz cadıyı düşünmekten öyle bir hale geldim ki bu hortlak mıdır, zırtlak mıdır; ne belâ ise çıksa da beni öldürecek mi, boğacak mı? Ne yapacaksa yapsa... Demeye kadar vardırdım.

İrfan Kadın, benden hiç bir yönü gizlemedi. Hepsini dosdoğru anlattı: «Cadı'ya meydan okuyacak kadar cesaretin var ise, kesinlikle kuşkudan kurtulmak istiyor isen üvey çocuklardan birine bir tokat indiriver. Hortlağı hemen o akşam gırtlağına atılmış bulursun! Bu söylentinin gerçekliği ya da kofluğu, dipsizliği bu deneme ile ortaya çıkar. Meraktan kendin de kurtulursun. Belki de eşin Naşit Efendiye böylece büyük bir yararlıkta bulunmuş olursun...» dedi.

Bu deneme ataklığı belki de bana hayatım pahasına oturacaktı. Fakat bu ataklığımla hem kendimi sonu gelmez bir kaygıdan kurtarmış, hem eşimin yalanı varsa onu ortaya çıkarmış, hem de inatçı babamdan öç almış olacaktım. Evet zihnimin kesintisiz olarak Cadı ile uğraşmasından bana da bir delilik gelir gibi oldu. Bu düşüncemi yerine getirmeye karar verdim. Fakat bu doğaüstü hortlak meselesinde öbür-

leri gibi bir yanlışlığa uğramamak, hainice kurulmuş bir tuzağa düşmemek, şeytanca iş gören bir düşmanın yaptıklarına kurban gitmemek için ölü ortağım Binnaz Hanımın fotoğrafını görmek, o yüzü iyiden iyiye tanımak gerekti.

Eşimin hoş bir zamanını kolladım. Neşeli anında dedim ki:

— Efendi... Kaynanamın uyarmaları üzerine her cuma ve pazar geceleri rahmetli ortağım Binnaz Hanımın ruhuna (Yasin-i Şerif) okuyorum. Tanrım kabul etsin. Şimdi anlıyorum ki, zavallı ortakçığım pek iyi bir kadın imiş... Çünkü iyilerin düşmanı çok olur... Kadıncağız ölmüş... Bu dünyadan elini eteğini çekmiş... Fakat düşmanları arkasından dediyi koduyu kesmemişler. Bu ne şaşılacak talih! Hiç bir insan öldükten sonra zaman zaman mezarından çıkıp da dirileri rahatsık etmeğe gelir mi?.. Bu akıl almaz söylentilere ben bile inandım gitti idi. Lâkin şimdi sanımı kesinlikle düzeltim.

Efendi gülerek:

— Hanım, sonunda sözüme geldiniz.

— Geldim... Geldim Efendi, pek çok hakkınız varmış... Kahrolsun o dedici koducular... Herkesi rahatsız etmek için kötülük düşünmekten başka bir işleri yok...

— Hayatın, bilgiçlerce tanıtlanmış bazı kuramları vardır. Bunları az çok kavramadıkça insan bu dünyada rahat yaşayamaz. İşte siz bu gerçeği biraz anlamaya başlamışsınız.

— Belki... Müsaade ederseniz sözümü bitireyim.

— Dinliyorum...

— Rahmetli ortağım aleyhinde dönüp dolaşan bu yalanlara herkesle birlikte, insanlık dolayısıyle, ben de inanmış bulunduğum için şimdi o denli utanıyorum ki, anlatamam. Elimden gelse bundan dolayı kendisinden af dileyeceğim.

— Bu pişmanlığınız, ondan gönülce af dileği demek olur.

— Fakat?..

— Ey... Fakat?..

— Şaşmayacağınızı bilsem... bir şey söyleyeceğim...

— Şaşmamağa çalışırım... Buyurunuz.

— Ortağımı tanımak, onu görmek merakı o denli şiddetle gönlümde yerleşti ki...

— Şaşmamağa söz verdim, ama verdiğim sözü tutmak elimden gelmeyecek galiba!..

— Niçin?

— Çünkü... Ölmüş bir kadın nasıl görülüp tanılır?.. Meğer ki, aleyhindeki cadılık yakıştırması bir gerçek ola...

— Bendeniz de mezarından çıkıp da gelsin, bana görünsün, demiyorum ya?..

— Başka türlü nasıl olur?

— Ben fotoğrafını görmeğe de razıyım.

Benim bu merakıma Efendi'nin biraz canı sıkılarak dedi ki:

— Hanım, bırakınız Allah aşkına... Nesini göreceksiniz?.. İşte o da sizin gibi bir kadındı. Başka eşlerin yanında, kendilerinden önce ayrılmış, ya da ölmüş ortakların lakırdısı bile edilmez. Öteden beri şehrimizin geleneği böyledir... Siz ise onun cadı olmadığı hakkında tam bir kanıya ermiş olduktan sonra bile onunla çok uğraşıyorsunuz...

— Bu uğraşmamda beni haklı göreceklerin en birincisi siz olmalısınız!

— Neden?

— Neden olacak... Ben artık bu meseleyi kesinlikle çözmek, bu dedikodulara bir son verdirmek istiyorum.

— Rahmetlinin fotoğrafını görmekle bu mesele nasıl çözülür? Anlamıyorum...

— Cadı'ya rastlayacak olur isem üzerine yürümek için beni yüreklendiren siz değil misiniz?

— Evet... Fakat bir ölünün —yaşayan bir insanın döşeğinden kalkması gibi— mezarından çıkarak istediği yerleri dolaşamayacağını, onun için cadının varlığına kesinlikle ina-

nılmayacağını şimdi söyleyen de siz değil miydiniz?

— Bendim. Lâkin hortlağın varlığını olasılık dışı saymakla bu mesele çözümlenmiş olmuyor. Her halde ortada bir tuhaflık var...

— Nasıl tuhaflık?..

— Cadı'yı gördüğünü, inandırarak söyleyenler bir kişi değil; bunu pek çok kimse söylüyor. Bu gerçeği inkâr edemezsiniz.

Eşim verecek cevap bulamadı. Devam ettim:

— Demek ki ya cadının varlığına inanmak, ya da cadı adına bu yalıda bir hayal dolaştığını kabul etmek gerekecek. Bu iki yoldan birini doğrulamak zorunludur

Naşit Nefi Efendi sustu... Sözümü kesmeyerek:

— Akıl ve mantığa büsbütün aykırı olduğu için birinci yolu ikimiz de geri itiyoruz değil mi?

Eşim kısaca:

— Evet...

dedi.

Ben — O halde ikinci yol üzerine yargılarımızı kuracağız.

— Peki, öyle olsun...

Fakat eşimin gittikçe kaşları çatılıyor ve dalgınlığı artıyordu. Sözün arkasını soğutmadan dedim ki:

— Cadı'nın tuhaf varlığını haydi ikimiz de inkâr edelim. Bu, iyi. Fakat yine söylüyorum ki, hortlak adına bu evde gezinen, görünen hayal midir, hayalet midir, nedir? Öyle bir guguk var. Bunu da kesinlikle inkâr edemeyiz. İşte bu guguğu ortaya çıkarmalı... Bu düzme Cadı'nın peçesini kaldırmalıyız.

— Benim de size önce söylediğim bundan başka türlü bir şey miydi ya?

— Fakat Beyefendi, ileri sürdüğüm bu iki yolu birbirine bağlayan pek sıkı bir düğüm var. Onu nasıl çözeceğiz?

— Hangi düğüm?..

— Cadı'yı gördüklerini temin ederek söyleyenler, bunun boy bosça ve yüz bakımından rahmetli eşiniz Binnaz Hanımın aynı olduğunu iddia ediyorlar.

Naşit Nefi Efendi, bu anlatışıma karşı şaşalar gibi oldu. Bir süre: «Olamaz» diyemedi; doğrulayamadı da. Sonra bir söz söylemiş olmak için:

— El-uhdetü alâ'-er-ravi (1)... dedi.

— Evet... Fakat söyleyen de birle, iki ile kalmıyor... Hepsi de bu iddiada, yani Cadı'nın kişilik bakımından rahmetlinin aynı olduğunda birleşmekte...

— Binnaz Hanımı herkese karşı cadılıkla simgelemeye cesaret eden düzenci, büsbütün onun biçimine giremez mi?

— Giydiklerini, kılığını haydi benzetsin... Yüzünü, olduğu gibi nasıl benzetebilir?

Eşim yine sustu. Meseleyi, hangi yönden akla sığar bir biçime sokmaya uğraşsak daima ucundan, köşesinden sırıtan bir yeri kalıyordu. Bu tuhaf cadı konusunun akılla, kavrayışla, mantıkla uzlaştırılabilmesine güç yetmiyordu.

Bir süre ikimiz de sustuk, sonra dedim ki:

— Eğer akla dokunan bu hal, düzenlenmiş bir oyundan başka bir şey değilse; şimdiye değin, yanılan tanıklar gibi, ben de aldanışımın kurbanı olmamak için Binnaz Hanımın yüzünü iyice tanımak isterim. Bu da ancak fotoğrafını görmekle olabilir. Bunun için, meselenin tehlikesi ve olağanüstü nezaketi yüzünden —ölmüş bir ortaktan yaşayana bahsetmek ulusal geleneklerimizden değilmiş, falan gibi göreneklerden vaz geçerek— siz bu fotoğrafı bana göstermelisiniz...

— Bende Rahmetli'nin bir fotoğrafı bulunduğunu nereden biliyorsunuz?

— Varmış... Duydum...

---

(1) Söylentinin doğru ve yalan olmasındaki sorumluluk söyleyenin olur, anlamında Arapça bir deyim.

— Kimden?

— Bu noktacığı saklı tutmama müsaadenizi dilerim.

— Annem mi söyledi?

— Her kim ise...

— Ah siz kadınlar!.. En erdemli, en tedbirli ve en sır saklayanınızın ağzında bakla ıslanmaz...

Böyle bir fotoğrafın kendinde varlığını bilişimden Efendinin pek canı sıkıldı. Fakat bunun bana gösterilmesi gereği için ileri sürdüğüm düşünceler öyle mantıklı idi ki, bu denli akla uygun bir isteğe karşı çok kıvrandı, ofladı, pufladı; verecek bir karşılık bulamadı. Sonunda mantığımın sağlamlığına boyun eğmekten başka bir çare göremeyerek dedi ki:

— Hanım, aldırış etmez gibi görünmeye uğraşıyorsunuz; fakat bu cadı sorunundan dolayı pek sinirli bir hal almış olduğunuzu görüyorum. Sinirlilikten kurtulmanın en etkili yolu sinirleri tırmalayan şeylerden kaçınmaktır. Siz bu cadıyı unutsanız, ondan büsbütün kurtulmuş olursunuz... Çünkü o, bu ev halkından şunun bunun kuruntusunda yaşamaktan başka bir suretle var değildir. Siz bununla uğraştıkça; bunu düşündükçe o, dimağınızda gide gide kesin bir biçim alır... İşte nasıl ki öyle oluyor... Şimdi bu fotoğrafı görmekle ondan Hortlak'ın yokluğu hakkında değil; varlığına değgin birtakım kanıtlar bulup çıkaracaksınız. Bundan eminim. Fakat bu resmi göstermesem o zaman da Cadı, bence tanıtlı bir varlık imiş de bunu sizden gizlemeye uğraşıyormuşum gibi bir kuruntuya düşeceksiniz... Bu fotoğrafı görmekten vaz geçerseniz sevincim ve teşekkürüm pek büyük olacaktır. Fakat, her ne olursa olsun, görmek için direnirseniz göstermekten başka kurtuluş yolu olmadığını da açıkça söylemek zorundayım. Çünkü o andan başlayarak aramızda oluverecek karşıt düşüncelerle, tatlı geçinmemize bir son verilmiş olacağını da pek iyice biliyorum.

XI

Ahretten Verilmiş Bir Alındı Senedi

EŞİM, ölmüş karısının resmini bana göstermekten niçin bu denli korkuyor ve tasalanıyordu? Ben bu fotoğrafı görünce Cadı'nın varlığıyle ilgili birçok kanıtlar bulup çıkarır imişim!.. Acaba neden? Merakım bütün bütün arttı...

Daha bir hayli sürüp giden çekişmeden sonra Naşit Nefi Efendi en son savunma silâhını kullanmaya kadar çaba gösterdi. İleri sürmeye uğraştığı bütün mantık kanıtları büsbütün dayanıksız kaldığı için fotoğrafı getirmeye gitti.

Anahtarı daima kendinde duran bir odayı açıp girdi. Belki ardından giderim çekinmesiyle hemen kapıyı içeriden sürmeledi. Resmin pek gizli, pek derin bir yerde saklandığını anladım. Birkaç dakikaya kadar gerçekten Cadı ile buluşacakmışım gibi yüreğimi hafif bir çarpıntı aldı. Efendi epey gecikti. Fotoğrafı bana gösterebilmek için acaba Rahmetli'nin «ruhaniyet»inden izin almağa mı uğraşıyordu?

Sonunda büyükçe bir ceviz çekmecenin iki yan kulplarından tutmuş olduğu halde geldi. Çekmeceyi koyacak yüksek bir saygı yeri arıyordu. Konsolun üzerini gösterdim. Dinine sıkıca bağlı olanların alçakgönüllülük gösterisiyle oraya koydu. Yeleğinin cebinden başı dantel gibi işlenmiş ufak bir anahtar çıkardı.

Efendinin benzi, benimkinden daha çok uçmuştu. Bunu konsolun üzerindeki aynadan gördüm. Elleri de hafifçe titriyordu. Anahtarı kilidin içerisinde ara ile iki kez çevirdi. Her çevrilişinde kilit çınlayarak çalar saat gibi ses verdi. Kapağı arkaya yatırdı. En üstte duran ufak, yeşil canfes bohçanın katlarını, kutsallardan bir şeye el uzatır gibi, sanki korkulu

bir saygı ile açtı. Fes rengi kadife çerçeve içinde bir kabine fotoğrafı çıktı. Titrek ellerle çerçeveyi bana uzatarak:

— Çok merak ettiğiniz Binnaz Hanım işte!... dedi...

Duygulanışının derecesini sesinin titreyişinden anladım. Bu aşırı üzüntü neden ileri geliyordu? Sağlığında tapınılan bir kadının resmini görmekle tazelenecek dokunaklı anılara yürek dayanmadığından mı? Yoksa yokluğa karışmış bu geçmişin, birtakım tiksintiler, ürpertiler uyandırmasından dolayı mıydı? Her ne suretle olursa olsun, ölmüş karısı hakkındaki bu etkilenmelerini benden gizlemeye uğraşıyordu.

Fotoğrafı bana uzatırken, kendisinin bakmaya cesaret edemediğine de dikkatten geri kalmadım. Çerçeveyi aldım. Ne zamandır beni yiyip bitiren o büyük merakın amansız itişiyle uzun uzun incelemeye giriştim.

Bu, renkli bir fotoğraf idi. Ortağım sert bakışlı, orta yaşlı, iriyarı bir kadın... Yüz organları ayrı ayrı alınırsa bir çirkinlik yok... Fakat yüzün bütününde bir sertlik vardı. Hele konuşmaya başlayacakmış gibi az aralık duran kalınca dudakların çizgilenişiyle bakışların sertliğindeki uyarlık bu kadının hem acı, hem de çok söylediğini anlatıyordu.

Başında saman renginde oyalı mor grepten bir hotoz, yan tarafında okula başlatılan çocuklara takıldığı gibi koca bir broş, kulağında sallantılı uzun küpeler, gerdanında bir demet inci... Arkasında, önü çapraz düğmeli, belli ince redingot biçimli mor kadife bir hırka vardı.

Bunun, alın ve giyiniş bakımından, zarif, ince bir kadın olmadığı görülüyordu. Fakat ölümünden sonra cadılaşacağını gösterir bir iz de bulunamazdı. Hortlak adayı bir kadın olmak bakımından incelemeye uğraştığım halde bu resmin korku sezdirecek bir yanını bulamadım. Yalnız yüzde, bakanları azarlayacakmış gibi, bir sertlik ve hemen somurtkan bir asıklık vardı. İşte o kadar. Kötü düşünceden arınmış bir bakışla inceleyecekler için bundan, cadılık anlamını çıkarmak uzaktı.

Naşit Nefi Efendi niçin bana:

— Sen bu fotoğrafı görünce onun cadılığına belirti sayılacak birçok izler bulursun... demişti. Acaba resimde bu izler gerçekten var da ben mi keşfedemiyorum?..

Ben bu incelemelerde iken, biraz ötede çekmeceyi karıştırmakla uğraşan eşim, birdenbire haykırdı:

— O ne?.. Gözlerime inanamayacağım geliyor!..

Hemen döndüm baktım. Zavallı adam bu kez bir ölü kadar sararmış, gözler büyümüş, titremeler içinde tekrar ediyordu:

— Hayır, mutlak yanlış görüyorum... Bu olamaz...

Efendinin bu telâşından ben de şaşırarak sordum:

— Ne var efendim? Ne olmuş?

— Ne olacak, mücevher kutuları bomboş...

— Önceleri bu kutuların içinde takım var mıydı?

— Hepsi dolu idi. Rahmetli'nin fotoğrafında başında, kulaklarında, gerdanında gördüğünüz broş, küpeler, inciler, bilezikler, yüzükler hepsi kutuları içinde duruyordu...

— Demek ki önemlice bir hırsızlık olmuş...

— Hırsızlık mı? Burada o kelimeyi kullanmak da pek uygun düşmüyor...

— Niçin?.. Kutuları içinden mücevherler aşırılırsa buna hırsızlık denmez mi?

— Babamdan kalma pek çok değerli antika Priyol saatlar, «murassa» enfiye kutuları, yakut, zümrüt yüzükler, mühürler; bir torba antika paralar var. Bunların hiç birine dokunulmamış, hepsi duruyor. Yalnız Rahmetli'nin bütün süsleri yok olmuş...

— Evet, tuhaf bir hırsızlık...

— Daha tuhafı çekmecede hiç bir zorlanma izi yok... Sanki bunu açan kendi anahtarıyle açmış... Bunun tek anahtarı vardır. Hiç yanımdan ayırmam. Bu anahtar birinin eline de geçmiş olsa nasıl kullanılacağı bilinmedikçe bununla çekmece asla açılamaz. Çünkü deminden anahtarı çevirdiğim za-

man aralıklı iki çınlama oldu. İşittiniz değil mi?

— Evet işittim...

— İşte o iki çınlama arasında yapılacak bir hesap vardır. O bilinmezse anahtarı çevirmek boşunadır; kabil değil kilit açılmaz.

— Çekmecenin nasıl açılacağını bu evde sizden başka bir bilen yok mu?

— Hayır... Yalnız ben bilirim... Bir de Rahmetli bilirdi...

İkimizin birden zihnimize saldıran şüpheyi birbirimize anlatmaktan çekiniyormuş gibi bakışlarımızı başka yönlerde dolaştırarak bir süre sustuk. Efendi, yolarcasına bir şiddetle saçlarını karıştırarak iri iri adımlarla gezinmeğe başladı. Garipseyen bakışlarımızın önüne açılan bu yeni bilmecenin anahtarını arıyordu. Birden aklına önemli bir şey gelmiş gibi odadan fırladı. Dışarıda birtakım yerleri dolaşmaya, yoklamaya gitti. Oda yalnız kalınca tılsımlı, büyülü bir şeye benzeyen kapağı açık çekmeceye yaklaştım. Naşit Nefi Efendi, Rahmetli'nin anılarının saldırısıyle belki birden bir zihin karışıklığına uğrayarak kutuları iyice yoklayamamıştır. Bir de ben bakayım dedim. En üstte kapakları açık, içleri boş dört beş kutu vardı. Onları itip çekmecenin alt tarafını karıştırırken gözüme kapalı beyaz bir kutu ilişti. Bunu aldım. Vidasına bastım. Kapak açıldı. İçinden dörde katlanmış ufak bir kâğıt çıktı. Parlak siyah bir mürekkeple şu satırlar yazılı idi:

«Öksüzlerimin mirasından olan bu mücevherleri gerek-
«tiği için alıyorum. Bir süre sonra geri getireceğim. Ruhla-
«rın gövdelenmesine inanmayanları bu ders uyarmaya yet-
«mez mi?»

Naşit Nefi Efendi Eşi Rahmetli
Emine Binnaz

Rumelihisarı Mezarlığı
18 şubat 13..

XII

Sırların Büyüğü

BU satırları okuyup alttaki imzayı da görünce ne hale geldiğimi anlatamam. Kâğıdı elimden atarak, gerçekten büyülü, tılsımlı olduğuna şüphe kalmayan bu çekmecenin yanından kaçmak istedim. O aralık gözüm, konsolun üzerindeki aynanın kenarına dayamış olduğum fotoğrafa ilişti. Ortağımın resmi, şimdi bana demin incelediğimden büsbütün başka bir biçimde, **korku ile karışık saygı veren** bir durumda gözüktü. Yüzün asıklığı artmış... Gözler sanki birer korku anlamıyle büyümüş, dudaklara sövmek için hemen kıpırdayacak büyüleyici bir dinçlik gelmişti.

Şimdi bu resmi, bakılması yasak olan bir şeye bakar gibi, hemen hırsızlama, korkak bir gözle inceliyor idim. Biraz daha dikkat etsem, bu karşımdaki fotoğrafın, olağandışı bir konuşuvermeye kadar çabasını artıracağından kaygılandım.

Olayın doğaüstü bir sırlar evresine giren bu şaşırtıcı tuhaflığı oranında merakım arttı. Gözlerimi fotoğraftan ayırdım. Yine elimdeki satırlara diktim. Rahmetli Emine Binnaz Hanımın öldükten sonra aldığı mücevherlere karşılık, verdiği bu alındı senedi «nesih kırması»na benzer bir yazı ile yazılmıştı. Bu bir kadın yazısı idi. Çünkü bunda da bütün kadın yazılarına özgü olan güzellikten uzaklık, çiğlik ve harflerin çizilişindeki cılızlık görülüyordu. Fakat Binnaz Hanımın yazısını tanımadığım için bu yazının onun olup olmadığı hakkında bir şey diyemezdim. Yazılışta genel kurallar-

dan büsbütün ayrı bir özel tutum görüldüğünden yüz çeşit yazı içinde bu, ayrılabilirdi. Böylece Rahmetli'nin yazısını tanıyanlar için bunun ona ilişkisini belirtmek pek kolay olacaktı.

Sofadan eşimin ayak seslerini işittim. Bu şaşılacak alındıyı hemen eskisi gibi dörde katlayarak beyaz kutunun içine koydum. Kapağını kapadım. Yine çekmeceye bıraktım... Geri çekildim. Naşit Nefi Efendi biraz önceki solgunluğuna karşı bu kez mosmor ve telâşlı bir çehre ile içeri girerek:

— Hanım, bu çekmecenin nerede durduğunu biliyor muydunuz?..

— Hayır..,

— Bu çekmece, kilitli ve gayet sağlam bir ceviz sandığın içinde duruyor, sandık da yine kilitli, çok sağlam bir dolap içinde ve dolap da yine kapısı kilitli bir oda içinde bulunuyordu... Bakınız kaç kilit!.. Bu kilitlerin hiç biri ufacık bir zor görmemiş ve başka bir anahtar ile de açılmamış!.. Bu anahtarlar öyle güvenilir bir yerde saklıdır ki bu da ancak benim bileceğim bir sırdır. Çıldıracağım... Beynim kızışıyor gibi... Bu ne cadı, ne cin, ne peri işi... Bunda şeytanları şaşırtacak bir orostopoğluluk var. İşte buna akıl erdiremiyorum. Fakat elbette bir gün erdireceğim...

Efendi, böyle söylenirken ben de gözlerimi Binnaz Hanımın fotoğrafına dikmiş, şaşkınlık ve korku içinde titriyordum. Şimdi karşımda soyut ve salt bir korku kesilen bu resim, azarlayıcı bakışlarıyle bana:

— Kocana söyle... Kimsenin günahına girmesin... O kilitleri açan, kutularından mücevherleri alan benim... Asla başkası değil... Bu ne inançsız herif... Bu denli apaçıklıklara karşı hâlâ cahilce inadından ayrılmıyor. Bu adam, ruhumun gövdelenmesine, galiba onu boğmak için gırtlağına yapıştığım zaman inanacak... Zavallı kadın, sen aramızdan çekil... Naşit Nefi Efendi benim kocamdı. Hâlâ öyledir. Ve sonrasızlığa dek de kocam kalacaktır. Ben onu başka kadı-

na mal ettirmem... Sen onun aymaz direnmesine ortak olursan, seni de boğduğum ortağımın yanma gönderirim... İşte iyi düşün... Kendin bilirsin?.. diyor gibiydi...

Eşim, bir aralık dikkatle beni süzdü. Korkumu, titreyişimi anlayarak sordu:

— Hanım, ne oluyorsun öyle?

Parmağımla fotoğrafı göstererek:

— Bu resmin o asık çehresiyle bana duyurduğu dehşetleri bilseniz!..

— O belli... Ben onu önce size söyledim... Bu fotoğraftan bir anlam çıkaramayacağınızı zaten biliyordum. Ölmüş, çürümüş, toprak olmuş bir kadının mukavva üzerinde kalan resminden korkular duyarak böyle sizin gibi tiril tiril titremek için bir insan, ne denli kuruntulara ve hayallere yenilmiş olmalıdır!..

— İnsaf ediniz... Niçin yalnız beni kuruntulara yenilmekle suçluyorsunuz? Siz, şu kutuları boşaltmış olan bilinmez eli bulamamaktan doğan bir umutsuzluk ve şaşkınlıkla daha deminden çırpınıp durmuyor muydunuz?.. Seksen kilit altındaki şu kutuların nasıl açıldıklarına akıl erdirebidiniz mi?

— Erdiremedim. Fakat ben bu şaşılacak şeyleri, sizin gibi bilinmez ve olağanüstü güçlere yüklemiyorum... Bunların hiç birinde cadı eli görmüyorum...

— Bunların hepsinde cadı eli pek apaçık, pek parlak görünüyor, ama siz görmek istemiyorsunuz...

— Belki!.. İçini biraz daha karıştırırsam; zihnimizi, ucu bucağı bulunmaz karışıklıklara düşürecek yeni tuhaflıklara rast gelmekten çekinerek bu uğursuz çekmeceyi işte kapıyorum..

Dedi. Aynanın kenarından fotoğrafı alıp çekmeceye tıkarak tırank diye kapağı indirdi. İşte o zaman telâşla bağırarak:

— Kapamayınız... Kapamayınız...

— Niçin?
— İçinde daha görülecek şey var...
— Nedir?
— Sırların büyüğü... En dehşetlisi... En akıl ermezi!
— Ne imiş o?..
— Bir «alındı»...
— Nasıl «alındı»?..
— Pek usulünde bir alındı!..
— Tuhaf şey...
— Daha anlayamadınız mı?
— Hayır...
— Mücevherleri alan yabancı değilmiş...
— Kimmiş?
— Çekmecenin nasıl açıldığını sizden başka bilen kimse..
— Rahmetli?..
— Ta kendisi!..
— Ölü mücevherleri ne yapacakmış?
— Öteki dünyada düğün mü varmış, ne imiş? Besbelli takınacakmış...
— Hanım, böyle tehlikeli meselede alay iyi değildir...
— Vallahi alay etmiyorum... Gerektiği için aldım, diyor... Alındısında öyle yazıyor...
— Hanımcığım, eğleniyorsunuz... eğleniyorsunuz...
— Efendiciğim asla... asla!..
— Bu olmazlıklar içinde zaten bilincimi yitirdim. Siz de zihnimi altüst etmeyiniz...
— Çekmecenin içindeki beyaz kutuyu açarsanız iddiamın itiraz götürmez kanıtını orada bulursunuz.

XIII

Binnaz'ın Yazısı

EFENDİ, kapağı bir daha kaldırdı. Beyaz kutuyu buldu, çıkardı. Vidaya dokundu. Kutu açıldı. İçinden kâğıdı aldı. Katlarını açtı. O birkaç satır yazıyı görür görmez zavallı adamın düştüğü hali, bin yıl yaşasam yine unutamam. Korkunç bir dramın en coşkulu noktasında, bütün sanat ustalığını gösteren bir aktörün üzüntüsünün dehşeti doğal olarak yüzünde belirdi. Şırrrrak diye elini alnına vurduktan sonra gittikçe perdesi yükselen boğuk bir sesle:

— Binnaz'ın yazısı... Binnaz'ın yazısı.. Binnaz'm yazısı...

Cümlelerini tekrar etti. Elinde kâğıt, delice davranışlarla odanın ortasında dolaşmaya başladı. Halinden korktum.

Gözlerini satırlardan ayırmayarak bir daha, bir daha söyleniyordu:

— Binnaz'ın yazısı!.. İşte hiç bir şüphe götürmez... Binnaz'ın yazısı!.. Evet buna akan sular durur. Binnaz'ın yazısı... Vallah O'nun yazısı... Billâh onun yazısı!..

Baktım ki zavallının bu «Binnaz'm yazısı» cümlesini, bu coşkulu gerçeği her tekrarlayışında gözleri daha çok büyüyor, sesi daha gürlüyor. Biraz avutmak isteyerek:

— Efendi, boşuna üzülmeyiniz... Bu yazı Binnaz Hanımın... Bu gerçeğe kimse karşı çıkamaz... Bunun uzun uzadıya tekrarı gerekmez... Ben kendim ne Binnaz Hanımı, ne yazısını tanımadığım halde bu yazının şüphesiz onun olduğuna ant içerim...

Bu denli kesinlikle düşüncelerimi söyleyişime karşı Na-

şit Nefi Efendi, bir an durdu. Beni çok tuhaf bir inceleyişle uzun uzun gözden geçirmeğe uğraşarak sordu:

— Yazıyı ve yazanı tanımadığınız halde bu kanıya nasıl vardınız?

— Alındının altında imza rahmetli eşiniz Binnaz Hanımın imzası. Buna ben de inandım... Kesinlikle söylüyorum: Başkasının değil...

— Kanıtınız nedir?

— İmzada kesinlikle kimlik belirtilmiş...

— Nasıl?

— Bu Istanbul'da Naşit Nefi Efendi adında sizden başka biri de bulunabilir...

— Evet bulunabilir...

— Bu kimsenin olağanüstü bir rastlayışla Binnaz adında ölmüş bir de eşi olabilir...

— Olabilir...

— Fakat bu ikinci Binnaz Hanımın, Rumelihisarı'nda gömülü bulunması, yani bu üçüncü rastlayış pek güç olur.

— Ne demek istiyorsunuz?

— Şunu demek istiyorum ki eşiniz alındıyı eliyle yazdıktan, imza ve tarih attıktan sonra, olağanüstü bir iş gördüğüne inanan günün yazıncıları gibi, yazdığı ve oturduğu yeri de belirtmiş: Rumelihisarı Mezarlığı... Artık kimliğinin kesinliğinde şüpheye düşmek doğru olamaz. Evet bendeniz de, bu yazının onun olduğunu bütün vicdanımla doğruluyorum. Bunu bir düzüye tekrarlamakla boşuna üzülmeyiniz...

— Ah Hanımcığım ah!.. Yazdığı ve oturduğu yeri belirtmek şöyle dursun; hiç imza da atmamış olaydı, bu yazı Binnaz'ın olduğunu yine hemen tanırdım. Uygun kuralları ve güzel yazıları bir dereceye kadar taklit edebilenler vardır. Fakat bunun gibi usulsüz, kuralsız çarpık çurpuk yazılara bu denli benzetmek, düşünceme göre, yalnız zor değil; büsbütün olamaz bir şeydir.

— Efendi, farz ediniz ki yazı taklidinde bu denli usta biri

bulunsun... Şaşkın gözlerimizin önüne açılan bu olağanüstü serüvende yalnız taklit ile iş bitmiyor ki... Bu alındı şu çekmecenin içine nasıl girdi?

— Evet...

— Dahası var... Eşiniz Binnaz Hanım: «bu mücevherleri gerektiği için aldım. Bir süre sonra geri getireceğim» diyor. Demek elmaslar, bu yedi sekiz kilit altındaki çekmeceye yeniden girecek!..

— Bu takımları oradan alan yine getirip kutuları içine bırakabilir... İnanıyorum... Fakat o «gerektiği için» deyiminden bir şey anlayamadım... Ahrette mücevher gerekli olur mu?

— Bu cadı sorununun hangi noktasına akıl erdi ki buna ersin?..

— Öteki dünyada düğün dernek olmaz, değil mi?

— Acaba paraca sıkıldı da Emniyet Sandığına koymak için mi aldı?

— Bütün dünya durumu, varlığın bütün olup biten işlemleri ve kurumların sırları; sözün kısası, her şeyin içyüzü onlara açık ise Emniyet Sandığına koymaz. Daha sağlam bir yer arar... Lâkin Ahret'te parayı ne yapacak?..

— Efendi... Bunda o denli büyük bir tuhaflık var ki buna bizim aklımız bir türlü ermiyor ve ermeyecek...

— Hanım, aklıma bir şey geliyor.

— Nedir?

— Gayet sağlam bir zincir yaptırıp bütün anahtarları buna bağlayarak boynuma takacağım ve hiç çıkarmayacağım... Bkalım bu kadar kilitler nasıl açılarak mücevherler yeniden kutulara girecek?

— Boşuna uğraşma.

— Niçin?

— Mücevherleri alan manevî el, çekmeceyi anahtar kullanarak mı açıyor sanırsınız?

— Bizim eski **Cdı, şimdi** «manevî el» saygılı deyimine mi çevrildi?

— Alındıyı dikkatle okumadınız mı? Orada ruhların gövdelenmesiyle ilgili bir cümle var...

— Evet var...

Binnaz Hanımın dünya mahkemelerince geçerli olabilecek bu alındısını ikimiz birden dikkatle birkaç kez daha okuduk. O son cümle şu idi:

«Ruhların gövdelenmesine inanmayanları bu ders, uyar-«maya yeter değil midir?»

Karı koca, içinde boğulduğumuz bu şaşılacak sırların yüreklerimize verdiği korku ile birbirimizin yüzüne bakıştık. Cadı'nın... Estağfurullah, Rahmetli'nin mezarının derinliklerinden çıkıveren bu sorusu bizi uyarmaktan çok, sınırsız korkuya ikircimliğe düşürmüştü... Sonra sordum:

— Ruhların gövdelenmesi hakkındaki düşünceniz nedir?

— Bu konuda derin irdelemem yok..

— Benim hiç!. Bu bilimüstü «ruhların gövdelenmesi» deyimini ilk kez bu alındıda gördüm... Fakat...

— Ey, fakat?

— Mademki biz bu konuda bilgi sahibi değiliz; mademki gözümüzün önünde olup biten bu şaşılacak durumları hiç bir suretle açıklamaya yol bulamıyoruz; mademki bu meselede tüm beceriksizlik içindeyiz, o halde bunlar, her ne kadar gerçeğin ve doğanın üstünde olursa olsun Ortağım Rahmetli, bize Rumelihisarı mezarlığındaki yerinden her ne bildiride bulunursa iman getirip gereğince işlem yapmak zorunda olduğumuzu bilmeliyiz.

— Öyle inançlarıma uymayan tuhaflıklara inanıp da dinden, imadan çıkmaya vaktim yok. İnsan bir defa doğar, bir defa ölür. Mahşer gününde dirilir... İşte bu kadar. Bundan ötesine aklım ermez.

— Sizin aklınız ermiyor ise erenlerden sorunuz... Ne olduğumuzu anlayamadan, bilmem kaçıncı eşiniz, boğulan ya

da doğruladığınıza göre kalp hastalığından giden Hayriye Hanım gibi biz de her halde birer kazaya uğrayacağız...

Efendi gitti; bu «ruhların gövdelenmesi» deyimi hakkında bilenlerden soruşturmalar yaptı. Avrupa'da, Amerika'da, daha bilmem nerelerde «medyum» adında birtakım adamlar varmış. Bunlar çağırdıkları ruhları çok kez gövdelendirirlermiş; böylece gövdelenen ruhların varlıklarını dokunma ile gerçeklemek meraklılarca kabil olabilirmiş...

Bu şaşılacak konu için Efendinin alıp alacağı bilgiler işte bu kadarcık oldu. Talihsiz adam, başını iki eli arasında sıkıp da diyordu ki

— Eşim Binnaz Hanım pek girgin, becerikli, yaman bir kadındı; fakat sağlığında, öldükten sonra kendini gövdelendirmek için bir «medyum» bulabilecek kadar hamaratlık, iş bilirlik göstermiş olmasına şaşıyorum... Bu kimin aklına gelir?... Herkes ölmemek ister. Eğer gerçekten, ölümün ilk gecesinde yeniden dirilmenin yolu bulunduysa bu dünya birbirine girer. Ölüm, acı ve sızlatıcı bir olay olmakla birlikte birçok kötülüklere son verdiği için gereklidir. Gelen, yoluyle, sırasıyle gitmeli... Ve giden, kimliği değişmeden, birkaç gün sonra tekrar gelmemeli... Gelememeli... Sonra halimiz ne olur?... Örneğin tutunuz ki benim sekiz on göbekten beri olan büyükannelerim yeniden dünyayı özleyerek geri dönmüşler. Onların şimdi bu evrende benden başka kimseleri yok... Elbette bana gelecekler... Ben bir annemi hoşnut edemiyorum. Tanrı esirgesin, öyle bir düzine çenesi düşük kocakarı ile sonra ne yaparım?... Ruhlar böyle gövdelenmeye kalkarsa dünyada yaşayanların işi biter. En önce bizim emekli sandıkları iflâs eder. Bankalar kapanır... «Miras» kelimesi anlamsız bir söz olur. Daha öyle karışıklıklar, tuhaflıklar olur ki saymakla bitmez. Ölü mezarında gerek... Oradan çıkmaları ne kendileri, ne de bizim için iyi değildir. Sonra seçimlere karışırlar. Parlamentoya girerler. Dünyadan namu-

suyle, şerefiyle gitmiş olan edipleri, filozofları buraya saylav gönderirler. O zavallıların da, eşitleri gibi iftiraya uğrayarak adları kirlenir. Bugünlere benzemeyen zamanlarda nasılsa kazanmış oldukları ünleri bozulur. Yol üzerlerinde çiğnenmekte olan mezarların yerlileri davaya kalkar; çökmüş vakıfları yaptıranlar, bakanlıktan hesap sorar ise bu işin içinden nasıl çıkılır? Bizim Binnaz'ın açtığı bu çığır iyi bir şey olmaz. Ah Hanımcığım ah, hangi birini söyleyeyim? Binnaz pek huysuz, pek hırçın, pek şirret bir kadındı. Evliliğim süresince ondan çektiğimi ben bilirim... Öldü kurtuldum sandım... Şimdia kla, hayale sığmaz bu durum nedir? İddiasına göre ruhu gövdelenmiş ya da gövdelenmemiş olsun; fakat bakınız Ahret'ten de beni üzmeye nasıl bir yol buldu? Binnaz öteki dünyadan benim bu dünyadaki işlerime karışmaya başlarsa sıfırı tükettim gitti demektir. Şu işi böyle etsin, ötekini şöyle yapsın diye artık buraya emirler gönderecek... Beni yine büsbütün baskısı altına alacak. Eski çektiklerimden daha korkunç bir yaşama devresine gireceğim. Bari gelsin o, buraya otursun; ben gidip onun yerine mezara gireyim.

— Aman Beyefendi, böyle her ağzınıza geleni söylemeyiniz. Rahmetli'yi gücendirirsiniz. Onun şimdi burada bulunup bizi dinlemediği nereden belli?...

— İşte bakınız... Artık bu hayat çekilir mi? Bundan sonra her sözümü onun hoşuna gidecek yolda söylemek, her davranışımı onun keyfine uydurmak zorunda mı kalacağım?

Yeni girdiğimiz bu yaşayışın tuhaflıklarını, korkularını uzun uzadıya saydıktan sonra o gün eşim, çekmeceyi kilitledi. Bana dedi ki

— Kaybolan mücevherler şu çekmeceye nasıl girecek? Bunu pek merak ediyorum. Takımların geri gelişlerini denetlemek için aklıma bir çare geliyor...

— Nedir?

— Çekmeceyi hiç göz önünden ayırmamak...

— Yumurtalarının üzerinden kalkmayan bir kuluçka gibi bu çekmeceyi aralıksız göz altında bulundurmak nasıl olabilir?

— Niçin olamasın?

— Bu çekmeceye gözcülük etmek için görevinizden çekilecek misiniz? Yoksa bunu da birlikte görev yerinize götürüp getirecek misiniz?

— Bu dediğinizin ikisini de yapmayacağım...

— Hükümete haber vererek çekmecenin başına silâhlı bir nöbetçi mi diktirteceksiniz?

— Öyle de değil...

— Ya ne olacak?

— Bazı bankalarda kira ile kasalar ya da kasa gözleri veriyorlar Bu çekmeceyi öyle sağlam bir yerde saklattıracağım...

— Efendi, çok yanlış düşünüyorsun... Böyle davranışın pek belâlı —Tanrı esirgesin— pek tehlikeli olur.

— Neden?

— Ruh mudur, Cadı mıdır? Cin midir? Bu göze görünmez soyguncuları banka kasalarına göndermeye aracı olmak iyi değildir. Bir kez oralara dadandılar mı akıl ermez hırsızlıkların olacağı düşünülebilir. Sonra bu tuhaflıkların izlerini sizin üzerinizde göstermek şakasına kalkışırlarsa mahvolduğunuz gündür. Bu yön, pek önemle düşünülmeye değer.

Efendiyi uzun bir düşünme aldı. Bu düşüncelerim pek yabana atılacak gibi değildi. Kasa işinden vaz geçti. Bana dedi ki

— Çekmeceyi evde bulundukça ben bekleyeyim. Ben yokken bu gözcülük görevini siz yapınız...

— Tanrım esirgesin... Böyle tehlikeli görevi üstüme alamam... Hiç ötekilerle zıtlaşmaya gelir mi? Onlar çekmece başındaki bekçiyi isterlerse geçici ya da süresiz olarak uyutamazlar mı?

XIV

Aziz Ruh, Sayın Hayal

MÜCEVHERLERİN çekmeceden bu esrarlı kayboluşundan sonra bizim için tuhaf, acıklı, dayanılmaz bir hayat başladı. Bu kadar kilit altındaki mücevherleri böyle kolaylıkla alabildikten sonra, her an saldırılarına açık duran canlarımızı istedikleri anda almakta güçlük çekmeyecekleri apaçıktı. Bir kez gücenmeye görsünler. Eşim Naşit Nefi Efendi, benim içgücümü kuvvetlendirmek için, görünüşte bu şaşılacak olayları cadıdan başka şeylere yüklemekle, beni kandırmaya çalışıyor. Fakat gerçekte ise hortlaktan onun benden çok korktuğunu; bu şaşılacak olaylara bir anlam verebilmekte daha çok dehşete uğradığını seziyordum. Yavaş yavaş zihinlerimizin üzerine çöken bu bilinmezler kâbusu, bu korku karanlığı içinde artık bunalıyorduk. Bu durum, yakaladığını günden güne güçten düşüren bir hastalık gibi cesaretimizi, dayancımızı kırıyor, bizi dermansız bırakıyordu.

Cadı, hortlak, insan, her ne ise bizi korkunç sırlarıyle kaplayan bu karanlık elin gerçek kimliğine ilişkin bir iz, bir belge yakalamadıkça artık bizim için evimizde durup dinlenmenin yolu kalmamıştı.

Her türlü olasılığı düşünüp öngörerek cadıya karşı uzlaşma politikası gütmeğe karar verdik. Şerrine lânet!... Huyunca, suyunca gitmek en iyi davranış olacaktı.

Artık bizim evlilik yaşantımız ikilikten çıktı, üçleşti. Bir kocam, bir ben, bir de o: Cadı!.. Gece gündüz her konuşma-

mızda, her işimizde onu da hazır sayarak ona göre sözlerimizi, işlerimizi yönetmeye uğraşıyorduk.

Karı, koca bizim, birbirimize karşı gizli tuttuğumuz bazı duygularımız, meselelerimiz olabilirdi. Fakat ona karşı sırlarımız olabilir miydi? Kilitler altındaki mücevher kutularına el uzatan bu bilinmez kuvvetin, vicdanımızın ve ruhumuzun derinliklerini gözetlemek için en ince damar ve sinirlerimize kadar sızmayacağı nereden belli idi?.

Artık Cadı sözcüğünü kaldırdık. Onun adı: «Aziz Ruh», «Sayın Hayal» oldu. Evet istediği vakit gövdelenme gücüne sahip olan bu kuvvet, her tuhaflığına ek olarak bizi zorla kendine tapındırmak tansığını da gösteriyordu.

Böyle isteği, insanlıkdışı olan ve amacı pek hayra yorulmayan bir (Aziz Ruh)un her saat, her an tuhaflıklarının emri altında kalmaktan ise, her ne denli kötü huylu olursa olsun yaşayan bir ortağa katlanmak buna göre pek büyük bir mutluluk sayılırdı.

Bu denli tutsakçasına boyun eğmekle Sayın Hayal'e yaranabildik mi? Ne gezer!... Biz onun şaşılacak istekleri önünde baş eğdikçe o, zorbaca isteklerini artırıyor; bunaltıcı tedirginliklerini dayanılmaz bir orana vardırıyordu.

Bir aralık eşimin yüzünde karamsarlık durgunlukları, acı çizgiler arttı. Anlıyordum. Bu adama bir hal oluyordu. Fakat bana sırlarını açmaktan çekiniyordu. O, ölü olduğu halde kocama benden, yani diri karısından daha yakın idi. Aralarında daha büyük, asla bozulmaz bir içtenlik hüküm sürüyordu. Besbelli bu karı koca benim anlayamayacağım sırlarla, sonrasızlığa değin birbirine bağlı idiler. Eşlerden birinin ölümü bu yaşamüstü bağı kıramamıştı; kıramıyordu...

Bir akşam Efendi, yalının kafesini sürdü. Denize karşı birkaç tane parlattı. Yüzünden o her zamanki bitkinlik çiz-

gileri, geçici olarak, silindi. Biraz neşelendi. Evliliğimiz süresince bana ilk kez senlibenli hitap ederek, içki etkisiyle, ağzından şu sözleri kaçırdı :

— Şükriye, sana bir şey söyleyeceğim. Pek tuhaf bulacaksın...

— Söyleyiniz efendim, birkaç zamandır tuhaflıklara o denli alıştık ki en şaşılacak şeyler bize doğal gelmeye başladı.

Naşit Nefi Efendi, keyif halinde bile (Sayın Hayal)e karşı affolunmaz bir pot kırmış olmaktan çekinerek odanın gölgeleri içinde ürkek bakışlar gezdire gezdire sesinin perdesini alçaltarak :

— Hıristiyanların tasarladıkları «Mesih»lik gibi biz de artık üçleme biçiminde yaşıyoruz. Şimdi her halde o da aramızdadır.

— Her halde...

— Sen, ben, o... değil mi?

— Evet...

Bir an için adamcağızın yüzü yine gögelendi. Odanın en loş yönlerine doğru gözlerini dikmeye uğraşarak

— Tuhaf değil mi? (Aziz Ruh) beni senden fena halde kıskanıyor...

Bu sözler benim için, eşimin sandığı gibi tuhaf değil; tam tersine pek korkunçtu. Çünkü (Aziz Ruh)un kıskançlığını uyandırmış bulunmak; ömrümün sona erdiğine bir işaret demekti.

Ben hemen acı bir gülümsemeyle dedim ki

— Kalp hastalığından taşlıkta ölen talihsiz ortağımı da böyle kıskanmışlar mıydı?

Eşim karşılık vermedi. Bakışları, belli belirsiz, yaşamüstü bir varlığın, yalnız aklını yitirmişlerce görülen izlerini kovalıyor gibi; odanın ışıktan yoskun kuytu köşelerini fırıl fırıl dolaşıyordu. Yüreğime korku geldi. Acaba Naşit Nefi Efendi çıldırmış mıydı? Kendine, bence görülmeyen bazı

şaşılacak şeyler mi gözüküyor? Sırlar mı açılıyordu. Acaba ortağım (Sayın Hayal), kocamın bilincini alarak beni ona mı boğdurtacaktı?

Dünyada her şeyin sınırı olduğu gibi tuhaflığın da bir sınırı vardır. Bizim uğradığımız bu hal tasarlanan bütün tuhaflıkları aşmış; her türlü sınırı, ölçüyü, ölçeği geçmişti. Artık dayanamayarak dedim ki :

— Ölü, diriyi nasıl kıskanır?

Eşim gözlerini bana dikerek tüylerimi ürpertecek bir dikişle :

— Ant içerim ki kıskanıyor...

Naşit Nefi Efendinin onlarla karışık olmasından şimdi büsbütün kuşkulanmaya başladım. (Aziz Ruh) beni kocasından kıskansa da acaba bu duygusunu kocasına hangi araçla anlatıyor, bildiriyordu? Demek bu ikisinin arasında benim anlayamadığım bir anlaşma yolu var. Kendime hâkim olamayarak hemen bağırdım:

— Sayın Hayal ile karılık kocalık ilişkileriniz hâlâ sürüp gidiyor mu, Efendim?

— Bu nasıl söz?

— (Aziz Ruh)un sizi benden kıskanmak yetkisini kendinde görmesi için gerçek durumun böyle olması gerekir...

— O, bana hiç insaf göstermiyor. Şükriye, bari sen acı!..

— Efendi, mademki sizin böyle gizli, korkunç bir derdiniz varmış; niçin evlendiniz? Hiç olmazsa evlenmenizden önce onun iznini almaya, kıskanmayacağını sağlamaya uğraşmalı idiniz. Günah değil mi? Eşlerinizden birisi işte bu tedbirsizliklere kurban gitmiş. Beni de mahvediyorsunuz. Çünkü akşamdan sabaha ne felâkete uğrayacağım belli değil... O, sizi benden kıskanıyormuş!... Benim bunda ne suçum var?... Ben Rahmetli'ye (Yasin) okudum, yaranamadım... Herkes onu cadı, hortlak gibi korkunç adlarla anarken biz (Aziz

Ruh, Sayın Hayal) üstün adlarını taktık. Yine kendimizi beğendiremedik... Daha ne yapalım?...

— Haklısın Şükriye... Yerden göğe kadar haklısın...

— Yalnız haklı olduğumu söylemekle iş bitmez. Beni uğrattığınız bu belâdan kurtarmalısınız... Bu meselede en yazıksız biri varsa o da benim... Eşiniz cadı olmuş... Bunda benim ne suçum var? Sizi aldığınız kadınlardan kıskanıyormuş... Buna karşı tutulabilecek korunma yolunu ben ne bileyim?..

— Haklısın diyorum ya... Şükriye haklısın!...

— Yalnız halklısın demek para etmez efendi!... Bu hakkım neyi gerektiriyorsa onu yapmakta bir dakika geçikmemelisiniz. (Aziz Ruh) sizi benden kıskanıyor imiş. İşte hayatım için bu bir tehlikedir...

— Bu kadar telâş etme Şükriyeceğim... Bana ne olur ise sana da o olur...

— Hayır... Hayır... Yargınızı benimsemem... (Sayın Hayal), eşiniz Hayriye Hanımı taşlıkta boğduğu zaman sizi cezadan uzak tutmuş... Hem size doğru, dosdoğru bir şey söyleyeyim mi?

— Söyle...

— Sayın Hayal'den korkutuğum kadar sizden de korkmaya başladım...

— Niçin?

— Çünkü o, sizi benden kıskandığını size ne yolla bildirdi? Artık siz, benim gözümde Sayın Hayal ile karışık gibi görünüyorsunuz...

Naşit Nefi Efendi, bu soruma karşı parmaklarıyle birkaç kez sakalını taraklayarak uzun bir dalıştan sonra cevap verdi :

— Düşümde...

— Demek ki siz düşünüzde de, gerçekte de yaşayan eşlerinizden çok O'nunsunuz.

— Neden?

— Neden olacak... İsteyince gerçek yaşayışta —şu alındı senedi gibi— isteklerini size yazı ile bildiriyor. İsterse düşünüze giriyor... İşin içyüzü böyle olduğu halde siz, görünüşte Cadı'nın varlığından hâlâ kuşkuda imiş gibi davranıyorsunuz.

— Evet. Gerçeği söyleyeyim Hanım: saklanması da, açıklanması da güç bir durumdayım... Fakat Cadı... Ay... Sayın Hayal'in varlığı hakkındaki kanılarım önceden ne ise hep yine odur... Her apaçıklığa karşı ben önceki düşüncemi korumaya uğraşacağım...

— Hayır... Hayır... Artık bu düşüncenize zerrece katılamam. Çünkü apaçıklığa karşı direnmek, anlamsız olduğu kadar da tehlikelidir... Bunların tartışmasını bırakalım... Meselenin içinden çıkamayacağımızı kesinlikle anlıyorum. Bu karanlık serüvenin anahtarını yine bir gün bize Sayın Hayal'in kendisi verecektir sanırım... Biz kendi anlayışımızla, sezgimizle bu karanlıktan çıkamayacağız... Size düşte geliveren bildiri, bu kıskançlık niteliğinden başka olmadı mı? Daha ne söyledi?

— Bazı başa kakmalarda bulundu...

— Ne gibi?

— Çoktandır mezarını ziyaret etmediğimizden yakındı.

— Mezarını ziyaret, onun hoşuna gidecek ise bu bizim için yapılması güç bir iş değildir. Sık sık ziyaretten geri kalmayız... Büyük Hanımı, çocukları da birlikte alarak bu ziyarete ailece gideriz...

— Zaten işte ben de size böyle bir öneride bulunacaktım.

XV

Kabir Ziyareti

EYLÜL sonuna doğru güneşli, duru, güzel bir perşembe günüydü. Naşit Nefi Efendi o günü görevinden erkence döndü. Çocukları giydirdik. Biz büyükler hep aptes aldık. İrfan Kadın :

— Rahmetli'ye, helâl hoş olsun, uzun süre hizmetim vardır. Bunca yıllık emektarım. Ben de aileden sayılırım...

Sözleriyle bu ziyarete katıldı. Hazırlandık. İhtiyar Lala Hurşit Ağa, kızı kucağına aldı. Oğlanın elinden tuttu. Önümüze düştü.

Yalıların arkasındaki eğri, büğrü, inişli, çıkışlı sıçan yolundan gitmeğe başladık. Bakkal dükkânından atlasan karşıki sebzecinin küfesine düşecek kadar dar olan çarşıyı yürüdük. Orası Hisar'ın biricik caddesi olduğuna vaktiyle önem verilmeyerek, havaları yalı sahiplerine satılmış bu kuru köprü altlarından geçtik. Kahvelerin önüne geldik. Burası önceleri Hisar'ın pek gözde bir gezinti yeri olduğu, kahvelerin sayısından, dikilmesine emek verilmiş büyük ağaçlardan anlaşılıyordu. Fakat şimdi kıyı bulunmasına karşın, bayağı çöplük haline gelmiş ve kaldırımı o denli bozulmuştu ki bu taşlar Ulu Fatih'in Hisar'ı yaptırdığı tarihte döşenmiş sanılıyordu.

Buranın gezinenleri hamallar, mavnacılar, bekçiler küçük iskemlelerin üzerinde kahve, nargile ile keyif çatıyorlar; arkasını ağaca vererek eylül güneşinin ılık ışınlarıyle, yıllar görmüş gövdesini ısıtmaya uğraşan yaşlı bir hamal avcunda tuttuğu, yemeni sarılı eski fesinin içinde parmaklarının ucunu örümcek ayağı gibi gezdirerek bir şeyler avlıyordu.

Kahvelerden birinin camlı, dar bir dolap gibi uzanmış ucunda, oraya nasıl sığdığına şaşılan mor kürklü şişman bir efendi, okumaktan yorulmuş olduğu gazeteyi sineklerin saldırısına karşı yüzüne siper ederek kahvenin gürültüsüne, yedekçilerin şamatasına körlük ağır bir uykuya varmıştı.

Genel helâların yamacındaki yıkık muvakkithanenin tel gerili penceresinden içeri baktık. En önce görülen şey, ot minder üzerine serilmiş bir koyun pöstekisi ile Şam alacası yüzlü iki eski yastıktan ibaret Muvakkit Efendinin dervişçe yatağı oldu.

Önce, burasını küçük bir limonluk sandım. İçerisi saksı dolu idi. Sardonya, limon yaprakları arasında akrep, yelkovan aradık... En sonunda buranın bir muvakkithane olduğunu göstermek için ön duvarına birer yalancı tanık gibi dikilmiş iki yerli saat gördük.

Uçkurlar meydanda, bir el sigarada, öbürü «istibra»da, helâlardan uğrayan bazı kimseler, bu yaprak ve dal arasından saatı seçebilmek için pencere önündekilere göğüs vuruyorlardı...

Biz, çoluk çocuk, takuş tokuş yolumuza devam ettik. Biraz gittik. Barutların önüne geldik. Kısa bir yokuştan indik. Kıyıya çıktık. Kablonun arkasında, yalak taşı ta yere dek aşınmış çeşmeyi geçtikten sonra Hisar bedeninde, sokağa açılmış yarım daire biçiminde bir delik gördüm. Büyük, küçük insanlar sıçan gibi büzülerek bu delikten girip çıkıyorlardı. Meğerse bu tarihsel delik, yukarıki mahallenin geçidi imiş... İçerisine baktım. Kale duvarları arasında basamak basamak kaldırımlı bir sokak.

Süslemek için karakolun önüne çeşitli uzaklıklarda dizilmiş otuz kırk santim çapında yuvarlak taşlar vardı. Bunlar Ulu Fatih'in çağından kalma tarihsel gülleler imiş... Üzerlerine, tarihsel niteliklerine ilişkin birer kayıt yerine kaba bir resimci el, kırmızı boya ile karşılıklı iki ay ortasına birer yıldız çizmiş... Yağmurlardan boyalar akmış, şekiller birbirine karışmış, gülleler kıpkızıl kesilmiş...

Posta Telgraf binasıyle Fener kulesinin arasındaki bu tarihsel alanın ufak bir bölümü; yerin önemiyle orantılı olarak temizlenmek, düzenlenmek gerekirken hırdavat yeri

edinilmiş. Telgrafhanenin çürümek için güneşin, havanın etkisine bıraktığı yığın yığın avadanlıklar döküntüsü yetmiyormuş gibi; öteki, beriki de kullanıştan düşmüş sandal ve kayıklarının mantar kesilmiş iskeletlerini bu çürüklüğe bağışta bulunmuşlar... Hele duvar dibindeki süprüntüler, paçavracıların bile almağa tenezzül etmedikleri kokmuş, lime lime işçi şalvarları, çamaşırları ahalimizin, belediyemizin tabiatsızlığına, tembelliğine pek derin anlamıl bir örnek gösteriyordu.

Eşim Naşit Nefi Efendi dedi ki

— Burası deniz kıyısı... Bu iğrenç şeyleri buralara saçan aldırışsız eller, biraz daha öteye fırlatsalar acaba bileklerinden kopar mı? Bu duvarların her bir taşı bizim için birer bilgelik cümlesi, derin anlamlı birer tarih armağanıdır. Gönül ister ki şu kalelerin, baruların etrafı, geçmişimizin ululuğunu düşündürecek hale getirilsin; buraya gelecek ziyaretçilerin düşünme yetkilerini açıcı esinler versin; herkese şiir kokuları duyuracak gönüller süslüyen birer bahçe halinde görsün... İşte Avrupalı gelir, Türkün ruhunu bu çöplükte arar ve hakkımızdaki korkunç hükmünü verir. Çünkü Avrupa'da bir demiryolu makasçısının bahçesi, içinde bir Fatih'in heybetli içbenliği uyuyan bu yerlerden çok temız ve gönül açıcıdır.

Bu özensizliğimize ve saygısızlığımıza karşı, Hisar'ın mazgallarından Tarih'in suçlayan kızgın bakışlarını üzerimize dikilmiş sanarak yürüdük.

Durmuş Dede tekkesinin önüne gedik. İrfan Kadın, binanın bodrum katındaki küçük dört köşe pencereleri göstererek:

— A Hanım, bak bunu yapan kalfa, şimdiye dek hiç bir mimarın aklına gelmeyen bir yenilik bulmuş...

— Ne imiş o?..

— Ne olacak... Birçok esnafın gazetelerle ilân ettirdikleri gibi; hem incelik, hem dayanıklılık, hem ucuzluk...

— Nasıl şey imiş o?..

— Nasıl olacak... Ufak ufak maltız ocaklarını pencerelere geçirmişler, demir parmaklık yapmışlar...

— A gerçek... Ne tuhaf olmuş! dedim.

Efendi gülere:

— Yapı işlerinde fiyatların bu azgın yükselişi sürüp giderse dış saldırılardan korunmak için artık yavaş yavaş külbastı ızgaraları, parmaklık diye pencerelere mıhlanacak...

Hep gülüşerek yolumuza devam ettik. Durmuş Dede türbesinden sonra mezarlık başladı. Pehleli, pehlesiz, şebekeli, şebekesiz mezarlar, denize bakan saflar biçiminde birbiri arkasına yığılarak gelene geçene, Boğaz'ın mavi sularına ve karşı kıyının kıvrımlarına, korularına sanki sessizce bakıyorlardı.

Arkaya doğru birbirinden yükselen bu mezarların sonunu yalçın kayadan, bir duvar, bir dekor teşkil ediyordu. Bağırları oyulmuş taş ocaklarındaki yan duvarlara benzer kaya tabakalarının sanki kesitleri alınmış gibi bütün damarları görünüyor; bu yamru yumru dik kaya yüzeyi üzerinde ağaç kökleri iri yılanları andırır dolanmalar, burguntular ile uzanmıştı.

Bu mezar taşlarına, altlarında yatanların kimliklerini bildiren yazılar kazmışlar... Fakat bu gelenek, ölenlerin yok olup gitmiş varlıklarından daima bir şey kaldığını dirilere göstermek için bir avuntudan başka bir şey değil... Bu mermerlerin dikilişlerindeki türlü özence karşın alttaki çukurlar, kara bağırlarına bırakılan gövdeleri kimlik değil; bir varlık izi bırakmayıncaya dek karanlık ve durmadan işleyen dişleriyle yiyip sindiriyorlar...

Ortağım Binnaz Hanım, üzerleri mermer kapaklı bu kovuklardan birinde sonrasızlığa ermiş bulunuyordu... Fakat nasıl olup da ölümün kamuya özgü ve değişmez, sonu gelmez kuralından bir ayrılma yolu bulabiliyor; bu taş parçalarını devirip eşinin evine dek geliyor; dirileri şaşkınlıklar ve büyük korkular içinde bırakıyordu?

Biraz daha yürüdük. Mezarlık duvarına bitişik dolap ka-

dar dar bir kulübeciğin önünde, bir tahta peyke üzerinde kuru yüzlü, aşağı yukarı ellilik bir adam oturuyordu. Yanındaki ağzı kırık testi ile teneke maşrapayı görerek çocuklar bunu sebilci sanıp su istemeğe başladılar. Babaları şöyle dedi:

— Yavrularım o sebilci değil... Şirket vapurlarının bayrakçısıdır.

Nesip — Ne yapar Bey Baba o?..

Efendi — Burası burundur. İki yandan gelen vapurlar birbirini göremezler. Bu baba elindeki bayrakla onlara işaret verir.

Nesip — Nasıl işaret verir Bey Baba?

— Eğer iki yandan da vapur geliyor ise elindeki bayrağı kapalı tutarak yolun açık olmadığını anlatır. Vapur yalnız bir yönden geldiği zaman bayrağı açık tutar.

Gerçekten işaret bayrağı, sapına sarılı olarak kulübenin yanında duvara asılmış, duruyordu. Ama ne bayrak... Ucu lime lime olmuş, doku dörtgenleri bir kanaviçe bezi kadar seyrelmiş; düz kırmızı, eski püskü bir şey...

Merak ederek Efendiden sordum:

— Acaba Şirketi Hayriye, bu kırmızı işaret bezini kaç yılda bir yeniler?..

Efendi — Nasrettin Hocanın hesabı olacak...

Ben — Nasıl?..

Efendi — Bu işaret bezi eskidikçe yenisinin verilebilmesi için besbelli Bayrakçı Baba Şirket'e yolunca bir dilekçe sunar. İdare, vapurlarca kullanılmaktan düşmüş eski bayrakların ay ve yıldızlarını söktürerek yalnız kırmızılarını bunlara ihsan eyler.

Zavallı İşaretçi Baba, sade ve yoksul yaşayışı için gereken, gaz tenekesi dibinden yapma mangal, testi, pösteki gibi ilkel öte berisiyle, mezardan pek ayırt edilemeyen o daracık yuvasına sokuluyor; ölülerin komşuluğunda yarı ahret geçimiyle yaşayabileceğine bir örnek gösteriyordu.

Yolumuza devam ettik. Mezarlık seti alçaldı. Mezarların

ardındaki heybetli kaya duvar bitti. Oradan, buradan ağaçlar fışkırmış sırtlar başladı. Her şeye sanki gönül alıcı, bambaşka tatlı bir sanat manzarası veren Doğu güneşinin nurları, ışınları altındaki bu kırlar, mezarlar; rıhtımı yıkık, kaldırımı bozuk, korkulukları dökük kıyı; yerlere serilmiş bir gök parçası gibi uzanan mavi deniz; karşıdan periler sarayı güzelliğiyle görünen beyaz Göksu Kasrı ve uzaklarda bu eşsiz levhanın son planlarında kalan yeşil tepeler, ufuklar... Ressamlara, kartpostallara bitmez tükenmez konular veren bu şiir ve güzellikler dolu manzaralar içinden gidiyorduk.

Bu eşsiz güzelliği, sanki ölülerden kıskanarak diriler de bu sırtlara, hemen mezarların aralarına sokulmuşlar; köşkler yaptırmışlardı. Bütün bu bayırların en üstünden İngilizliğin, memleketimizdeki öğretim üstünlüğüne bir utku tanığı gibi Robert Kolej binası egemen bir gözle bakıyordu.

Mezarlık arasından çıkan yokuşun önüne geldik. Kıyıya — mezarlıktan hemen birkaç arşın açıkta — üstü kapalı ve bölmelere ayrılmış gayet çirkin görünüşlü kâgir büyük bir helâ ile yakınına bir iskele yapılmış, vinçler konmuştu.

Bu iskeleye içleri taşlar, potreller gibi yapı gereçleri dolu büyük mavnalar yanaşmış. Eşya, vinçlerle deniz taşıtlarından çıkarılıp karada bekleyen manda arabalarına büyük bir gürültü ile yükletiliyordu.

Eşim, sokağın, maden kömürü ve öte beri döküntüleri, orada nöbet bekleyen mandaların, beygirlerin durmadan çıkardıkları pis kokulu dışkıları göstererek dedi ki:

— Bu denli «ruhanî, şairane» ve özellikle mezarlık olduğu için ululanması gereken bir yerin, böyle bakma ve koklama duyularını güçten düşürecek şu pisliği nedir? Bu kıyının iki başında, yani Hisar ile Bebek'te genel helâlar var iken mezarlar önüne bu çirkin şeyi yaptırmak hangi hayır sahibinin iyilikseverliğinden doğmuştur? Ben bunun için Amerikan okuluyle ilgili bazı kimselere itiraz ettim. Bana: «— Kabristanın kendisini çişten kurtarmak için oraya helâ yaptırıldı.

Bundan dolayı söz dokundurma değil; teşekkür etmelisiniz.» cevabını verdiler. Bu cevap ilk bakışta akla yatar görünüyor. Fakat işi biraz da inceleyelim. Bu «hayrat» gelip geçen için mi yapılmıştır? Hayır... Yakında genel helâlar var iken Müslüman olsun olmasın hiç bir terbiyeli insan böyle iğrenç bir küstahlıkta bulunmaz. Bu helâ, orada her gün toplu bulunan işçiler içindir. Okulun ek yapılarına ne vakit son verilerek iş paydos edilecek? İşçiler dağılacak? Bu önemli noktayı ancak Ulu Tanrı bilir. Çünkü Robert Kolej o tepeye kondurulduğu günden beri orada yapının eksik olduğunu Hisar'da gençten, yaşlıdan bilen kimse yok... İngilizliğin yurdumuzda bir «nüfuz» alanı demek olan o üstten bakan yerde okul binaları arttıkça artıyor. Okul yöneticileri Hisar'ın tepesinde Ulu Fatih'in söylenegelen tarihsel öküz gönü (lejant)ını taklit ediyor galiba. Bilinen hikâyedir ya: İkinci Sultan Mehmet, fetihten önce, Rum İmparatoru Kostantin'den bir öküz gönünün örtebileceği kadar bir yer istemiş. Uygun cevap alınınca, gönü soğan zarı inceliğinde tabakalara ayırarak bugün Hisar'ın yapılmış bulunduğu alanı kaplayacak genişlikte bir yer ele geçirmiş.

«Robert Kolej yöneticileri de, yerin bu tarihsel ergisinden yararlanarak bir okul yeri ele geçirdikten sonra ilk alışın metre karelerini yılların sayısıyle çarparak tepeye yayıldıkça yayılıyor. Bugün o alanda ortaya çıkan yapılar nitelik ve nicelik bakımından çürük, kararmış tahta evlerden kurulan birkaç Rumelihisarı köyüne, değerce, üstün bir duruma gelmiştir. İşte buna (Konket pasifik) yani barışçı yollarla fetih derler. Bu süre içinde bize, yani bu yurdun sahiplerine ilişkin rüştiyelerin, sultaniyelerin[1], hemen bütün okulların — Meşrutiyet çocuğu bazı eğitim bakanlarının yeniliksever çabalarıyle — yalnız adları değiştirilmiş; başkaca binalarının birer karış genişlememiş olduğuna şaşalım mı, acınalım mı?

[1]) Rüştiye Ortaokul, sultani, sultaniye = Lise.

«Bu tepedeki okul, bir Türk öğretim yuvası olaydı mezarlığın önüne iskele yapılmasına Evkaf itiraz eder; Belediye izin vermezdi. Mezarlık yakınına yapılan bu helâ için acaba neler söylenmez, ne lânetler yağdırılmazdı? Bu memlekette üstün ve başarılı yaşamak için Türk'ten başka bir şey olmak gerekiyor. Yurdumuzda Alman, İngiliz, Fransız, Rus üstünlüğü, her şeye söz geçirmesi her gün bizi biraz daha kaplayarak boğuyor. Her birimiz, pek nedenini bilmeyerek bu yabancı uluslardan birinin tarafını tutar, bilgisizce övücüsü olur, dediklerinin yerine gelmesine istekli bulunuruz. Onların ise, pek su götüren iyilik severlikleri, amaçları, elde etmek istedikleri hemen birbirinin aynıdır.»

Naşit Nefi Efendi böyle söylenerek gidiyor, biz de arkasından yürüyorduk. Yokuşun sol yanında bir ayak kahvecisi, mezarlığın içine iskemlelerini atmış, yüksek pehleli bir mezarın üzerini tezgâh edinerek fincanlarını, cezvelerini, mangalını, maşasını dizmiş: «Buyurrrrun efendim!» sürekli ünlemleriyle geleni geçeni o mezarlar arasında, o kabristanda kahve içmeye davet ediyordu.

Eşim eliyle kahveciyi işaret ederek:

— Herifin biraz daha sermayesi olsa mezarın üstünde kazan kaynatacak ve buna da kimse bir şey demeyecek...

İrfan Kadın, şöyle cevap verdi:

— Rahmetli Binnaz Hanım, geceleri yalıya gelip bizi korkutacağına bu heriflere biraz görünerek; okul yöneticilerinden bir ikisini çarparak mezarlığı saldırıcılardan kurtarsa ya?

Efendi — Mezarlara saygının ne olduğunu bilmeyen bu zavallı bilgisizleri, Türklerin ölülerine değil; dirilerine bile önem vermeyen Frenkleri neye çarpsın... Gitsin de Evkaf'ta, Belediye'de bu işlerle ilgilenmesi gerekenleri çarpsın...

XVI

Mutasavvıfça Bir Şiir

Bu sözlerle bütün zihinler ziyaretimizin amacı olan Binnaz hanıma döndü. Yokuşu hayli çıktık. Efendi, sağ yana, mezarlığın içine saptı. Sonbahar yağmurlarıyle tazelenmiş çimenlerden yeşil halıları çiğneyerek; kurumuş dikenlere, dökülmüş kozalaklara basarak; çalılardan eteklerimizi sakınarak mezarlar arasından gidiyorduk. Doruğundaki servi ile bir ufak tabya biçimini almış bir tepeciğin etrafını döndükten sonra biraz kuzeye doğru yürüdük. Efendi, çubukları sık, geniş, şebekesi yeşil boyalı, düzgün pehleli bir mezarın önünde durdu. İçinde gömülü bulunanın kadın olduğunu göstermek için başı yelpaze biçiminde açılmış, yeşil üzerine yaldız yazıları kıbleye dönük bir taşın satırlarına göz gezdirerek:

Naşit Nefi Efendinin Eşi Rahmetli
Emine Binnaz Hanımın...

sözlerini okudum. Şebekenin demir kapısı kilitli idi. Bu koca kilidi, bu sık parmaklıkları pek anlamlı buldum. Naşit Nefi Efendi, zavallı adam, ölülerin, akla sığmaz «seyri fi'l-mevt»[1] hastalığına yakalanmış olan gömülü eşini, belki böylece tutabilirim ham hulyasıyle mezarın dört yanını sımsıkı demir bir kafes içine aldırmış. Fakat bu masraflı tedbirin amaca yetmediğini Aziz Ruh, gece çıkışlarıyle, etrafa saldırışlarıyle gösteriyor ve ispat ediyor. Şehzadebaşı karakolu yakınında yatan

(1) «Uykuda gezme» hastalığına eskiden «seyri fi'l menam» denirdi. Örnekseme yoluyle seyri fi'l mevt = Ölünün gezmesi» denmek istenmiştir.

Kutlu Bukağılı Dede gibi mezara bukağılar vurdurup, bir de açıkgöz bir türbe bekçisi atandırsa, galiba yine Binnaz'ı esrarlı gece gezişlerinden alıkoyamayacak...

Bütün dikkatimle mezarı incelemeye başladım. Bunun içindeki ölü, bu mermer yığınlarının, bu denli ağırlıkların altından, döşeğinden çıkar gibi, nasıl kalkabiliyor idi? İncelemem sürüp gittikçe şaşkınlığım ve yadırgamam son dereceyi buldu. Çünkü pek kaynaştırılarak kapanmış olan pehle kapağı derzinden pul kadar bir şey dökülmemişti.

Yüzümü şebekenin parmaklıklarına yapıştırarak görmeğe uğraşır iken Naşit Nefi Efendi cebinden bir anahtar çıkardı. Şebekenin kapısını açmak için uğraşmaya başladı. Kilit rutubetten paslanmış; içinde anahtar dönmüyordu. Hayli çalıştı. Sonunda kapı açıldı. Bu zorluk kilidin epeyden beri işlememiş olduğunu ispata yetiyordu. Şebekeden içeri girdik. Ayaklarımızın altındaki zümrüt renkli kaba kadifeye benzeyen çemen hiç çiğnenmemişti. Mezarın üstünde kuşların su içmeleri için oyulmuş havuzcukta son yağmurdan biriken su, baş ucumuzdaki serviyi, yeşil boyuyle bir fotoğraf merceği gibi içine çekmiş öyle duruyordu. Kapağın bağlantısını ve taşların bütün ek yerlerini inceden inceye yokladıktan sonra eşime dedim ki:

— Bu yıl içinde şu çimeni bizimkilerden başka bir ayağın çiğnemediğine, bu pehlenin hiç bir taşı kıpırdamadığına, şebekenin kilidi açılmadığına, her türlü manevî cezasından çekinmeksizin bütün inanırlığımla ant içebilirim. Bakınız kapağın üstündeki kuş yalakçığının suyu dökülmemiş duruyor. Yağmur yağalı üç gün oldu. Oysa Aziz Ruh, yine dün gece çocuklarına yemiş getirmiş... Bu kapağı açıp da mezardan çıksa üstündeki su dökülmez mi?

Efendi — Hanım, bu şaşılacak olayı insan, dünya mantığına; bu evrendeki apaçık olaylarla ölçümlemeye, onlara uygulamaya uğraşırsa aklı çileden çıkar. Bilmem ki... Ne di-

yeceğimi şaşırdım. Bu meselede hemen apaçık gibi görünen şeyleri gerçek olarak kabul eden adam, aklını, Tanrı esirgesin, kurtulması olanaksız bir kapana kaptırmış demektir. Bunun ötesi düpedüz tımarhanedir. Korkudan dört açılmış gözlerimiz önündeki bu garip şeyler ne denli büyük bir açıklıkla geçerse geçsin, delirme tehlikesinden kendimizi korumak için biz, bunlara elden geldiğince inanmamakta direnmeliyiz. Hatta boşuna incelemelerle de uğraşmamalıyız... Başka çare yok... Akıl ile deliliğin arası sanıldığı kadar uzun değildir.

«Aziz Ruh geldi: **Sayın Hayal gitti, derken zihin** oynatılabilir. Daha doğrusu bizi bugün bir uzman doktor muayene etse, içinde bulunduğumuz bu tuhaf durumu ona bütün ayrıntılarıyle anlatsak, ikimizi de tedaviye bir hayli muhtaç bulur sanırım... Aman hanımcığım dikkat... Deliliğin ilk basamaklarına kendimizi bile bile adım atmayalım...»

Ben — Evet hakkınız var... Bir doktorun eline geçsek bizde incelenmeye değer bazı hastalıklar bulacağına ben de inanıyorum... **Fakat Efendi, biz buraya niçin geldik?** Aziz Ruh'un **gönlünü hoş etmek için değil mi? Binnaz** Hanımın sizi benden kıskandığını söyleyen siz değil misiniz? Onun bu duygusunu nasıl anladınız? Yalnız «düşte» demekle bana doyurucu bir cevap vermiş olamazsınız... Söyleyiniz...

Efendi —

Ben — Rica ederim cevap veriniz... Aziz Hayal ile aranızda benden gizlediğiniz daha pek çok şeyler olduğunu biliyorum... Birbirinize duygularınızı anlatmak için bir çeşit haberleşme yolunuz var... Siz o kadının dünya olayları dışında görünen karanlık sırlarına herkesten çok karışmışsınız. Deliliğin sınır boylarında dolaşıyorsunuz demektir. Gerçeği bana da açık söyleyiniz de çıldıracak isek birlikte çıldıralım... Bana açılmada sakınca bulunduğunu düşündüğünüz noktalara gelince: «Bu meselenin uzun boylu incelenmesi uygun değildir» demekle araştırmalarımın önüne set çekmek istiyor-

sunuz. İşte ben anlamak için şimdi meraktan çıldırıyorum. Bu ölü kadın şu mezardan çıkıp da mı yalıya geliyor?..

— Ne bileyim ben?..

— Elbette bilirsiniz... Elbette zihniniz bunu keşfe uğraşmış. Kesin olarak gerçeğe erememiş olsanız bile bu yolda birçok ihtimaller tasarlamış, varsayışlarda bulunmuşsunuzdur. Ne olur... Sanılarınızı... Yaklaşık olarak elde etmiş olduğunuz kanılarınızı bana da söyleyiniz...

— Hanım inanınız ki... Bu meselede sizden fazla bildiğim bir şey yoktur... Çünkü deminden söyledim ya; bu şaşılacak şeyi incelemeye uğraşayım derken aklımı yitirmekten korkuyorum.

— Öyle ise aklıma gelen ihtimalleri ben söyleyeyim.

— Söyleyiniz...

— «Ruh»lar için maddî değildir deniyor. Sağlığımızda ruh, gövde ile nasıl zarflanıyor ise besbelli Binnaz Hanımın ruhu da ölümünden sonra bu mezarın taştan mahfazasına sığınmış... Fakat istediği zaman oradan çıkıyor. Çıktıktan sonra gövdeleniyor... Bu konuda zihne gelebilecek varsayışların en akla yatanı işte bu olabilir...

— Bu düşüncelerinize karşı evet ya da hayır diyemem...

— Niçin?

— Bu o denli akıl ermez bir meseledir ki buna benim gibi bilgisiz bir adam değil; en ünlü bilginler, bilgeler, filozoflar bile kesin cevap verebilmekten âciz kalır, sanırım...

— Ben öğretimi eksik, zihni, muhakemesi sınırlı bir kadınım... Aklıma geleni söylüyorum. Söylerken günaha girmiş olmaktan da korkuyorum. Merak ettiğim bir yön var...

— Nedir?

— Ruhlar ölümsüz... gövdeler ölümlü imiş... Bir ruh bir kalıp eskittikten sonra başka gövdelere giriyor mu? Girmiyor ise Binnaz Hanımın gövdesi şu mezarda çürür iken ruhu başka bir kalıba nasıl girebiliyor? Hem bir ruhun bir gövdeyi — yaradılış kurallarına göre — diriltmesi ana karnındaki aşı

ile başlar... İnsan tarlasının (fide)liği ana karnı değil midir? Yaradılış kuralı böyle iken Binnaz Hanımın ruhu, ölümünün ikinci gecesinde ilk kalıbına benzer başka bir gövdeye nasıl girebiliyor?...

Bu tuhaf konuşmamızdan hiç bir şey anlamayarak biraz geriden bizi dinlemekte olan İrfan Kadın söze atıldı:

— Hanımcığım, söyleştiğiniz bu okumuşça lakırdılara aklım ermez, ama Binnaz Hanım başka gövdeye girmiyor. O, yalıya bizim bildiğimiz eski gövdesiyle geliyor... Kılığı bile tamamıyle eski kılığı...

Naşit Nefi Efendi, İrfan Kadının böyle anlar anlamaz söze karışmasına kızarak:

— Sen sus kadın... Binnaz'ı cadı eden sizin bu bilgisizce çaçaronluklarınızdır... Benden başka hep ev halkı ona taşlıkta bir iki kez rastladınız. Hatta uzun uzadıya konuştunuz. Binnaz size ahretteki durumundan söz etti. Siz de ona dünyadan bilgi verdiniz. Bu söylentilerle mesele, en cesur düşünceleri bile durduracak, acabaya düşürecek bir korkunçluk aldı. Kadın dırıltılarını, bu sizin dünyaları karıştıran dedikodunuzu ölüm bile durduramıyor. Tanrıya sığındık elinizden yahu...

Kadıncağız, Efendinin öfkesini görerek sustu. Rahmetlinin mezarının yakınlığı adamda şiddetli bir etki yarattı. Gözlerinin akına kadar yüzüne kan hücum etti. Konuşmadan durduğu zamanda bile dudaklarının tuhaf bir sinirlilikle titrediği görülüyor, gözleri vakit vakit mezarlığın boşluklarına dikilerek durgun kalıyordu. Aziz Ruh ile arasında bizce görünmeyen tinsel bir ilişki başladı? Ruhlarla ilişki kurdukları, «vecde, cezbeye» düştükleri anlarda, ruhçular, medyumlar ne hale girerler? Böyle bizim Efendi gibi mi olurlar? Bilmiyorum. Hiç görmemiştim.

Aramızda ağır bir sessizlik başladı. Aldığımız havanın sanki her zerresinde dayanılamayacak, gittikçe artan bir sıkıcılık varmış gibi hepimize tıkanmalar geliyordu. Bu sessiz-

lik sırasında, önümüzde, taşlaşmış bir bilmece gibi duran mezarın etrafında dönüyordum... İçinde yatanın tinsel benliğinden, ağırlığıyle dimağlarımızı ezen sıkıcı sırların, bu acıklı bilmecenin anahtarını dileyen dindar bir tevekkülle mermerin beyaz yüzeyine göz gezdiriyordum. Mezarın ayak yönünün sağ köşesinde kapak kornişine yakın, yazıya benzer siyah çizgiler gördüm. Eğilip dikkat ettim. Evet kurşun kalemiyle yazılmış küçük küçük satırlar. İlk satırı okudum. Kendimi tutamayarak bağırmışım...

Eşim kızgın bir göz atarak:

— Ne oluyorsun? dedi.

Bir tek kelime söylemeden, bu kez üzüntümden büsbütün tıkanıyordum. Yalnız parmağımla yazıları gösterdim.

Naşit Nefi Efendi gözlüğünü düzelterek eğildi. O da gördü. Mısraları duraklara bölerek, zaten ezberlediği bir şiir imiş sanılacak bir kolaylıkla ve akıcı bir ahenkle okumaya başladı:

Vücut elfaz
Adem mana
Bekle dânâ
Ölüm rânâ
Eder ikaz

Mezarı incelemeye başladığımızdan beri bu yazılar orada var mıydı? Yoksa sözlerimize karşılık olarak bizi şaşırtmak için birdenbire mi belirdi?..

Bu soruyu bakışlarımızla birbirimize sorduk. Fakat bu çetin sorun çözülemezdi. Bir süre şaşkın ve dilsiz kaldıktan sonra eşimden sordum:

— Bu mısralar ne vakit yazılmış?

— Bilmem!..

— Yazıyı tanıdınız mı?

— Onun el yazısına benziyor...

— Sağlığında Aziz Ruh, böyle mutasavvıfça şiirler söyler miydi?

— Hayır...

— Demek ölümünden sonra şair olmuş!..

İkimiz de eğilerek bütün dikkatimizle yazıyı incelemeye uğraştık. Mısralar ince kurşun kalemi; fakat irice harflerle ve titrek bir el ile yazılmış, elifler birer kırık çizgi denecek bir titreyişle uzatılmıştı.

Binnaz Hanımın ölümünün tuhaflıklarını hangi yönden incelemeye girişsek — güçlüğü bir parça çözebilmek şöyle dursun — kaygılı gözlerimizin önünde bu bilmece, başka katmerler de ortaya çıkarıyordu.

Epeyce bir süre inceledikten sonra eşim tekrar etti:

— Evet... Evet Binnaz'ın yazısına pek benziyor...

— Zaten uzun uzadıya incelenmesi ve yoklanması da gereksiz. Bu yazının Binnaz Hanımın olduğuna ben kesinlikle hükmettim gitti...

— Bu kesinlikteki kanıtın nedir?

— Ne olacak... Bu şebekenin sizden başkasında bir anahtarı var mı?

— Hayır... Yok...

O halde bu mısraları söyleyen, ya kuş kadar küçülerek bu demir parmaklıkların arasından içeri girmiş ya da büyü gücüyle şu paslı kilidi açmış olacak... Başka türlü bu yazıları nasıl yazabilir?

Naşit Nefi Efendi verecek bir karşılık bulamadı. Şaşkın bakışlarımız mısralara dikilerek bir süre daha öyle donup kaldık. En sonra dedim ki:

— Şu karanlık sorunu aydınlatmağa bizim aklımız yetmiyor. Bu konuda hiç olmazsa Aziz Ruh'un doğru yolu göstermesini kendisinden dileyelim.

— Nasıl?

— O mısralar ile Sayın Hayal, bize anlatış gücü yüce bazı gerçekler anlatmak istemiş.

— Öyle olacak...

— Şiirin derinliklerine erebildiniz mi?

— Henüz pek açık değil...

— Tasavvufta payım yoktur; bu mısralardan hemen hiç bir şey anlamadım.

Vücut elfaz
Adem mana

ne demektir? Bence adem varlığın karşıtıdır. Yokluktan mana çıkar mı? Gövdenin varlık zamanında gerçek manası anlaşılamıyor da yokluğa göçtükten sonra mı yaradılış sırları bilinecek?

Eşim dirseğini mezara dayadı. İçinde yatanın tinsel benliğinden bir açıklama yardımı beklercesine bir süre kendinden geçer gibi durdu. Sonra:

— Bu mısraların yüzey anlamları —yalnız apaçıkları görebilenleri oyalamak, aldatmak, derinleşmekten alıkoymak üzere— bir gömüyü örtmek için üzerine yığılan yakışıklı yakışıksız şeylere benzer. Büyük ve derin kelimeleri anlamak yetkisi, yalnız onu hak etmiş olanlara bağışlanmış bir özel «imtiyaz» dır. Görünüşe aldanarak bir şey anladım diye sevinip durmamalı, içine, derinliğine girmeye uğraşmalı...

— Efendi, işte ben bu dediğiniz özel imtiyazdan yoksunum. Bu mısraların iç ve derin anlamlarını bana anlatınız. Yalvarırım... Çünkü ortağım şakaya gelir bir ölü değil... Maksadını anlayalım da ona göre davranalım...

Eşimin yüzünde bir tuhaf üzüntü belirdi. Ne söyleyeceğini şaşırdı. Sıkıntılı bir duraksama ile dudaklarını ısırarak:

— Bu mısralardan kendimce kavranan anlamları sana anlatmak işime gelmez... dedi.

Biraz durduktan sonra, ağzından kaçırdığı bu söze, pişman olmuş gibi, ekledi:

— Ben de henüz mısraların anlam derinliklerine pek varamadım.

— Demek ki siz de büyük kelimeleri anlamayı hak etmişlerden değilsiniz. Bu özel imtiyazdan pek payınız yok... Bu

konuda düşünceler ileri sürmeye yetkili değilim, ama böyle (büyük kelime) kılığı altında pek çok saçma da bulunabileceğine inançlıyım. Benim için en büyük kelime, anlamı en kolay anlaşılandır...

— Öyle deme Hanım... Tanrı vergileri de, çalışılarak kazanılanlar da çeşitli dereceler üzeredir. Bir yetkin insanın deneylerinden araştırmalarından doğan bilgece bir kavramı elbette herkes anlayamlz.

— Bir yetkin insan, bir filozof bilgelik kavramlarını herkesin anlayabileceği bir dille anlatamaz mı? Var olan dillerden hiç biri buna uygun değil midir?

— Büyük bir bilge, insanların hepsi tarafından değilse de büyük çoğunluğunca kavranabilecek biçimde düşüncelerini anlatabilir. Fakat öyle gerçekler vardır ki insan yığınlarının hepsinin bunları öğrenmesi — uygar toplumların, bugünkü yönetimlerine göre — bu dünyanın altını üstüne getirir. Bu gerçekler, şimdilik onları anlayıp da gizli yönlerini sindirebileceklerin arasında sır olarak alınıp veriliyor. Kamunun henüz pek bildiği yok. İşte bu nedenledir ki bazı gerçekler, bir çeşit seçkinler diliyle yazılıp söyleniyor...

— Aman efendim, babam da bir iki yabancı dil bilir, kendine göre feylesof bir adamdır. Ondan işittiğime göre bu yüzyılda artık hiç bir gerçeğin seçkinler arasında sır olarak saklanmasına imkân kalmamış; uygarlık nuru geçmiş çağların karanlıklarını hep uyanık bakışların önüne çıkarmış imiş...

— Hanım, toplumbilim adına ortada henüz pek çok aldatıcı kuramlar dolaşıp duruyor. Uygarlık pırıltılarıyle gözlerimizi kamaştıran; en büyük sandığımız uluslarda bile eşitlik, adalet, kardeşlik üçlüsü üzerine kurulmuş görülen İnsan Hakları zırhının pek yufka; sanki açık kalmış yerleri, sağaltma yolları bulunamamış acıklı yaraları vardır.

— Gizlenen hastalığın çaresi bulunmaz. Bu dertler her ne ise ortaya dökülmelidir

— Yüzyıllardan beri bu yaralar hep gizli gizli işlemiş; bunları açığa vurmaya cesaret gösteren insanlık uluları zindanlarda inlemiş ya da ölüm alanlarına sürüklenmiştir.

— Ama bu söylediklerinizi geçmiş çağlara özgüdür. Şimdi öyle mi? Bugün bir Galile çıksa, ortaya koyduğu bir gerçekten dolayı engizisyon mahkemesi önünde sözü geri aldırılmaya karşılık belki en büyük bilim kurullarına başkan seçilir, bütün uygar uluslarca kutlanır ve kutsallaşırdı... Bugün fen yolunda en küçük keşiflerde bulunan adama bağışlar, ödenekler verilmiyor mu?

— Hanım, bugünün gerçek Galileleri de şimdi kendi soydaşlarından üzgünlük ve hakaret görüyorlar...

— Bu dediklerinizi hiç anlamıyorum Efendi...

— Bugün en uygar ve gelişmiş ulusların yönetimleri, bayrakları altına toplanmış insanlar hâlâ iki kısımdır: Egemenler, baskı altında olanlar. İşte kanunlar da bu temele göre yapılır. Ahlâk kitapları da bu amaç gözetilerek yazılır. Ve böyle olmak da insan yığınlarının bugünkü bilgi, görgü ve eğitimlerine göre zorunlu gibidir.

— Niçin?

— Çünkü bugün insanlar kendilerine bağışlanmış gibi görünen eşitlik, adalet, kardeşlik haklarından büsbütün yararlanabilecek bir bilgi ve eğitim düzeyine yükselmemişlerdir.

— Efendi, ne söylüyorsunuz? Kendi haklarını tanır, başkalarınınkine saygı gösterir bunca bilgin, bunca erdemli insanlar var...

— Bunlar her çağda azın azı bir kısımdır ki zorbalarla bilgisizler arasında ezilen, rahatsız yaşayan zavallılardır Azınlıktan bir şey çıkmaz. Çoğunluğu yola getirmeli, iyileştirmeli...

— Bugünkü uygarlığı öyle anlatıyor, öyle nitelendiriyorsunuz ki bana ortaçağa dönmüşüz sanısı geliyor.

— Bence iki çağ arasında pek de büyük bir ayrılık yok gibidir.

— Aman ne diyorsunuz!..

— Hanım, bu zamanın prangaları, kelepçeleri, zincirleri, giyotinleri, darağaçları bir müzeye konduğu vakit, ortaçağ işkence araçlarıyle bunları ölçümleyecek başka bir çağın insanoğulları, aralarında pek büyük ayrılık bulamayacaktır, sanırım. Şimdiki en uygar şehirlerde kimsesiz yurtlarından, yoksul barınaklarından çok hapishanelere rastlanıyor...

— Efendi, bu korkunç şeylerin hepsi ne vakit dünyadan büsbütün kalkacak?..

— Genel olarak bütün insanların gerçek eğitime tam olarak erdikleri vakit...

— Bu ne ile anlaşılır? Ve ne zaman olacak?

— Bu dereceye yücelebilmiş henüz yeryüzünde bir ülke, bir ulus yok ki onu örnek gösterebileyim... Söyleyeceğim varsayış, geleceğin insanlığı için belki bir hayal, belki hiç olmayacak bir dilektir. Bununla birlikte düşünürlerin gözleri işte bu noktadadır. Fakat bilmem ki ilerleyişin, yücelişin en sonu denilen ereğe varmakla insanoğlunun mayasındaki vahşîlikle hayvanlığı gidermek kabil olabilecek midir?

— Sözlerinizden bir şey anlayamadım...

— Hanım, bugün en uygar sandığımız uluslar, zoraki bir eğitimle yaşıyorlar. Çünkü eksiksiz bir özgürlük, eşitlik ve kardeşlik ile mutlu bildiğimiz ülkelerde hükümet, kanun, mahkeme, hapishane, çeşitli cezalar, ölüm cezaları var... Bunlar niçin var? Çünkü kaldırılsa insanlar birbirini yer. Her yerde: «Egemenlik üstüngelenindir» doğal kanunu açıktan açığa yürürlüğe girer. Londra şehri hemen bir vahşîler yurduna döner. Şimdiki uygar insanların terbiyeleri, sahibinin elindeki koca sopadan korkarak boyun eğmiş görünen; fakat fırsat düşürdükçe, dişleri sökülmüş ağzıyle terbiyecisinin elini ısırmaya atılan ayının haline benziyor. Düşünürlerin ülküleri olan insanlık için istenen gerçek terbiye ise bu değildir. Ceza korkusuyle çekinilen kötülükler, ödül umarak yapılan iyilikler, insanlığın mayasındaki çirkin hayvanlığı gi-

dermiş sayılmaz. İyi ahlâk, bizde dış etkilerle zorunlu değil; yaradılıştan olmuş gibi kökleşerek gelişmeli; ortada egemen ve zorla yönetilen kimse kalmamalı; yani artık uslandırılması zorunlu bir kimse görülmemeli, bilgisizlik bütün karanlığıyle ortadan kalkmalıdır. Bu ahlâk olgunluğunu, olamaz saysak bile; buna ermek için daha çok vakit olduğunu görüyoruz. O zamana değin insanlık pek sıkıntılı çağlar, evreler geçirecek; daha sayısız kurbanlar verecektir.

— Bağışlayınız, bütün bu sözlerinizin, mezarın yüzeyinde gördüğümüz şu yazılar ile ne ilişkisi olduğunu anlayamıyorum. Bu uzun uzun anlattıklarınız, mısraların bir kelimesini bile bana açıklayamadı...

— İşte o mısralardan biraz anladığım gerçeği sana açıklamamak için bu sözlere giriştim...

— Niçin Efendi?.. Niçin?..

— Bu (niçin)leri açıklamak için deminden beri sayıp döktüklerimi birkaç sözle sonuçlandırmak gerekiyor...

— Buyurunuz...

— İnsanların henüz gereğince ahlâk olgunluğuna ermememiş olduklarını söyledim.

— Evet...

— Bu olgunluk yerini buluncaya dek bir ulus eşitlik, özgürlük, kardeşlik kelimelerinin kavramlarındaki parlaklık altında ne denli yükseliş «mucize»leri gösterse boşunadır. İnsanlar, yine egemen, yönetime baş eğen olarak iki sınıf üzere yaşayacaklardır.

— Bundan bana ne Efendi?

— Bundan sana çok şey var

— Nedir?

— Birincisi sen kadınsın, ben erkek... İkincisi sen karısın, ben koca...

— E üçüncüsü?

— Üçüncüsü ben egemenim... Sen buyruk altında yaşayan...

— Tuhaf şey!..

— Darılma... Bu çağın kanunlarının gereği bu...

— Bu çağın kanunları kadınlara evlilik haklarından hiç bir şey sağlamıyor mu?

— Sağlıyor. Bazı gözboyayacak şeyler... Deyimimi hoş gör, bağışla: Yularınız daima erkeklerin elindedir.

— İstesem sizin bu buyruğunuz altından kurtulamaz mıyım?

— Kurtulursun. Ne var ki seni ben bırak-sam babanın yönetimine girersin. Baban olmasa erkek kardeşinin buyruğu altında kalırsın. Kucağında büyüttüğün oğlunun bile yönetimi altında kalmak zorundasın...

— Bizim de şeriatça birçok haklarımız olduğunu söylüyorlar...

— Söylesinler. Size karşı erkeklerin ellerinde bulundurdukları bir haklarını söyleyeyim... Artık öte yanını sen ölçüştür...

— Nedir?

— Sen nikâhımda iken üzerine istediğim kadar evlenebilirim. Fakat aramızdaki şer'î bağ kopmadan sen başka erkeğe varabilir misin?..

— Peki... Peki... Anladım ki biz kadınlar erkeklerin buyruğu altındayız... Sözünüzün sonu nereye çıkacak?

— İşte bu egemenlikle buyruk altında bulunmanın gereği, bizim size her gerçeği söyleyebilmemizi engeller. Kadınlar birçok şeyleri öğrenmemelidirler. Sonra erkeklerle geçinemezler... Şiirden anladığımı, bundan dolayı sana açıklayamam...

— Pek tuhaf düşünce... Pek şaşılacak felsefe... Bu konu çok söz götürür. Fakat şu bulunduğumuz mezarlık, özellikle sırlarla dolu bu şebeke içi, bu konu için uygun bir tartışma yeri değildir, Yalnız birkaç şey söylemekten kendimi alamayacağım... Sayıp döktüklerinizi şöyle özetleyebilirim: İnsanlar genel olarak istenen eğitime henüz erememiş oldukları

için bilgisizlerin yığınlarından gizlenmesi gereken bazı gerçekler varmış. Bunlar, o gerçekleri anladıkları zaman dünyanın altı üstüne gelirmiş. Şimdilik insanoğlunu, olabildiğince düzen içinde tutan egemenlik ve buyruk altında yaşayış yöntemi bozulur imiş. Bunun için kadınlar buyruk altında yaşayan; erkekler egemen insanlardan bulundukları için Efendi, o mısralardan çıkardığı gerçekleri bana bildiremez imiş... Sizi bu önemli noktada susmaya zorlayan derin felsefeniz bu değil mi?..

— Evet... İşte başından sonuna dek bu...

— Fakat rica ederim Efendi, şu mezar taşına kurşun kalemiyle yazılmış mısraların tasavvufî anlamlarını öğrenir isem aramızdaki evlilik bağdaşması, daha doğrusu, deyimimize göre, egemenlikle buyruk altında yaşayış neden dolayı bozukluğa uğrar?

— Deminden beri uzun uzadıya anlattıklarım bunu sana henüz açıklayamadı mı?

— Hiç...

— Her buyruk altına düşmeyi bilgisizlik doğurduğu gibi, her egemenliği de bilim sağlar...

— Bu sözünüz, bireylerini toplayan; özgelerini dışa atan bir kuram olamaz.

— Niçin?

— Bu dünyada ezilen ne bilginler; ne bilgisiz egemenler görülmüştür... Bilim gücü her şeyden büyük olabilir. Fakat kullanma ve uygulama yönü göz önüne alınmak koşuluyle... Çünkü kara cahil bir haydut, bir (Newton)'u, bir (Spencer)'i ıssız bir kırda yakalayınca birer yumrukta işlerini bitirebilir...

— O başka konu...

— Bence hiç başka değil... Bilimin bilgisizliğe üstünlüğü kesindir. Yücedir. Fakat utkunun sağlanması ne denli yavaş ve güçtür! Buna dikkat buyrulmuyor mu? Binlerce yıllar önce yaşamış bilginler, bilgeler bulunduğunu adlarıyle tarih

bize haber veriyor. Bunların bilgi ve düşüncelerinin ışınları yüzyıllardan beri niçin bütün insanoğullarına apaçık bir doğru yol olmamış?...

Efendi bu son sözüme cevap vermedi. Yüzüne baktım benzi atmış, dudakları titriyor; her zamankinden çok açılmış gözlerini, kendine kim bilir nasıl bir dehşet veren mısralara dikmiş duruyor. Artık söylediklerimi dinlemiyor, anlamıyordu. Zavallı adama şu sırlarla dolu mezardan neler esinleniyordu?

Ben de büyük bir ürperme ile gözlerimi yazılara diktim.

Vücut elfaz
Adem mana

Hep bu satırları bir daha, bir daha okudum. Ezberledim. Fakat eski anladığımdan fazla önemli, derin bir anlam çıkaramadım...

Naşit Nefi Efendi, parmağının ucunu yazılara dikti. «Ebced» sayısıyle harflerin rakamlarını hesaplar gibi gözlerini büzüştürüp dudaklarını kıpırdatarak ve sanki görünmez ruhlarla ilişkide bulunduğunu sandıracak durumlar gösterdi. Sonra bana mı, yoksa yalnız kendince görünen bir hayale mi söylediği bilinmez bir tarzda bir şeyler mırıldanmaya başladı. Vakit gündüz ve yanımda birkaç kişi bulunduğu halde, zavallının bu davranışlarından içime büyük bir korku geldi. Of bu adam ne diyor? Ve kime söylüyordu?

Artık bütün cesaretimi toplayarak, ne olursa olsun dedim, düşte sayıklayan bir adamı uyandırır gibi eşimi omzundan silkip:

— Efendi ne diyorsunuz?.. Ne oluyorsunuz?..

Diye sordum. Birdenbire şaşaladı. Deminden beri birlikte değil imişiz de, beni o anda görmüş gibi bir çeşit şaşkınlıkla afal afal yüzüme bakarak ağır ağır:

— Bu yazıları yazanın kendi olmadığını Aziz Ruh, şu mısralar ile bize anlatmak istiyor...

Aman Ulu Tanrım bu ne çelişik ve ne anlamsız bir sözdü. Aziz Ruh, kendi yazmadığı bir şiir ile bize nasıl düşüncelerini anlatabiliyor?..

O denli küçük **bir cümledeki bunca büyük bir** çelişmenin farkına varamamış gibi bulunarak sustum. Eşim aynı sır dolu anlatışıyle:

— Bizi hayat uyutuyor. Ölüm uyandırıyor imiş... Varlıkla yokluk birbirini gerektiren şeylerdir. Varlık olmasa yokluk nasıl belli olabilir. Yaşamla ölüm de bu tasıma girer. Biz insanlar bir varmış bir yokmuş oluyoruz. Evrenin terazisinde varlık olumlu kefeyi, yokluk olumsuz kefeyi gösteriyor. Varlıkla yokluğun bu ezelî dengesi zihinlere şaşkınlık veriyor. Çünkü bütün varlıklar genel denge ile yerleşmiştir. Bu kural dışında bir zerre yoktur. Yokluğun, varlığı karşıladığını düşün... sonra **vücut elfaz, adem mana** olur ise... Bundan ne anlarsın?..

Zavallı Naşit Nefi Efendice bu bir felsefe midir? Tasavvuf mudur? Nedir? Doğrusunu söylemek gerekirse bundan hiç bir şey anlayamamıştım. Benden başka birinin de açık bir anlam çıkarabileceğinde şüpheli idim. Fakat zavallı adamcağız, bu sözleri kadar tuhaf bir etkilenmenin sıkıntısı altında o denli titremiş ve sararmış idi ki haline acıdım. Anlamış görünerek:

— Hakkınız var Efendi... Evrende olumlu, olumsuz ikî dengeli kefede duran varlıkla yokluğa, doğrusu benim de zihnim duruyor...

Dedim. Bu cevabımdan pek hoşlandı. Solgun yüzünde bir kıvanma gülümsemesi gezinerek:

— Demek sözlerimi biraz anladın?

— Kadınlığıma göre... Yani halimce kavrayabildiğim kadar...

O, yine gözlerini mısralara dikerek tekrar etti:

— **Vücut elfaz, adem mana** olunca?..

— Öyle olunca bütün akıllar çilelerinden çıkar... Tanrım hemen bizimkileri saklasın.

— Sen, tasavvuftan bu denli pay almış değildin. Fakat Aziz Ruh, seni uyardı. Onun «maneviyeti» ile zihnine açıklık geldi... Bir varmış, bir yokmuş, bilirsin ya?

— Evet... Evvel zaman içinde... Kalbur saman içinde.

— Hayır, o değil... Dünya efsane... Hep masal; fakat efsane, gerçeğe mi dönüyor; gerçek, efsaneye mi? Mesele bu arasız dönüşün düğümünü bulmakta... Yoksa gerçek adını verdiğimiz her şey, hayalden ibaret midir? Bakınız bugün biz varız. Lâkin yokları göremiyoruz. Yoklar bizi görüyorlar. Demek ki hayat bizi uyutmuş, ölüm Binnaz'ı uyarmış.

Naşit Nefi Efendi, elini alnına götürdü, derisini buruştura buruştura uğuşturarak bir süre derin derin düşündükten sonra:

— Hanım, ölümle yaşamı birer cisim gibi tasarlayıp birleştirir isek bu ikisinin kimyaca kaynaşımmdan ne çıkar bilir misin?

— Hayır...

— Hele düşün...

— Bulamıyorum...

— «Adem» gibi adı var kendi yok bir kelime bul...

— Hiç.

— Bravo, hiç... Bir varlığa **adem**'in ilişkilenmesinden dolayı bütün insan dillerindeki kelimelerin en anlamlısı ve derini olan (hiç) ortaya çıkar... Zihnime fenalık geliyor... Bu konuda derinleşmek iyi değildir. Binnaz'ın ruhuna okuyalım da buradan gidelim...

İKİNCİ BÖLÜM

XVII

Irgat Başı

İRFAN Kadın, Lala Hurşit Ağa, çocuklar şebeke içine doldular. Efendi'nin «okuyalım» uyarısı üzerine hep ellerimizi kaldırarak bildiğimiz sureleri mırıl mırıl okumaya başladık.

Çocuklar da bize uyarak ellerini kaldırdılar. Lalasının tekrarlayarak öğretmesiyle Nesip bir iki (Kul hüve'llah) okuduktan sonra yavaş yavaş duanın biçimini değiştirdi. Cadı annesinin o gece yalıya gelişinde karpuz, incir, ayva getirmesini diliyordu. Yanı başında duran Ragıbe ağabeysinin bu tatlı dileklerini duyunca bu oburluk duasına o da taze ceviz içiyle akide şekeri ekledi. Gülmemek için, kanatacak derecede dudaklarımı ısırıyordum.

Naşit Nefi Efendi, gözlerini yummuş, varlık ile yokluğun iki denk efesini gösterir gibi ellerini havaya kaldırmış; derin, içten yalvarıyordu.

O aralık şebeke dışında poturlu, saltalı yedekçiye, bekçiye benzer biri belirdi. O da ellerini açarak duaya karıştı. Kulağımın dibinde yana yana çıkardığı (amin) dilekleriyle «Allah şefaatine nail eylesin!» yakarış cümlesini pek sık tekrarlıyordu.

Bu denli sıcaklıkla ve içtenlikle aile törenine katılması hepimizin merakını uyandırdı.

Dua sonunda Naşit Nefi Efendi bu yabancıya yaklaşarak sordu:

— Hemşeri, sen bu mezarda yatanı tanıyor muydun?

— Onu tanımamah olur mu hiç?...

— Acayip!

— Asıl acayiplik nerede olduğunu sana deyivereceğim, ama korkudan (yumruğunu kalbi üzerine götürüp üç kez titreterek) üç buçuh atıyım...

— Neden korkuyorsun?...

— İki türlü korkıyım (Mezarı göstererek) biri bundan... Biri de polis komiserinden...

— Ölüden korkulur mu hiç?...

— Hey babam şuna bah!... Ölü var... Ölücük var...

— Ölücük nedir?

— Bağa boşboğazlık ettirme... Ölücük işte bu mezarda yatan gibi...

— Bu mezarda yatana ne olmuş?

— Ne olacah, yerin hortlakçı damarına rast gelmiş, dirilmiş...

— Dirilmiş mi?

— Ha ya, dapduru... Bu, öteki ölüler gibi kablinin içinde rahat yatmıyı. Geceleri direk gibi dikiliyi...

— Ne biliyorsun?

— Kaç defa gozünle gordüm... Parlah nurdan bir cara bürünüyi... Elinde sepetle mezardan çıhıyi... O sepetin içinde yemiş varmış, yavrularına gotürürmüş...

— Sen necisin?

— Ben şurada yapıda ırgatbaşıyım. Kereset çalmasınlar diye gece buraları dolanırım. Bir gece dolanırkana bu Cadı Hanımın mezardan çıkışına rastlandım, ödüm kopayazdı. Şişman, boylu, poslu, varda koska bir karı... Beni gormesün diye bir mezarın arkasına sindim. Carına büründü. Sepetini aldı. Hisar'a dorgu yollandı. Birkaç ahşam sonra yine gordüm. Bu gordliğümü bir başkasına diyem mi? Demeyem mi? Dersem, acaba bana divane mi derler? diye

korhtum. Sonra dayanamadım. Bizim Mustafa'ya: «Geceleri bağa bir karı görüniyi» dedim. O da: «Düşünde mi görünüyi? Hamama gittin mi?» diye sordu. «Azdığım yoh, bir şey yoh ne diyeyim de hamama gedem?» dedim... Mustafa merak etti. Birlikte birkaç gece mezarlıkta dolandıh durduh. O, yanımda varkene gozukmadı. Hikmet-i ilâhî bana gozukıy da oğa gozukmıyı... Sonra bu laf ağızdan ağıza bizim uşahlara yayıldı. Komiser duydu. Beni çağırdı. İstinkat etti. Gordüğümü söyledim. Lafıma inanmadı: «Bu herifin akidesi midesi bozulmuş kusturmalı» dedi... Vay babam isteğim yoh, ne diyeyim de kusayım? Ben akide yimedim, gonlümde yumuşahlık yoh, midem demir gibi. Bu iş zorla olur mu?... Komiserin yanından çıhtım. Hep uşahlar: «lafını geri al, sonra işin fena olur.» dediler. Birkaç gun sonra komiser beni yine çağırttı: «Söyle bahalım geceleri gozüne bir şey gozuktu mi?» diye sordu. Elhamdülillah goruhtuğu yoh, dedim... «Ha bahalım şöyle akıllan yohsa divanedir deyi gotüne (laporta) yı bastıklayın seni Toptaşı'nda devletin kademhanisine bağlatırım,» dedi... Merak koymadı. Geceleri yine buralarda dolandım. Birkaç defa cadı karıyı yine gordüm. Fakat kimseye bir şey dimedim. Ne zorum ki gordüm diyem de bu akıllı halimde divanelerin arasına bağlanam? Sonra bir kese paramı yitirdim. Beş Osmanlı, iki İngiliz, üç Fransız, sekiz mecidiye, çeyrek, ikilik kuruşun, onluğun artık hesabını sorma. Kül oldum. Ocağım battı. Ağlamaya bulaştım. Mustafa: «Ne oldun ki?» deyi sordu. Derdimi ağnattım... «Haydi beraber komiserin yanına varah... İşi ona diyeh... Paralarının nirede olduğunu o bulur.» dedi. Komisere vardıh, derdimizi yandıh... «Kesende ne vardı?» diye sordu. Osmanlıyı, İngiliz'i, Fransız'ı saydım. «Behey eşşşşek oğlu. bu kadar cins millet bir torbaya konur mu? Elbette tepişirler» dedi. Ben ne bileyim sarrafın camında gozel gozel geçiniyorlar da benim kesede neden hır çıkardılar? Anlaşılmaz ki... Sonra komiser: «Keseni nerene korsun?» deyi sival etti. Kuşağımı aç-

tım. Şalvarımı çözdum. Donumun uçkurluğuna el attıklayın komiser:

— Edepsiz herif bana nireni gostürteceğin?

deyi sıfatıma bağırdı.

— Paranın durduğu yeri...

dedim. Beni dışarı attılar. Uçkurlarım elimde kendimi sokahta buldum. Çoh ağladım, sızladım. Faydası yoh. Mustafa dedi ki: «Bir bahıcıya varah da derdimizi anlatah. Yitirdiğimiz parayı belki o bulur... Çoh bahıcılara gittih... Ceplerimde kalan beş, on guruşu da onlara verdıh... Bu paralar da üste gitti. Bizim kese gelmedi. Ne idi o türkü? (Zızlasan da hırlasan da hayrı yoh). İşte böyle oldu. Aylar geçiyi, paranın acısını bir türlü unutamıyım... Fransız güdük sakalıyle, İngiliz atıyle, kagısıyle, kokonasıyle üryama giriyi ...Mustafa'ya dedim ki: «Bu derdimin bir çaresini bul, yohsa sarıların aşkından ben divane olacağım... Kademhanede zencire urulacağım...» Mustafa çok düşündü: «Bir gece mezarlıkta yat... Cadı karı kalbinden çıhınca eteğine yapış. Bulsa bulsa paralarını işte o bulur...» dedi. Alaha tövbeler ola. Cadı ile şaha olur mu? Şeytana uydum. Birkaç geceyi mezarların arasında geçirdim. Bir şey gözuhmedi. Nihayet bir ahşam mezar... İşte bu oğumüzde duran mezar gozümün dibinde depreşineğe başladı. Kapah açıldı. İçinden bir aydınlıh gozühtü. Atıldım ki eteğinden yapışam. Tepme miydi? yumruh muydu? suratıma işte öyle layıhlı bir şey yedim. Sekiz, on adım öteye cansız düşmüşüm... Daha kendimi bilmiyim. Sabah olmuş... Daha ban canlanmamışım... Uşahlar beni oradan kaldırıp odama gotürmüşler... Bir de gozlerimi açtım ki sarığı büyük bir hoca önüme diz çohmüş beni nefesliyi... Cebimde kalan yüzlüğü de ona nefes parası verdıh... İş bitti... Komiser değişmiş... Bir irisi gelmiş... Onun oğune beni yine istinğata gotürdüler: «Paranı nirene sahlayon?» deyi bu da sordu. Hem soriler, hem de yerini gostürdükleyin kızılar... Tövbe daha

kimsenin oğunde uçkuruma el atmam... Herkesin gizlisi kendine. Niçin söyleyem de elimde uçhurlarımla yine sokaha atılam... dedim... Bu yeni komiser de bu cevabıma kızdı... O ğunden sonra cadı lafı etmeği yasah etti. Lafa yasah olur mu? Ağız nizam dinler mi? Ben ona söyledim. Öteki o birine dedi. Bu laf dünyayı dolandı.

XVIII

Ahretten Mektup

IRGATBAŞI pek aşk ve şevk ile anlatıyor. Dinlesek sözü yarına dek bitmeyeceğe benziyordu... Bu denli saf, bu denli hödük bir adamın anlattıklarında, düzenlenmiş bir cümle, aldatıcı bir kelime, yapmacık bir söz bulunabilmesi her türlü ihtimalden uzaktı. Mezarda yatanın bizim nemiz olduğunu ve oraya ne düşünce ile geldiğimizi bilmeyen bu bilgisiz adam, görünüşte para yitirmekten başka bir şey olmayan hikâyesinde bizi kuşkudan, meraktan, korkudan öldüren çok acıklı bir gerçeğin tanığı olduğunu gayet safça anlatıyor; mezarın kapağı açılarak içinden bir aydınlık çıktığını, Cadı'nın eteğine yapışacağı sırada suratına bir şey indiğini, komiserin bu yoldaki şiddetli yasağına karşın bize anlatmaktan kendini alıkoyamıyordu.

Eşim kulağıma eğilerek:

— Haydi artık gidelim. Bu herifi biraz daha dinlesek şimdi uçkura el atarak kasanın anahtarını bize gösterecek. Biz bu meselenin boşluğunu bulmağa uğraştıkça Ulu Tanrı bize gerçeği daha apaçık gösteriyor. Binnaz'ın cadı olduğu hakkında bugün seksen tanık dinlemiş olaydım beni bu adamın saf sözleri kadar kandıramaz, inandıramazdı.

Yalıya döndük. Bu cadı meselesi bize şiddetli bunaltılar, nöbetler geçirten tehlikeli bir hastalık halini aldı. Reddedilemez, bilinci bir yana iten apaçıklıklarla karşı karşıya geldikçe Binnaz Hanımın «Diriliş Günü»nden önceki bu dirilişine inanıyor, kimi kez de vicdanlarımıza isyan ettiren, sindiril-

mesi güç durumlara rast geldikçe, bu korkunç gerçeğe bütün acıklı açıklığına karşın inkâr ediyor idik.

Evliliğin bu acıları içinde beni en çok karamsar eden şey Efendinin gittikçe edindiği tuhaf hal oluyordu. Bu felâketin benden gizli tutulan daha birtakım acıklı noktaları bulunduğunu anlıyordum. Eşimin gücünü tüketen rahatsızlığı da işte bundan ileri geliyordu. Acaba bu sırlar ne idi?

Naşit Nefi Efendi, bunları bana açmakta ne sakıncalar tasarlıyordu? Bu şaşılacak cadılık sırrı, aramızda «havsala» yakan bütün katmerleriyle açıldıktan sonra benden gizlenecek bundan daha korkunç ne olabilirdi?

İşte bunu çok düşündüm. En sonunda aklıma şunlar geldi:

Galiba Cadı'nm beni boğmak zamanı yaklaşıyor. Eşim tehlikeyi anladı. Ne yapacağını şaşırdı. Beni boşasa bir suçum yok. Boşamasa olacağını kesinlikle gördüğü ölümümden dolayı sonradan pek çok üzülecek...

Kadınlığımın bütün çözümleme gücü ve inceliğiyle bu yönü araştırmaya giriştim... Evet her araştırma adımımda bu sanılarımı kuvvetlendirecek ipuçlarına rastlıyordum. Eşimin beni sevdiğini, hem de tapmırcasına sevdiğini kadınlığım bana sezdiriyor; ne var ki talihsiz adam, bu sevgisini o sıcaklığıyle göstermemeğe, gönlünde yenmeğe, boğmağa uğraşıyordu. Aziz Ruh'un beni kendinden çok kıskandığını birkaç kez açıktan açığa söyledi. Bu kıskançlığın sonucu ikimiz için de pek korkunç olacaktı. Bu şüphesizdi.

Bir sabah yalının penceresi önünde karı - koca karşı karşıya kahve içiyorduk. Eşim bir aralık fincanı sigara iskemlesinin üzerine bırakarak, besbelli mendil çıkarmak için elini hırkasının cebine soktu. Fakat parmaklarının ucu fena bir şeye rastlamış gibi bir süre öyle eli cebinde dondu kaldı.

Ne elini dışarı çekmek, ne de bir kelime söylemek gücünü gösterebiliyor; gözlerinin bir nokta üzerindeki durgun dalgınlığı gittikçe artıyordu. Zavallı adamın yine Aziz Ruh'un

bir cilvesine uğradığını hemen anladım. Öyle hastalık nöbetleri vardır ki öldürücü pençelerine aldıkları kimselerde baş gösterdikleri anlar, hastalığın birtakım dış belirtileri çarçabuk belli olur. İşte bu çeşitten olarak Naşit Nefi Efendinin yüzünde Cadı'ya değgin beliren etkilenmeleri anlamakta bana bir çeşit alışıklık gelmişti.

Efendinin bu susuşunu ve dalgınlığını bozmaksızın bir süre bekledim. Fakat zavallının cesaretsizliği uzayınca artık dayanamayıp sordum:

— Ne oluyorsunuz?

— Hiç...

— Nasıl hiç?... Eliniz cebinizde akrebe, yılana rastlamış kadar çehrenizde bir korku, bir ürküntü durgunluğu belirdi. Yine Aziz Ruh'un beklenmedik bir esinine mi uğradınız?

Eşim, bu soruma diliyle karşılık vermeye cesaret gösteremeyerek yalnız gözlerini kapamak işaretiyle bir doğrulama cevabı verdi. Bana da bir korku durgunluğu geldi. Aman ya Rabbi! uyuşmaz iki evrende yaşayan bu karı - koca arasında doğaüstü nasıl bir haberleşme usulü, ne çeşit gizli bir duyurma yolu vardı. Bu ikisi, ahretten dünyaya, dünyadan ahrete bu denli nasıl çabuk anlaşıyorlar? Anlatma, anlaşma araçları ne idi? Parmaklarının ucuyle ufak bir dokunma, eşime ne büyük, belki de ne dehşetli anlamlar anlatıyor idi?

Gittikçe artan bir yürek çarpıntısıyle dedim ki:

— Meraktan fena oluyorum. Ne var? Çabuk söyleyiniz.

— Hiç bir şey

— Yok... Yok... İnkâr etmeyiniz. Bu denli apaçıklığa karşı inkâr, ortada bir şey olmadığını değil; var olan gerçeğin söylenemeyecek kadar dehşetli olduğunu gösterir. Bu mesele ile ben de sizin kadar ilgiliyim. İyi, kötü ne ise her şeyi beni dme bilmem gerek. Can pazarlığı bu. Şakaya gelmez... Ne denli büyük tehlikelerle yüz yüze olursak olalım birbirimize karşı erce davranıştan zerrece ayrılmamalıyız...

Başka suretle davranmayı sizin erkekliğinize yakıştıramam.

Eşim, bu sözlerimden pek üzüldü. Yalvaran gözlerini şefkatle bana dikerek:

— Hakkın var Şükriyeciğim... Ben ne yapacağını şaşırmış bir talihsizim... Senden gerçeği gizlemeye çabalayışım, rahatsızlığını elden geldiğince hafifletmek içindir. Şu anda zihnimi alt üst eden gerçeği öğrendiğin vakit bütün bütün tedirgin olacaksın...

— Zararı yok söyleyiniz. Bu gibi çok tehlikeli işlerde aymaz bulunmaktan ise her rahatsızlığa, her dehşete katlanarak uyanık olmak daha iyidir.

— Mademki böyle istiyorsun peki söyleyeyim.

— Buyurunuz...

— Parmaklarımın ucu cebinde bir kâğıda dokundu.

— Bir kâğıda dokunmaktan bunca ürkmenin nedenini anlayamadım. Bu kâğıdı cebinize kim koymuş?

Bu soruma karşı eşim, boğazı kurumuş gibi yutkunmaya başladı. Bir kelime söylemeye gücü yetmeyerek olduğundan fazla açılmış gözleriyle mezarlığı işaret etti...

Yürek çarpıntısıyle sordum:

— Aziz Ruh mu?

Bir baş işaretiyle doğrulama cevabı verdi. Onun böyle bilmeceli davranışlarından merakım daha çok artarak dedim ki:

— Henüz açıp okumadan kâğıtta bulunanları nasıl anlayıp da böyle korkuya, telâşa düşüyorsunuz? Belki içinde kaygılanmayı gerektiren bir şey yoktur.

— Anlıyorum! İçindekiler bizim için telâşı gerektirmektedir.

— Nasıl? Rica ederim...

— Onun bana ahretten mektup gönderişi ilk kez olmuyor. Şu son zamanlarda bu garip durum birkaç kez oldu... Geçen günü nezarette birine para vermek üzere cebimden çantamı çıkardım. Karıştırırken içinden dörde bükülmüş bir

kâğıtçık çıktı. Açtım, baktım O'nun yazı ve imzasıyle bir tezkere...

— Ne yazmış?

— Gözdağı veren bazı şeyler!...

— Acayip!...

— Evet pek acayip...

— Hakkında saygıdan ve itaatten başka bir şey gösterdiğimiz yok... Bizden daha ne istiyor?...

— Biz boyun eğdikçe o, şımarıyor. Birtakım garip ve müstebitçe önerilerle bizi büsbütün tutsaklık altına almak istiyor. Parmağına doladığı meseleyi biliyorum. Mektuplarında hep o konuda gözdağları veriyor. Bu mektubunda yine ondan söz ederek bizi korkutmaya kalkışmış olmasından şüphe yok... Mektubu açmadan ne diyeceğini keşfedişim bu denemelerime dayanır. Başka bir suretle değil...

— Bu mektupları çantanın içine... Hırkanın cebine kim koyuyor?

— Kilitli sandıktaki çekmecenin içine alındıyı bırakan manevi el mi? Görünmez el mi?... Cadı eli mi? İşte besbelli o kuvvet olacak...

— Ölüler dirilerle ilişkide bulunmak, yaşayan ailelerinin davranışlarını denetlemek, gözdağı vererek bazı önerilerini onlara kabul ettirmek; doğaüstü bir güce sahip bulunsalar bile bu güçlerini ve erklerini böyle kötüye kullanma derecesine vardırmak, ne dünyada, ne de ahrette hoş görülür bir hal değildir. Emine Binnaz Hanım artık pek ileri varıyor.

— Ben de tastamam senin düşüncendeyim karıcığım...

— Şu arkanızdaki hırkayı akşam ben kendi elimle devşirip kanapenin üzerine koydum. Siz sabahleyin oradan alıp giydiniz... Bu kâğıt onun cebine ne vakit girdi?

— Of bilmem ki? Yabancı eli girmemesi en çok gereken köşe bucağımız, en gizli işlerimiz arasında böyle küstah bir el dolaşıyor...

— Bu küstah, daha doğrusu bu cani el, istediği zaman boğazımıza kadar uzanıp soluğumuzu keserek bizi öbür dünyaya gönderebilir.

— Böyle bir şeye kalkışırsa bu, onun için zor bir iş olmayacağa benziyor...

— Size gözdağı verip durduğu mesele nedir?

— Ne olacak... Kıskançlık... Beni senden şiddetle kıskanıyor... Öldü gitti, kadınlığın bu kötü tutkusundan vaz geçemedi...

— Çıkarınız şu kâğıdı. Bakalım ne yazmış?

Naşit Nefi Efendi, sevgili karısından gönderilmiş bu ahret mektubunun yine aramıza saçacağı dehşetleri düşünmekten doğan birer titreme ile elini cebine soktu. İç içe katlanmış, kenarı yaldızlı, en iyi cinsten beş tabaka İngiliz «takrir» liği çıkardı. Cadı madı ama karının (etiket) e bu derece saygı göstermesi doğrusu şaşmamı gerektirdi. Bu en iyi cinsten kâğıtları nereden bulmuş? Öbür dünyada kırtasiye mağazaları mı var? İngiliz ticareti orada da mı geçerlikte imiş?

Eşim, elinde patlayacak bir bomba var imiş ürkekliği ve hemen o özenle kâğıtların katlarını açtı. Ben de omuzundan sarkarak yüreğimi ve bütün benliğimi kemiren bir merakla gözlerimi diktim. O katların arasından çıkacak satırları arıyordum. Sonunda mektubun içindekiler gözüktü. Sayın Hayal'in çarpık çurpuk, kuralsız yazısını hemen tanıdık. Güzel olmamasına karşın yazı pek okunaklı idi. Biz hemen hemen soluklarımızı kesercesine bir dikkatle aşağıdaki satırları okumaya başladık:

XIX

Karı Kocaya Sevişmek Yasak

SEVGİLİ eşim efendim hazretleri,

«Evlilik hayatımız tam mutluluk içinde gelişirken soğuk «ölüm yeli beni o mutlu yuvamdan bu ecel bahçesine savur-«du. Öksüz kalan iki filizimin boyunları büküldü. (Ölen ile «ölünmez) atasözü ünlüdür. Siz sefalar içinde yaşayınız. Be-«nim yok oluşumla feleğin yıktığı evinizin köşesini, başka bir «kadını hayatınıza katmakla onarmak güç bir iş değil... Fa-«kat evlenmekte bu denli ivedilik de yakışır mı? Kefenim sol-«madan, evlilik yatağınızda boş bıraktığım yer henüz bütün «bütün soğumadan göğsünüzü başka kadınlara vermekte he-«men gün geçirmediniz.»

«Gerdek gecemizde, hayatımızın, zevklerle can cana, du-«dak dudağa olduğumuz o ilk mutlu gecesinden başlayarak «bana döktüğünüz diller, ettiğiniz sadık kalma antları hep «yalan ve ikiyüzlülük müydü? Dirilerin — kolları arasından «daha dün ayrılmış sevgili ölüleri için — varlıklarından ayı-«rabilecekleri son şefkat payı ve olanca sevgi izleri çürüyen «o azizler üzerine birer mermer mezar yaptırmaktan ibaret «midir? Yalnız bununla ölüme karşı gereken borç ödenmiş «oluyor mu? Hayır. Efendiciğim hayır... Ölünün, diri yakın-«larından istediği mezarda değil; ayrılık acısının, sönmeyen «içtenlikle, dostlarının saygılı ve üzüntülü gönüllerinde gö-«mülü kalmasıdır.»

«Ölümümden sonra insanların kirli vicdanlarını, ölü-«mün maddeyi yaran gücüyle, sonrasızlığın delip geçen göz-

«leriyle görmeğe başladım. Gömüldüğüm günde üzerime kü-
«rek kürek topraklar atılıp Müslüman topluluk Kur'an din-
«lemek için mezarımın etrafında çömeldikleri vakit, siz de
«bükük, üzüntülü bir çehre ile bir servinin gövdesine dayan-
«mış; dün var iken bugün yok olan hayat arkadaşınızın siz-
«den sonsuzluğa dek uzaklaşışım, yokluk kapısından uçuşu-
«nu seyrediyordunuz. Fakat bu üzüntü, halkı aldatmak için
«yüzünüzde bir maske gibiydi. Bütün dirilerin alçak alınları-
«nı örten bu ikiyüzlülük altındaki asıl çehrenizi görüyordum,
«gülüyordu.»

«Siz, görünüşte, bakışların delip geçmesine engel bir
«gövdeye sahip idiniz; fakat benim için gövdeniz sanki rönt-
«gen ışmlarıyle tam saydamlık kazanmış, madde olmayan
«bir biçimde idi. Dışınızı ve içinizi aynı açıklıkla seçebiliyor
«idim. Dimağ hücrelerinizin bütün duygu cümbüşlerini fos-
«for ile yazılmış bir aydın levha gibi okuyordum. O ikiyüzlü
«üzüntü maskesi altındaki gerçek duygularınızı görünce duy
«duğum acıyı; ölüm dakikamda Azrail aleyhisselâmın, ruhu-
«mu bütün hayatımın zerrelerinden ayırarak aldığı o ölçüye
«sığmaz büyük acı sırasında duymadım.»

«Zihninizden şunlar geçiyordu:

«Narin, balık etinde, sarı, elâ gözlü, açık kumral kadın
«severdim. Rahmetli Binnaz ise şişmana yakın bir vücutta,
«abanoz gibi kara gözlü, kara saçlı idi. Nasılsa kısmet olmuş
«almışım, ama hiç zevkime göre bir kadın değildi. Bu kez
«gönlüme tam uygun bir güzelini arayıp bulayım. Bir erkek
«için her yeni evleniş, yeni bir yaşama dönemidir. (Her yeni
«lezzetlidir). Bu dünyadaki yenilemelerin en mutlusu ve en
«lezzetlisi de karı değiştirmek olduğunda şüphe yok. Ben
«ölüp de arkamdan o kalaydı kendisine bağlayacakları dul
«aylığını beğenmemek bahanesiyle bir başkasına varmaya-
«cak mıydı? Bu ikinci kocasına karşı Binnaz'ın ağzından,
«Tanrı esirgesin, yanlışlıkla benim adımın kaçması bile bü-
«yük bir terbiyesizlik ve basbayağı günah sayılacaktı. Ben on-

«lar için anılması caiz olmayan soğuk bir hayal olup kala-
«caktım... Eşinin ölümünden sonra ağlayan her kocanın göz
«yaşlarındaki içtenliğe inanmamalı. Ben de biraz ağlar görü-
«neyim de görenek yerini bulsun...»

«Çeşidinden birçok düşüncelerden sonra gömülüşten
«dönerken ilk rastlayacağınız kadına şirin görünmek için fe-
«sinizi, bıyığınızı düzeltmeye başladınız... Sizden sonra me-
«zarımda telkin için bekleyen imam efendinin vicdanını yok-
«lamak istedim. O, sarığı altında kırpıştırdığı gözlerinin her
«kpırdanışıyle, bu cenaze hizmetinde gündüz cebe atacağı pa-
«ranın sayısını oranladıktan sonra gece devir hatminden ala-
«cağı miktarı buna ekleyerek türlü hesaplar yapıp duruyor-
«du.»

«Cematten öbür kimselerin vicdanlarına indim. İnsanla-
«rın son durağı olan o kara çukurun başında, hepsi görü-
«nüşte birer iç ezikliğiyle boyun eğmiş oldukları halde, bu
«geçici yaşantılarında, o çukura girmemek için sanki birer
«'istisna' derecesinde hemen sonsuz uzun bir süre tasarlı-
«yor; ölümden uzak şeyler düşünüyorlardı. Bazılarının dü-
«şünce çeşitlerini söylesem yaşamaktan iğrenirsiniz.»

«Sağlığımda bana gösterdiğiniz yapmacıkla ölümden
«sonra gerçek vicdanınızı öğrenince ruhum acıdan titrer,
«çırpınırken; eşlerinin bu vefasızlığına uğramış, mezarlığın
«bütün genç kadın ruhları etrafıma toplandı. Hep bu 'maz-
«lum', ayrılık vurgunu, inleyen ruhlar yasa başladı. Henüz
«hücrelerindeki hayatı sönmemiş bulunan gövdemde, bu şid-
«detli etki ile çırpınmalar belirdi. Etrafımdaki mazlum ruh-
«ların dualarının kabul olmasıyle kalıbım ruhumu geri çek-
«ti; dirildim. Şimdi isteğime uyarak ruhum gelip girmekle
«gövdemi canlandırıyor. Ya da onu istediği süre bırakarak
«ölü halinde dinlendiriyor. Tanrının lütfü ile böyle isteğe
«bağlı ölüm süresinde dirilip ölmek doğaüstü ergisinden son-
«ra, kocalarının vefasızlığından yakınan zavallı kadınlar, şük-
«ran secdesine vararak dediler ki:

«— Ulu Tanrıya binlerce övgüler olsun; sen bu hayat «mucizesine, bizim yanık bağırlarımızdan fışkıran ateşli du«alarımızla erdin. Ara sıra bize rahmet okumayı bile akılla«rına getirmeyerek aldıkları bizden genç kadınlar ile kucak«laşmayı biricik yaşama zevki bilen kocalarımızdan öç al«mak için seni tarafımızdan saylav atadık. Dünya yüzüne «çık. Hep o vefasızlara hadlerini bildir.»

«Şimdi ben böyle önemli bir saylavlık sıfatını taşıyorum. «Yola getirmeye ve terbiyeye kendi kocamdan, yani sizden «başlayacağım. Yola gelmez iseniz şebekemin içinde bir me«zarlık boş bir yer var. Sizi çekip oraya alacağım. Çünkü «size olan sevgim vefasızlığınız oranında büyüyor. Özlemi«min şiddeti dayanılamayacak bir dereceye geldi.»

«Sizi yakında mezarının kucağına alacağımı, kabrimi «ziyaretiniz sırasında, lahdimin mermer yüzeyinde beliren «mutasavvıfça şiir ile anlattım. Fakat siz maksadımı anla«mamazlıktan gelerek içinizden başka bir çözüm yolu ara«dınız. Efendiciğim, dünya geçici, ahret kalıcı. Kötülükle«re düşkün olanlar için yaşam evreninde uzun süre oturmak «günahları artırmaktan başka bir sonuç vermez. Dün geçir«diğiniz ömür, bugünkü varlığınıza göre bir (hiç) değil mi«dir? Hep böyle hiçliğe akıp giden günlerin artlaşmasından «birikmiş bütün bir ömrün hepsi de hiçten başka ne olabi«lir? Hayatı böyle, benim gibi, ahretten içlere katmer katmer «işleyen bir bakışla görseniz, onun şen, üzüntülü, bütün bön«leri aldatan varlığının ne denli saçma olduğunu anlardınız. «Bunu bazı feylesoflar da doğrulamışlardır. Fakat saçma ol«duğunu doğrulamak, saçmalıktan kaçınmakla etkili olur. «Daima içkinin zararlarından dem vurup da her günkü gıda«sına bir, iki kadeh daha ekleyen içki düşkününün bu doğru«lamasından ne fayda umulur?»

«Benim yaşadığım şu özel ve garip hayatımda edindiğim

«anlayışa göre her (diri) alıktır. Çünkü alık olmasa yaşa-
«yamaz. Çünkü hayatın bütün geçerli kanunları, kuralları
«alıklık temeli üzerine kurulmuştur. İnsanların kendilerini
«alıklığın üstünde görerek bu niteliği içlerinden bazıları aley-
«hinde kullanmaları alıklığın birinci belirtisidir. Sırmalı ur-
«ba giymiş bir çocuğun, eski püskü kılıklı başka bir çocuğa
«kurulması gibi. Gerçek zekâ böbürlenmeyi engelleyendir.
«En akıllı olanın bu ergisi, en akılsızları kendinden küçük
«görmek ve alaya almak için bir sebep olamaz. Bütün hü-
«kümetlerin kuruluşlarına dikkat ediniz bu alık aldatma
«temeli üzerine kurulmuştur.»

«Henüz en uygar sayılan hükümetler, kendisine hizmet
«eden adamlarını gittikçe yükselen birtakım aşamalara böl-
«müştür. En akıllı, en diplomatik hükümet adamı bu aşama-
«ların en üstünde bulunur. Bu zatın tören günlerinde giymek
«için sırmalı elbiseleri, mücevherli nişanları, kordonları, al-
«tın zincirli kurdeleleri vardır. Bu pek parlak süslerin her
«biri büyük bir yararlık ve hizmet karşılığında elde edilmiş-
«tir, kazanılmıştır.»

«Nüfusu milyonları geçen bir ulus içinde en zekisi, en
«uyanığı, en hamiyetlisi işte bu adam olduğuna bu sırmala-
«rın, pırlantaların, zümrütlerin, yakutların tanıklığıyle her-
«kes inanmak zorundadır. Bu bir gerçek midir? İşte bu soru
«çok su götürür. Çünkü fen adamının biri, zekâ ölçecek bir
«alet icat edip de bununla her kişinin akıl derecesini ölçe-
«rek, öbür nitelikleri arasında nüfus kâğıdına yazmak gele-
«nek olsa, hükümetin işlerinin başında bulunan zatın di-
mağca en son yüceliği göstermediği görülür. Ve akıl ölçeği-
«nin en cevherli gösterdiği kafaların hemen işten atılmış,
«uzaklaştırılmış birer yerde kalmış oldukları da hayretlerle
«görülür.»

«Sırma ve mücevher gibi şeylerin, akıl ve bilginin çoklu-
«ğuna belirti sayılmasının yerinde olup olmadığı büyük bir
«feylesoftan sorlusa bilgenin ârifçe bir gülümsemeyle vere-
«ceği cevap şundan farklı olmaz:

«— Yetmişinden sonra ak sakallı bir adamın çocuk eğ-
«lendiren cicili bicili bir kılıkla sokağa çıkması ve bu altın
«ve cevahir yükünü insanlık şerefine bir kanıt sayması, akıl
«bakımından üstünlüğü mü, hafifliği mi göstereceği anlayan-
«larca duraksamaya yer bırakmaz. Yirminci yüzyılın insan-
«ları, uyanışları ve yükselişleriyle ne denli öğünseler de henüz
«uygarlıklarının karnaval çağını geçirmemiş oldukları görü-
«nüyor. Halktan birisi başına giydiği şeyin üzerine gerçek,
«yalancı çelenk gibi bir şey taksa sokakta bu hafifliğine gül-
«medik adam kalmaz. Ötekine gülünmez. Çünkü onun res-
«mî bir kimliği vardır. Resmî şeylerin tuhaflığı ne dereceye
«varırsa varsın bunları derinleştirmemek gelenek olmuştur.
«Hayvanların dişini, tırnağını, boynuzunu sökerek bunlarla
«süslenen Afrika vahşîlerine uygar Avrupalılar gülerler. Fa-
«kat generallerin şapkalarındaki hayvan tüylerinin gülünç
olmak bakımından ötekilerden ne farkı vardır?»

«Herkes kendinin öbür insanlardan daha akıllı olduğunu
«idiaya ve göstermeye yol arar. Bazıları dehalarını ispata uy-
«gun yollar bulamayınca dikkatleri, bakışları çekmek için ar-
«tistler gibi saç bırakırlar, tırnak uzatırlar. Bir satırını anla-
«yamadıkları kitaplara aforozlu eleştiriler yazarlar...»

«Hükümetler, kendi büyük adamlarını halka görkemli
«göstermek için onların yalnız saç ve sakalıyle yetinmezler.
«Çünkü sokakta ak olsun, kara olsun saçlı sakallı adam çok-
«tur. Halkın gözleri, bunları çok görmekle artık doymuştur.
«Hem saçın, sakalın kesinlikle erdem ve hamiyet belirtisi
«olmadığı da halkça denenmiştir. Onun için hükümetler,
«asıl özel hizmetlilerini sırmalayıp telleyerek, yaldız ve süs-
«lemelerle heybetli bir biçime sokarak ortaya çıkarmak zo-
«rundadır. Saç ve sakaldan, sahibinin bilim ve anlayışına
«pek inanmayan halkın, bu sırmaları, pırlantaları görünce
«şaşkınlığından ağzı sulanıyor; gözleri kamaşıyor. O parıl-
«tıları ve mücevherleri taşıyanları büyük adam tanımak zo-
«runluluğu artık ortaya çıkıyor. Böyle bir ulus İngiliz olsun,

«Alman olsun, Fransız olsun henüz çocukluk halinde de-
«mektir.»

«Sevgili efendim, bu güldürü dünyasından çık. Gerçek
«hayata gel. Milyarlarla insan sürüleri içinden birkaç feyle-
«sof yetişip de gerçeği, bilgisiz halkın beyinsiz suratlarına
«ne denli bağırsa boşunadır. Bu evren yalan dolanla ayakta
«duran bir ikiyüzlülük dünyasıdır. Hayat sahte pırıltıların-
«dan sıyrılsa lezzetsiz kalır. Söner. Aldanmayınca kimsede
«yaşamak isteği ve cesareti kalmaz. Gerçeği bilmek gönüle
«ferahlık değil, sıkıntı ve umutsuzluk verir. Dünya ile yarı
«yarıya ilgili şu garip hayatımla henüz salt dinlenmeye ere-
«medim. Sen birlikte olsan dünya ile bir ilgim kalmaz. İki-
«miz birlikte ölümün gönül rahatlığından tam olarak yarar-
«lanırız.»

«Naşit Nefi, seni amansız bir sevgiyle, şiddetle, dehşet-
«le kıskanıyorum. İstediğim anda sana büyük bir fenalık
«edebilmek gücüne sahibim. Bu gücümü kötüye kullanma-
«mak için son çabamı elden bırakmıyorum. Ne var ki kıs-
«kançlıkla sine sine yanan kadın, duygularının birden bire
«alevlenerek bir hınç yanardağı kesilmeyeceği de bilinemez.
«Gerçeği söylüyorum. Benden günah gidiyor. Eşin Şükriye
«Hanımla döşeğinizi ayırınız. Sizi sefalı yatağınızda kucak-
«laşmış gördükçe mezarımın darlığı ve karanlıkları içinde
«bütün bütün sıkılıp boğuluyorum. Hiç bir yaptığınız, hiç
«bir cilveniz, sevişmeniz, öpüşmeniz yok ki küskün ve ka-
«ramsar bakışlarımdan kaçınmış, örtünmüş kalabilsin. Eşin-
«le şakalaşacağın, oynaşacağın zamanlarda beni aranızda
«hazır biliniz. Ne denli gizli odalara kaçıp, üzerinize kapıla-
«rı kilitleseniz, lambaları söndürüp karanlıklara çekilseniz,
«en kalın yorganlar altındaki en ufak bir hareketinize yine
«gizdeş oluyorum. Kocasına sevgisi benimki kadar taşkın bir
«kadının, bu bakışlar yakan içtenlikleriniz karşısında düşe-
«ceği karamsarlığın derecesini insafla düşünüp tasarlayınız.
«Şimdiki eşinle, benim zamanımda hiç yapmadığın oynaşma-

«lar icat ediyorsun. Benimle beş, on dakikada usandığın se-
«vişmelerin onunla saatlarca sürüyor; yine bıkmak bilmiyor-
«sun. Kimi kez eşliğimde yalıyı ziyarete latif ruhlar da geli-
«yor. Hayasızlığınızdan utanıyorum. Kendi başınıza sandığı-
«nız her bir işleminizin bundan sonra melek yaradılışlıların
«masum bakışları önünde olup bittiğini bilerek artık utanı-
«nız. Hiç bir an odanızda yalnız bulunmadığınızı biliniz.»

«Dirilere karşı bu denli içtenlikle uzun uzadı düşünce-
«ler ileri sürmeğe, şu bulunduğum sırlar evreninden bazı
«gerçekleri sezdirmeğe izinli değilim. Bu gösterdiğim ataklı-
«ğın sonucu benim için pek tehlikeli olabilir. Patlayacak teh-
«likenin serpintileri sizi de acıklı şekilde yaralayacaktır.
«Kardeş, bacı gibi edebinizle yaşayınız. Beni paylama zorun-
«da bırakmayınız. Yalının taşlığında hayatı sönen ortağım,
«sözlerimin ne denli şaka götürmez olduğunu göstermek için
«başka kanıtı gerektirmez sanırım.»

Hisar Mezarlığı, 15 Ekim 19.

Emine Binnaz

XX

Havadan İnen Mektup

TUHAFLIĞI dehşetinden aşkın bu gözdağı mektubunun okunması bitince karı-koca, ikimizi de derin bir düşünme aldı. Bu durum ne ciddiye benziyordu, ne de şakaya... Bu denli dedikodunun, ahret gözüyle dünya hakkında yürütülen bu şaşılacak felsefenin bir ruh tarafından yazılışına inanalım mı? İnanmayalım mı? Çünkü bu evren'in kirlerinden el çekmiş bir ruh, bu denli bayağı tutkuyla böyle çirkin isteklerle bulanmış olamaz. Bu ahret mektubunu efendinin cebine hangi hain el koydu? Bu güldürüyü bize oynayan kimdir? İtilip atılamaz birçok gerçekler karşısında yine içimize kurt düştü. Yine yüreğimizde sonsuz şüpheler, duraksamalar uyandı.

Eşim dedi ki:

— Tuhaf durum... Bir kadın ölse, dirilse, cadı olsa, melek olsa, her ne olsa yine kadınlık mayası değişmiyor; bütün tutkuları, kıskançlıkları, densizlikleri, huysuzluklarıyle kadın kalıyor... Bak bu ahret mektubunda Binnaz, bana ve yavrularına hayrı dokunacak akla uygun şeylerden söz etmiş mi? Nesip'i, Ragıbe'yi hiç söz konusu bile etmemiş. Çocuklarını unutmuş. O, yalnız seni benden kıskanmakla meşgul... Gözü başka şey görmüyor.

— Bir çeşit saygıyla ve bilgece soğukkanlılıkla başladığı mektubunu korkunç bir ültimatom biçiminde bitirmiş... En gizli işlemlerimize dek göz atmaktan geri kalmadığını söyleyerek bizim el ele dokunmamızı bile yasaklamaya uğraşıyor.

Rezilliğin, kepazeliğin de bundan ötesi olamaz. Daima bizimle birlikte, daima aramızda bulunuyor imiş... Kendisi güya ölü olacak; fakat en fena huylu kadınların kötü halleriyle duygulu bulunuyor. Mademki mezarını boş bırakarak her an aramızdan eksik olmuyor imiş... Başka türlü sıkıntılı yorgunlukların ne gereği var efendim? Cadılık peçesini bütün bütün yırtarak: «Evin hanımı benim» diye gelsin şuraya, köşeye kurulsun. Tanrıya şükürler efendi, sizin gövdece de, paraca da her ikimize kocalık etmeğe gücünüz yeter. Tanrımın buyruğu dörde kadar... Bir kadın cadı olmakla küstahlığını, şeriat hükümlerinin bozulmasını istemeye kadar vardıramaz ya... Herkes diri karılarının üstüne çifte çifte evleniyor; bir şey olmuyor da siz, ölmüş eşinizin üzerine evlenirseniz ne lâzım gelirmiş?... Bizim gizli durumlarımızı seyretmeye melek huylu latif ruhlardan kadın arkadaşlarını da birlikte getiriyor imiş. Burada tiyatro mu oynuyor? Bu hanımlar mezarlarından çıkıp seyredecek güldürücü, acıklı sahneler arıyorlar ise bizim özel yatağımızdan başka, bakışlarını çekecek, ibret almaya değer manzaralar bulamıyorlar mı? Ölümle kocalarından ayrılmış özlem vurgunu, haksızlığa uğramış ruhlar vefasız eşlerinden öç almak için Binnaz Hanımı taraflarından saylav seçmişler... Allah Allah! Ölüm Tanrımdan değil mi? Bu hanımları kocaları mı öldürmüş?... Tanrı buyruğu yerini bulunca ölülerin dirilere karşı düşmanlığı mı gerekli olur? Karısı ölen bir erkeğin yeniden evlenmesinin yasak olduğu hangi dinde, hangi şeriatte, hangi kitapta görülmüş? Eşleri ölen hanımlar başka kocaya varmıyorlar mı? Ölüm felâketiyle karılarından ayrılan erkeklerin haksızlığa uğramış ruhları, vefasız karılarından öç almak için neye bir hortlak erkek bulup da saylav olarak dünyaya göndermiyorlar? Saylavlar salonunda bir de ölüler partisi mi görülecek? Dünyanın en uygar memleketi olan Londra'da bile kadınların seçmenliği, saylavlığı kabul olunmuyor da bu ruhlar nasıl bu denli ileri varıyorlar? Hangi birini söyleyeyim Efen-

di?... Bu mektubu okuyan, her satırında, her kelimesinde öfkesinden kudurur. Çünkü her cümlesi akla, mantığa aykırı... Hiç biri doğruya yakın değil... İçinde sağlam, yerli yerinde bir harf yok... Efendi, ruhlar ile ilişkide bulunduklarını iddia eden bir çeşit tarikatçılar var. Bunlara (isprit) mi deniyor? Ne deniyor? Git, bunların ileri gelenlerinden birkaçını ara, bul. Bu mektubu göster. Okut. Onlar bu çığıra girdiklerinden beri ruhların bu kadar azılısına rastlamışlar mı? Sor, anla. Ahretten bu çeşit bir mektup gelebilir mi? Bu kimselerden hiç biri, öbür dünyaya göçmüş yakınlarından ve hısımlarından böyle şiddetli emirleri kapsayan gözdağı mektupları almışlar mı? Başımıza gelen bu tuhaf durumun benzerleri geçmiş mi? Araştır... Öbür ruhlar aracılığıyle Binnaz Hanımın ruhunu biraz dizginlemek için bize bir yardımda bulunabilirler mi? Bizi kuşatan şu esrarlı durumlara karşın böyle şaşırtıcı bir mektubun ruhlar adına diriler tarafından düzenlenmiş olabilmesi de düşünülebilir mi? Derdini söylemeyen derman bulamaz. Haydi kocacığım paçaları sıva. Gereken yerlere baş vur. Böyle akıldışı sırlar içinde yaşanmaz.

Eşim, bütün bu sözlerimin yerinde olduğunu doğruladı. Aynı düşüncede olduğunu söyledi. O günden başlayarak derin araştırmalara girişti.

Gece oldu. Karanlıkların ortalığı kaplamasıyle bizim yüreğimize bir korku kâbusu, bir dehşet çöktü. Gündüz her şeyden şüphe etmiş, Aziz Ruh için bol bol atıp tutmuştuk. Fakat şimdi gece; korkuyor, titriyor idik. Çünkü Sayın Hayal bizim en gizli davranışlarımızın görünmez bir tanığı, bir seyircisi olduğunu bize anlatmıştı. O anda kendisi bizimle birlikte idi. Gündüzkü cesaretimiz ile geceki bu korkaklığımızı, titremelerimizi görüyor; belki bizimle eğleniyor, belki de ikimizi birden çarpmak için özel anı bekliyordu.

Uyku zamanı geldi. Karı - koca bir döşekte mi yatacağız? Ne mümkün! Bu cesaret ikimizde de yoktu. Binnaz Ha-

nım o upuzun, o kanıtlı ültimatomunda bu yasağı apaçık bildiriyor; sözlerinde şaka kokusu bulunmadığına taşlıkta birden ölüveren ortağımı örnek getiriyordu. Biz artık karı - koca gibi değil; bacı, kardeşlerin temiz duyguları ve arı sevgisiyle yaşayacaktık. Buyruk böyle idi.

Eşim o gece karyolayı bana bıraktı. Kendisi için odanın bir köşesine ayrı bir yatak serdim. Bu yatakların ayrılışı evin içinde epey dedikoduyu uyandırdı. İsteyerek yapılmış gibi görünen bu ayrılık, karı - koca arasında ilk soğukluğun oluşuna veriliyordu. Kaynanam buna çok sevindi. Hizmetçiler bu soğukluğun nedenini aramakla hayli yoruldular...

Yastıklarımıza başlarımızı koyacağımız sırada eşim dedi ki:

— Yasak olan şeyin tadı, insanın özleyen bakışları önünde. beş, on kat artar. Şükriye, seni aldım alalı bana bu geceki kadar iştah uyandırıcı göründüğünü bilmiyorum...

Efendi bu sözünü henüz bitirmeden tavan arasında bir gürültü oldu. Fareler miydi? Yoksa Aziz Ruh, kocasının bu sakıntısız düşüncelerinden dolayı onu uyarmak için patırtı mı ediyordu? Hemen eşime cevap verdim:

— Efendi kardeş, bu gece odanızda yatan kadının aynı babanın ve annenin çocuğu, öz kız kardeşiniz olduğunu; ikimizin de hayatımızın selâmeti adına, unutmamalısınız...

Naşit Nefi içini çekerek:

— Mesele Aziz Ruh'un keyfine kalırsa, ben, dünyadaki bütün genç kadınların kardeşiyim. Yalnız kendine, yani Binnaz Hanıma karşı şeriate uygun, daha doğrusu evlenme iznine sahip bir erkeğim...

Böyle söylene söylene türlü kuruntular, korkular içinde dalmışız. Bu yatak ayrılışından sonra gelen sekiz, on geceyi karı - koca bir oda içinde, karşıdan karşıya, kedi ciğere bakar gibi, birbirimize özlemli bakışlarımızı dikmekle geçirdik. Birbirimize pek yakın ve pek uzak idik. Biraz uzansak el ele dokunabilecek bir yakınlıkta; fakat ulaşılamaz iki

ayrı evrende imişiz gibi bir özlem hayatı geçiriyorduk. Korkudan, Aziz Ruh hakkında, görünürde saygı göstermeye uğraşmakla birlikte gerçekte bu lânetli Cadı aleyhinde hıncımız büyüdükçe büyüyordu. Her gece döşekten döşeğe konuşuyorduk. Bu özlem süresi uzadıkça Sayın Hayal için yürüttüğümüz çekiştirmelerin şiddeti de artıyor; artık iç isteklerimize söz geçiremediğimiz, buyuramadığımız anlarımız, dayanma gücümüzü aşan taşkınlık çağlarımız oluyordu.

Bir gece yine Saygı Değmez Hayal (Evet bu deyimi kimi kez ağzımızdan kaçırıyorduk) aleyhinde epeyce atıp tuttuk. Bu kırgınlıklarımızın sonucu olarak eşim dedi ki:

— Şükriye, her günahı boynuma olsun...

— Ne var?

— Ne olacak artık dayanamıyorum. Koynuna geleceğim.

— Aman Efendi!...

— Amanı zamanı yok...

— Bu kadar zamandır dişimizi sıktık. Birden bire sakıntısızlık göstermeyelim. Yine dayanalım...

— Ne vakte kadar?

— Bilmem...

— Bilmezsin ya!... Bu dayanmanın sonu nereye varacak?

— Efendiciğim, onu kim kestirebilir?...

— Hiç kimse... Bu bilinmez sonuç karşısında nasıl yaşanır?

— Zihin, akıl alır bir şey değil ki cevap vereyim...

— Bu durumun akıl terazisine vurulması gerekirse şu sonuç çıkar...

— Hangi sonuç?

— Biz şeriat, töre ve kanun bakımından karı-koca değil miyiz? Bunda şüphe var mı?

— Hayır...

— Eşim Binnaz Hanım, Tanrı'nın buyruğuyle doğduğu gibi yine O'nun isteğiyle ölüp gömülmedi mi?

— Evet...

— Öyleyse bu Cadı'nın evliliğimize karışarak koyduğu yasakları, işlerimize karışmaları baştan başa zorbalık, ara bozuculuk ve baskıdır.

— Doğru...

— Haklı olmayan hiç bir şeye boyun eğilmemelidir. Erdem ve insanlık için gereken budur. Bir zalimin zorbalıklarına yol açanlar, baskıya katlananlardır. Savunma olanağı var iken miskinlikle zulüm yükünü taşımaya boyun eğmek insanlığa yaraşır bir davranış değildir.

— Ne yapalım?...

— Her haksızlığa karşı baş kaldırmak farzdır. Tanrı, hakkı savunmayı insanlara buyurmuş; en sevgili, en büyük kullarını bunun için görevlendirmiştir.

— İnandım, hepsi doğru. Ben de başka türlü düşünmüyorum. Ne var ki Efendi, biz, karı - koca vakit vakit birer taşkınlık nöbeti geçiriyoruz. Sade kuru sıkı söylenip duruyoruz. Elimizden başka bir şey gelmiyor ve gelmeyecek de...

— Niçin gelmesin?

— O cadı, biz insan... O, bizi her bakımdan gözdağlarıyle korkutuyor. Ona karşı bizim ellerimiz daima bağlı bulunuyor...

— Neye bağlı bulunsun?

— Bağlı değilse buyurunuz bakalım ne yapabiliriz?...

— Bundan sonraki buyruklarına hiç kulak asmayız. Hiç önem vermeyiz...

— Efendi, bunlar sözden ileri geçmeyen böbürlenmelerdir. İş yapmaya gelince ikimiz de yürek terelelli...

— Karıcığım, beni o kadar korkak sanma... Sözümün işime tam uyduğunu şimdi sana ispat ederim...

— Nasıl?

— Döşeğine girip seni pek çok özlemişçesine kucaklamakla.

— Ne haddine!...

— Vallah Şükriye, haftalardan beri mis gibi burnumda tütüyorsun...

— Kandil çöreği gibi mi?

— Çöreğin, böreğin çok üstünde...

— Korku dağları bekler...

— Sana olan isteğimin şiddeti, billâh cadı korkusundan aşkın bir kerteye geldi. İçimdeki sevdanın kaynaşmasından yüreğim gümbür gümbür atıyor.

— Korkudandır, korkudan...

— Aşkımın korkuyu yeneceğini sana ispat edeceğim, diyorum...

— Canım ne vakit?

— İşte şimdi.

Kocam, gerçekten ateşli bir âşık saldırışıyle yatağından fırladı. İlk gençlik sevgilisine karşı birinci başarı sıçrayışıyle atılan çılgın bir genç taşkınlığıyle döşeğime gireceği sırada, birden korkudan ve şaşkınlıktan büyüyen gözlerimin dehşetinden o da şaşırarak sordu:

— Ne var?

— Yukarı bakınız.

Başını kaldırdı. Beyaz iri bir kelebek gibi havada titreyerek, çalkanarak dolaşan bir kâğıt parçasını gördü... O anda ortaya çıkan bu büyülü, bu sır dolu kâğıt parçası, şüphesiz, Aziz Ruh'tan gelen bir mektup, bir gözdağı mektubu idi. Bu gerçek, ikimizin birden içimize doğdu. Evet Sayın Hayal, cadılıktaki doğaüstü, tasarıüstü gücünü ve korkunçluğunu birçok olayla bize ispat etmiş ve zavallı ortağımı taşlıkta öldürüp yere sererek bir uyarma ve öç örneği göstermiş iken biz onun bu kızgınlığını ve buyruklarını hiçe saymak istedik. Karı-koca, uyarmalara aykırı olarak, yine sevgi yatağımızda birleşmek istedik. Sabırsızlık gösterdik.

Kâğıt, havada birtakım zikzaklar çizdikten sonra çırpına çırpına düşen bir yaralı kuş gibi, odanın ortasında duran masanın kenarına indi. Oradan kayarak yere düştü.

Sayın Hayal'den ayrı döşekte yatmak buyruğunu aldığımız günden beri dört yanımızı iyice seçebilmek için odamızda gece kandili yerine sabaha dek kuvvetli bir lamba yakıyorduk. İkimizin birden gözlerimiz, yerde hâlâ çırpınır gibi duran kâğıda dikildi. Bu mektup gökten mi, ahretten mi, mezardan mı? İşte öyle bilinmez bir yönden geliyordu. Fakat evin tavanından nasıl geçip de oraya düştü?

Cadı'nın o ana değin bize gösterdiği olağanüstü işler gibi bu son işine de akıl erdirmek bizim elimizden gelecek şeylerden değildi. Biz şimdi ahret hava postasının bu kâğıdı bize nasıl eriştirebildiğindeki tuhaflıktan çok, eğer gerçekten bir mektup ise, içindeki gözdağları ne idi? Onu meraka başladık.

Eşimin kucaklamak isteğiyle açılan iki kolu yanlarına sarktı. Tutku yangınıyle parıldayan gözlerinin ateşi söndü. Öpme zevkiyle titreyen dudakları şimdi korkudan, şaşkınlıktan, tehlike çarpıntısından titriyordu.

Gözlerimiz kâğıtta idi. Ne var ki döşekten döşeğe geçen «mahrem» konuşmalarımız üzerine inen bu şaşılacak şeye el uzatmaya korkuyorduk. Dokununca çarpılacak mıydık? Ne türlü bir öç alma işlemine uğrayacaktık?

Aşk taşkınlığıyle deminden kocaların en kahramanı kesilen Naşit Nefi Efendinin bu duraksamalarını ve çarpıntılarını görünce dedim ki:

— Efendi, korkmayınız. Kâğıdı alınız. Bakalım ne yazılı? Aziz Ruh'un dileği bizi şiddetle uslandırmak olaydı bu kâğıt parçasına karşılık yukarıdan başlarımıza kocaman taşlar düşürerek ikimizi de ezerdi... Yine bize karşı bir bildirisi var. Ne imiş anlayalım?...

— Böyle olduğunu nerden anladın?

— Canım, bu kadın aramızdan hiç ayrılmadığını bize kaç kez anlattı. En gizli konuşmalarımızı bile işittiğine artık şüphe kalmadı. Bu apaçıklıklara karşı biz göz yumduk.

Onun isteğine aykırı davranışlara kalkıştık. Tam döşeğime gireceğiniz sırada bu kâğıt havada gözüktü. Efendi, siz bir ruhun sevda pençesine düşmüş bir erkeksiniz. Hemen hemen tekin değilsiniz. Dünya ve ahrette siz onunsunuz. Evet onun, sonrasızlığa dek onunsunuz. Bu durumunuzu bilip başka bir kadına sevgi göstermek ve yaklaşmak tehlikesinden kesinlikle kaçınınız. Hem kendinize, hem günahsız bir kadına büyük bir fenalık olacak...

Bu sözlerimden bütün bütün şaşıran Efendi, gözleri kâğıda dikilmiş olarak daldı, kaldı. Ne yapacağını kestiremiyordu. Onun bu şaşkınlığını ve kararsızlığını görünce hemen döşekten fırlayıp kâğıdı aldım. Lambanın yanma götürdüm. Bu, kopya kâğıdı gibi ince di. Üzerinde mor kurşun kalemiyle yazılmış şu satırlar gözüktü:

«Efendi!

«Maddeden sıyrılmış olmanın bana verdiği kolaylık ve «görünmezlik dolayısıyle her solukta sizinle birlikteyim. Kış-«kırtıcı isteklerine boyun eğen her insan, Şeytan'ın 'mürit' i-«dir. Seni Şeytan'dan uzaklaştırmaya, Rahman'a yaklaştır-«maya uğraşıyorum. Dünyadaki eşinden sevgini kes. Ahret-«teki eşinin aşkı bütün somut ve soyut varlığını kuşatmıştır. «Dünya nikâhı seni benden başka bir kadına helâl kılamaz...

«Bu gece aranızda kötü bir günahın işlenmesine göz açı-«mı kaldı. Korkunç sonucu niçin düşünmüyorsun? Böyle bir «kendini tutamama tehlikesine bir daha düşmemek için «eşinle odanızı ayırınız. Emrim kesindir.

Ayrılması düşünülemeyen eşin

Emine Binnaz.

Ben bu satırları yüksek sesle okurken kocamı bir titreme aldı. Artık işin şakası kalmamıştı. Bazı tasavvufî ve soyut cümlelerin anlamlarını pek anlayamadık: «Ahretteki eşi-

nin aşkı bütün somut ve soyut varlığını kuşatmıştır.» deyişi bazı cinci hocaların ağızlarından işitilen anlamı kapalı sözlere benziyordu. Hele: «Dünya nikâhı seni benden başka bir kadına helâl kılamaz» sözü hiç bir bakımdan kabul edilemezdi. Fakat itirazımızı hangi savcıya karşı edecek idik. Karşımızda ruh adına kendini türlü tuhaf biçimlerde duyuran bir hayalden başka bir şey yoktu. O hayal ki söylüyor; fakat dinlemiyordu.

XXI

(İsprit) Başkanıyle Tartışma

İSTER istemez, o geceden başlayarak eşimle odalarımızı da ayırdık. Her buyruğuna böyle boyun eğdiğimizi gördükçe Aziz Olmayan Ruh'un büsbütün şımararak yakında Naşit Nefi Efendiden boşanmamı da isteyeceğini biliyordum.

Gece odamda yatmak için İrfan Kadını yanıma verdiler. Ben korkumdan bu can yoldaşıyle de yetinmeyerek babamın evinden bir hizmetçi daha getirdim.

Naşit Nefi Efendi, o odasında tek başına, evet yapayalnız yatıyordu. Cadı Karı, kocamı elimden aldı. Zavallı adamı böyle tek başına yatırması, geceleri gidip o talihsizin koynuna kendisi girmek için miydi? Bende bayağı şiddetli bir kıskançlık başladı.

Sabahları eşim, kaleme gidinceye kadar ancak bir an görüşebiliyordık. Çehresi, derin bir tasa ile günden güne zayıflıyor, soluyor; saçında, sakalında aklar beliriyordu. Her gün geçtikçe artık anlıyordum ki benim odadan atıldığımdan sonra Efendi için yeni, işitilmemiş, korkunç bir çeşit evlilik başlamıştı. Onu odasında artık yalnız bulunca Cadı, sade koynuna değil, zavallının gönlüne, ruhuna, bütün damarlarına sızmakla bütün gövdesini baştan başa kaplayarak bu talihsizi her an benden biraz daha uzaklaştırıyor; ahrete, mezara, kendine yaklaştırıyor; dünyadan çekip götürüyordu.

Bu işitilmemiş felâketten adamcağız kurtulamayacak

mıydı? Bunun hiç çaresi yok muydu? Kendisiyle görüştüğüm kısa anlarda, hüddamlı hocalara, ruhlarla ilişki kurduğunu iddia eden kimselere baş vurmasını öğütlemekten geri durmuyordum. Denize düşen yılana sarılır derler. Anlatılamayan; fakat gözlerimin önünde olup biten bu tuhaf, bu acıklı hallerden sonra ben de bayağı aptallaşmış; eskiden inanmadığım birçok boş şeyleri var, olur saymaya başlamıştım.

Bu öğütlemelerim, sonunda etkisini gösterdi; meyvesini verdi. Bir gün Efendi bana dedi ki:

— Şükriye, üstelemelerin üzerine birçok yere baş vurdum. Sonunda şehrimizde bir «ispritizma» derneği buldum. İleri gelen üyelerinden biriyle dost oldum. Olup bitenleri uzun uzun anlattım. Bu zat çok şaştı. Böyle hırçın, kudurgan ruhları, büyük egemen ruhların erkiyle yakalatıp uslandırılabileceklerini söyledi. Beni başkanlarıyle görüştürecek.

Eşim birkaç gün sonra:

— Derneğin başkanıyle görüştüm. Sayın bir zat... Birnaz'ın cadılığı olayını pek tuhaf buldu. Bu mesele ile uğraşacağına söz verdi.

Müjdesini getirdi. Sonra da bir akşam bizim yalıda derneğin toplanacağını haber verdi. Gerçekten üç gün sonra bizde toplandılar. Yarısı Frenk, yarısı Türk yedi, sekiz kişi geldi. Konukları en geniş yerimiz olan mabeyn odasına aldık. Beyefendinin müsaadesiyle iki hizmetçimle birlikte çubukluğa saklandım. Çünkü içeride edilecek sözleri hep işitmek istiyordum. Çubukluğa tahtaposun penceresinden girilebiliyor; kapısına kulak verilince mabeyn odasında edilen lakırdılar eksiksiz işitilebiliyor ve azıcık baş uzatılır ise içerisi de görülebiliyordu.

O geceki toplantıya babamı da çağırdık. Babam pek inatçı ve Frenklerin «septik» dedikleri yaradılışta bir adamdı. Bu denli apaçıklıklara karşın o, hâlâ bu cadı meselesini,

Binnaz Hanımın mezardan çıkışının dışında olasılarla açıklamaya uğraşıp duruyordu.

Gerçek ne ise bu gece bir dereceye kadar anlaşılacak; Binnaz Hanımın ruhu çağrılarak, kendinden sorulacaktı. Ben çubuklukta baştan ayağa kulak kesildim. Meraktan çatlıyordum.

Toplantı başladı. Fakat babamın itiraz eden gürültülü sesi bütün seslerin üstüne çıkıyordu. Dernek başkanına diyordu ki:

— Bay başkan, ölüm, «istisna» kabul etmeyen bir genel kanundur. Hatta her dilde bu gerçeği pekiştiren: «Ölen dirilmez», «giden geleydi babam gelirdi» gibi atasözleri vardır. Bunun Fransızcası da:

«İl n' ya que les morts qui ne reviennet pas. (proverp)i olacak sanırım. Gerçek böyle iken nasıl olup da bizim Binnaz Hanım, denildiğine göre, mezarından çıkarak böyle herkesi birbirine katıyor.

Başkan — Efendim, biz buraya meselenin bu yönünü çözmek için gelmedik. Bu tartışmada yüzyılımızın düşünürleri henüz bir açıklığa eremedi. Bu, çok uzun sürer bir niteliktir. Bizim bu geceki toplantımız, kendinden açıklamada bulunmak üzere bir ruhu davet içindir.

Babam gülerek:

— «Davet» demeniz hoş...

Başkan — Neden?

— Efendim bu dünyanın hali bir (devr-i daim) den ibarettir. **Yenilik** diye insanlar kendilerini aldatıp duruyorlar. **Yenilik** yok. Eskimiş, unutulmuş düşünceleri, başka birer ad takarak, yeni adıyle ortaya çıkarıyorlar. İşte **yenilik** bu. Siyasette öyle, modada öyle, tarihte öyle, her şey öyle... Büyük İskender çağı ne ise Napolyon da o... Şimdiki de o...

— Tuhaf şey... İskender çağında buhar gücünü makinelere uygulama var mıydı? Elektrik... Radyum... X ışınları ve benzerleri hep bunlar tanınmış mıydı?

— Aman efendim, ağzı kapalı, ateşte kaynayan bir tencerenin kapağının kımıldadığını gören insanlar, kızgın su buharında bir güç bulunduğunu, yüzyıllardan sonra keşfederek makinelere uygulamaya kalkışmışlar. Pek geç yararlanılmış bir insan anlayışı, buluşu... Oysa buhar doğadaki rolünü yaradılışla birlikte oynayıp duruyordu. Bu yeni bir şey değil... Ataklığımı affedersiniz. İşte sizin «davet» deyimi de öyle...

Başkan — Bir şey anlayamadım...

Babam — Efendim, memleketimizde cinci hocalar, eskilerden beri, bu «davet» özel deyimini kullanırlardı... Birtakım saf istek sahipleri ellerinde, avuçlarındakini bu davetlere harcadıkları halde içlerinden amacına ermiş olanı hemen görülmemiştir. Eski cincilerin yerine şimdi (ispritizma, manyetizma, ipnotizma) cılar çıktı. Öncekiler cinleri, perileri çağırırlardı. Bu şimdikiler ruhları çağırıyorlar. Yine o yorucu özenme, yine o davet. Fakat lütfen teşrifleri salık verilen sayın davetlileri ortalarda gören yok. Hep laflar o laf... İddialar o iddia... Yalnız sözün biçimi değişmiş. Adlar değiştirilmiş...

Başkan — Ruhlara inanmıyor musunuz?

Babam — İnanacağım bir şeyin niteliğini tanımak isterim...

Başkan — Niteliği ispat edilememiş şeylere ne diyeceksiniz?...

Babam — Bunlar için düşünürüm... Çok düşünürüm...

Başkan — Nitelikleri bilinmediği için ısıyı, ışığı, elektriği ve benzerlerini inkâr mı edeceksiniz?

Babam — Belirtilerinin, etkilerinin kılavuzluğuyle bu güçleri anlıyoruz. Yani bunlar beş duyumuza değiniyorlar. Dinin, felsefenin konu edindiği ruhu bir yana bırakalım. O, konumuzun dışındadır. Şu sizin davetle gelip kovmakla gitmeyen ruhlarınızı aklım almıyor.

Başkan — Bu olasılar evreninde sizin aklınızın alamadı-

ğı daha birçok şey olabilir. Sizin inkâr edişinizle ya da kavrayamayışınızla onların varlıkları bozulmaz. Ev sahibi, damadınız Naşit Nefi Efendi, ölmüş eşinin azgın, saldırgan ruhundan yakınıyor. Rahatsız eden bu ruhun yaramazlığından bir ev halkı, bir mahalle ahalisi, hatta köyde oturanların bütünü yakınıyor... Buna ne diyeceksiniz? Ortada hiç bir yakınma nedeni yok mu? Hep bu söylentiler sizi aldatmak için uyduruluyor kanısında mısınız?

Babam — Yapanı belirsiz birtakım şeyler olup gidiyor. Bunlar inkâr edilemez. Fakat bakalım bu tuhaf işlerin bir ruha yükletilmesi doğru mudur?

Başkan — Asıl yapan ruh değil de ya nedir? Sizin bu konuda yeni bir keşfiniz var ise söyleyiniz. Biz de yanlışımızı anlayarak gidişimizi düzeltelim. Bilgisizliğimizi açıkça söyleyelim.

Babam — Estağfurullah sayın başkan... Sizin ruh adına birtakım işleri yüklediğiniz güç hakkında hiç bilgim yok... Bu yoldaki bilgi ve uzmanlığınızdan yararlanmak isterim.

Başkan — Şimdi Binnaz Hanımın ruhunu davet edeceğiz. Kendisinin davetimize gelip sorularımıza gereken cevapları vermesiyle olup biten belirtileri göreceksiniz.

Babam — Ruhun belirtisinden önce, (isprit) lerce varsayılan özelliklerini anlamak isterim...

Başkan — Cesetler geçici, ruhlar kalıcıdır. Bizim için bu, asla şüphe götürmez bir gerçektir.

Babam — Sözleriniz düşüncelerime aykırı da olsa hiç birine itiraz etmeyeceğim. Yalnız bu meslekteki kanılarınızı öğrenmek merakındayım... Ceset, geçici olduktan sonra ruhun kalıcı oluşu sizce ne ile tanıtlanmıştır? Deneysel yöntemi buna uygulayabiliyor musunuz?

Başkan — Hayır uygulayamayız... Uygulasak da kesinlikle tanıtlanamaz.

Babam — Ruhlar nereden gelip nereye giderler? Ve gövdeden ayrıldıktan sonra oluşları, huyları nedir?

Başkan — Bunlar derin ve bilinmez sorunlardır. (İsprit) görünen bazı şarlatanlar bu sorunlara cevap vermeğe uğraşarak büsbütün zihinleri bulandırmışlardır. Ruhlar, gövdelerden kurtulduktan sonra yerçekimine bağımlı kalıyorlar mı? Yeryuvarlağı, yaradılışından beri geçtiği bir noktadan bir daha geçmemek üzere uzay içinde bir top güllesinden yetmiş üç kez daha hızlı bir atılışla uçup gitmektedir. Ölüm olayı ile gövdelerden ayrılan ruhlar genel çekimin tutsaklığından da kurtuluyorsa dünyamız bu ruhları uzaya saçarak baş döndürücü yürüyüşünde devam ediyor demektir.

Babam — Uzaya saçılan bu ruhlar sonra ne oluyor?

Başkan — Besbelli sonsuz uzayın o noktasından başka bir gezegenin geçişinde o evrene geçerek başka gövdelere giriyorlar...

Babam — Genel tutsaklık adını verdiğiniz kapsamlı çekim kanunundan özgür kalacak derecede gövdesiz olan ruhlar, nasıl olup da başka bir evrene çekiliyorlar. Hem gövdeyle ilgileri olmayanları biz hangi duygumuzla duyabiliyoruz- Ya da o gövdesizler, varlıklarını bize ne yolla duyuruyorlar?.

Başkan — Efendi, her «tarikat» ta başlangıç, orta, son ya da olgunluk vardır. Yeni girenler, başlangıç için zihin yormadan, ortaya yükselecek kadar hizmet anıklığı göstermeden olgunluğun sırlarını derinleştirip anlamaya kalkarsa elbette bir şey anlayamaz. Ve bu hali, tıpkı alfabe görmeden yüksek edebiyat sanatlarından ince anlamlar sökmeye uğraşan bir aymazın boşuna çaba harcamasına benzer. Bu aymazlığı gösterir ki böyle bir adam için olgunluk yolu sonrasızlığı dek kapalıdır.

Babam — Ruhu, deneysel bilimlerden hiç birinin erişemeyeceği kadar soyutlaştırdıktan sonra onu danışma toplantınıza davet ediyorsunuz. Gövdesel olmayan ve öyle sayılan bir şey uzay boşluğunu dolduran töz içinde bile bir titreşime yol açamaz. Bununla duygu ve düşünce alışverişi nasıl olabiliyor? Anlaşılamaz. Yerçekiminden kurtularak uzayda ka-

lan bir ruh, kendinden her an, bir top güllesinden yetmiş üç kez daha hızlı yol alan yeryuvarlağına elli yıl... Yüz yıl sonra nasıl zihinleri durduracak bir uzaklıkta kalıyor? Ve siz onu çağırır çağırmaz bu tasarlanamaz uzaklıktan nasıl koşup gelebiliyor? Hem varsayışınıza göre bu çağrılan ruh, yakınından geçen bir gezegene atlayıp bir ikinci gövdeye girmiş ise bu gövdeyi uykuda ya da cansız bırakarak mı bu çağrınıza geliyor? Dünyamız, ölülerin ruhlarını, bu uzay gezisinde, yoluna saçarak gidiyor ise hiç şüphe yok ki öbür gezegenlerden bırakılmış serpinti, yabancı ruhların bir kısmını da topluyor. Bir sonsuz değiş tokuşta bulunuyor. Yeryuvarlağından ayrılışı yüz yılı geçmiş ve öbür gezegende gövdelenmiş bir ruhu çağırdığınızda bu ikinci gövdesini nasılsa bırakarak buraya geliyor. Dünyamız üzerinde yüz yıl önceki dedeleri ve yakınları hakkında sorduğunuz sorulara karşılıklar veriyor. Demek ki yeryüzündeki yaşamını bütün bütün hatırlıyor. Bu varsayışa göre aramızda öbür gezegenlerden gelme göçmen ruhların sahipleri bulunmak gerekir. Niçin hiç birimiz başka evrendeki yaşamımızı hatırlayamıyoruz? Bu varsayışlarınız kabul edilince ucu bucağı gelmez birçok sorulara yol açılır. Meselenin içinden çıkılmaz. Gövdesel olmayan, sadece tasarlanmış bir şey, inceleme alanına konamaz. Biz ruhun varlığını ancak bir gövde içindeki belirtileriyle anlıyoruz. Ruhun niteliği araştırma konusu edilecek ise ancak birleşmesiyle belirtileri anlaşılabilen gövde içinde iken incelenmelidir. Gövde sağ iken ruhun ne olduğunu anlayamaz isek bu dünya yuvasından öbür dünyaya uçuşundan sonra gerçeği bulmak için arkasından zihin göndermek pek boşuna olur. Ruhsuz gövde nasıl eriyip gidiyorsa, gövdesiz ruh da —bizim gibi beş duyularının yardımından başka yolla düşünemeyenler için— anlamsız bir kelime olur.

Başkan — Ruhların, uzaya saçılmayıp da dünyamızda yerleşmeleri farz edilse, mesele, bir olasılık biçimine girmiş, akılla kavranmış olur mu sanıyorsunuz?

Babam — Bilmem... Bu konuda bilgi ve yetki sahibi değilim.

Başkan — Yeryüzünde günde yüz bini aşkın ölüm oluyor. Bu sayı yılda 36 milyona, bir yüzyılda 3 milyar 620 milyona ve on yüzyılda 36 milyara ve şuna ve buna ulaşır. Yeryüzünde oturan bu görünmezler nereye dolar? Bu artış karşısında zihinler bunalıp da bu kadrodışı kalanlara bir çıkış yeri bulmak gerekirse birikmiş ruhların yeryüzünde öbür gövdelere girmelerini bir bakıma kabul etmek zorunlu olur...

Babam — Sayın Bay Başkan, affedersiniz bu biriken şeyler ne yapıdadır? Onu anlamak isterim.

Başkan — Söyleyeceğim... Asıldan sonra «itizal»[1] de vardır. Avrupa ruh «Mutezile»[2] leri derler ki insan ölülerinin bütününden, ölümden sonra bir artçıl yaşam, yani ruh diriliği kalmaz. Bunlar hayvanlar gibi gövdeleriyle birlikte büsbütün sönerler. Bu türlerin ruh (cevher)leri o denli dayanıksız ve hiçtir ki kendilerinden duyguya, düşünceye değinecek bir iz kalmaz. Bunlar için kimya ve geometri bakımından bir tanım bulunamaz. Nasıl anlatayım? Bunlara oranla bir oksijen zerresi, bir kaya kadar sert ve dayanıklı kalır. Bu çeşit arık ruhlar, evreni dolduran töz içinde hemen hemen eriyerek ruhlara ilkel madde olması için genel hazineye gecerler.

Babam — Affedersiniz Bay Başkan, şu buyurduklarınız bana, fenne uymaz, birtakım kendinize özgü sözler gibi geldi. Gövdesel olmayan bir şey için ilkel madde deyimini nasıl kullanıyorsunuz?..

Başkan — Hiç ve «adem» gibi yoklukları anlatmak için de her dilde kelimeler, adlar yaratılmıştır. Bir yokluk yoklukla bildirilemez. Buna kuruntu maddesi de diyebiliriz.

Babam — Demek ki deminden beri olan sözlerimiz ku-

---

1) İTİZAL: Genel inanıştan ayrılış, sapış...

2) MUTEZİLE: (Buradaki anlamı) Genel inanıştan ayrılan, genel tutuma aykırı bir yola sapan...

runtular üzerine!.. Öyle mi? Tuhaf şey... Aman anlatınız bakalım bu kuruntularla hangi kuruntuya dayanan gerçeklere ereceğiz? (Arık ruhlar) deyimine bakılırsa (güçlü ruhlar) da bulunması mantık bakımından zorunlu olur.

Başkan — Evet...

Babam — Açıklayınız rica ederim.

Başkan — Öbür türlü «Mutezile'ler gövdelerden sonra ruhlar kalıcı iseler bu ruhlar ne oluyor. Nereye gidiyorlar?» sorusuna şu cevabı verir: «Salt uzayla zamanın, madde ile ilgili duyularımıza oranla olan koşulları, bu iki şeyin gerçek tabiatları hakkında bize doğru ve sağlam bir fikir veremez. Çünkü bizim duyu araçlarımız ve değerlendirmelerimiz madde ile ilgili ve görevlidir. Ruh ve düşünce gibi şeyler ise bir yer tutmazlar...» Bununla birlikte saf ruh, salt ruh olamaz diyenlerin iddiaları da yabana atılamaz. Ruhun varlığı, ancak bir yer tutan maddeye ilgilenmekle tasarlanabilir. Denebilir ki ruhlar arasında da eşitlik yoktur. Yüce ruhlar, bayağı ruhlar vardır...

Babam — Aman Bay Başkan, tinsel yaşam için de bir eşitsizlik çıkarmayınız. Çünkü dünyada bu davadan bıktık. Ahrette de bunun derdini çekmeyelim.

Başkan — Evet... İnsanoğullarından kimileri, varlıklarından hemen haberli değil gibidirler. Hayvanla insan arasında bir hayat geçirirler. Yüce ruhlar ise kendilerinden haberlidirler. Bunlar dünya yaşamlarında olduğu gibi ölümden sonra da kişiliklerinin bütününü koruyarak evrenden evrene gidip gezerler ve gövdeden gövdeye girmekle olgunlaşma devirlerinin ardından cevherlerini ve değerlerini artırırlar.

Babam — Bu sözlerinizi bilime ve fenne, akla ve mantığa o denli aykırı buluyorum ki itiraz etmeyeceğimi önceden ileri sürmeseydim şimdi öfkemden barbar bağıracaktım.

Başkan — Öfkeyle tartışılmaz.

Babam — Ama bir sözünüz ötekini bozuyor; dayanılmı-

yor ki... Önce ruhları, cisimle ilgisiz farz ettiniz. Sonra bunlara biraz maddelik vermeğe kalkıştınız. Bir insanın ölümden sonra kişiliğini yitirmeksizin gövdeden gövdeye geçerek öle dirile, öle dirile olgunlaşma evreleri geçirmesi, evrenden evrene dolaşması eskilerin «tenasuh» sözlerine benziyor. Yeniçağ feylesoflarından kimileri, Budistlerin, Brehmenlerin tutumlarını ve inanışlarını biraz başka biçimde uyandırmaya uğraşıyorlar. Bu sözler çok kez söylenmiş; fakat insanlık için kesin bir kazanç ortaya çıkmamıştır. Eflâtun (Fedon) adlı yapıtıyle bu düşünceyi savunmuş; Lamartin'e de (Sokrat'ın Ölümü) adındak felsefî manzumesi Fedon'dan esinlenmiştir. Ölüm, yaşamdan geldiği için yaşamın da ölümden doğduğu temeline dayanan felsefe... İnsan yeniden bir şey öğrenmezmiş; önce başka bir evrende bildiklerini hatırlarmış... Filan falan... Bunlar eski nağmeler. Biz sizin mesleğinizden akla, fenne uygun gelir, katkısız bilgiler istiyoruz. Ruh gövde ile olan ilgilerinden sıyrıldıktan sonra nasıl işitiyor. Nasıl görüyor? Kendinde koklama, dokunma duyuları nasıl bulunuyor? Ve sizinle nasıl ilişkiler kurabiliyor? Ruhların belirtileri konusunda en önce insanı düşündüren yönler bunlardır.

Başkan — Bu gibi konularda kendi duygu ve düşüncelerimizi gerçek sanarak incelemelere girişmemiz yanlıştır. Örneğin bizim gövde yapımıza ve duyularımıza göre hava katı bir cisim değildir. Zahmetsizce hava içinden geçebiliriz. Fakat bir demir kapıdan geçemeyiz. Elektrik için ise iş tam tersinedir. O, demirden geçer gider. Fakat hava ona geçilemez gibi gelir. Demek elektrik için hava zor geçilir bir katı cisim, demir ise kolay geçilen, katı olmayan bir madde... Cam elektrik için yoğun, (manyetizm) için saydamdır. Gövde kasları, giydiklerimiz ve tahta X ışını için saydam ve cam ise yoğundur. Bunun için kendi duyularımızı sağlam ve yanılmaz bir doğa ölçüsü sayarak her şey hakkında kesin yargılar vermeğe kalkışır isek çok aldanırız. Bilim ve fen dediği-

niz şeyler de daha pek başlangıç durumundadır. Güvenilmez.

Babam — Efendim, fennin kimi yönlerdeki güçsüzlüğü, anlaşılamayan şeyleri onun aleyhinde birer kanıt gibi kullanmaya bir etmen olamaz.

Başkan — Bizim meslek ve inancımızı birkaç sözle size özetleyeyim: Birincisi gövdeden soyutlanmış olarak ruh vardır. İkincisi ruh, henüz fence bilinmeyen yetkilere sahiptir. Üçüncüsü, ruh, duyu örgenlerine gereksinmeksizin uzak yerlerden belirtide bulunabilir. Evet doğada, çeşitli etkinlikte bulunan bir tinsel öğe vardır. Ve bunun temeli bizim henüz bilgimiz dışındadır.

Babam — Birkaç kişi bir araya gelip de ellerini belli koşullarla bir tahta masa üzerine korlar ise gizli bir kuvvet doğuyor. Bu kuvvet etkeni bilinmez birtakım kıpırdanışlara, tuhaflıklara sebep oluyor. Buna ruh ve sinir akımı, her ne derseniz deyiniz; bunun varlığını kabul ederim. Fakat gerçek niteliği keşfolunmamış bu kuvveti ruhlara yüklemekle birçok şarlatan (medyum) ların ellerinde mesele, türlü türlü tuhaf ve doğaya aykırı biçimlere sokularak türlü çürük sanılara yol açılıyor. Bu kuvvetin bilinmezliğini, basit akılları aldatma aracı olarak kötüye kullanmamalıdır. Bir masa, kimsenin eli dokunmaksızın kıpırdanıyorsa bu kıpırdanışı ölmüş dedemin ya da büyükanamın ruhuna yüklemekte anlam yoktur. Çünkü masayı, etrafında bulunan kimselerin sinir akımları mı oynatıyor. Büyükanamın ruhu mu? Toplanan kimseler masayı nasıl oynattıklarını kendileri bilmedikleri halde bunda büyükanalarının ruhunun etkisi bulunduğunu nereden anlıyorlar?.. Bu bilinmezlik her iki taraf için de ispatı gerekli olan bir sorundur. Onun için ruhların yazdırması yoluyle ortaya çıkarılan yazılar, yapılan sorular, cevaplar, çözülen meseleler ciddî bir gözle görülecek şeyler değildir. Bilirsiniz ki eski çağlarda iki devlet savaş sonucunun nasıl çıkacağını anlamak için savaştan önce (orakl, hatif, kâhin) gibi kayıptan haber veren kimselere baş vururlar; fal

açmalardan sonra savaşa başlarlardı. O zamanlar, insan zihinlerinin çocukluk anları idi. Şimdi biz böyle fallara güleriz. Mademki (ispirit)ler böyle büyük sorulara cevap vermek kudretini iddia ediyorlar; niçin Rus hükümeti Japon'larla savaşa başlamazdan önce beş on medyum ve (isprit) derneği toplayıp da bu bilinmezlikleri çözerek, o kocaman yenilgiden donanmasını, ordularını kurtaramadı? Sayın Bay Başkan, gelecek, siyasî tarihin örneksemeleriyle, mantığın tasımlarıyle belki biraz seçilebilir. Başka yolla bunu kimse keşfedemez. Keşfedicilik taslayanlar, ruh olsun insan olsun, şartlatandır. İnsanlara karanlık olan «gelecek», ruhlara neden apaçık oluyor? Ölümden sonra şimdiki zamana, geleceğe değgin bütün Tanrısal sırlar bunlara açılıyor mu? Doğa, bizden pek çok şey gizlemektedir. İnsanlar bilim yoluyle, fen yoluvle bu sırların içine girmek için uğraştıkça her yıl binlerce kurbanlar veriyorlar. Örneğin şu son yıllarda uçakçılık ilerledi. Önceleri adı bile yok iken ortaya bayağı bir fen ve sanat çıktı. Henüz kesin bir olgunluğa eremedi. Fakat anlaşıldı ki uculacak... Hava gemilerinin deniz gemileri derecesinde olgunlaşmaya doğru yürüdüğü görülüyor. Fakat nasıl? Doğa, bu sırrı bize açmak için daha içimizden çoklarını ölüm toprağına serecek. Yaradılış, sırlarını bize pek pahalıya veriyor. Öyle (ispirit) masası başma oturup tıkırtıları sayarak bugünden, gelecekten sırlar almaya uğraşmak saflıktır. Mademki bize bilinmezliklerden haber verecek iyiliksever ruhlar var imiş; niçin bunları çağırıp da, oğlum sınavdan gececek mi? Bu yıl aylığım artacak mı? Eşim kız mı, oğlan mı doğuracak? biçiminde çocukça seyler sorayım?.. Çözümlenecek ne önemli güçlükler var. Bugün Edison gibilerden tutunuz da mikrobiyoloji ile uğraşanlara dek bütün fencilerin laboratuvarlarındaki aralıksız çalışmalarını görseniz şasar ve üzülürsünüz. Niçin hanımın oğlan doğuracağını size haber vermek iyiliğinde, daha doğrusu versiz saçmalığında bulunan keşfedici ruh, bu fencilerden birinin kulağına eğilerek:

— Şu biçimde elde edilecek bir (serom) veremi kesinlikle iyileştirir, yolunda bir yardımda bulunmuyor? Yoksa ellerine geçen öğeleri söyletmek için yapma cehennemlere, gayya kuyularına, ısı, soğuk, elektrik işkencelerine sokup çıkaran fenciler, ruhlara danışmaya üşeniyorlar mı? İnanınız Bay Başkan, bir fen sırrını bulmak için yıllarla zihin yormaktan, sağlığını çürütmekten ise sekiz on kişi bir masanın başına geçerek ruhlardan gelecek cevabı sessizce beş on dakika beklemek yorgunluksuz bir iştir.

Başkan — Bu gibi önemli sorunlarda iki uçta dolaşan zihinler güçlüğü çözmeye elverişli değildir. (İspritizma) nın da bir tarihi vardır. Bu konu ile, adları fennin defteri başında kıvançla yazılı, herkesçe tanınan büyük kimseler uğraşmış; bunlar rastladıkları tuhaflıkları fen ile uzlaştıramamakla birlikte yumuşatıcı açıklama yolları da bulamamışlardır. Çünkü ruh başlayınca fen susuyor. (Krookes, Varley, Morgan) gibi ve daha bu ayarda İngiliz bilginleri, gördükleri garip hallerin doğruluğunu, yani itiraz edilemeyecek durumda bulunduğunu ve bu olaylar için gövdelerden ayrılan ruhlar tarafından yapıldığını kabul etmekten başka bir açıklayıcı varsayışın bulunamayacağını bildirmişlerdir. Hele elektrik bilgini Kromvel Varley, tuhaf görünen bu olguların **sürmatürel** yani doğaüstü olmadığını iddia ediyor.

Babam — Böyle niteliği bilinmez, ispatı olanakdışı açıklanması güç işlerde herkes istediğini söyleyebilir. Mademki ruhçular, mesleklerine ilişkin güçlüklere birer açıklama yolu bulmaya, yani kulp takmaya emek harcıyorlar; cevaplarını gerçek sayamamaktaki özrümle birilkte, yine bazı sorulara verecekleri cevapları merak ediyorum. Örneğin ruh denince onda bir terbiye, bir kavrayış, yaşamüstü bir güç, bir buyruk geçirme, bir ağırlık, bir tinsel olgunluk tasarlıyoruz. Oysa şu masa başına çağrılan ruhların içinde pek hoppaları, zırzopları, set sepet diyenleri, abuk sabuk söyle-

yenleri, bayağı terbiyesizleri var. Lütfen bu yönü açıklar mısınız?

Başkan — Ruhlar, gövdelenmiş ya da gövdelenmemiş olsun; yani ister ölü, ister diri ruhu olsun hemen aynı yaradılıştadırlar. Örneğin hafif mizaçlı, terbiyesiz, bilgisiz bir adamın ruhu da aynı gidiş ve yaradılışta olur. Günde binlerce insan ölüyor. Bunlar içinde bilginden, erdemliden çok bilgisiz ve uygunsuzlar var. Bu ruhların ölümden önceki nitelikleri ne ise öldükten sonra da yine odur. Değişmez...

Naşit Nefi Efendi söze karışarak:

— Bu sözünüzü kabul ederim. Eşim ölü Binnaz Hanım sağlığında densizlik, takılganlık, tedirgin edicilik, huysuzluk bakımından her ne ise ölümünden sonraki belirtilerinde yine bütünü bütününe öyle görünüyor.

Babam — Bay Başkanın söylediği kuram uygulanarak damadım tarafından kabul edildi. (İspirit) lerin bütün gerçekleri işte böyle kolaylıkla belli oluyor galiba... Dünyada **sürnatürel** yokmuş... Her önermede, gereğine göre, bir doğrulama ya da geri çevirme ile iddia tanıtılanmış olup bitiyor.

Başkan — Evet (sürnatürel) yoktur. İsviçreli Alşimi doktoru (Paracelse) ten sonra Almanya'nın ünlü edibi Göte ilkel yaratıklardan, hava perilerinden, define, hazine koruyucusu tılsımlı cinlerden, karakoncoloslardan söz etmiştir. Bunlar var, ve hem de doğal olmayan yaratıklardan değil; doğallardandır. Varlık evreninde, doğadışı bir şey olamaz. Doğa bu yaratıkları kapsamıştır. Bunlar onun üstüne nasıl çıkabilirler ki doğaüstü olsunlar? Bunun için bu sorunu incelemek ve araştırmak fennin ödevidir.

Babam — Şimdi Binnaz Hanımın mezarından çıkıp çocuklarına yemiş getirmesi, kocasına gözdağı mektupları göndermesi doğal işlerden midir?

Başkan — Bu haller gerçekten olmuş ise doğal olmak zorunludur.

Babam — Aman Bay Başkan, ben pek sinirli bir adamım; katlanışımla bu denli oynamayınız. Başka ölüler mezarlarında çürüyerek toprak olurlarken Binnaz'ın giyinip kuşanarak diri kocasının eğilimini çekmeye uğraşması, ortağından kocasını çekip almaya kalkışması nasıl doğal hallerden olabilir?.. Ölüm doğanın sarsılmaz salt kanunudur. Ayrıcalık kabul etmez.

Başkan — Beyefendi, kuru iddia ile dava kazanılmaz. Gözümüzün önünde geçerek olağanüstü görünen bazı işlerin doğal hallerden olduğunu biz ruhçular iddia ediyoruz. Bu iddiamızı kabul etmiyorsanız aksini ispat ediniz. Bendeniz (sürnatürel) yoktur diyorum. Bu davamı mantık yoluyle size ispat ederim...

Babam — Buyurunuz. İspatınızı bekliyorum...

Başkan — (Sürnatürel) ne demektir. Doğal kanunların daha doğrusu doğal kuvvetlerin üstünde, dışında olan demek değil midir?

Babam — Evet...

Başkan — Örneğin yüksek bir dağdan bir vadiye, dereye, göle, denize şarıl şarıl su aktığı çok kez görülmüştür. Fakat bir vadi ya da dereden bir dağın tepesine doğru bir ters akışla dişli şimendifer gibi bayır yukarıya su aktığı görülmüş müdür?

Babam — Hayır...

Başkan — Böyle bir şey görür isek ne deriz?

Babam — Sürnatürel...

Başkan — Çünkü bir ırmak ya da nehrin yokuş yukarıya akması çekim kanununa büsbütün aykırıdır. Fakat böyle doğaüstü sanılan bir şeye rastlar isek bendeniz diyorum ki işte bu (sürnatürel) değildir...

Babam — Acayip!

Başkan — Acayip de değildir.

Babam — Ya nedir Allahaşkına?.

Başkan — Bizim o güne dek görmemiş olduğumuz bir doğa olayıdır...

Babam — Irmağın bayır yukarı harıl harıl akması...

Başkan — Evet...

Babam — Bir insan ruhçulardan olmazdan önce sabırlı, geniş gönüllü olmaya, bütün doğa kanunlarının tersine döndüğünü görse asla şaşmamaya alışmalı demek olacak..

Başkan — Şüphe yok...

Babam — Bu geniş yüreklilik, bu dayanıklılık elimden gelmez...

Başkan — Öyle ise böyle sorunlarla uğraşıp da ne kendinizi, ne de başkalarını üzünüz...

Babam — Ona da söz veremem...

Başkan — O halde merhamet buyurunuz. Bir ırmağın yokuş yukarı aktığını görsek, böyle bir garip olay karşısında bulunsak... ne diyeceğiz? Bunu nasıl açıklayacağız?. Bunda iki olasılık var: Ya o su yokuşa çıkmıyor da bize öyle gözüküyor; ya da gerçekten çıkıyor. Çıkmıyor da öyle gözüküyor ise yanlışlık suyun akışında değil; görme yanıltısı bizdedir. Onun için nitelikte bir sürnatürellik yok. Gerçeğe varmak için görüşlerimizi düzeltmeğe uğraşmalıyız. Suyun ters akışı bir gerçek ise; yani gerçekten oluyor ise olayda yine doğaüstülük yok. Çünkü olan bir şey doğadışı sayılamaz. Bu görülen olay görünüşte çekim kanununa uymuyor görünüyorsa demek ki meselede (sürnatürel) lik yok. Bizim anlayamadığımız bir önemli yön var. Doğaüstü deyip işin içinden çıkmamalıyız. Maddenin içyüzünü araştırmalıyız... Böyle ters akan suyu yerin çekim merkezinden daha zorlu bir güç, ters yöne çekiyor demek olur. İşte bu gücü bulmalı... aklımızın ermediği şeyi inkâr etmemeliyiz. Örneğin telli telgraf icat olunmazdan önce bunun telsizi ile çok uzaklardan konuşulabileceği iddia olunaydı kim inanırdı? Ya da ellerin-

de telsiz telgraf araçları bulunduğu farz olunan iki kişi, önemli bir iş üzerine iki memleket arasında üç dört günde gelecek bir haberi birkaç saniyede yaymış olaydılar bunlar, büyücülükle suçlandırılmazlar mıydı? Fennin fetihleri bugün (sürnatürel) derecesinde bizi şaşırtacak, kim bilir, daha ne kadar şeyleri avcunun içine alacak; açıklayacak ve yararlanmamızı sağlayacaktır. Olağandışı sandığımız neler neler olağanlığın sınırı içine girecektir.

Babam — Bay Başkan, bilimin, fennin fetihler alanı nasıl ve ne denli şaşırtıcı bir oluşla genişlerse genişlesin Mahşer gününden önce ölüler dirilmeyecektir. Buna inanınız.

XXII

Bir Şehit Ruhunun Çağrıya Gelmesi

BABAMIN bütün itirazlarına cevap verilmek gerekse tartışmanın birkaç gün ardı kesilmeyeceği anlaşıldı. Dernek üyelerinden bazılarının araya girmesi üzerine bahis sona erdirildi.

Lambalar kısıldı. Orada bulunanlar büyük bir tahta masanın etrafına çepe çevre sıralandılar. Parmaklar bir piyanonun perdeleri üzerine uznır gibi eller dizildi. Yarı gölge içinde saygılı, işi oluruna bırakmış sessiz bir bekleyişle bir süre öyle durdular. Çok beklenmeden ruhlar geldi. Tıkırtılar başladı. Koca masa yerini değiştirir gibi oynuyor, dalgalanıyordu. Bu çağrı çemberinde bulunan babam birden bağırarak itiraz etti:

— Masa kendi kendine oynamıyor. Siz oynatıyorsunuz. Bazı ellerin masayı dürttüğünü seziyorum.

Başkan — Beyefendi, sizin gibi bir inançsızın içimizde bulunması bu geceki toplantımız için bir başarı sağlamaz. Sizi deneme çemberimizden çıkarmak gerekir. Fakat gönlüm, sizi böyle bir şey elde edemeden bırakmaya razı olmuyor. Elimden geldiğince aydınlanmanıza çalışacağım. Masanın başından hep çekiliniz.

Bu söz üzerine çember dağıldı. Masa ortada yalnız kaldı. İki üç arşın kadar medyum (Başkan) kendi de çekildi. Herkes kulağını vermiş, gözünü açmış, şaşılacak bir şeyin olacağını dikkatle bekliyordu. Birdenbire masanın ortasına

bir yumruk indirilmiş gibi bir vuruş gümledi. Babam şaşırarak sordu:

— Kim vuruyor onu?

Başkan — Bilmem... Ara da bul...

Babam — Kim vuruyor ise bir daha vursun...

Bir vuruş daha duyuldu. Babamın şaşkınlığı arttı. El uzatabilecek bir yerde masaya yakın kimse bulunmuyordu. Tavandan böyle bir vuruş aracının inmesine de ihtimal yoktu. Babam kuşkudan kurtulmak için eğilip masanın altına başını uzatarak:

— Rica ederim o vuruş yine duyulsun...

Vuruş işitildi.

Babam — Birbiri ardından üç kez daha...

Üç kez daha duyuldu. Babamın şaşkınlığı son sınırını aştı. Masanın altından çekildi. Bu şaşılacak şeyin gerçek yapanını bulabilmek için şaşakalmış bakışlarla gözlerini yerden tavana, odanın köşe bucağına dolaştırıyor; fakat bu araştırmaları, şüphesinin dağılmasına değil; büsbütün şaşkınlığının artmasına yol açıyordu. Sonunda, anlayamadığı bir işte çocukça sıkıcı bir görme, anlama merakı ile arasız aynı soruyu tekrar ederek safça sordu:

— Kim vuruyor bunları?

Başkan ağır, oturaklı ve hemen kesintili bir söyleyişle:

— Ruhlar...

— Hayır...

— Yine mi hayır?

— Evet...

— Ya kim vuruyor?

— Sizdeki (fors psişik).

— Sizin gibi ruhun varlığına bile inanmak istemeyen bir adam, bende bir (fors psişik) bulunmasını nasıl kabul ediyor? Bu da sizin için bir yenilgi başlangıcıdır.

— Belki... İnansam inansam işte ancak bu kadarına inanabilirim. Bundan ötesine değil...

— Ya inanmalı... ya da bu işte bir hile varsa göstermeli..

— Hile görmüyorum... Bu vuruşlar araçsız görünmezden geliyor gibi vuruluyor.

— Geliyor gibi mi? Hâlâ şüpheden kurtulamıyorsunuz.

— Ne yapayım? Zihnim, matematiğe alışkanlıkla beslenmiştir... Dimağım, iki kere iki dört eder kesinliğiyle ulaşamadığı şeyleri gerçek olarak kabul etmez...

— Ne yazık ki her gerçek, bu kadar açık matematik bir kesinlikle ve kolaylıkla gelip kendini takdim etmez. Bunları aramak ve çözmek için çok uğraşmak gerekir...

— İşte bendeniz de her gördüğümü kolaylıkla kabul etmiyorum.

— Bu gece sizi imana getirmelerini ruhlardan dilerim... Kendim de bu hayırlı iş için elimden geldiğince uğraşacağım... Masa başına buyurunuz.

Yine hep masanın etrafına dizildiler. Beş on dakika sonra masa kıpırdanmaya başladı. Başkan sordu:

— Gelen bir ruh mudur?

Ruh bir vuruşla[1]:

— Evet.

cevabını verdi. Masa ayağının her tıkırtısı bir harfe işaretti. Bu işte olağanüstü ustalığı bulunan derneğin yazmanı, bu bildirilen harfleri yan yana getirerek heceler kurmakla istenen kelimeleri yazıyor ve tıpkı telgraf makinesi başında muhabere edilir gibi ruhlar ile görüşülüyordu. Bu haberleşmeye alışık olmayanlara bile bir süre sonra harflerin hesabında bir zihin yatkınlığı geldi.

Muhabere sürüp gidiyordu:

Başkan — Kimsiniz?

Ruh — Girit'te şehit düşmüş bir subay

Başkan — Hangi tarihte ve hangi savaşta?

Ruh — Seksen dörtte... Eşkıya çarpışmasında.

---

[1]) Bir vuruş, evet; iki vuruş, hayır demekti.

Başkan — Adınız?

Ruh — Mustafa...

Başkan — Burada ne arıyorsunuz?

Ruh — Oğlumla kızımı...

Başkan — Oğlunuz nerede?

Ruh — Harp Okulunun son sınıfında iken öldü...

Başkan — Kızınız?

Ruh — Çocuk doğururken öldü.

Başkan — Siz ailece şehit imişsiniz. Bu iki yavrunuz şimdi nerede?

Ruh — Uzayda yüzüyor...

Başkan — Demek onlara kavuşayım derken bizim çağrımıza buyurdunuz?

Ruh — Evet...

Başkan — Ey sayın Şehit, içimizde inançsız biri var. Onu inandırmak için bize yardım eder misiniz?

Ruh — Ederim...

Başkan, babama dönerek:

— Beyefendi, şurada bir kitaplık var. Adını bize göstermeden rafların birinden bir kitap alınız...

Babam, kitap dolabını açarak içinden gizlice bir cildi aldı.

Başkan, babama:

— Kitabı alınız da saklı tutunuz...

Babam, cildi redingotunun ucuyle örttü.

Başkan:

— Ey ruh, Beyefendinin elinde saklı tuttuğu kitabın adını söyler misiniz?

Ruh — Naima Tarihi...

Başkan — Kaçıncı cildi?

Ruh — Birinci...

Reis, babama:

— Doğru mu Beyefendi?

Babam, şaşkınlıktan önce sararıp sonra kızararak:

— Evet doğru... Fakat...

— Fakatı ne oluyor?

— Kitaplığın sağ tarafında ikinci rafta duran Naima Tarihinin ciltlerine siz dikkat etmiş olabilirsiniz...

— Ne bana, ne de çağrımıza buyuran sayın şehidin ruhuna güvenemediniz... Peki Kitabı masanın altına sokarak rasgele bir sayfasını açınız...

Babam — Açtım...

Başkan — Ruh! açılan sayfanın rakamlarından binler sırasında ne var?

Ruh — Hiç bir şey...

Başkan — Yüzlerden?

Ruh — Bir.

Başkan — Onlardan?

Ruh — Sekiz...

Başkan — Birlerden?

Ruh — Üç.

Başkan — Demek açılan sayfa 183. yapraktır.

Ruh — Evet...

Başkan, babama:

— Aydınlığa götürüp açtığınız sayfanın numarasına dikkatle bakınız Beyefendi.

Babam, bakarak şaşkınlığından titreyen bir sesle:

— Evet 183...

— Buna ne diyeceksiniz?

— Hiç!..

— Yine mi inanmazlık?..

— Affedersiniz sayın Bay Başkan, bu kadarını ünlü Fransız hokkabazı (Kaznof) da yapardı.

— Saygı deyimleri kullanmanızı dilerim

— Hokkabaz, kötü bir deyim değildir. Hüner sahibi demektir. Bu tuhaflıkları benzetmek için başka bir kelime aklıma gelmedi. Bu yaptığınız sanki (kart forse) ye benziyor. İnsana kitaptan istediğiniz sayfayı açtırıyorsunuz...

— Demek ki ruh gelmesi, burada uydurma bir laf... Bu

olan şeyleri hep ben ustalığımla ve uyduran elimle yapıyorum...

— İşte nasılsa oluyor?

— Nasıl oluyor?

— Hiç aklımın ermediği bir yolda...

— Ya kabul etmeli... Ya da hilesini göstermeli...

— Hilesi... Ortada bilinmez bir kuvvet var. Türlü ad verdiğiniz bu kuvveti çeşitli yollarla kullanarak bizi hayretten hayrete düşürüyorsunuz.

— Bu kuvvet, benim sözümü nasıl dinliyor?

— Bilemem...

— Bu kuvvet, ruhtan başka bir şey midir?

— Bilemem..

— Demek bu tansıkların ruhtan çıktığına inanmış değilsiniz?.

— Gönül kanışıyle, tam bir şey diyemem...

Başkan, ruh'a:

— Sayın Şehit, bu inançsızın tereddütlerini görüyorsunuz. Kendisini utandıracak bir tansık gösteremez misiniz?

Ruh — Gösteririm...

Babam — Buyurunuz. Lütfünüzü bekliyoruz...

Hep masa başında idiler. Odanın boş bir köşesinde bir tıkırtı oldu. Bütün gözler oraya dikildi. Ta kuytuda gölgeler içinde duran büyük bir koltuklu, küçük dalgalar üzerinde sallanan bir sandal hafifliğiyle iki yanına yalpa vuruyordu. Herkeste çarpıntı başladı. Koltuklu titreye titreye sanki acıklı çırpıntılarla yerinden ayrılarak bir eğri çizgi üzerinde masadakilere doğru üç dört adımlık bir yer yürüdü, durdu. Cansız bir cismin kendi başına yürümesi karşısında, babamın şaşkın gözleri herkesten çok açıldı. Çünkü bu tansık özellikle kendini imana getirmek için oluyordu. Herkesi kaplayan yadırgama sessizliğini bozarak en önce babam atıldı:

— Bay Başkan, koltukluyu yoklamama izniniz var mı?

Başkan — İstediğiniz gibi yoklamada serbestsiniz...

Babam kalktı. Koltuğun, yürümesine yarayan görünmez

ince sicim ya da teller ile bazı taraflara bağlı bulunmadığına güvenebilmek için her yönünü dikkatle yokladı. Her türlü kıpırdatıcı, yürütücü araçlardan ve bağlardan hiç birinin bulunmadığını gördü. Ve aldığı izni kötüye kullanmaktan çekinmeyerek koltukluyu yakalayınca götürdü eski yerine koydu. Fakat sekiz on saniye geçmeden, babamın bu sıkı denetlemesi altında kotluk, aynı titrek yürüyüşle önce gittiği yere kadar bir daha yürüdü. Babam bir sinir taşkınlığı ve basbayağı bir öfkeyle koltuğa sarılınca yine eski yerine götürdü. Koltuk, babamın bu sinirliliğine karşılık sanki o da şiddetli bir gücenme göstererek öncekilerden daha çabuk sarsılan adımlarla o noktaya kadar bir daha yürüdü gitti.

Utanmış, yenilmiş babamın iki elleri yanlarına sarktı. Diyecek bir söz bulamadı. Başkan, üstün gelmenin kurumuyle babamı süzerek:

— Bir itirazınız?

— Tersine, bir dileğim var.

— Estağfurullah buyurunuz...

— İstiyorum ki bu kuvvet benim damarlarımdan, sinirlerimden geçsin... Yalnız benim ellerimin altında bulunan masa soracağını sorulara cevap versin.

Başkan — Sizdeki ruh akımı, tek başınıza masayı oynatmaya yetmez. Masa küçük, hafif olmalı. Birlikte iki ya da bir kişi bulunmalı...

Babam — Peki, benden başka iki kişi daha olsun..

Küçük bir masa getirildi .Başkanla babam, bir kişi daha başına geçtiler. Masa oynadı, birçok sorulara cevap verdi. Masanın babamdan yana gösterdiği kıpırdanışlardan çıkardığı sonuçla Başkan dedi ki:

— Beyefendi, sizde hiç ummadığınız derecede kuvvetli bir akım var...

Babam — Tuhaf şey!..

Başkan — Evet. İnançsızlığınıza karşın, ruh akımı siz-

de pek kuvvetli... Bir süre biraz çaba gösterirseniz tam yetkin bir medyum olabilirsiniz...

Babam — Tanrı esirgesin...

Başkan — Niçin?

Babam — Çünkü (medyum) sözü, bence dengesiz, deli kelimeleriyle anlamdaş gibidir.

Başkan — Yüzüme karşı söylemeyiniz hiç olmazsa...

Babam — Ben doğruluğu, nezaketten üstün tutarım.

Başkan — Ben de gerçeğin üstün gelmesi için gücenmelerimi sindirmeye uğraşırım.

Deneme masasının başından Başkan da çekildi. Bir kişiyle babam yalnız kaldı. Masa yine oynuyor, hep babamın tarafına eğiliyordu.

Sonunda babam öbürüne dedi ki:

— Aman kardeşim, rica ederim masayı benden yana böyle hızla itmeyiniz...

— Ant içerim ki ben zerre kadar itmiyorum. Masa sizden tarafa kendi kendine gidiyor. Bay Başkanın buyurdukları gibi sizde şaşılacak bir ruh akımı var.

— Aman demeyiniz.

— Emin olunuz...

— Şu garip ergimden yararlanarak bu kuvvetimi kendi kendime denemek isterim.

Başkanın söylemesi üzerine o kişi de çekildi. Babam masa başında yalnız kaldı. Parmaklarının uçlarını pek hafif dokundurarak biraz bekledikten sonra masa biraz kımıldadı. Fakat deminki şiddetle babamın tarafına yıkılır gibi olmadı. Bunu görünce:

Babam — Ben size demedim mi? Deminden masa itiliyordu. Bakınız şimdi o önceki gibi benim tarafıma devriliyor mu?

Üyelerden biri:

— Efendim, masa demin de itilmiyor; fakat iki kişilik

akımın etkisi altında oynuyordu. Siz masa başında yalnız kaldınız, hareket de azaldı...

Başka bir üye:

— Beyefendi herhalde kutlulanmalıdır; çünkü böyle ilk denemede masayı tek başına oynatmak her zaman rastlanır başarılardan değildir. İçimizden birinin, masaya dokundurmaksızın, elini yalnız elinizin üzerine koymasına müsaade eder misiniz?

Babam — Ederim.

Babamın eli üzerine başka bir el konur konmaz gerçekten masanın hareketi yine arttı. Babamdan yana eğilimler göstermeye başladı.

Orada bulunanlardan biri:

— Gerçekten bulunmaz kuvvet... İçimizde bir medyum daha var imiş de haberimiz yok...

Bir başkası:

— Beyefendiye yazı denemesi yaptırsak...

Babam — Yazı denemesi mi? Nasıl şey o?

— Önünüze bir kâğıt kor, elinize de bir kalem alır; kolunuzu gevşek, işlemez, hareketsiz kendi haline bırakır, beklersiniz...

Babam — E, sonra ne olur?

— Kendi dimağınızın isteğinden doğmayan bir dış kuvvetin etkisiyle eliniz ve kalem yürüyerek birtakım yazılar belirmeye başlar.

Babam — Deneyelim...

Babamın önüne yarım tabaka kâğıt koydular. Eline bir kalem verdiler. Kendi haline bırakmış olduğu kolu, yedi sekiz dakika sonra kendi isteği olmaksızın harekete ve kalemin ucundan harfler dökülmeğe başladı.

Başkan — Bu harfleri siz mi yazıyorsunuz?

Babam — Beni yazıyorum gibi görünüyor. Fakat ben yazmıyorum. Kolum sanki gizli bir güdücü tarafından yönetiliyor.

Başkan — Nasıl oluyor?

Babam — Önce kolunun üzerine hafif, yumuşak bir yün örtü örtülür gibi oldu. Sonra elim oynadı.

Babamın isteği dışında hareket eden kalemi, önce karalama yazan acemi bir çocuğun yazısı gibi (a b t s) biçiminde birçok tekrarlanmış harfler çizdi. Sonra (tat, yat, büt) gibi yalınçtan birleşiğe doğru heceler kurmaya girişti. Daha sonra (Merdiven, bunak, zifos, gebeş) gibi birbirini tutmayan tuhaf kelimeler dizdi, döktü. Sonra birdenbire (Behçet) adını yazdı.

Başkan — Bu adda bir tanıdığınız var mı?

Babam — Evet...

Başkan — Bu zat kimdir?

Babam — Ticaret ortağı...

Başkan — Durunuz bakalım, alt tarafı ne çıkacak?

Babam — Behçet Efendiden şiddetle beklediğim bir iş var. Eğer ondan söz edilirse çok şaşarım.

Babam sözünü bitirmeden kâğıdın üzerinde şu kelimeler belirdi:

İki güne kadar Halep'ten poliçe geliyor...

Hep birden yazıyı okudular. Bu cümle ağızdan ağıza dolaştı. Babamın artık hayretten ağzı açık kalmıştı. Başkan sordu:

— Ortağınız Behçet Efendiyle aranızdaki konu poliçeyle mi ilgiliydi?

Babam — Evet... Halep'te bulunan ortağımdan bir hafta önce poliçe gelecekti. Gelmedi. Merak ediyordum...

Başkan — Bu poliçenin gecikmesinden bizim haberinizin bulunmadığına ve böylece ruhlara bir şey söyletmemizin ihtimali olmadığına eminiz ya?

Babam — Eminim. Poliçenin iki güne değin geleceğinden benim bile haberim yoktu; siz bunu nereden bileceksiniz?

Başkan — Buna ne dersiniz?

Babam — Pes...

Başkan — Bizim ruhlarla ilişkimize ve ruhların olağanüstü keşiflerine artık kanmış bulunuyorsunuz ya?

Babam — Kanmış oldum. Fakat bu kanışım körü körüne değildir.

Başkan — Nasıl?

Babam — Bu meselede ayıklanacak çok taş var.

Başkan — Ne gibi?

Babam — Ruhlara yüklediğimiz bu doğaüstü durumların oluşlarında sizin de bilginiz benden artık değildir...

Başkan — Belki... Fakat bundan ne çıkar? Şu garip olayları inkâr edebilir misiniz?

Babam — Hayır...

Başkan — Haydi buna ruh demeyelim de bir bilinmez kuvvet diyelim. Bu kuvveti istediğimiz vakit çağırarak sorularımıza cevap alabiliyoruz ya?

Babam — Buna da ister istemez evet diyeceğim...

Başkan — Sizi inandırmak için yine kanıtlar ileri sürmeye başlayalım mı?

Babam — Hayır, gerekmez. Bu sorun, mantığa uyar bir dava değildir. Söz uzadıkça safsata çoğalır. Bunun içyüzünü aydınlatmak için gereken kanıtları kendim arar, bulurum. Uzun süre incelemelerle uğraşacağım.

Başkan — İstediğinizi yapabilirsiniz. Lâkin bu akşam sizden bir dileğimiz var.

Babam — Buyurunuz.

Başkan — Şimdi Binnaz Hanımın ruhunu çağıracağız. Ruhları çağırmanın ciddiliğine inanınız inanmayınız, toplantımızın dirliğini bozacak bir itiraza kalkmayınız. Bu gecelik kendinizi susturulmuş sayınız. Dileğimiz işte budur.

Babam — Yol göstermelerinizden yararlanabileceğim noktalarda itiraz niteliğinde olmayan sorularıma müsaade ederseniz başkaca hiç ağız açmamaya söz veririm.

Başkan — İstenen açıklamalar akla uygun olursa cevap alırsınız.

XXIII

Şarlatan Ruh

YİNE masanın çevresine dizildiler. «Ruhani» demeye hakkıyle yaraşan meclis üyeleri, usule göre ellerini uzattılar. Başkanın öğüdüne uyularak gündüzün odanın bir köşesine bir perde gerilmişti. Deneme masası bu perdeden bir metreden fazla bir uzaklıkta bulunuyordu. Kendi söylemesi üzerine (medyum) un ayakları birbirine iple sıkıca bağlanmıştı. Elinin birini babam, öbürünü de Naşit Nefi Efendi tutuyordu. Öyle ki onlar müsaade etmedikçe başkanın kımıldayabilmesine ihtimal yoktu.

Bu kez masa uzun bir bekleyişten sonra kımıldadı. Ayağın biri ahretle dünya arasında telgraf (manipülatör)ü görevindeydi. Ruhlar, odadaki karanlığın gösterilere yeter olmadığını bildirdiler. Büronun üzerinde yanan tek lamba daha çok kısıldı. Odayı hemen göz gözü görmez bir karanlık kapladı. Birdenbire köşedeki perde, kuvvetli bir rüzgârın etkisine uğramış yelken bezi gibi şişmeye, oradakilerin yüzlerine doğru savrulmaya başladı. Kendi kendime:

— Fırtına koptu; ortağım geliyor. Binnaz Hanım pek öfkeli... Bu gece ortalığı birbirine katacak galiba!.. dedim.

Bu sırada babam bağırdı:

— Suratıma bir el dokanıyor. Kimdir onu yapan? Rica ederim yapmasın...

Ruhların bu okşayıcı eli birkaç çehreyi daha dolaştı. Bu okşanmadan kimi korkuyor, kimi gülüyordu.

Babam — Gıdıklanıyorum, yapmayınız efendim!..

Üyelerden biri — İçimizden hiç biri yerinden kalkmadı.

Eller de hep masa üzerinde... Emin olunuz bu okşama eli kayıptan uzanıyor...

Babam — İtiraz hakkım bulunsaydı Karagöz perdesi gibi kurulan şu bezin oraya asılışının nedenini sorardım... Zaten görünmez olan ruhlar, bir perde ile örtünmeyi neden gerekli görüyor? Perde arkasında iş görmek aşağı insanlara özgüdür. Ruhlara yaraşmaz. Merak edilecek şey...

Babam sözünü bitirmeden perdenin arkasından doğru odanın içinde hafif bir ışık parladı, söndü; parladı söndü. Sanki uzak ufuklardan, gürültüsü gelmeksizin belirip kaybolan bir şimşek aydınlığı odaya giriyordu. Oysa pencerelerin kalın astarlı perdeleri sımsıkı kapalıydı.

Masa ayağı esrarlı tıkırtısına yine başladı. Başkan sordu:

— Gelen ruh mudur?

Cevap — Evet...

Başkan — Lütfen kendinizi bildiriniz.

Ruh — Şevkiye Hanım...

Başkan — Biz Binnaz Hanımın ruhunu bekliyorduk...

Ruh — Kendisi gelmedi. Beni gönderdi.

Başkan — Kendisi niçin gelmiyor?

Ruh — Çekiniyor...

Başkan — Neden?

Ruh — Sorularınızın hepsine cevap veremeyecek de ondan...

Başkan — Niçin cevap veremiyor?

Ruh — Ruhların sırlarının hepsi dirilere söylenmez. Bu konuda cidden özürlüdür.

Başkan — Siz iki ruh, öyle sanıyorum ki, büyük bir arkadaşlıkta bulunuyorsunuz...

Ruh — Evet...

Başkan — Sizi birbirinize yaklaştıran sebep nedir?

Ruh — Nasip benzerliği...

Başkan — Ne yönden?

Ruh — Koca yönünden...

Başkan — Siz kimin eşi idiniz?

Ruh — Mebrur Beyin...

Başkan — Mebrur Bey, sizden sonra çabuk mu evlendi?

Ruh — Evet... Benim ölümüm pek korkunç oldu. Ben yangında yanarak öldüm. Eşim birkaç gececik olsun yasımı tutmadı. Pek acıklı ölümümün ikinci gecesinde bir halayıkla yattı. Üç ay geçmeden, ben daha sağ iken, göz atmış bulunduğu bir hanımla evlendi.

Başkan — «Ölen ile ölünmez» atasözünü bilmiyor musunuz? Ölüm hak olduğu gibi, ölen koca olsun, karı olsun, sağ kalanın başka bir kadın ya da erkekle evlenmesi doğal ve meşru bir iştir. Bu, toplumsal bir zorunluluktur. Yaşayan karıları üzerine birkaç defa daha evlenen ya da metresler tutan erkekler var. Eş üzerine evlenmek bir suç ise, ortak üzerine varmak da bu suçun yarısına katılmak demektir. Suçu yalnız erkeklere yükletmeyiniz...

Ruh — Bu konunun yargılanması uzun sürer. Yalnız size şu kadar söyleyeyim ki karısının sağlığında evlenen erkek, bu evlenişi «mazur ve meşru» göstermek için işe bin türlü kulp takar. Karısını kandırmaya, gönlünü etmeye yollar arar. Kadını az çok avutmaya, aldatmaya uğraşır. Fakat ölümden sonra böyle olmuyor. Karısından bıkan bir erkeğin başka bir kadına olan gönül eğilimi de bu biçimde ortaya çıkıyor. İşte buna dayanılmıyor. Yaşarken aldatmanın, sanıldığı gibi daima bir kötülük olmadığını ve aldanmanın çok kez bayağı mutluluk yerine geçtiğini şimdi anladık.

Başkan — Talih benzerliğinden dolayı, mademki Binnaz Hanımla aranızda büyük bir ahret dostluğu varmış; kendisinin bu gece şuraya gelmesi için aracı olmanızı dileriz. Sözünüzü kırmayacağına inanıyoruz...

Ruh — Gelmesi için üstüne düşsem beni kırmaz. Fakat ben zavallıyı rahatsız etmek, üzmek istemiyorum.

Başkan — Rahatsız etmeyiz..

Ruh — Sorularınıza karşı sustuğu noktalarda üzerine düşmemeye kesinlikle söz veriyor musunuz?

Başkan — Veriyoruz...

Tıkırtı kesildi. Bekleme süresi sırasında gene o perde birkaç kez rüzgârla şişti. Sonunda masanın ayağı, ruhça konuşmasına başladı. Başkan sordu:

— Kimsiniz?

Ruh — Biz geldik. Şevkiye... Binnaz...

Başkan — Şevkiye Hanım, bu lütfünüze teşekkür ederiz. Binnaz Hanım, bir çeşit antlaşma ile geldiği için bir şey demeye cesaret edemiyor isek de kendisine başa kakılacak çok şeylerimiz vardır.

Binnaz — Gerçeği bilseniz bana kakınç için kendinizde yetki görmezdiniz.

Başkan — Gerçeği bilmiyoruz. Bizim yalnız bildiğimiz bir şey varsa o da talihsiz Naşit Nefi Efendinin pek acıklı bir hayat geçirmesidir.

Binnaz — Zavallı eşimin çektiği işkencelere ben sizden çok acıyorum...

Başkan — Çok tuhaf!.. Onu sıkıntıya sokan, üzen siz değil misiniz?

Binnaz — Ben değilim...

Başkan — İnkâr etmeyiniz. Ruhlara yalan yakışmaz.

Binnaz — Bu suçlamanızı kesinlikle reddederim. Ben değilim, diyorum.

Başkan — Gövdelenerek geliyorsunuz. Sizi görüp tanıyanlar var.

Binnaz — Ben değilim!.

Başkan — Çocuklarına yemişler getiren... ortaklarını boğan... O sıkıcı ruh, o korkunç hayal...

Binnaz — Ben değilim!..

Başkan — Sen değilsin de ya o katil ruh kimdir?

Binnaz —

Başkan — Niçin susuyorsun?

Binnaz — Sustuğum noktalarda üstelenmemesi koşuluyle geldiğim unutulmasın...

Başkan — Sen değilsin de başka bir ruh mudur?

Binnaz —

Başkan — Yine susuyorsun. Fakat mademki bu, sen değilsin; senin adına bu denli kötülükler işleyen bir yaramazın bu saldırılarına nasıl katlanıyorsun? Herkes bunu, seni sanıyor. Binnaz Hanım cadı olmuş kötülemesiyle hakkında bin türlü şaşılacak, tuhaf dedikodu dönüyor.

Binnaz — Bunlardan en çok kan ağlayan benim...

Başkan — Karı koca «meşru» yataklarında yatar iken hemen ayrılmalarını bildirmek için havadan yazılı kâğıtlar yağdırmak gibi saldırılar hangi edep ve terbiye ile uzlaştırılabilir?

Binnaz — Bu edepsizce sataşmalara karşı üzüntümün ve iğrenmemin son dereceye vardığına inanınız...

Başkan — Adına yapılan bu çirkinlikleri reddetmek için vicdanında bir şey duymuyor musun?

Binnaz —

Başkan — Ruh! pek önemli, can alıcı noktalarda susuyorsun. Bu her anlama çekilen susuşların, şu korkunç meselede senin de büsbütün suçsuz olmayacağına şüpheler uyandırıyor...

Binnaz — Belki!.

Başkan — İşte bu (belki) sözü açık değil, kapalıdır; fakat önemli bir «itiraf» tır... Rica ederiz artık bu adamın işkencelerine bir son veriniz.

Binnaz — Elimde olsa baş üstüne...

Başkan — Senin ruh benliğine girerek çeşitli kötülükleriyle adını, ahret ününü kirleten bu saldırganı bu çirkin işleri yapmaktan alıkoymaya erkli değil misin?

Binnaz — Değilim.

Başkan — Senin ruhluğun nerede kaldı?

Binnaz — Ruhları bütün tansıkları yapmaya güçlü sanmak büyük bir yanlıştır.

Başkan — Bu işte büsbütün suçsuz olmadığını alttan alta anlattın. Hiç olmazsa bu tedirgin etmede payına düşen fenalıktan sen el çek...

Binnaz — Ben bir fenalık yapmıyorum.

Başkan — Kendin için kesin bir aklanma da iddia edemiyorsun...

Binnaz — Ben ölümümden önce ettiğim bir hatanın kötü sonucunu çekiyorum.

Başkan — İnsana bütün bütün merak veriyorsun.

Binnaz — Ben gerçeği söylüyorum...

Başkan — Gerçeği söylemiyorsun. Gerçeği söylemek, Naşit Nefi Efendinin kurtuluş yollarını bildirmekle olur.

Binnaz — Söyleyebildiğim kadarını söylüyorum. Her gerçeği açıp dökmeye izinli değiliz...

Başkan — Sizi uslandırmak, yola getirmek için büyük ruhlara baş vurmak zorunda kalacağız...

Binnaz — İstediğiniz yere baş vurabilirsiniz. Ahrette uslandırıcı yalnız Ulu Tanrıdır.

Başkan — Zaten Ulu yargıç O'dur. Cezalandırılmanızı büyük ruhlar aracılığıyle Ulu Tanrı'dan dileyeceğiz. Çünkü bu meselede öldürme vardır. Naşit Nefi Efendi gözdağlarınıza uymazsa öldürmeye kalkışacağınız anlaşılıyor. Nefi Efendinin eşlerinden taşlıkta boğulan zavallı kadın, bu serüvenin ilk kurbanıdır. Gösterdiğiniz bu birinci haydutluk örneği, gelecekteki maksadınız için iyi bir fikir vermiyor.

Binnaz — Yanılıyorsunuz. Taşlıkta düşüp ölen kadını kimse öldürmedi. O, korkudan gitti.

Başkan — Korkutan kim?..

Binnaz —

Başkan — Bir insanı, boğazını sıkıp öldürmekle ölümü-

ne sebep oluncaya kadar korkutmak arasında ne fark vardır? Bu iki eylem aynı sonuca çıkmıyor mu? Bu talihsiz kadına gövdelenmiş bir ruh görünmüş. Zavallıya korkunun şiddetinden tıkanıklık gelmiş; gitmiş... Bu gövdelenmiş ruhun sen olduğunu söylüyorlar. Görenler var Niçin inkâr ediyorsun?

Binnaz — Ben değilim...

Başkan — Ya kimdir?

Binnaz —

Başkan — Hanım, meselenin aydınlanacağı noktada susuyorsun... Naşit Nefi Efendiyi, aldığı kadınlardan kıskanmakta senden başka ilgili kim var?

Binnaz — Emin olunuz Efendi, ben değilim...

Başkan — Sen değil isen yabancı bir kadının bu sorunda ne ilgisi olabileceğini bize anlat...

Binnaz — Olup bitenlerin gerçeğini açmaya izinli, daha doğrusu «muktedir» değilim...

Başkan — Bu kadar söz anlatmaya gücün yetiyor da yalnız bir ad söylemeğe mi dilin dönmüyor? Gerçeği söylemedikçe ne desen sanıklıktan kurtulamayacaksın.

Binnaz — Büyük bir (medyum) olacaksınız da ruhlarla ilgili bu önemli gerçeklerde neye aymazlığa dalmış bulunuyorsunuz?

Başkan — Aymazlığımız ne imiş?

Binnaz — Bir ruh, her istediğini dirilere bildirmekte serbest midir? Öyle olsa haksızlığa uğramış ruhlar haklarını istemez mi? Zulüm görmüş ölüler, salt bir durgunlukla mezarlarında yatarlar mı? Bilinmezlik içinde kalmış cinayetlerde öldürenleri ihbar için öldürülenler gözükmezler mi? Anne kucağından mezara düşen yavrucuklar, kanlı yaşlar saçan analarını avutmaya arada bir koşmazlar mı? Ölenlerin isteklerine aykırı döndürülen miras yalan dolanlarında, sah-

teliklerinde haksızlığa uğramış ölüler adalet istemeye, yanlışlığı düzelttirmeye koşmazlar mı? Siz, ruh olarak, dirilerle ilişki kurmaya kudret gösteren ölüleri, sınırsız bir kuvvete sahip sanmakta yanılıyorsunuz. Düşüncelerinizi düzeltiniz. Bundan fazla duramam; gidiyorum.

Başkan — Aman bizi böyle karamsar bırakıp gitme... Bu kötülükleri yapanlar hangi kudurgan ruh ise Naşit Nefi Efendiyle aralarında barış kurulması için aracılık et. Zavallıyı artık rahat bıraksınlar.

Bu ricalara cevap alınmadı. Ruh gitmişti.

XXIV

Baba Kız Arasında Önemli Bir Karar

ORTAĞIMIN ruhu, söz ebeliğine medyumu hayran ettikten sonra tıkırtıyı kesti. Adamcağızın (ispritizma) ya başladığından beri böyle şarlatan bir ruha rastlamamış olduğuna inanıyordum. Karı ne yaptı yaptı; Naşit Nefi Efendi de içinde olmak üzere çağrı kurulunu suçsuzluğuna inandırdı, kandırdı gitti. Binnaz'ın ruhu böyle; acaba dirisi ne yaman kadın imiş. Zavallı kocası elinden neler çekmiş? Fakat ortağımın o geceki kandırma başarısı eksik kaldı. Çünkü o safsatalarına yalnız ben kanmamıştım; kanamazdım. Suçsuzluğuna belki bütün herkesi inandırabilirdi. Lâkin beni... Hiç bir zaman!.. O, bir kadın ruhu ise ben de kadının kendi idim.

Herkes dağıldı. Eşimin odasında yatmak benim için yasak olduğundan babamla bir yana çekilerek dertleşmeye başladık. Sordum:

— Beybaba, bu akıl almaz şeylere karşı son düşünceniz nedir?

Babam eliyle başını göstererek:

— Bu eski kafa, o yeni uydurmalara kolay kanmaz...

— Hep bunlar uydurma ise insanoğlunun düzencilikteki ataklığına karşı akılların çileden çıkmasını hiç bir şey önleyemez.

— Evet... evet, hep bunlar (ispritizma) adını verdikleri yeni ruh hokkabazlığı... Yoksa kemikleri çürümüş kadınların, ruhlarını yüz yazısına, paçaya çağırır gibi davet etmek hiç kimsenin haddine düşmemiş...

— Beybaba, ya bu şaşırtıcı şeylerin, fence doğru anlamını bulmalı ya da itirazı kesmeli. Çünkü ruh kuramının iddiacıları şaşkın bakışlarımızın önüne serdikleri garip şeylerle bizi şaşkına çeviriyorlar, yeniyorlar. Bunların iddialarını yıkmak, hilelerini gösterip ispatlamakla olur. Bizim ise buna gücümüz yetmiyor...

— Haklısın kızım, fakat (medyum)un aracılığı olmaksızın ruh, hiç bir suretle bize karşı gösteride bulunmuyor ki gırtlağından yakalayayım; bu madde ötesi denilen şeyin, eski kalıbıyle gövdelenerek insanlar arasında ikinci bir hayat sürmeyi nasıl başardığını anlayabileyim.

— Siz gövdelenmiş ruha rastlasanız gırtlağına atılmak cesaretini gösterir misiniz?

— Niçin göstermeyeyim? O, bize karşı meydan okuyor, türlü gözdağları vermeye kalkıyor, isteğini zorla kabul ettirmeye uğraşıyor da biz, neden miskinlik gösterelim? O, ruh ise biz de insanız. Onu bir Tanrı yarattıysa bizi ikinci bir Yaratkan yaratmadı ya! Hep bir Yaratıcının kuluyuz. Ulu Tanrı, insanlara birbiriyle hoş geçinmelerini buyuruyor. O, ölülerin dirilere sataşmasını elbette hoş görmez. Sataşanlara, saldıranlara karşı savaş haktır. Ruh, bize sataşıyorsa biz de ona savaş ilân ederiz. Fakat ben onu nerede bulayım? Kendini aradığım zaman o gelip erce karşımda yer almıyor ki!..

— Siz Binnaz Hanımın ruhu ile karşı karşıya gelmek istiyorsanız onun kolayı var...

— Nedir?

— Kızarsa insanı boğmaya gelirmiş...

— Öyle ise kızdıralım da gelsin... Fakat: «ortağımı ben boğmadım. O korkusundan öldü!» dedi. İşitmedin mi?

— Neden korkmuş da ölmüş?

— Bir gövdelenmiş ruh, zavallı kadının üzerine yürümüş...

— Bu gövdelenmiş ruh kim imiş?

— Binnaz Hanım bu noktada susuyor.

— Gerçek ortada. İnkâr edemiyor. Susmayla geçiştirmek istiyor. Bu evde bana kaç kişi söyledi. Çocuklarına kim sataşır ise Binnaz'ın ruhu onu yola getirmeye gelirmiş.

— İşte pek iyi... Bir sırasına getir; üvey çocuklarını döv de bakalım gelen giden olacak mı?

— Bir sırasını beklemek de istemez. Oğlan da, kız da artık o denli arsız, o denli terbiyesiz olmuşlar ki bir ev halkı ellerinden yaka silkiyor, bezginlik getiriyor. «Bize her kim el kaldırırsa Cadı Anamız gelir onu boğar!» düşüncesi artık kafalarına yerleşmiş. Hiç kimseden en ufak korkuları yok. Yaptıkları hayasızlıkları size anlatmaktan utanırım.

— Ne yapıyorlar?

— Aman Beybaba, beni söyletmeyiniz. O oğlan kuruyasıca fıskıyesini çıkarıyor da sofaları, odaları suluyor... «Etme ayıptır» dedin mi inadına boydan boya minderlerin, makatların üzerine işiyor.

— Pataklayıver...

— Pataklayacağım. Hem de kaç zamandır biriken hıncımı çıkarmak için iyice pataklayacağım.

— Kocandan evlilik haklarına eksiksiz saygı göstermesini iste. Bu senin hakkındır. Ölü karıdan korkup da diriye karşı soğuk yaşamak... Bu katlanılır bir işlem midir?

— Peki Beybaba bütün bu öğütlerinizi bütünüyle yerine getirmeye hazırım... Fakat...

— E! fakat ne oluyor?

— Böylece şiddetli hıncını üzerimize çekeceğimiz Cadı, bir gece üzerime saldırırsa sonra beni kim savunacak, kim koruyacak?

— Ben!..

— Siz mi?

— Evet ben... İyice anladım ki bu evde Cadı ya da o adla işler çeviren tehlikeli bir yaratık var. Buna karşı seni yalnız bırakmayacağım. İki cebime iki dolu tabanca yerleştirip bu yalının sofalarında, taşlıklarında sabahlara dek dola-

şarak tam açıkgöz bir nöbetçi görevini yapacağım...

— Tehlike anında hemen yardımıma yetişebilecek misiniz?

— Senin yanına da dolu bir tabanca vereceğim...

Babam, kısa bir düşünceden sonra kulağıma eğilerek yavaşça:

— Bu hazırlıklarımızı kocana açma... Bu önemli sır ikimizin arasında kalsın.. Ruhu kuşkulandırmayalım...

— Bizim bu konuşmamız ruha malûm olmaz mı?

— Kim bilir, bakalım; bu yöndeki gücünü de denemiş oluruz. İşi gizli tutarsak bir şey keşfedebilecek mi?.. Anlarız.

— Sonra bu deneme bize ağır oturmasın!.

— Ağırı, hafifi yok. Bu belânın ya altından gelmeli ya üstünden...

— Ben tabanca ile ne iş göreceğim?

— Kızlık çağında sana tabanca atmayı öğretmiştim. Pekâlâ silâh kullanırsın...

— Havaya ya da bir nişana tabanca atmakla gövdelenmiş bir ruha sıkmak arasında çok fark vardır.

— Şükriye, benden sana izin; Cadı'ya rastladığın yerde hiç durma, yapıştır... Bu uğursuzun kanı sana helâl olsun...

XXV

Gösteri

BABAM, nedenini sezdirmeden, bir süre yalıda kalacağını güveyine bildirdi. Baba kız tabancaları ceplerimize yerleştirdik. Cadı'ya karşı bir savunma durumu aldıktan sonra sözlü bir ültimatomla Naşit Nefi Efendiye kocalık görevini eksiksiz yerine getirmesini söyledik. Ertesi gece karı koca bir odada, bir döşekte yattık. Tuhaf şey, bizim bu ataklığımıza karşı, o ikinci gerdek gecemizde havadan aforozlar, gözdağı mektupları yağmadı.

Acaba bu korkunç kararımızla Cadı'yı korkutabilmiş miydik. Yoksa öcünü, geciktirdiği oranda, daha yaman mı alacaktı? Her ne ise kararımızı, sonuna dek, değişmez bir yılmazlıkla yürütmek gerekti.

Ertesi günü üvey oğlumu, o cadı çocuğu afacanı, minderlerin üzerine fıskıye oyunu yaparken yakaladım. Yerlere çarparak iyice bir dayak attıktan sonra maşayı ateşte kızdırarak fıskıyesinin tepesini cazır cazır iyice dağladım. Oğlan can acısından hep morardı. İç tırmalayan haykırışlar, sürekli yakınmalar ile cadı annesini yardıma çağırdı. Fakat gelen giden olmadığını görünce benden yılarak sindi. Kız, korkusundan yüke kaçıp saklandı.

Hep ev halkı beni çıldırmış sandılar. Kaynanama meraktan kasınmalar geldi. Kadın, göğsünü dolduran hınç havasını geğire geğire boşaltamayarak az kaldı çatlıyordu.

İrfan Kadın yalvarmayla:

— Hanımcığım ne yapıyorsun? Bunun gecesi de var.

Bu akşam yalının içi cadılarla dolacak. Emin ol hepimizi de boğmadan gitmeyecekler... Evet... evet bu gece Boğaziçi'nin bütün hortlakları buraya gelecekler...

— Gelecekleri varsa görecekleri de var... Onlardan korktukça, titredikçe büsbütün şımardılar, tepemize çıktılar.

— Hanımcığım, Tanrı şaşırtmasın. Sen kendini yitirmişsin. Daha dün akşam sayın Hayal'den tiril tiril titriyorduk. Bugün ne kuvvet edindin ki böyle böbürleniyorsun? Hiç onlara karşı zart... zurt olur mu?

Ben gerçekten kendimi kaybetmiştim. Coşkunlukla biraz ileri varmış olduğumu anladım. Babamla olan kararımızı evdekilere sezdirirsem belki Cadı'yı uyarmış olurum. Düşmanımız Cadı olsun, peri olsun her halde kurnazca gizli ve sakınmalı davranmak gerekti. Doğaüstü sanılan bu yaratıkları da belki «gafil» avlamayı başarırdık.

Ben hemen tutumumu değiştirerek:

— Doğruyu söylüyorsun İrfan Kadın. Ben şaşkınlıkla ne dediğimi bilmiyorum. Sayın Hayal'e şu güne değin büyük bir saygı gösterdik, dediklerine uyduk; yaranamadık. Türlü sıkıntılara uğruyoruz. Kafa tutmaya kalkar isek, Tanrı esirgesin, halimiz nereye varır?.. İnsanın her vakti bir olmuyor. Çocuğun haşarılığına bugün nasılsa katlanamadım.

— Git... git oğlanın gönlünü al... Cadı'yı ifrit etmeyelim. Gelecek bir felâketin belki böyle önü alınmış olur...

— Yok artık olan bir defa oldu. Bir çocuğu dövüp ardından sevmek iyi değildir. Büsbütün arsız olur. Ben onun gönlünü alacak zamanı bilirim.

Dedim. Hemen oradan savuştum. Babam, bu uslandırma olayını duyunca pek sevindi. Akşam Naşit Nefi Efendi geldi. Kaynanam, çocuklar, hizmetçiler karşılamaya çıktılar. Bire bin katarak olup biteni, o gece olabilecek felâketi anlattılar.

Eşim bana darılmak istedi. Fakat babamın ve benim tutumumuzdaki değişikliğe, gözlerimizde parlayan ataklık pı-

rıltısına bakarak üzerime varamadı. Yalnız benim geçici bir deliliğe uğramış olduğum yargısına varmakla yetindi.

Gecenin gelmesiyle korkular arttı. Herkes odasına çekildi. Kapısını sürmeledi. Bir fenalık olunca, bin yardım çığlığı salıversek, kimsenin yardıma gelmeyeceği anlaşılıyordu. Eşim de korku ve çekinme titremeleriyle yatak odasına çekildi. Babamla ben karanlık uzun sofanın sonundaki büyük odada yalnız kaldık. Baba kız konuşuyorduk. Sanki bizi, ettiğimiz suçun cezasını çekmek için yalnız bırakmışlardı. Bütün oturanlarının bırakıp gittikleri sanılan bu koca yalının orasından burasından tıkırtılar, patırtılar işitilir gibi oluyordu. Bunlar gerçekten oluyor mu? Yoksa kuruntumuzun doğurduğu bir şey miydi?

Babamın, bana karşı göstermeye uğraştığı olağanüstü aldırışsızlığa karşın dudaklarının rengi gittikçe uçuyor, gözleri şiddetli bir sinirlilikle pek sık açılıp kapanıyordu.

Pıtırtıların oluşları kuruntu biçiminden çıktı. Sofada bir şeyler gezindiğini artık iyice duyuyor idik. Babam, cebinden tabancalarını çıkardı. Dolu olup olmadıklarını yokladı. Sonra bendeki tabancayı da gözden geçirerek şöyle mırıldandı:

— Üçü de dolu...

— Bunları kendi elinizle doldurmuş olduğunuza göre şimdi fişeklerin yerlerinde olup olmadığından neye şüpheye düştünüz?

— Kim bilir kızım?.. Cadı işi bu... Hokkabaz tabancası gibi silâhlarımızın görünmez, düzenci bir el ile kimi kez doldurulup kimi de boşaltılmasından şüphe ettim.

Babamın bu düşüncesi korkumu artırdı. Kendisi o ana değin Cadı'ya inanmaz görünürken bu tehlike gecesinde, demek ki, onun da dimağı sarsıntıya uğramış, doğaüstü hallerin çıkmasına ihtimal vermeğe başlamıştı. Ceplerimizdeki dolu tabancaları bize sezdirmeden hangi gizli el boşaltabilir-

di? Aman ya Rabbi bu gece her tuhaflık, her uğursuzluk, her tehlike bizim için olası mıydı?

Bulunduğumuz yerin tehlikesini unutmak, korkumuzu biraz hafifletmek için dereden tepeden sözler bulup konuşmaya uğraşıyorduk. Şundan bundan hayli görüştük. Sonunda babam dedi ki:

— Şükriye, dışarıda, oda kapısının yanında ufak bir mangal ile kahve takımı gördük. Cezveyi sürsek de baba kız karşı karşıya birer fincan höpürdetsek belki can sıkıntısını dağıtmaya yarar. Üzerimde büyük bir ağırlık var...

Babamın bu sözüne karşı cevap olarak bir şey söylemeksizin dik dik yüzüne baktım. Zavallı adam:

— Ha, anladım. Yalnız dışarı çıkmaya korkuyorsun. Hakkın var... Dur. Mangalı, takımları getireyim de burada pişir...

Dedi. Sofaya çıktı. Ateşi, kahve takımlarını getirdi. İki fincan kahve pişirdim. Birini ona verdim. Öbürünü kendim aldım. Bir iki yudumdan sonra babam:

— Bu kahve bayat mı imiş, ne imiş? Haşhaş gibi ağır bir kokusu var?

Bu dediği pek doğru idi. Bana da öyle geldi. Fincanları elimizden bırakır bırakmaz, ikimizin de üzerine Cadı'nın «kâbus»u çöker gibi birer ağırlık bastı. Gözlerimiz süzüle süzüle kapanıyor; yavaş yavaş üzerimize dağlar büyüklüğünde bir ağırlık yığılıyormuş gibi kımıldayamayacak bir hale geliyor idik. Sonunda kendimizden büsbütün geçerek babam bir yana, ben öbür yana devrilip âdeta kör kütük sızmışız...

Bu kendimizden geçişimiz ne kadar sürmüş, bilemiyorum. Bize, okkalarla şarap içmiş gibi, uyutucu bir etki gösteren o kahvenin sersemliği dağılmaya yüz tutup da gözlerim biraz aralanınca odayı loşluğa gömülmüş buldum. Her yer gölgeler içinde idi. Fakat bu karaltı, görmeyi engelleyecek derecede yoğun değildi. Eşya, yine seçiliyordu. Gözlerimi açmaya, gövdemi ezen ağırlıklardan kurtulmak için sil-

kinmeye, kendimi toplamaya uğraşıyordum. Bakındım. Odanın ortasındaki masanın üzerinde yanan lamba yarı yarıya kısılmış... Bunu kim kısmış? Yoksa lambanın gazı mı bitmişti? Bizi basan bu ağır uyku, odanın bu yarı karanlığı, bu esrarlı hal ne idi?

Neye uğradığımızı anlamak merakıyle gözlerimi dört yana dolaştırmaya uğraşırken kapı önünde gözüme çarpan dehşetli manzara, damarlarımdaki kanı buz gibi dondurdu. Yüreğim, önce dolaşım ödevinden kalacak gibi yavaşladı. Sonra şiddetle çarpmaya başladı. Aman Tanrım o ne hal idi? Düş mü? Karabasan mı? Gerçek mi?.. Ortağım Binnaz Hanım, öbür adıyle Sayın Hayal, daha başkasıyle Aziz Ruh, tıpkı fotoğrafında gördüğüm biçimde o sert bakışı, çatık kaşları, konuşmaya başlayacak gibi görünen o kalm dudakları, saman renginde oyalı mor hotozu, koca broşu, elmas küpeleri, gerdanında bir demek incisi, önü çapraz düğmeli redingot biçimi mor kadife hırkası ile karşımda o iri yarı levent dikilişiyle boylu boyunca duruyordu. Gözüm gözüne gelince kızgınlıkla başını sallaya sallaya yumruğunu sıkarak bana gösterdi. Sanki onunla beni ezeceğini anlattı.

Bu, bir gövdelenmiş ruha benzemiyordu. Bu bir hayal değildi. Bu basbayağı etiyle, kemiğiyle, kanıyle, canıyle dipdiri, evet pek dinç bir kadındı. Öldükten sonra dirilmişi andırır yeri yoktu. Bu, o gördüğüm fotoğrafın canlısı idi. Bu, tüm gövde ve ruh kimliğiyle tastamam Binnaz Hanımın kendisiydi? Bu, mezardan değil; komşu evlerin birinden çıkıp gelmişe benziyordu.

Bir eliyle korkutmak için bana yumruğunu gösteriyor, öbürüyle ufak bir sepet tutuyordu. Besbelli çocuklarına yemiş getirdiği sepet olacak...

Sonra sepeti yere bıraktı. Korkutma işaretine iki eliyle başladı. Ben, avı üzerine atılmaya hazır bir ejderhanın uyuşturucu, büyülü bakışları altında, savunmasız kalan zavallı bir hayvan baygınlığına uğradım. Yardım isteyen gözlerimi

babama çevirdim. O, yaslandığı köşede başı göğsü üzerine yarı sarkmış, ağzı yarı açılmış; uğradığı tuhaf uykudan kendini alamayarak horul horul horluyordu.

Cadı... Hayır estağfurullah, bütün dipdiri anlamıyle yaşayan Binnaz Hanım, baş ve işaret parmaklarını kavislendirerek iki elini birbirine yaklaştırıp bu korkunç işaretiyle beni boğacağını anlatıyordu. Korkutmalarını artırarak ağır ağır yaklaşmaya başladı. Babam hâlâ horluyordu.

Var kuvvet ve cesaretimi topladım:

— Beybaba uyan!..

yardım isteğiyle bir çığlık kopardım. Sesimden oda sarsıldı. Babam gözlerini açtı:

— Ne var?

garipsemesiyle birkaç saniye sersem sersem etrafına bakındı. Sonunda Binnaz Hanımla o da göz göze geldi. Fakat birden kendini toplayıp da gerçeği anlayamadı. Bu giyimli, kuşamlı, elmaslı, incili kadının öyle vakitsiz odamızdaki bulunuşuna bir anlam veremedi:

— Hanım kim?

sorusuyle yüzüme baktı.

— Ortağım Binnaz!

diye haykırdım. O zaman aklı başına geldi:

— Ya! Bu, o canına falan ettiğim cadısı mı?

sövmesiyle babam hemen tabancaya davrandı. Cadı'nın yüzünde hiç bir korku kırışığı görünmüyor, aldırışsız, cesur, dayançlı, dimdik karşımızda duruyordu.

Babam, parmağını silâhın tetiği üzerinde bir, iki, üç, dört, beş, altı kez oynattı. Ateş almadı. O tabancayı bıraktı. Öbürünü yakaladı. Bir, iki, üç, dört... Gene başarısızlık... Benim tabancaya sarıldı. Bu en ünlü fabrikaların en güzel tabancaları, anlaşılmaz bir etki ile, babamın elinde sanki çocukların bayramlarda oynadıkları altmış paralık patlamaz oyuncak silâhlara dönüyordu.

Babamın köpürerek yakaladığı üçüncü tabancanın son

atışı tıkırdayıp da bir etki görülemeyince Cadı, alaycı, gür bir utku kahkahası salıverdi. Şimdi korkutma sırası, daha doğrusu atılma nöbeti onun idi. Üzerimize atılacak gibi düşmanca davranışlara kalkıştığı sırada, besbelli babama birden bir delilik geldi. Oktan fırlayan bir yay hızıyle Cadı'ya saldırdı. Ne var ki bu delice saldırış sırasında ortadaki masayı devirdi. Lamba yuvarlandı. Bereket versin ki parlamadı, söndü. Ortalığı zifir gibi bir karanlık kapladı. Bir şey göremiyor, seçemiyordum. Yalnız yarı boğazlanmış iri bir hayvanın son hırıltılarına benzer korkunç bir hırıltı kulaklarımı tırmalamaya başladı. Evet, hiç şüphe yok ki Cadı Karı, babamı boğuyor, boğulmuş ortağımın yanına gönderiyordu. Onun işini bitirditen sonra sıra bana gelecek; elbette benim boğazımı sıkmaya da üşenmeyecekti. Can korkusuyle, kararlamadan oda kapısına doğru atıldım. Mahallelere yangını haber veren en genç, en dinç bekçilerin, sıtma görmemiş sesleriyle yarışır yükseklikte ve dolgunlukta bir iki nara salıverdikten sonra ben de oraya düşüp kendimi kaybettim.

★

Gözlerimi açtığım zaman kendimi Naşit Nefi Efendinin o uğursuz yalısının bir odasında, babamla karşı karşıya birer döşekte buldum. Demek ecelimiz gelmemiş; akıl ermez bir iyi talihle, nasılsa bizi Cadı'nın boğucu elinden alabilmişler. Fakat ölmedik bir yerimiz de kalmamıştı. Babamın boynu, vücudu bere, çürük içinde idi. Benim korkudan dilim tutulmuştu. Ayıldıktan sonra birkaç saat lakırdı söyleyemedim.

Üç dört gün tedavi ile ancak kendimizi toplayabildik. Istanbul'a, baba evine göçtüm: «Nikâhım helâl, canım azat» haykırışıyle Naşit Nefi Efendiden boşanmamı istedim? Çok şükür boşanıp kurtuldum. Artık benden uzak olsun. Bu adama varmak cesaretini gösterecek başka bir kadın var ise Al-

lah mübarek etsin. Cadı ile dalaşıp dursun. Nefi Efendinin eşlerinden kimileri boğuluyor, kimileri kurtuluyor. Benden sonrakine ölüm mü, kurtuluş mu edüşecek artık bu kestirilemez.

★

Şükriye Hanım, burada serüven kitabını kapadı. Dinleyici kadınlar, derin derin birbirlerinin yüzüne bakışakaldılar. Serüvenin fen ve felsefe kesimlerinde, güç kavrayışından dolayı, birkaç taşım uyku kestirmiş olan Büyük Hanım, bir üstün gelme çabasıyle gözlerini açmaya uğraşarak:

— Bu işittiğiniz şey ne masaldır, ne efsane!.. Dinledikçe hayret verir insana... İçinizde canından bezmiş biri varsa Naşit Nefi Efendiye varsın. Cadı nasıl olurmuş görsün.

Kılavuz kadın, bu öykünün eleştirilemez, karşı konamaz korkunç kesimlerini dinledikçe iddiasını kaybetmiş ve avcuna girmek üzere olan çıkarını elinden kaçırmış olduğunu anlayarak kızgınlığını dindirmek için yalnız:

— Ayın son çarşambası kimine yarar, kimine yaramaz, demekten başka bir söz bulamamıştı.

Fikriye ile yengesi bir süre daha bakışıp durdular. Sonunda Yenge Hanım, kesin bir yenilgi ile gözlerini önüne indirdi. Bu evlenme önerisinde direnmeye artık yer kalmadığını anladı.

★

Talihsiz Naşit Nefi Efendi, Fikriye'den sonra evlenmek istediği kadınların bütünü tarafından insafsızca geri çevrildi. Herhangi bir kadınlar toplantısında bu zavallının adı geçse, bütün kadınlar, 'Yaradan'larına sığınarak:

— Destur tu tu!.. O cin tutmuş herif mi? Ağzına alma kardeş!.. Belki Cadı karısı kıskanır da bu gece seni boğmaya gelir... Dünyada bir o, bir ben kalsam yine varmam, Can

cümleden aziz... Zorum ne... Tanrım yazdıysa bozsun. Ortağın bayağısıyle geçinilmiyor da cadısıyle nasıl uzlaşılacak?. Boğulan zavallı kadınların ne çirkin yazıları varmış?.. Bu gerçeği bildiği halde Naşit Nefi Efendi ne insaf, ne cesaretle evleniyor?.. Kadın katili herif!.. Cadı boğacak ise bari kocasını boğsun da bu adamın elinden hem kendi kurtulsun, hem de elâlemin kadınları...

Yıllar geçtikçe zavallı Naşit Nefi Efendi hakkındaki tuhaf söylentilere daha yakası açılmadık ne şaşılacak şeyler ekleniyor; bu cadı olayı ne derece tellendirilip pullandırılıyordu...

Naşit Efendinin annesi öldü. Nesip ile Ragıbe büyüdü. İkisinin de düğünleri yapıldı. Kendisi evlenme mutluluğundan sonuna dek yoksun kalan zavallı adam, çocuklarının sevinçli günlerini görmekle avunmak istedi.

Düğünde Cadı kaynananın ahretten gelinine elmas yüzgörümlüğü, damadına el öpmelik getirmiş olduğu haberi yayılarak yine eski söylentiler, tuhaflıklar tazelendi. Birçok şeyler söylendi.

Yalı harap oldu. Yıkıcılara verildi. Nefi Efendi, oğlundan, kızından ayrı ufak bir evde yaşlı bir zenci kadın hizmetçiyle oturuyordu.

Cadı, birçok yıllardan beri artık görünmez olmuştu. Şaşılacak gösterilerin arkası kesildi.

Sonuna dek kadın yüzüne hasret kalan Naşit Nefi Efendinin yoksunluk derecesi, katlanma sınırının üstüne çıktığı istekli ve sıkıntılı gecelerinde insafsız Cadı karısına karşı:

— Binnaz! Bütün cihanın kadınlarını bana can düşmanı ettin. Adımın anıldığı yerden Havva kızları ifrit görmüş gibi kaçışıyorlar. Artık bir evlenme kaygısı, çekememezlik tehlikesi, aldatma korkusu kalmadı. Bundan sonra, sonrasızlığa değin, sen benimsin, ben senin... İşte döşeğimin yarısı boş, kollarım açık duruyor. Gel nazlım, gel gülüm, gel elma-

sım, gel kavuşmanla gönlümü şenlendir... Sevdalı dudaklarımız birleşsin. Bir cadı ile bir insanın evlenmelerine olasılık yoksa beni çarp... Ya öldür, ya kendin gibi hortlak yap... Böyle sevgiden yoksun, kadınsız yaşamaktansa her belâya razıyım...

Yalvarışlarıyle bar bar bağırıyor; fakat ne yazık, bu âşıkça çağrılarına, bu ateşli yakarışlarına en küçük bir karşılık göremiyordu. Önceleri en sebepsiz, en ufak tefek şeylere öfkelenerek kendini gösteren Cadı, şimdi ne yapılsa görünmüyor; kocasının yaşantısının iyiliğine ve kötülüğüne büsbütün aldırışsız bulunuyordu.

Acaba Efendi, yine evlense, bir bağışıklık çağı sandığı yaşamının bu son durgunluğunda Cadı, yeniden fırtınalar koparmaya başlayacak mıydı? Bunu denemek istedi. Ne var ki bu denemenin oluvermesine katılacak bir kadın bulunamadı. Koca ekmeğine en muhtaç kadınlar bile, Tanrıya sığınmayla, isteğini geri çeviriyorlardı.

Talihsiz adam, Aziz Ruh'un kıskançlığını kışkırtmak için en sonunda evdeki zenci Ferah kadına «ilân-ı aşk»a karar verir. Bir akşam kadıncağız mangal başında uyuklar iken ateşli aşk ve istekle birdenbire boynuna sarılır. Ahçı Kadın, Efendi'yi çıldırdı sanarak şöyle çığlığa başlar:

— Ya Afandi çekil... Çıldırdı mı ayo... Bana boğaca mısın?

— Vallah boğmayacağım Ferahçığım...

— Ya ne yapacasın?..

— Seni seveceğim...

— Aaa üstüme eyilik... sağlık... Beni çoçu mu sandın? Koca kadın sevilir mi?

— Asıl koca kadınlar sevilir. Çoluk çocuk sevgiden ne anlar? Kaç zamandır senin için çayır çayır içim yanıyor!

— İçin mi yanıyor? A zavallı... Sana ekşiliii bir limonata yapayım mı?

— Bu ateş limonata ile sönmez...

— Ya ne ile söner?..

— Senin o devranî kirazı dudaklarınla...

— Benim dudaklarım mı?.. A a a artık sakalından utanmıyor musun afandi?.. Tanrım şaşırtmasın... O... Büyük sözüme töbve.

— Kuzum Ferahçığım...

— Allah bana «ruzi» kılmasın... Haram kabul etmem...

— Hâşa haramı ben de kabul etmem..

Ferah gözlerini süze süze bir kırıtkanlıkla:

— Sen haram istemez... Ben haram istemez... E öyle ise bu iş nasıl olaca?..

— Yarın imamı çağırtır, nikâh kıydırtırım.

Arap'ın cilvesi birden korkuya çevrilmekle:

— Nikâh mı? Sana sığındım Tanrım... Beni Cadı'ya boğdurtaca mısın ayo?..

Yalnız Cadı korkusuyle olan bu kabul etmeyiş sırasında Ferah'ın gözlerinde bir isteğin, kendisininki kadar, belki daha çok parladığını gören Naşit Nefi Efendi, bir iki âşıkça saldırıştan sonra o gece kara kaleyi nikâhsız fetheder. Fakat bu onarılamaz hatasıyle kıskançlıktan küplere bindirdiği Cadı'nın korkunç öcünden tiril tiril titreyen ahçı kadın, sabah erkenden tası tarağı toplayarak evden savuşur. Tuhaf hal! Bu kez Cadı görünmez. Ne fatih, ne «meftuh» üzerine bir kızgınlık ve şiddet izi göstermez. Bu beklenmedik müsaadeyi zavallı Naşit Efendi, Sayın Hayal'in sevda tekelinden artık kurtulduğuna açık bir kanıt sayarak, sakalına bakmadan, civar kadınlara sarkıntılıklara kalkar; şiddetle evlenme isteğine düşer... Ne var ki bütün kadınları, hâlâ ve sonsuzluğa dek, vebadan kaçar gibi, kendinden kaçan, ürkek ve iğrenir bir halde bulur. Hiç birinden yüz bulmaz. Yine Ferah Kadına razı olur. Çok arar. Onu da bir daha ele geçiremez.

Talihsiz adam, ömrünün geriye kalanını, bekârlığının son

aşk sofrası olan bu siyah bayat havyarın lezzetini anarak geçirirken bütün bu acıklı yoksunluğunun nedenini, insana hayret durgunluğu veren (Cadı) bilmecesini düşünür, düşünür, bir şey anlayamaz. Zihni de hayatı gibi karışır, kararır.

Nefi Efendi, artık her türlü aşk umutlarını, zorunlu bir vaz geçiş ile, zihninden çıkarır. Kimi günlerini oğlunun, kimi de kızıyle damadının yanında geçirir. Hayatının sonlarında kendine bir mektupla bir çıkın gönderilir. Çıkını açar. Pamuklara sarılmış kutusuz birtakım mücevherler görür. Dikkatle yoklayanca bunların, Aziz Ruh tarafından çekmeceden aşırılmış olan elmaslar olduğunu anlar. Şaşkınlığı artar. Esrarlı bir yolda çekmeceden yok olan bu süslerin şöylece geri gelmesi kendini büyük bir çarpıntıya uğratır. Sayın Hayal, acaba yine gösterilerine mi başladı? Mektup ondan mı? Merakıyle zarfı açar. Şu satıları okur:

«Efendi!

«Bu dünyada hiç bir şey yoktur ki, içyüzünü biraz ince-
«lemek ve derinleştirmek yönüne gidilince hemen karşınız-
«da çözülemez ve açıklanamaz bir bilmece oluvermesin...
«Bütün hayat, varlıklar, evrenler, önemli önemsiz her şey...
«her şey birbirine düğümlenmiş birer bilmecedir.»

«Bu doğal bilmecelerin birbirine bağlılığı ve bunlardan
«çoğunun çözülemez olması; insanlığın, başarıyla çözdüğü-
«nü sanarak öğündüklerinin de tüm bilinememiş olduğunu
«gösterir. Bana göre henüz hiç bir şey kesinlikle çözülme-
«miştir. Belki ilkel çağlardan kalma birçok yanlış inançların,
«yalanların boşluğu; bilim ve fen adına ispat edilerek insan-
«lık uyarılmakta ve aydınlanmaktadır.»

«Geometri noktasının tanımı için Hoca Efendi, derste
«tebeşir ile kara tahta üzerine ufacık bir beyaz kondurur.
«Öğrenciler, beyaz kâğıt yüzüne siyah mürekkeple kara le-
«kecikler yaparak öğretmenin bu tanımını yansılayarak tek-
«rar ederler.»

«Öğrenciler bundan ne anlamıştır? Her halde büyük, bel-
«li, açık, kesin bir şey değil... Çünkü hocaefendi, zaten anla-
«madığı bir şeyi anlatmaya uğraşmıştır. İşte öbür bilim ve
«fen öğrenimlerimiz de buna benzer.»

«Noktanın uzay içinde bulunduğu yerden, uzunluk, en-
«lilik, derinlik sahibi olup olmadığından, öbür özelliklerin-
«den; uzayı ölçülebilir ve sınırlanmış gibi düşünülen bir bi-
«çime koymak için birçok geometri bilginlerinin ve özellikle
«**Betti** ile **Riemann** adlı kimselerin **Analysis Situs** dedikleri
«kuramlarından bahsedilince sorun büyür, ayrılır, dallanır.
«Tanım tanımı, yorum yorumu, açıklama açıklamayı gerek-
«dilir.bınşHö». hzbkn cmfhypcmfhyp cmfhyp cmfhyp cmfm
«tirir. Sonra bir an gelir ki artık cevap verilemez. Orada du-
«rulur.»

«Bilimler ve fenler, inceleme alanlarına aldıkları şey-
«leri zerre zerre tarttıkları, deneme «hadde» lerinden geçir-
«meğe uğraştıkları halde kendi başlangıçlarında pek o denli
«ince eleyip sık dokumaya gelmez. Çünkü noktadan öteye
«geçmek, noktanın tüm anlaşılması koşuluna bağlanırsa vay
«olur insanlığın haline...»

«Efendi, her şeyin tam ve kesin olarak belirtilemeyece-
«ğini ve öğrenilemeyeceğini sıkıca aklınızda tutunuz. Şimdi
«size gerçekten ve hayalden söz edeceğim. Bu iki kelime an-
«lamca biribirinin karşıtıdır. Her varlık bir gerçektir. Ger-
«çek olmayıp da tasarlama, kuruntu yollarıyle zihnimizde
«cilvelenen şeyler ise hayaldir. Gerçekle hayal hakkındaki
«şu tanımım çok su götürür. Mantık bakımından, fen bakı-
«mından, bu konuda derinleşirsek kapanması güç bir çe-
«kişme kapısı açılır. Bu gibi tanımlarda ustalıkla göz boya-
«yıp hiç bir sorucuya ipucu göstermeden sıvışmanın yoluna
«bakmalıdır.»

«Biri çıkar der ki: Her varlık gerçek olamaz. Çünkü bü-
«tün varlıkların içyüzleri bizce belli değildir. Tanımınıza ba-
«kılırsa tanınmadık gerçeğe, bilinemez gerçeğe, tanıtlanma-

«mış gerçek demek gerekir. Bir şey ise hem gerçek olsun, «hem bilinmez olsun, bu olamaz. Bu sanki (beyaz siyah) ya-«ni beyaz olan bir şeyin aynı zamanda siyah olduğunu da id-«dia etmek gibidir.»

«Sözü daha çok uzatmak isteyen birisi de:

«Her varlık bir gerçek ise, ben bir varlık ve bu yüzden «bir gerçeğim. Zihnimde cilvelenen hayaller, fizyoloji bakı-«mmdan salt hayal olamaz. Zaten bu evrende salt hayal yok-«tur. Zihnin her hayal ettiği şey dimağca olan ilkel izlenim-«lerden doğmuştur.»

«Sözün ne denli uzamaya anıklık kazandığını görüyorsu-«nuz. İşte felsefe kitapları böyle yazılır. Her zamanın bir «düşünce ve bir ilke modası vardır. Yeniler, eskileri beğen-«mezler. Hemen eski, yeni hiç bir feylesof görmedim ki ince-«den inceye meslektaşlarıyle, yani birbiriyle alay etmesinler. «Her biri gerçeğin anahtarını kendinde sanır. O ise kimsenin «zihnine büsbütün girmemiştir. Ben bu alıkların topuna güle-«rim. Çünkü hepsi lakırdı ebesidir. Bir küçük gerçeği kırk «dereden su getirmedikten sonra söylemezler. Dünyada var «olan kitaplıklarda milyonlarla kitap vardır. Şimdiye değin «keşfedilen öz gerçek ise özet olarak bir ufak cilde sığar.»

«Sizin geçirdiğiniz hayat hayal midir, gerçek midir? Bu «çözülmez bilmece karşısında beynim çok yorgunluk sa-«atları geçirdi. Geçen ömrünüzü bu iki kadrodan birine he-«nüz büsbütün sokamadım. Hayatınıza gerçek desem haya-«le benzer. Hayal desem; şu somut evrende bütün ana çizgi-«lerini çizerek yürümüş bir ömür, nasıl gerçek olmaya bilir? «Zamanın bilginleri ve ciddiyet sahipleri ne derse desinler; «hayatınızda hayal ile gerçekten birer parça var. Ben öyle di-«yorum.»

«Çok zaman pirincin taşını ayıklamaya uğraştım. Biraz «hayali gerçekten ayırmayı başardım. Fakat, çok yazık, doğ-«rusunu söylerim ki, tümüyle değil...»

«Bu incelemelerin sırasında vicdanımın üzerinde biriken

«ağırlıklardan, gerçeği size hikâye ile hafiflemek isterim. Ün-
«lü matematikçi (Newton)un, bir elmanın düşüşünden ge-
«nel çekim kanununu keşfettiği gibi; beni de, geçmiş hayatı-
«nızın incelenmesine bir ufak sebep götürdü.»

«Bendeniz size pek yabancı bir adam da değilim. Hisar'-
«da bitişik yalı komşumuz (Aram-ı Dil) Hanımın büyük oğ-
«lu (Kadir) Beyim. Hayatımın pek çoğu taşralarda memur-
«luklarla geçmiş olduğu için sizinle uzun boylu şereflenmeye
«pek vaktim olmamıştı. Bununla birlikte birbirimizi hiç ta-
«nımaz da değiliz.»

«Hayatınızın önemli esrar düğümünden olan (Cadı) me-
«selesinden dolayı siz, Istanbul'da tanınmış kişiler araşma
«geçtiniz. Talihsiz Naşit Nefi Efendiyi tanımayan kalmadı.
«Tuhaf serüveninizi uzaktan uzağa işitir; fakat doğrusunu
«söyleyeyim, bunu, her ne suretle ise, yayılmasından yarar-
«lanılmak üzere düzenlenmiş ustalıklı bir masal sayardım.»

«Siz yalının yıkıntılarını yıkıcılara sattınız. Bu cadılı
«yalı gerçekten toprağa serilecek bir ev idi.»

«Annem öldü. Kardeşim Nadir Bey, bilmem kaçıncı de-
«fa olarak Paris'e gitti. Bizim yalı da onarılamaz bir durum-
«da yıkılmaya yüz tuttu. Satmak için uygun bir alıcı çıkmı-
«yordu. Ben de sizin gibi yıkıcılara verdim. Yıkmaya başla-
«dılar.»

«Bir gün bu yıkıcıların ustabaşısı, kır sakallı, tavşan
«yemez soyundan bir Kürt yanıma gelerek dedi ki:

«— Beyefendi, komşunuz Naşit Nefi Efendinin yalısını
«da biz yıhtık.»

«— Kazancınız azalsın. İstanbul'da eski biçim mimarî-
«mize örnek olacak bir yapı bırakmıyorsunuz.»

«— Neye beddua ediysin böyle?.. Siz satıyonuz... Biz alı-
«yoruh... Kabahat salt bizim mi ki?.. Alan da hayrını görsün,
«satan da...

«— Uzatma... Ne olmuş söyle?..

«— Ne olacah?.. Yıharken sizin yalının tavan arasından «öbür yalıya mükemmel bir yol gordük. Menteşeli bir ka-«pak konmuş. Sizin taraftan mandallar kilitler, urulmuş!

«— Tuhaf şey!

«— Gordüğümüz yalnız bu değil...

«— Daha ne gördünüz?

«— Sizin mahzenden öteki yalının mahzenine tünel gibi «bir yol açılmış... İstersen gel seyret. Daha tüm yıhmadık..»

«Kürt önüme düştü. Yarı yıkılmış mahzene indik. De-«diği geçidi gösterdi. Bir insanın eğilerek geçmesine yetecek «bir tünel... Fakat sonradan açılmışa benzemiyordu. Bu mah-«zenlerin ta ilk yapılışında herhangi bir kullanış için böy-«le bir delik yapılmış.»

«Kürt'ün anlattığına göre, bu geçit pek eskiye benzer ise «de sonundaki geçilebilen delik sonradan açılmış imiş. Hat-«ta istenildiği zaman açılır, kapanır bir kapak taşı bulundu-«ğunu da anlattı.»

«Kürt'lerin bu buluşuna ben önce gereği kadar önem «vermedim. Yalnız sonradan düşündükçe zihnim karıştı. So-«nunda beynime bazı gerçekler dank etti. İki gün sonra gel-«dim bu geçitteki toprakları karıştırdım. Her yanını karış «karış aradım. Üzerleri kurşun kalemle yazılı bazı yırtık kâ-«ğıt parçaları buldum. Bunları sakladım.»

«Bu konuda beni uyaran birkaç noktayı size açıklamak «için gözlerimi biraz önceye çevirmek zorundayım. Küçük «kardeşim Nadir Bey, heykeltıraşlık öğrenimi için Paris'e git-«mek istediği zaman, ben olanca kandırma gücümle onu bu «düşüncesinden caydırmağa uğraşarak demiştim ki:»

«Kardeşim,

«Türkler arasında hiç bir zaman beğenilmeyecek bir mes-«lek varsa, o da (yontma sanatı)dır. Yurduna yararlı olacak, «işe yarayacak bir şey öğren... Heykeltıraşlıkla burada ne «yapacaksın? Dedelerimizin bırakmış olduğu suları kurumuş

«çeşmelere, bugün musluk takacak paramız yok. Büyükleri-«mizden çoğu mezarlarında taşsız yatıyor. Birçoğunun gö-«müldüğü yerler bile belli değil... Heykeli kime dikeceğiz? «Evimizin içine giren, Avrupa'dan gelme bazı öte beri kutu-«larının üzerindeki resimleri, günahtır, diye bıçakla kazı-«dıklarını; kandil geceleri eve melek girmez, iddiasıyle ço-«cuğun bebeğini helâya kapadıklarını bilmiyor musun? Kı-«şın çamurdan, molozdan; yazın süprüntüden, tozdan geçi-«lemeyen mübarek İneydanlarınızı, sokaklarımızı heykeller «ile pisletecek misin? Burada oyma sanatının, nasıl kutsal «sayıldığını anlamak için Sultanahmet meydanındaki Dikili «taşların çukurlarına doğru eğil de bir bak. Almanya İm-«paratoru'nun yaptırdığı o canım çeşmenin mozayikleri üze-«rine, gelip geçen ozanlarımız, artistlerimiz tarafından her «renkte kalemlerle yazılan nazik şiirleri, edepsizce resimleri «görüp okumadın mı? En sonunda, bir zaman, etrafına tahta «perde çekilerek çeşmenin kapatılması zorunluluğu neden «ileri geldi?»

«Bugün şehrimizin en güzel yerlerini —olmaz ya— en «büyük sanatçının dehasından çıkmış ve en çok kutsal say-«dığımız büyüklerimizin heykelleriyle süslü görsek; üç gün «sonra eğer bu anıtların burunlarını, kulaklarını yerlerinde «bulabilirsek aşk olsun!.. Birer (put)a benzeyen bu mermer «insanları taşlamayı, Şeytan taşlama derecesinde sevap bi-«lenlere karşı heykel dikmek, yontma sanatında ustalık gös-«termek iddiasındasın ha? Şaşarım aklına... Heykelleri kır-«makta başarı sağlayanlara; Avrupa'da yılan, çıyan öldüren-«lere verildiği gibi, bazı taraflardan ödüller vaadini bile «umarım...»

«Böyle çok söylendim. Fakat alık kardeşimi düşüncesin-«den çeviremedim. Kararını yerine getirmek için Paris'e «gitti. Gereken öğrenime başladı. Birkaç yılda bir Istanbul'a «geliyor. Bir süre sonra yine Avrupa'ya dönüyordu. Hisar'-«daki yalının büyük bir odasını (atelye) haline koymuştu. İçe-

«risi birtakım gönyeler, pergeller, küsküler, alçıdan yarım «heykeller, kollar, bacaklar, kafalar, kalıplar (modeller), «etütler) ile dolu idi. Çok geçmedi bu atelye, o civarda Na- «dir Beyin (Puthanesi) adıyle ün aldı. Hatta mahallenin ka- «dınları aşırı içerlemeleri ve hınçları yüzünden bir küçük «modelin üreme örgenini koparmışlardı. Nadir çok bağırdı, «çağırdı. Bu örgen koparma cinayetinden sonra atelyesini ka- «dınlara kapadı. Dava büyüdü. Bütün mahalle ahalisi sal- «dırgana hak veriyordu. Ahlâk ve edep bakımından, elbise «altında örtülü kalması gereken insan örgeninin, fen ve sa- «nat adına, irdelenmesi ve sergilenmesi pek çirkindi. Uygar- «lar arasına karışmak için Türklerce yontma ve oyma sana- «tının öğrenilmesi zorunlu ise; hiç olmazsa, donun uçkuru çö- «zülmemesi; göğüsten aşağı insan gövdesinin irdelenmesinin «yasaklanması, gözdağları verilerek, hatırlatılıyordu. Güzel «sanatların Osmanlıcası, Frenkçesi olup olmayacağı sorunu «aldı yürüdü. Eski ve yeni kafalılar ikiye ayrıldı. Avrupa uy- «garlığının bize tüm olarak uygulanmasında, buna benzer bir- «çok güç sorunların baş göstereceğini ben öteden beri bili- «yordum.»

«Mahallede bir yaşlıca Adviye Hanım vardı. Yalıya gel- «diği zaman böyle cascavlak bir heykele rastlarsa altını ko- «parmak için —el sürmesi haram olduğunu bildiğinden— ce- «binde ufak bir maşa getirir imiş. Bu zavallı cahil kadını kız- «dırmak için kardeşim çok şey söylerdi. Paris müzelerinde «kadın, erkek heykellerinin çoğunlukla böyle çırılçıplak ve «bütün örgenleri yerinde bulunduklarını söyledikçe Adviye «Hanımın öfkeden ve taassuptan gözleri dönerek:

«— Ah elimde bir balta ile bu rezalet evine girsem (Put) «lara karşı bir gaza yaparak hepsini parçalasam, dediği hâlâ «anılarım arasındadır.»

«Kardeşim böyle bin türlü eleştirmeler ve sövmeler için- «de heykeltıraşlığı ilerletmeye uğraşıyordu. Bu sıralarda eşi- «niz Binnaz Hanım öldü. Annemle aralarında kardeşten, her

«şeyden ileri bir dostluk vardı. Bu ölüm, evimizi pek kara, «derin matemlere boğdu. Yasından az kaldı annem de arka-«sından gidiyordu. Bir süre sonra kardeşimin elinde Binnaz «Hanımın boyalı bir fotoğrafını gördüm. Bu ölmüş kadının «fotoğrafının, elinde ne gezdiğini sordum. Üzüntülerini azalt-«mak için annem, rahmetlinin tabiî büyüklüğünde yarım hey-«kelini yaptırtmak istediğini söyledi. Fakat heykelin yapılıp «yapılmadığını bilmiyorum, görmedim.»

«Şurada anlatılması gereken bir yön daha var: Karde-«şim Nadir'in Paris'e sıkça sıkça gidip gelmesi dolayısıyle «Beyoğlu'nda bazı Fransız aileleriyle dost olduk. Yalıya ya-«bancı kadınlar dadandı. Bunların içinde, kafa göz yararak, «isteğini anlatacak kadar Türkçe bilenleri de vardı. Bizim «evde bir (ispritizma) cılık başladı. Karma bir toplum ku-«ruldu. Rahmetli eşiniz bu ispritizma derneğinin en ileri ge-«len üyelerindendi. Derneğin Başkanı Madam ((Dorud) adın-«da bir kadındı ki söylendiğine göre kendisinde pek kuvvet-«li bir ruh akımı varmış; ruhları çağırdığı zaman odanın cam-«larını, tavanlarını sarsar imiş... Büyük, küçük, onun çağrı-«sına gelmeyen ruh yokmuş. Hangisini istese toplantıya ge-«tirebilirmiş. Dernekte ikinci derecede getirme gücü rah-«metli annemde imiş. O da ispritizmacılıkta çok ileri git-«miş...»

«Bendeniz taşra memurluklarından Istanbul'a gelip git-«tikçe, ölümünden sonra eşiniz Binnaz Hanımın —evlere «şenlik— cadı olduğu söylentisini duydum. Istanbul koca bir «şehirdir. Bu yolda tuhaf sözler ara sıra duyulur. Anlayışlı «kimseler, bu türlü uydurmaları ne derece güvenilir bulursa, «ben de işe o kadar önem verip geçmiştim.»

«Kardeşim Nadir, tapınırcasına hayatını bağladığı yont-«ma sanatının, burada uğradığı kötülemelere artık dayana-«mayarak, hemen büsbütün kalmak üzere Paris'e savuşmuş... «Birkaç yapıtıyle orada tanınmayı bile başarmış.»

«Nadir, Paris'te, ben taşrada iken annemiz Istanbul'da

«rahmete kavuşur. Aldığım bir telgraf üzerine hemen bura-
«ya geldim. Düzenlenecek birçok miras işleri, falanlar var-
«dı. Nadir'i mektupla Istanbul'a çağırdım.»

«— Hakseverliğine güvenim sonsuzdur. Sen ne yolda iş-
«leri düzenlersen ben kabul ederim. Bazı önemli işlerden do-
«layı şu aralık Paris'ten ayrılmam uygun olamaz...»

«Yolunda özürler ileri sürerek gelmedi. Her işi bana bırak-
«tı. Ben de aklımın erdiği kadar işleri düzeltmeye koyul-
«dum. Annemin sandık odasını ve sandıklarını açtığım za-
«man bir bohça içinde saman renkli canfesten bir entari ile
«kadınların aynalı biçim dedikleri önü çapraz düğmeli mor
«kadifeden bir hırka, bilmem neden, bakışlarımı çekti. An-
«nemin giydiği bütün elbiselerini az çok tanırdım. Fakat bu
«entari ile hırkayı arkasında gördüğümü hatırlamıyordum.
«Tuhaf bir merakla hırkayı açıp silktim. Arasından bir bo-
«yalı fotoğraf düştü. Aldım baktım. Eşiniz Binnaz Hanımın
«resmi... Başörtüsüyle yanıma çok kez çıkmış olduğu için
«rahmetliyi iyice tanırım. Bu fotoğrafı, bir defa da Nadir'in
«elinde görmüş olduğumu hatırladım. Fakat şimdi bu urba-
«ların arasında ne arıyor? Bu hırka ile entarinin fotoğrafta-
«ki elbiseye tıpa tıp uyması dikkatimi daha çok uyandırdı.
«Hotoz kutularını karıştırırken resimde Binnaz Hanımın ba-
«şındaki saman renginde oyalı mor hotozu da bulduın. Mü-
«cevher kutularını açınca eşinizin boynundaki inci demetini,
«başındaki broşu, kulaklarındaki küpeleri, hepsini ele geçir-
«dim.»

«Şimdi bu rasgele keşfimden bir anlam çıkarmak ge-
«rekti. Bunlar, annemin sandığına neden girmiş? Acaba Bin-
«naz Hanım, bunları sağlığında anneme emanet mi bırak-
«mış? Buna yakışır bir neden bulmak güçtü. Niçin bıraksın?
«Acaba kardeşim Nadir, Binnaz Hanımın yarım heykelini
«yontmaya çalıştığı zaman bu elbiseyle mücevherleri gerekli
«mi görmüştü?»

«Ben bu hayretler içinde ike knutuların birinden bir yüz-

«lük[1] çıktı. Binnaz Hanımın çehresine tıpatıp benzeyen «bir yüzlük... Bu, hiç şüphe yok, bizim Nadir'in ustalığının «yapıtı idi. Hah şimdi bir ipucu yakalamıştım. Mektupla «kardeşimden, yüzlüğün yapılış nedenini sordum. «Annem «ısmarladı yaptım. Neye kullanılacağı hakkındaki bilgim se- «ninkinden artık değildir. Ne için yaptırdığını bilemem» ce- «vabını aldım.»

«Araştırmaların ve buluşların tümlenmesi için size baş «vurmaya karar verdim. Bugün, yarın derken araya birçok «uğraşmalar, engeller girdi. Sonunda biz de yalıyı yıkıcılara «verdik. Yıkıcıların başı Kürt'ün bizim yalının tavan arasın- «dan sizin yalıya yol bulunması, mahzenden mahzene geçit «ve delik olması yolundaki açıklaması meselenin gidişini de- «ğiştirdi. Size baş vurmadan önce soruşturmalara koyuldum. «Cadının tedirgin etmesiyle geçirmiş olduğunuz cehennem «hayatını bütün acıklı ayrıntılarıyle ve hemen günüyle, saa- «tıyle sordum, öğrendim. İnceledim. Doğrusunu söylemekten «sıkılıyorum. Şu satıları yazarken terler döküyorum. Vicda- «nımı bunaltan, ezen öldürücü azaptan —elde ettiğim şu kor- «kunç gerçeği ancak size söylemekle— biraz hafifleyebilece- «ğimi umuyorum.»

«Efendi! Aklı ve düşünceyi alt üst eden o korkunç cadı «rolünü, size oynayan benim annemdir. Bu gerçek şimdi göz- «lerimin önünde gün gibi aydınlandı. Annemi bu işe iten, «dürten, kışkırtan ne idi ve bunda ne çıkarı vardı? Bu yönü «bulmak için derin derin düşündükçe zihnime fenalıklar ge- «liyor. Bu yolda henüz kesin bir şey anlayamadım. Buluşla- «rım, hep rastladığım şeylerin kılavuzluğuyle elde ettiğim «ipuçları üzerine kurulmuştur. Bu işin Şeytanca ve Rahman- «ca yönleri var. Gerçeği, boş çürükten ayırmak güç... Evet «bu akıl almaz işte yapmacık, dubara, hile ile birlikte biraz

[1]) Yüzlük = Maske.

«da ispritizma karışık... Akıl ve doğa üstünde bazı şeyler «var. Fakat Avrupa'da en büyük, en güçlü medyumların fır-«sat düştükçe işe **tricherie**, yani hile, mızıkçılık kattıkları, ta-«rafsız ciddî insanların inceleme kitaplarında yazılıdır. (İs-«prit»lerin gösterdikleri **Fantome**'ları **matérialisation** dedik-«leri gövdelendirme olaylarını gerçek diye kabul tehlikesine «kendimi atmaktansa; annemin, eşiniz Binnaz Hanımın yüz-«lüğünü yüzüne, urbalarını sırtına geçirip mücevherleriyle de «süslendikten sonra bilinen geçitlerden sizin yalıya gitmiş «olduğuna kanmayı zihnime daha yumuşak bulurum. Hırka-«nızın cebinden çıkan ve karı koca döşekte yatarken havadan «inen gözdağı mektuplarına gelince: bunların nasıl olduğu «hakkında edindiğim şu düşünceler akıldan pek uzak değil-«dir. Helâya girerken hırkanızı çıkarıp sofada merdiven par-«maklığına asmış olabilirsiniz. Cadı için, bir yolunu bulup «bunun cebine bir kâğıt sokuşturmak pek güç bir iş sayıl-«maz. Havadan düşen yazılı kâğıtlar da, tavan arasına ge-«çildikten sonra, tavanın bir deliğinden aşağı uçurulabilir. «Hatta yıktırdığımız eski yalıların mahzenlerini birbirine «bağlayan gizli geçitte bulmuş olduğum yazılı kâğıt parçaları-«nın, Cadı mektuplarının karalama dökümtüleri olduğu yo-«lundaki sanılarım kuvvetlendi.»

«Hisar Mezarlığında, Binnaz Hanımın kabrinde görünen «aydın hayal sorunu benim de zihnimi gıcıkladı. Gittim. Be-«bek'te bu şaşılacak şeyleri anlatan ırgatbaşıyı buldum. He-«rifi sıkıştırdım. Önce hık mık dedi. Sonunda eline birkaç «mecidiye tutuşturunca, rahmetli annemin para ile doyur-«ması üzerine bu yalanı kendi uydurup o civarda yaydığını «saklamadan söyledi.»

«Mezar taşına kurşun kalemiyle yazılan tasavvuf mı-«ralarının yazarını görüp görmediğini sordum: — Bir deli-«kanlı geldi. Bastonunun ucuna sicimle bir kurşun kalemi «bağladı. Şebekenin demir parmaklığından içeri uzatarak o «yazıları yazdı. Ben uzaktan gözetledim, cevabını verdi. Bu

«delikanlının kılığı, biçimi hakkındaki sorularıma karşı tı-
«pı tıpına kardeşim Nadir'in yüzünü, boyunu bosunu anla-
«tıp durdu.»

«Şimdi inceleme sırası, sekiz on kilit altından aşırılan
«mücevherlere geldi. Buna siz de şaşınız. Ben de şaşayım...»

«Cadı'ya ve ruhlara yükleyerek yapılan kurnazca işle-
«lerin önemli yönlerini bu denli aydınlattıktan sonra, ince-
«lemelerimden bir kısmının karanlık perde arkasında kal-
«ması, elde edilen keşiflerin ciddîliğini bozamaz. Ruhçu-
«lar, kullandıkları o gizli kuvvet etkisiyle birçok maddeleri,
«katı şeyleri; kalın taş duvarlardan, kilitli demir kasalardan
«içeri geçirdiklerini iddia ediyorlar. Bunu, fencilerden ba-
«zılarının yapıtlarında doğrulanmış gördüm. Aslı var, yok;
«uzun süre geçirdiğiniz bu yorgunluk ve şiddetli sıkıntılar
«içinde size karşı —ruhlar adına— bin bir iş yapanların bu
«kadarcık başarı payını ve ustalıklarını kabul ederek sözü
«kısa keselim...»

«Kardeşim Nadir Beyden şiddetli soruşturmalarıma kar-
«şı aldığım her cevap:

«— Ben annemin emirlerine uydum. Olup bitenlerde
«amacın ne olduğunu bilemem...»
«sözünden ileri geçmedi. Bu (ispritizma) olayını çözümlemek
«için ispiritlere baş vurdum. Şöyle yorumladılar:

«Anneniz Aram-i Dil Hanımla komşunuz Binnaz Hanım
«ikisi pek dost ve kuvvetli birer ispirit idiler. Hangisi önce
«ölürse, sağ kalanı yalnız ve özlemli bırakmayıp gözükerek
«ziyarete gelmesini ve böylece dostluklarının, mezardan da
«sürüp gidebilmesini, sağlıklarında, karar altına almışlardı.
«Ölümünden sonra Binnaz Hanım, eşi Naşit Nefi Efendinin
«gönlü, gözü pek çabuk başka kadınlara döndüğünü tinsel
«bir gözle görünce kalbinde uyanan sönmez bir kıskançlık
«hıncıyle ilk geceden sevgili dostuna gözükerek içini açtı.
«Vefasızı uslandırmak için, biri ahretten, öbürü dünyadan

«iki kadın, düşünce ve hareket birliğine vardılar. Naşit Nef
«Efendiyi can dayanmaz acılar içinde bırakan garip haller
«baş gösterdi ve sürüp gitti...»

★

«Efendi, ruhlar kendilerini bizden daha anlayışlı ve ger-
«çeği görür sayarak yaşayanlara karşı uzgörürlük, belki de
«keramet taslayablirler. Fakat akıl ve mantığı büsbütün gö
«ğe çekmediler ya... Sayın Ruh, yıllarca size karşı oynadığı
«(Cadı) karnavalında kullandığı maske ile urbaları neden bi-
«zim yalıya, annemin sandık odasına bırakıyor. Annemin ölü-
«müyle «gözükmeler, gösteriler» olayı niçin kesiliyor? İşte
«yine tekrarlıyorum. Bu pek acıklı olayda (sürnatürel)likten
«doğaüstü tuhaflıklardan yorgun düşen zihinlerimizi, akla
«uygun bir vadiye, bir akıl ve mantık yoluna götürmek için
«Binnaz Hanımın iskeletini mezardan çıkararak bizim evde,
«kostümlü baloya gider gibi, giydirip maskeledikten sonra,
«bu yürüyüp gezen belâyı geceleyin elin başına salıvermek-
«tense, bu önemli rolün eşsiz sanatçısının annem olduğunu
«kabule yönelmek daha uygun olur. Mesele düğümlülükten
«kurtulur. Doğal bir biçim alır.»

«Şimdi boşadığınız Şükriye Hanımın babasıyle birlikte,
«gözükmeyi bekleyerek yalıda geçirdikleri son gecede Cadı'-
«nın ortaya çıkışından önce, neden ikisinin birden kendileri-
«ni uykuya kaptırmış, daha doğrusu sızakalmış; tabancala-
«rınm niçin ateş almamış oldukları düşünmeye değer görü-
«lür ise, bunda da Aziz Ruh'un göstermek istediği kerametin
«hilesini keşfedebilmiş olduğum kanısındayım. Şükriye Ha-
«nım, anılarında, o gece kahve takımının, oturdukları odanın
«kapısı önünde, sofada durduğunu yazıyor. Baba kız odada
«konuşurken Cadı'nm gelip kahve kutusuna uyutucu bir şey-
«ler karıştırması pek zor bir iş değildir. Zaten kahveleri içer-
«lerken haşhaş kokusundan yakınmış oldukları da görülü-

«yor. Şükriye ile babasını, uyutucu kahve etkisiyle ağır bir «uykuya daldırdıktan sonra odaya girip tabancalardan fişek-«leri almak; cadılık harikaları göstermek gücünde olmayan-«lar için bile, kolayca yapılabilen bir iş değil midir?»

«Efendi! Yıllarca sizi dehşet içinde yaşatan bu heyecan «verici bilmecenin evrelerinden bazı bölümleri, böyle aydın-«landıkça bunların cinle, periyle, ahretle, ruhlarla pek ilgisi «kalmıyor.»

«Henüz aydınlanmamış gibi duran birkaç gizli nokta «daha kalmaktadır. Bunlara da bir gün bir rastlantı açıklık «kazandırırsa, onlar da gerçek hayat sahnelerinde olup biten «binlerce benzerleri gibi bayağı olaylar sırasına inecektir.»

«Annemi, size karşı, bu rolü oynamaya sürükleyen ne «idi? Bunu çok düşündüm. Tanrı kusurlarını bağışlasın, bu «kadının size karşı kastı basbayağı canicedir. Bu, inkâr edi-«lemez. Fakat her insan gibi ben de oğulluk yüzünden yan «tutmaktan kendimi kurtaramıyorum; yalnız bir noktada an-«nemi savunmaya kalkışımdan dolayı beni özürlü sayınız: «Annem, bu ataklığı, yalnız kendi beyninin, sinirlerinin taş-«kınlığından almıyor. Bu çabayı onda uyandıran eşiniz rah-«metli Binnaz Hanımın kışkırtmasıdır. Buna sebep?.. İşte «bu sebepler birbirine dolaşıktır. Biri çözülmedikçe öteki «açılmaz. Bu iki kadının arasında ölümlük, dirimlik bir söz-«leşme; dehşetli bir antlaşma var. Buna şüphem kalmadı. «(İsprit)lerin: «ruhlardan alıp anlatıyoruz» dedikleri, madde «ve şekil bakımından değilse de anlam bakımından doğru-«dur. Binnaz Hanım, kendi ölümünden sonra evlenmenize «engel olmak için annemle büyük ve şeytanca bir düzen ku-«rabilirler. Bu sözleşmenin apaçık kanıtı, eşinize ait mücev-«herlerin annemin sandığından çıkmasıdır. Bu elmasların «seksen kilit altından aşırılmasında Binnaz Hanımın dünya «ya da ahretten —işte her nasıl olmuşsa— etkili bir yardımı «var... Annem daha önce öleymiş uğradığınız felâketin bir «eşine, demek, babam uğrayacakmış...»

«Şimdi olup bitenlerin felsefe yönüne gelelim: Bu ci-
«nayet olayında kullanılan örtü bulundu. Ruhlara edilen if-
«tira anlaşıldı. Fakat bu bin türlü kötülükler, yüzsüzlük-
«ler dünyasında örtü altında işlenen cinayetlerin, her şeyi
«altüst eden yalan ve dolanların maskesi bulunabiliyor mu?
«Bunun en korkuncu, doğal yüzlük'lerle yaradılışını gizleme-
«yi başararak, kötülük edenlerdir. Efendi, emin olunuz, gör-
«düğünüz her yüz, göstermek istediği nurlu bir vicdanın ger-
«çek aynası değildir. İyilikseverlik izleriyle pırıldar bulduğu-
«nuz yüzlerden çoğunu bir an, o ikiyüzlülük peçelerinden sıy-
«rılmış görseniz dehşetinizden Hakka sığınırsınız. Tatlı gö-
«rünen ne kadar gülücükler vardır ki her biri gizli bir iğrenç-
«liğin, alçakça bir isteğin aldatıcı yaldızı demektir.»

«Efendi, size maske ile bu büyük kötülüğü eden kadı-
«nın suçunu bağışlayınız. Ulu Tanrı hepimizi, doğal yüzlerini
«peçe gibi kullanmakta usta, alçakların şerlerinden koru-
«sun...»

«Binnaz Hanımın olduğuna şüphem kalmayan mücevher-
«leri size tümüyle geri veriyorum...»

«Bugün kalp ve vicdanları toprak kesilmiş bu iki kadını
«bağışlamanızı bir daha diliyorum. Çünkü merhametinizi ka-
«zanmak için en büyük özürleri «kadın» yaratılmış olmala-
«rıdır...»

Rahmetli Aram-ı Dil Hanımın
Büyük Oğlu
A. Kadir

★

Naşit Nefi Efendi, hayat bilmecesinin çözülemeyeceğini sanıyordu. Bu düğümün çözüldüğünü en sonunda görebildi. Fakat artık iş işten geçmişti. Bu başarısı bir şeye yaramadı.

Kadınların gözünde yeniden güven kazanmak için bu Cadı efsanesinin aslını, içyüzünü gazetelerle ve her türlü araçlarla ilâna uğraştı. Bütün kadın yüzlerinde güvensizlik gülümsemesinden başka bir şey uyandıramadı. «Cins-i latif», ihtiyarın bu telâşlarına hep gülüyorlar, yalanlamalarının asılsız olduğuna inanıyorlar, gerçeği efsane, efsaneyi gerçek sanmakta direnmekten vaz geçmiyorlardı.

Zavallı adamın yaşantısını uzun, esrarla dolu, bir facia halinde geçirtmişlerdi. Onu bu en büyük kötülüklere uğratmış olan kadınlardan birini, ömrünün sonunda, elde debileydi, yine kendini mutlu sayacaktı.

BİTTİ

Mirgün, 17 Haziran 1912

HÜSEYİN RAHMİ GÜRPINAR

Doğumunun 100. yıldönümünde, bugünün diliyle seri halinde
yeniden yayınlamaya başladığımız
Hüseyin Rahmi Gürpınar
romanlarından ilk çıkan kitaplar şunlardır :

NİMETŞİNAS	6	Lira
ŞIPSEVDİ	12,5	"
METRES	10	"
GULYABANİ	5	"
KUYRUKLU YILDIZ ALTINDA BİR EVLENME	5	"
BEN DELİ MİYİM?	10	"
İFFET	4	"
KADINLAR VAİZİ	2,5	"
MÜREBBİYE	6	"
İKİ HÖDÜĞÜN SEYAHATİ	2,5	"
CEHENNEMLİK	10	"
EFSUNCU BABA	3	"
MEZARINDAN KALKAN ŞEHİT	6	"
ACI GÜLÜŞ	10	"
CADI	6	"

Diğer kitaplar hazırlanıyor.

FİYATI 6 LİRA

APA OFSET BASIMEVİ - İSTANBU